TRILOGIA MOSCOVA
CERUL ROȘU AL AMIEZII
SIMON SEBAG MONTEFIORE
O misiune sinucigașă în spatele liniilor inamice și o poveste de dragoste tulburătoare într-o Rusie devastată de război.
FICTION CONNECTION
TREI

Simon Sebag Montefiore

Trilogia Moscova

Cerul roşu al amiezii

Traducere din limba engleză de
ALEXANDRA FUSOI

Colecţia Fiction Connection
Editura Trei
Bucureşti, 2018

———————

Titlul original:
Simon Sebag Montefiore
Red Sky at Noon
2017

———————

Corectură [V1.0]: octombrie 2018

———————

Despre autor

Simon Sebag Montefiore este un faimos scriitor britanic, romancier cu succes internaţional, istoric şi om de televiziune, ale cărui opere sunt publicate în peste 45 de limbi.

A studiat istoria la Gonville and Caius College, Universitatea Cambridge, unde a primit titlul de doctor, şi este Fellow al Royal Society of Literature din Marea Britanie.

Într-o noapte de iarnă a fost desemnat Cel mai bun roman politic al anului 2013 şi a fost nominalizat la Premiul Orwell.

De acelaşi autor, la Editura Trei au apărut celelalte două volume ale Trilogiei Moscova, *Într-o noapte de iarnă* şi *Saşenka*, precum şi lucrările de nonficţiune *Romanovii 1613–1918, Ecaterina cea Mare & Potemkin, Discursuri care au schimbat lumea* şi *Ierusalim. Biografia unui oraş*.

De asemenea, la Editura Pandora M au apărut primele două volume din seria pentru copii *Ordinul Iepurilor Regali din Londra*, semnată de Santa şi Simon Sebag Montefiore.

Fiului meu, Sasha

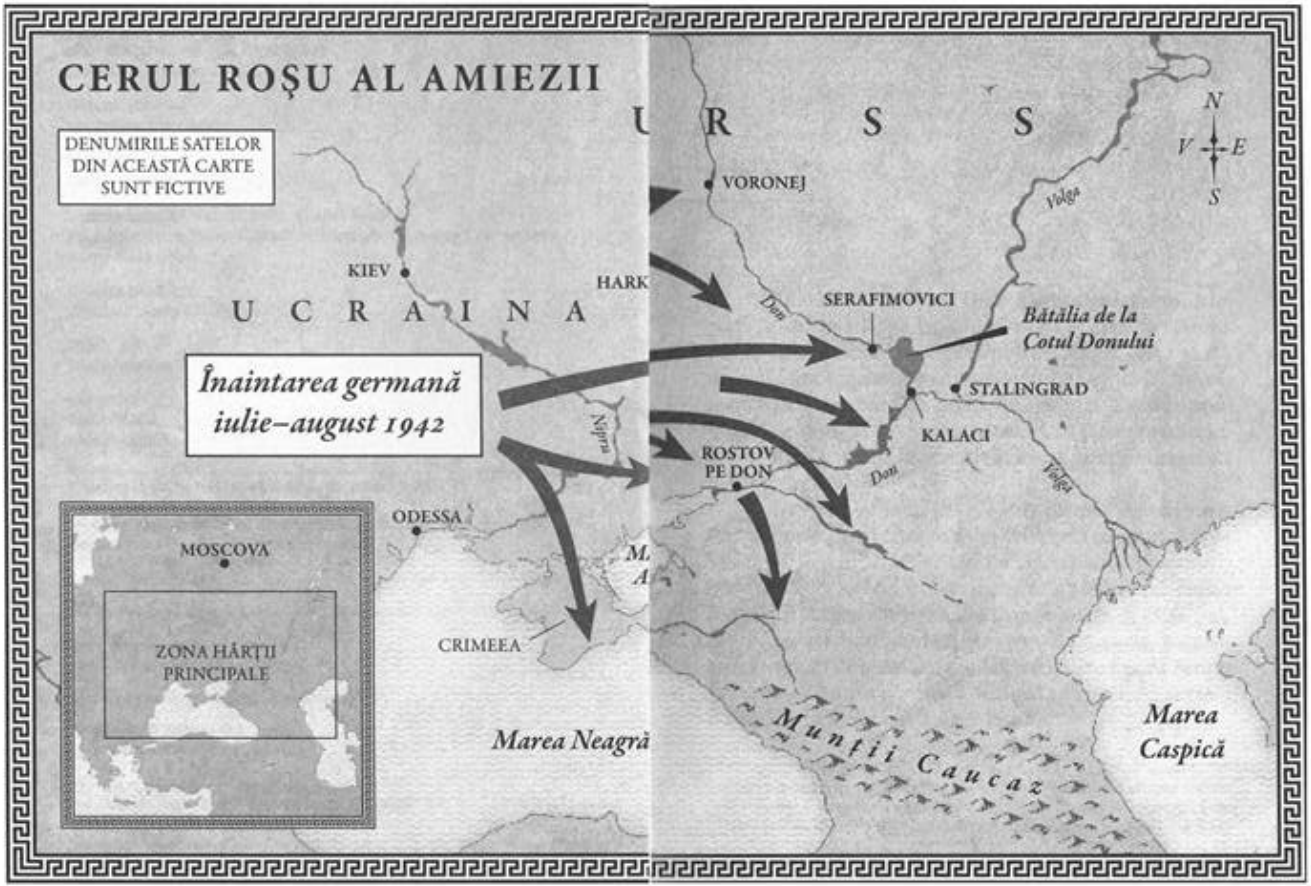
CERUL ROȘU AL AMIEZII
DENUMIRILE SATELOR DIN ACEASTĂ CARTE SUNT FICTIVE
U R S S
N
V
E
S
VORONEJ
Volga
KIEV
HARK
U C R A I N A
Don
SERAFIMOVICI
Bătălia de la Cotul Donului
Înaintarea germană iulie–august 1942
STALINGRAD
KALACI
Nipru
ROSTOV PE DON
Don
Volga
ODESSA
MOSCOVA
ZONA HĂRȚII PRINCIPALE
CRIMEEA
Marea Neagră
Munții Caucaz
Marea Caspică

Prefaţă

Pe 22 iunie 1941, Adolf Hitler lansa Operaţiunea Barbarossa, de invadare a Uniunii Sovietice, care, la vremea aceea, era condusă de dictatorul Iosif Stalin. Avea să fie cel mai feroce război de anihilare purtat vreodată. În primele luni, pe măsură ce germanii înaintau luptând spre Moscova, ruşii, luaţi prin surprindere, au pierdut teritoriu, nenumăraţi oameni, tancuri şi avioane. Însă germanii au fost împinşi înapoi.

La începutul anului 1942, Hitler plănuia o nouă lovitură nimicitoare. Stalin se aştepta la încă un atac asupra Moscovei, în schimb Hitler a lansat Operaţiunea Albastru **[1]**, o ofensivă de-a curmezişul Ucrainei şi apoi peste stepa întinsă din sudul Rusiei, către fluviile Don şi Volga, şi către sud, pentru a cuceri câmpurile petroliere din Caucaz. Naziştii au fost ajutaţi de aliaţii lor: dictatorul italian fascist Benito Mussolini a trimis o armată de două sute treizeci şi cinci de mii de italieni, care să ajute la asalt.

În vara aceluiaşi an, forţele sovietice au fost înfrânte şi zeci de mii de soldaţi au fost încercuiţi, în vreme ce grupuri de anticomunişti ruşi sau cazaci au devenit trădători şi au colaborat cu naziştii. Dacă nemţii ar fi pătruns în Caucaz, exista un pericol real să se reunească cu forţele lor din Orientul Mijlociu – iar războiul ar fi fost pierdut.

Curând, între înfrângere şi supravieţuire nu mai stătea decât măreţul fluviu Don. Dincolo de Don, pe malul fluviului Volga, se afla un oraş cunoscut astăzi drept Oraşul Stalin.

Stalingrad.

Acesta a fost momentul de disperare şi incertitudine în care intră în război personajele acestui roman…

„Numele meu este Nimic, prenumele meu este Nimeni.”
Zicală a deţinuţilor din Gulag

Ordinul nr. 227

A sosit momentul să punem capăt retragerii. Niciun pas înapoi!… Panicarzii şi laşii trebuie lichidaţi pe loc… Acestea sunt ordinele Patriei-Mame… Consiliile militare ale fronturilor şi comandanţii de front trebuie să creeze pe fiecare front între unu şi trei batalioane disciplinare (800 de persoane), în care vor fi repartizaţi ofiţerii şi soldaţii care s-au făcut vinovaţi de încălcări ale disciplinei, cauzate de laşitate sau panică, şi vor fi plasaţi în cele mai dificile sectoare ale frontului, pentru a li se da prilejul de a-şi răscumpăra păcatele cu propriul sânge…

Iosif Stalin, comisarul poporului pentru Apărare,
Moscova, 28 iulie 1942

Un cazac mergea călare spre un tărâm îndepărtat;
Cu calul peste stepă.
Satul în care s-a născut l-a părăsit pentru vecie.
Nicicând nu se va mai întoarce.

Cântec căzăcesc

Prolog

Pământul roşu dogorea deja şi soarele tocmai răsărea când îşi încălecară caii şi porniră prin stepă, către un orizont care era în flăcări. Există momente în viaţă când trăieşti de la o suflare la alta, de la un imbold la altul, fără să priveşti nici înainte, nici înapoi, trăind cu o intensitate stranie, iar acesta era un astfel de moment.

Ieşiseră din crângul de plopi în care-şi petrecuseră noaptea, dormind pe păturile cailor, cu capetele pe desagi, cu degetele încleştate pe pistoale, cu şeile şi puştile aşezate alături. Caii stătuseră deasupra lor, gustând aerul cu boturile lor moi, urmărindu-şi stăpânii, pe care-i cunoşteau atât de bine, cu ochii lor cafenii-închişi.

Căpitanul îi trezi pe rând. Îşi înşeuară caii, strângându-le chingile sub burţi, inspectându-le copitele şi chişiţele, mângâindu-i pe greabăn sau pe gât, vorbindu-le cu glas liniştitor. Caii îşi scuturau capetele de muştele care-i chinuiau, cu piepturile tremurând, fluturându-şi cozile, privind la ceea ce se afla după copaci.

Călăreţii cercetau cu nelinişte câmpia, fiecare dintre ei ştiind că viitorul său era la fel de ameninţător pe cât era pământul de vast. Străduania lor sub soarele arzător era lipsită de sens – erau deopotrivă vânat şi vânător –, dar gândurile lor nu erau lipsite de speranţă, chiar deloc, pentru că fiecare dintre ei aflase deja ce era lipsa de speranţă, iar ce era acum era mult mai bine. Aici se puteau izbăvi prin sângele misiunii lor: credeau în asta cu înverşunare şi pentru unii dintre ei era primul lucru bun pe care-l făceau în viaţă…

Se aplecară asupra cailor lor, pe care-i iubeau mai presus de orice, şi le dădură puţin nutreţ şi fân, pe care le purtau în plasele de la şei. Caii aveau nevoie să fie calmaţi, iar ţesălatul, grija iubitoare, rutina atâtor dimineţi linişteau animalele.

Discul soarelui colorase cerul într-un galben-rozaliu, dar orizontul din spatele lor era negru precum cerneala, cu un rotocol de fum care se înfoia încet şi părea atât de dens, încât semăna cu cupola unei catedrale întunecate. În depărtare, bubuiturile luptei. Era deja cald, era torid, iar pe nasul şi buza superioară ale fiecăruia dintre ei se iviseră broboane de sudoare. Bătea vântul, dar şi el era fierbinte, un vârtej de paie înnegrite, rămase după seceriş, şi pleavă de grâu. Iarba se îngălbenise de la razele aurii, oblice, ale verii de nebiruit.

Pantelimon, cel mai vârstnic din ceata lor, stinse focul de tabără din cursul nopţii, călcă în picioare cenuşa şi puse ibricul în desaga lui, care era un soi de magazin ambulant plin de mâncare, unelte şi provizii.

— Să nu arunci niciodată nimic, obişnuia el să spună. Fiecare lucru îşi are momentul lui, frate, fiecare lucru e folositor până la urmă.

Cazacii îşi spuneau unul altuia „frate”, aşa cum membrii Partidului

Comunist îşi spuneau unul altuia „tovarăşe”. Pantelimon, cunoscut de toţi drept Panka, îl apăsă pe umăr pe Benia Golden.

— Fii voios, Golden, îi spuse. Stepa e întotdeauna însorită.

Apoi verificară dacă săbiile erau în teci, armele de foc pe umeri, cutiile de zinc, cu muniţie, în pungile de piele, păstrama, pâinea, zahărul şi păturile făcute sul în desagi. Nu lăsaseră nimic în urmă… nimic, cu excepţia cadavrului care zăcea pe panta de lângă ei, cu sângele înnegrindu-i-se pe gât ca o dâră de smoală. Benia îi aruncă doar o scurtă privire; se obişnuise cu morţii.

— Nu cred c-o să ne ducă dorul, nu-i aşa? spuse Mametka cu glasul lui piţigăiat.

Mametka era scund – zicea că are un metru cincizeci – cu buze trandafirii de faun, glas de fetişcană şi ochi zglobii de copil, astfel încât criminalii din lagăr îl porecliseră Bette Davis.

Erau rătăciţi în spatele liniilor inamice şi Benia Golden avea uneori sentimentul că erau ultimii oameni rămaşi în viaţă pe lumea aceasta. Însă micul lor escadron nu era o unitate tipică a Armatei Roşii. Erau bărbaţi condamnaţi, pe care ceilalţi soldaţi îi numeau *smertniki*, cei sortiţi morţii. Dar bărbaţii aceştia nu aveau să moară niciodată în mintea lui Benia. Mai târziu, avea să constate că erau mereu alături de el, plini de viaţă, în visele lui – aşa cum erau în ziua aceea. Unii dintre ei se aflaseră în închisoare pentru că uciseseră sau jefuiseră o bancă, alţii pentru că furaseră un ştiulete de porumb, însă mulţi pentru simplul nenoroc de a fi fost înconjuraţi de forţele armate germane. Doar el, Benia, era deţinut politic şi asta însemna că trebuia să fie şi mai prevăzător: „Numele meu este Nimic, prenumele meu este Nimeni”, aceasta era deviza lui. Discreţia constituise odinioară o provocare pentru el; acum se aflau cu toţii mai presus de controlul Organelor sau chiar al armatei.

Era iulie 1942 şi Armata Roşie se descompunea, Rusia lui Stalin se afla în pragul distrugerii, iar neîncrederea şi paranoia din lagăr încă îi rodeau pe fiecare dintre ei. Acum, când străpunseseră liniile inamice, plătind un preţ cumplit, când erau în derivă pe marea galbenă, nesfârşită a stepei, mai aveau o singură misiune de îndeplinit.

Benia controlă chinga iepei sale, Şosete Argintii.

— Mai bine să-ţi uiţi pantalonii şi să călăreşti în pielea goală, decât să-ţi uiţi chinga, îl învăţase Panka, bărbatul mai vârstnic. Dacă nu ţi-e chinga strânsă, călăreşti cu îngerii!

Erau pregătiţi. Căpitanul lor, Jurko, făcu un semn din cap:

— Pe cai! Pornim la drum!

Prişcepa, cu părul lui ţepos, poleit auriu de la soare, nu-şi pierduse voioşia firească, neîmblânzită. Zăngănind din pinteni, se săltă în şa râzând, iar calul lui, Esperanza, la fel de jucăuş şi neînfricat ca el, îşi scutură capul. Benia se minuna de capacitatea lui Prişcepa de a fi

fericit, chiar şi aici: Nu era acesta darul cel mai de preţ din lume? Să fii fericit oriunde.

Urmări cum Panka, care trebuie să fi avut cel puţin şaizeci de ani, atinge cu mâna greabănul calului său şi îl încalecă pe Almaz **[2]**, fără să-şi mai sprijine piciorul în scară. Era cam burtos, dar suplu, puternic, agil. Nu toţi erau la fel de blânzi cu caii lor şi asta se vedea. Când Garanja se apropie de Frumoasa, iapa îşi lipi urechile de cap şi îşi mişcă ochii. Toţi caii se temeau de Garanja Păianjenul şi asta nu era de mirare; şi Benia se temea de el. Capul lui diform, boţit, arăta de parcă l-ar fi cioplit din lemn un orb nebun, cu un topor; gura lui era o despicătură stacojie, cu dinţi minusculi; era acoperit din cap până-n picioare de un păr negru, lung şi lins. Nu se grăbea niciodată, ci se deplasa cu o încetineală mătăhăloasă, în care se aduna întotdeauna energia unei ameninţări comprimate. Şi apoi mai era Zâmbăreţul, cecenul, care era de la distanţă slăbănog, cu trăsături fine şi părul acela încărunţit prematur care-i face pe bărbaţii caucazieni să fie atât de arătoşi – până când era suficient de bucuros sau suficient de furios şi atunci, gândi Benia Golden, ştiai cu cine ai de-a face…

Benia era ultimul, întotdeauna ultimul. Dureros de anchilozat, avea coapsele roase şi fesele învineţite de la atâta timp petrecut în şa. Învăţase să călărească aşa cum se cuvine abia în scurta lor perioadă de instrucţie şi acum îşi sprijini în scară piciorul stâng, încălţat cu o ciubotă, şi se săltă în şa pufăind.

— Ai grijă, tataie!

Tânărul Prişcepa îl apucă de umăr şi-l ţinu cu o mână de fier, până când Benia îşi regăsi echilibrul.

Panka, ai cărui perciuni albi şi moţ de păr erau un indiciu că-şi trăise tinereţea înainte de primul război, mesteca tutun şi îşi sugea viguros mustaţa, ceea ce era de obicei un semn de amuzament.

Bărbaţii călăreau la fel de diferit cum mergeau, iar caii lor îşi aveau propriile poveşti de viaţă, cu atacuri şi retrageri, crize şi triumfuri la acest capăt de ţară, poveşti pe care călăreţii lor le cunoşteau şi le înţelegeau, de parcă ar fi fost copiii lor. Şi când porniră la drum, fiecare rosti în şoaptă salutul său.

— *Clop, clop*, flăcău graţios, îi spuse Panka lui Almaz, armăsarului său dereş, în vreme ce Prişcepa se aplecă şi suflă peste urechile cu vârfuri albe ale iepei sale Esperanza, pe care aceasta şi le ciuli şi apoi le lipi de cap încântată.

Benia, un moscovit care-şi petrecuse o parte din viaţă în cafenele spaniole şi vile italiene, îi psalmodie cuvinte de laudă, precum rugăciunile obsesive ale unui rabin, iepei sale trufaşe din rasa Don, pe nume Şosete Argintii, care era castaniu-închis, cu o pată albă pe frunte şi picioarele din faţă tot albe, de unde şi numele ei. Şosete Argintii îşi răsuci grumazul lucios către Benia, iar el se întinse înainte şi o

cuprinse cu braţele. Iubea acest cal la fel de mult pe cât iubise un om. În afară de aceasta, reflectă Benia, nu avusese niciodată atâta nevoie de cineva cum avea acum de Şosete Argintii.

Căpitanul Jurko ridică mâna, cu cămaşa deja pătată de transpiraţie şi chipiul tras peste ochelari.

— Dacă vă e frică, să n-o faceţi, le strigă oamenilor săi. Dacă o faceţi, să nu vă fie frică!

Cei şapte bărbaţi priviră o clipă peste stepa pârjolită. Feţele lor erau deja acoperite de praf: praful le intrase în ochi, în gură, în nări, în haine. Călăreau peste trifoi, lavandă şi iarbă, cu un praf înţepător în aer, care le făcea ochii să lăcrimeze.

Căpitanul Jurko îşi şterse ochelarii şi privi în depărtare.

— Mă gândeam la fiul meu, îi spuse lui Benia, cu care avea cel mai mult în comun dintre toţi membrii unităţii sale. Maică-sa îi spune că nu trebuie să fie silitor la şcoală. Eu dau vina pe ea…

Cât de ciudat i se părea lui Benia să audă pe cineva bodogănind din cauza unor lucruri normale, în mijlocul acestui iad!

Acum Benia începu să se gândească la cadavru. Îl văzuseră cu toţii, înţeleseseră ce însemna şi nimeni nu rostise un cuvânt, nicio surpriză, nicio întrebare. Doar îl cunoscuseră bine. Dar cunoşteau şi moartea la fel de bine. În lagăr moartea venea repede, ca o suflare. Când dădea dezgheţul, se iţeau din zăpadă, negre şi ameninţătoare, cadavre – acolo unde căzuseră sau fuseseră împuşcate în ceafă de vreun gardian. Unii bărbaţi umblau uneori zile în şir cu moartea pe umeri: era ceva în ochii lor sticloşi, în nasurile lor ascuţite, în obrajii lor descărnaţi, iar a doua zi dimineaţa zăceau morţi pe priciurile lor din barăci, cu gurile căscate. Benia ştia că nu aveau să lase acest cadavru, cu dârele sale de sânge negricios, să le distragă atenţia sau să-i abată de la misiunea lor.

Jurko vorbea mai departe despre cât de leneş era fiul său – despre faptul că nu voia să înveţe, că fuma mult şi abuza neîncetat de sine. Benia privi în jur. Poate că tovarăşii lui pribegi nu aveau să se simtă niciodată acasă într-o familie, aşa cum se simţeau în această unitate. De-a lungul şi de-a latul stepei, în ambele tabere, nişte inadaptaţi ciudaţi îşi găsiseră locul în ierarhiile acestui haos nemilos. Benia se întreba dacă mai existase vreodată pe pământ un moment mai cumplit decât acesta. Jurko era singurul om cinstit din această trupă, singurul care, dacă avea să supravieţuiască, se putea întoarce la un serviciu normal în viaţa civilă, de contabil sau de director, un bărbat la costum, genul de bărbat pe care-l puteai vedea în metroul din Moscova, ducând în mână o servietă. Era corect cu oamenii lui şi imperturbabil sub focul inamic, iar faptul că nu se obosea să comenteze ce văzuse era dovada felului său cumpătat de a fi.

Câmpia era aproape plană, întreruptă ici-colo de pâlcuri de sălcii sau plopi, dar în rest se întindea în zare o pustietate de ierburi înalte,

care uneori se legănau, plină de floarea-soarelui cu capete galbene şi feţe negre, un orizont nesfârşit, un cer schimbător, când stacojiu, când galben, când liliachiu: o luminozitate pâcloasă, prăfoasă, granuloasă. Simpla frumuseţe a acestei întinderi îi dădea lui Benia senzaţia că pluteşte neputincios, o senzaţia care îi permitea să trăiască în prezent şi să nu încerce să înţeleagă altceva decât faptul că era un bărbat istovit, care tânjea să mai rămână în viaţă, în mod miraculos, încă o zi.

În depărtare, detaşamente de tancuri ca nişte libărci de oţel brăzdau praful cafeniu. Se îndreptau spre Don, de unde mai erau nouăzeci şi şase de kilometri până la Stalingrad.

Pe cerul sfâşiat de deasupra lor, ceaţa rară era străpunsă de avioane, Yak-uri se duelau cu Messerschmitt-uri. În apropierea lor, un Storch german urmărea forţele militare ruseşti, amintind de un pterodactil stângaci, îşi spuse Benia în sinea sa. Naziştii avansaseră atât de rapid în ultimele săptămâni, încât în stepă domnea haosul. Întregi armate ruseşti fuseseră prinse în încercuirile germane; mulţi trădători dezertaseră în tabăra germană, alţii fuseseră lăsaţi în urmă în stepă. Acolo, în cazanul cu sânge, nu erau doar germani împotriva ruşilor, nazişti împotriva comuniştilor, ci şi ruşi împotriva ruşilor, cazaci împotriva cazacilor, ucraineni împotriva tuturor şi toţi împotriva evreilor…

Pe drumuri şi în largul stepei, ţărani cu căruţe încărcate cu tot calabalâcul lor sărăcăcios se deplasau înainte sau înapoi, istoviţi şi stoici, derutaţi de înaintările şi retragerile soldaţilor. Iar în sate, în păduri şi în ierburile înalte se ascundeau evrei, oameni rătăciţi, care pretindeau a fi asistat la lucruri care păreau incredibile prin răutatea lor. Departe de satele lor mizere din Basarabia sau de marile oraşe ale Rusiei, precum Odessa şi Dnipropetrovsk, umblau fugari de unii singuri, alergând între căpiţe de fân şi şuri, în căutarea unui loc sigur.

— Haideţi, escadron înainte, spuse căpitanul Jurko, de parcă ar fi fost un escadron complet, de parcă n-ar fi murit atâţia dintre ei, de parcă n-ar mai fi fost decât şapte la număr – iar al optulea nu colcăia de muşte chiar în spatele crângului. În galop mic, să parcurgem o bucată de drum înainte de arşiţă! Haideţi, bandiţilor!

Porniră la pas, căpitanul Jurko în faţă, urmat de Micul Mametka pe poneiul său micuţ, despre care Benia credea că nu e mai înalt decât un dulău, apoi Panka pe Almaz, urmat de Garanja Păianjenul, şi toţi ceilalţi la urmă.

Străbătură în galop mic un câmp de floarea-soarelui, peste care coborau în picaj vrăbiile. Prişcepa se întindea în lături, înhăţa capetele mari şi vesele ale florilor şi le scutura seminţele, vărsându-şi-le în gură, de parcă ar fi ieşit la plimbare cu amicii lui. Şi când suprafaţa plană începu să se încline uşor, din pricina fluviului care curgea în faţa lor ca o dâră de mercur în soare, zăriră o străfulgerare în satul din

depărtare, iar Jurko văzu prin binoclul său cai, oameni în uniforme cenuşii şi metale kaki.

Îşi verificară armele iar şi iar. Panka mergea acum călare alături de Benia. Morfolindu-şi mustăţile îşi puse o mână imensă, întunecată ca lemnul de tec, pe braţul lui Benia.

— Asta e o ţară mare, îi spuse. Trebuie să te întinzi ca să poţi ţine pasul cu ea.

Benia privi în ochii înguşti ai lui Panka, ochi care nu erau decât două cute scăpărătoare pe faţa aceea tăbăcită, de vulpe, dar erau binecuvântaţi cu o vedere aproape miraculos de ageră. Panka cerceta neîncetat stepa, încordându-şi auzul după sunetele păsărilor, mugetele cerbilor, huruitul motoarelor.

— Asta-i o rândunică, spunea uneori.

Sau:

— Ăsta-i boncănitul unui căprior.

Uneori arăta cu degetul înainte:

— Fii atent! Acolo-i vizuina unui popândău.

Şi apoi avioanele:

— Ăsta-i de-al nostru, un distrugător de tancuri.

Sau vreun tun:

— Ăsta-i de optzeci şi opt de milimetri.

Panka ştia întotdeauna.

Lui Benia îi pulsa adrenalina în gât, făcându-i palmele lipicioase şi stomacul să chiorăie, şi o clipă ameţi de la căldură. Părinţii lui erau acolo, undeva. Uneori era sigur că muriseră şi voia să li se alăture, dar astăzi încolţi speranţa în el şi era sigur că avea să-i regăsească. Preţ de o clipă, şi-o aminti pe femeia pe care o iubise la Moscova. Simţi mirosul pielii de pe gâtul Saşenkăi, îi admiră ochii cenuşii, muşchii gâtului, care se încordau când făceau dragoste – totul era atât de viu, încât îl durea. Viaţa după Saşenka era realmente o viaţă de apoi, redusă la esenţă: procesul şi lagărul. Acum era de câteva luni la război, dar cumva, viaţa aceasta simplă, lupta aceasta aducătoare de moarte, tovărăşia cazacilor şi a cailor lor, pe tărâmul florii-soarelui şi ierbii, acest imperiu al prafului şi sudorii de cal şi al uleiului de armă îl făcea să se simtă atât de viu, cum nu-şi amintea să se mai fi simţit de multă vreme. Dacă l-ai fi întrebat mai târziu dacă-i fusese frică, ţi-ar fi spus:

— Frică? Am fost mai îngrozit decât îţi poţi imagina.

Dar, în acelaşi timp, depăşise frica. „Înălţăm un imn”, scria Maxim Gorki, marele scriitor care fusese odinioară atât de binevoitor cu Benia, „despre nebunia celor curajoşi.” Benia se îndrepta călare către uciderea unui om sau poate a mai multor oameni şi, presimţind catastrofa, era improbabil că va supravieţui. Dar continua să creadă în norocul lui. Era nevoit să creadă. Ei toţi erau nevoiţi să creadă.

În ţara asta, toţi am fost crescuţi împreună cu moartea, învăţaţi să ucidem. Moartea a fost cetăţeanul cu bocanci şi centură ai cărui paşi îi auzeam urcând pe scările noastre, tropăind prin pădurile noastre, vizitându-i pe vecinii noştri ca să tragă o duşcă de votcă noaptea. Să ucidă – ăsta este un lucru pe care Rusia îl face bine, zâmbi Benia. Da, chiar foarte bine.

Trecând printre florile-soarelui, Şosete Argintii întoarse capul în dreapta, cu urechile ciulite, iar Benia simţi cum îşi scurtează paşii. Voia să-i spună ceva. Panka şi Prişcepa descălecau deja, cu cocoşul armelor tras. Benia puse mâna pe pistolul-mitralieră PPŞ-41, care îi atârna pe umăr.

Dacă mori acum, îşi spuse, ai murit demult…

Ziua întâi

I

— Scoală, deţinut Golden!

Benia se ridică în picioare, cu genunchii tremurând. Era cu doi ani în urmă, în iarna anului 1940, şi cei trei judecători îşi făcură intrarea în încăperea modestă din închisoarea Specială Suhanovka. În faţa lui se aflau doi bărbaţi graşi şi cărunţi, în uniforme şi bocanci, iar pe al treilea îl cunoştea nu doar din ziare, ci şi personal. Slab şi suplu, în tunică a la Stalin şi cizme înalte, cu nasul acvilin şi părul grizonant, tuns periuţă, tovarăşul Hercule Satinov, unul dintre favoriţii lui Stalin şi membru al Politburoului, se aşeză pe scaunul din dreapta. Benia fusese odinioară încântat să cunoască asemenea persoane influente, mândru că Stalin ştia cine este el. O neghiobie dezgustătoare a tinereţii lui lipsite de astâmpăr! Acum îşi dorea ca ei să nu fi aflat niciodată de existenţa lui.

Benia îl recunoscu şi pe bărbatul care deţinea comanda, un buldog cu capul ras, în uniformă, cu un petic de mustaţă sub nasul roşiatic, care avea textura unei pietre ponce. Era Vasili Ulrih, judecătorul sângeros al lui Stalin.

— Eu, V.S. Ulrih, rosti acesta cu glas monoton, preşedintele Tribunalului Militar, deschid această şedinţă în Obiectul Special 110.

Se referea la închisoarea Suhanovka.

— Este ora patru treizeci, dimineaţa zilei de 21 ianuarie 1940. Este judecat cazul lui Golden, Beniamin.

Era în toiul nopţii? Benia privi întâi faţa presărată cu cicatrici a lui Ulrih, încă nevenindu-i să creadă că era posibil să fie considerat vinovat, când singura lui greşeală fusese o curiozitate copilărească – şi faptul că se îndrăgostise de femeia greşită. Dar în ochii apoşi, de beţiv, ai lui Ulrih nu citi decât un dezgust plictisit şi Benia îşi aminti cu un fior că despre acest judecător se spunea nu doar că asistă la execuţii, ci că-i şi place să le realizeze el însuşi uneori.

Benia inhală cu plăcere mirosul puternic de ţigări, votcă, murături şi cafea, pe care-l emanau judecătorii – izul unor bărbaţi în toată firea, care petreceau nopţi fără somn în birouri neaerisite. Era un miros familiar, care-i amintea de nopţile lungi şi fericite, când scriitorii stăteau până în zori în bucătării moscovite şi trăncăneau despre poetul acela de succes, despre cel mai bun film, despre cel mai recent scandal… O viaţă dispărută pe veci.

Coborându-şi privirea la foile din faţa sa, ştergându-şi pleoapele cu margini înroşite, Ulrih citi:

— Golden, Beniamin a semnat o mărturisire prin care îşi recunoaşte crimele şi prin urmare a fost găsit vinovat de terorism, de conspiraţia de a-i ucide pe tovarăşii Stalin, Molotov, Kaganovici şi Satinov (prezent în prezidiul acestui tribunal) şi de participarea la un grup troţkist contrarevoluţionar, care are legături cu Garda Albă şi este controlat de serviciile secrete japoneze şi franceze, conform Articolului 58.8.

— Nu, nu! îşi auzi Benia propriul glas piţigăiat venind de undeva de departe.

Ulrih se întoarse spre dreapta.

— Tovarăşe judecător Satinov, citiţi, vă rog, sentinţa?

Chipul lui Satinov nu trăda nici cea mai mică emoţie, dar, pe de altă parte, demnitarii lui Stalin erau maeştri ai sângelui rece. Nu aveau cum să fie altfel.

Satinov înălţă calm privirea spre Benia:

— În numele Uniunii Republicilor Socialiste Sovietice, Tribunalul Militar al Curţii Supreme v-a examinat cazul şi vă condamnă la *vişnaia mera nakazania*, la execuţia prin împuşcare.

Cuvintele acestea – Măsura Supremă de Pedeapsă – îl loviră pe Benia cu asemenea forţă, încât îi tăiară respiraţia. Brusc nu mai avu aer şi începu să deschidă şi să închidă gura cu disperare. Şedea suficient de aproape pentru a-l vedea pe Ulrih scrijelind iniţialele fatale: V.M.N. – cunoscute drept *vîşka*. Orice lucru din Rusia, orice departament, orice sarcină, până şi aceea de a ucide, îşi avea acronimul său sinistru de sistematic. Dar aceasta era o greşeală, o greşeală teribilă! Cuvintele săltau în jurul capului său. Benia ştia cum funcţiona *vîşka*, fiindcă era un scriitor curios şi, ca atare, îl întrebase odată pe un cekist **[3]** de frunte cum îi omorau pe deţinuţi, o întrebare pe care i-o adresase cu convingerea naivă că el nu va ajunge niciodată în această situaţie. Îi ducem într-o celulă aflată la mare adâncime sub pământ, îi răspunsese cekistul. Doi gardieni îi ţin de braţe şi, înainte ca ei să apuce să se dumirească, un al treilea le trage rapid Opt Grame din revolverul său Nagant în punctul acela de legătură dintre cap şi ceafă. După care li se mai trage în tâmplă un „foc de control”.

— Nu am mărturisit. Niciodată! Nu am…

Ulrih oftă, îi şopti ceva lui Satinov şi îi arătă un teanc de hârtii.

— Am în faţa mea confesiunea dumneavoastră semnată, deţinut Golden, spuse Ulrih.

— E falsă! Nu sunt vinovat de nimic!

— Linişte, deţinut! zbieră Ulrih şi lovi cu pumnul în masă.

— Aţi semnat sau *nu* aţi semnat asta? întrebă Satinov cu accentul lui gruzin.

— Nu! răspunse Benia. Pentru că, vedeţi, nu am avut de ales – am fost bătut. M-au silit să mărturisesc. Neg totul, am fost torturat…

Ulrih îşi şterse faţa lătăreaţă cu o mână plină de pete de la ficat. Fusese o noapte lungă, cu votci şi execuţii – condamnaseră deţinuţi şi asistaseră la împuşcarea lor –, iar Benia observă că Ulrih de-abia aştepta să-i trimită raportul tovarăşului Stalin şi să se ducă la culcare.

— O mărturisire semnată e supusă rigorilor legii, spuse Ulrih, deopotrivă furios şi indiferent. Pedeapsa a fost stabilită, sentinţa este definitivă şi va fi executată fără întârziere…

Benia începu să respire precipitat. O senzaţie de gol în stomac, de parcă s-ar fi deschis trapa unui eşafod, urmată de o greaţă înfiorătoare; avea sentimentul că va muri chiar în clipa aceea, în locul acela. Gardienii îl apucară şi îl susţinură ca pe un manechin stricat.

Apoi Satinov se aplecă într-o parte şi îi şopti ceva lui Ulrih. Satinov era omul cel mai important dintre cei de faţă, era tovarăşul de arme al lui Stalin şi nu era judecător. Se afla acolo dintr-un motiv anume. Stalin îl însărcinase să supravegheze acest proces, pentru că Satinov fusese prieten cu cei pe care avea să-i condamne la moarte. Era o probă la care îl supunea Stalin.

Ulrih ridică din umeri şi Satinov îşi drese glasul.

— Deţinut Golden, executarea sentinţei dumneavoastră este amânată. În schimb, sunteţi condamnat la zece ani…

Şi restul se pierdu în vâjâitul de uşurare din urechile lui Benia. Auzise bine? Da. Era adevărat. Zece ani! Bucuria vieţii lui – totul datorită lui Satinov!

— Vă mulţumesc, şopti Benia înspre judecători.

Dar ei deja nu-i mai acordau atenţie. Se ridicau în picioare, îşi adunau hârtiile. Benia se repezi spre ei, dar gardienii îl prinseră, îl scuturară şi îl opriră.

— Dumnezeu să vă binecuvânteze! strigă Benia.

— Linişte!

Un pat de puşcă în coaste.

— Taci din gură, deţinut!

Un om care şi-a auzit propria condamnare la moarte a trăit mai profund decât oricine altcineva, iar pentru Benia Golden nimic nu mai avea să fie cum fusese. Acum putea trăi, cu pasiune, cu exuberanţă. Putea iubi din nou. Ah, cât de mult iubea viaţa! Abia dacă observă cum ieşiră judecătorii din încăpere.

Apoi urmă marşul de-a lungul coridoarelor şi drumul parcurs în Maria Neagră spre celula lui, unde înţelese totul mai bine. Era condamnat la un tărâm aflat dincolo de simpla moarte şi toată viaţa lui de dinainte de arestare se sfârşise. Era aproape mort, o moarte fără descompunere imediată, închis de viu în iadul unui prezent etern. Se gândi la sclavii care mânuiau vâslele galerelor romane: acum avea să

fie şi el un sclav la galere, care va trudi până la moarte în lagărele cunoscute sub numele de gulaguri. Dar după aceea se gândi: zece ani! Nu e o veşnicie. Pot să supravieţuiesc zece ani şi să revin la viaţă, nu-i aşa?

În acea celulă, săptămânile şi lunile anului 1940 treceau. Benia se obişnui cu rutina, dar ştia că aceasta se va sfârşi curând şi orice deţinut urăşte schimbările de ritm. Schimbarea este primejdioasă. Dar el ştia ce va urma: transferul, cunoscut sub numele de *etap*, călătoria către est, către gulaguri.

Şi apoi sosi momentul. Trezirea la ora patru dimineaţa. Gardienii dădură buzna în celulă.

— Trezeşte-te! Strânge-ţi lucrurile. *Davai! Davai!* Haide!

Benia nu ştia încotro se îndreaptă, doar că mergea spre est, în vagoane de vite, care se târau greoi peste nesfârşitele întinderi ale Uralului, ale Siberiei şi de acolo mai departe. Trenurile erau ticsite de deţinuţi murdari, năpădiţi de păduchi (mulţi polonezi, află Benia, victimele noilor cuceriri ale lui Stalin), găleata puturoasă dădea pe dinafară de urină şi dizenterie. Uneori, Benia şi camarazii lui vorbeau despre surprinzătoarea alianţă dintre Stalin şi Hitler, despre cum îşi împărţiseră Polonia. Parisul tocmai căzuse în mâinile naziştilor. Cât timp va mai rezista Marea Britanie? Dar, în cea mai mare parte a timpului, Benia nu făcea decât să zacă în colţul său, drămuindu-şi energia, încercând să rămână în viaţă, învăţând să asculte şi să tacă. Fiind deţinut politic, se afla cel mai jos în ierarhia deţinuţilor. Până şi ucigaşii şi hoţii îi erau superiori, iar cei mai mari dintre toţi erau criminalii, sub controlul cărora se afla vagonul de vite şi care primeau cea mai bună mâncare şi îşi luau tot ce doreau. Un târşâit rapid de picioare printre deţinuţii îngrămădiţi laolaltă şi un om era ucis pentru ghetele lui noi, în bezna vagonului de vite al lui Benia, şi apoi prădat rapid de haine, palton, căciulă, raţie. O lumină bruscă, orbitoare, când se împingea uşa în lături. Şi apoi zărea dansul, ca de păpuşă de cârpe stricată, al braţelor şi picioarelor trupului gol care era aruncat afară, umplând preţ de o clipă cadrul şuierător al uşii deschise, înainte ca aceasta să fie împinsă la loc şi Benia să se întrebe dacă văzuse cu adevărat toate acestea. Din acel moment, în viaţa aceasta, moartea unui om, cândva un eveniment remarcabil şi de neuitat, despre care îi relatai familiei tale sau citeai în ziar, sau stăteai de vorbă cu un prieten, nu a mai fost deseori pentru Benia decât o întâmplare dintr-o succesiune de întâmplări, iute uitată în monotonia cotidiană. Colcăiala păduchilor de pe corpul său îl scotea din minţi, dar îşi petrecea zilele prinzându-i şi strivindu-i, simţind pocnetul corpurilor lor, o satisfacţie rară, o lecţie că mici plăceri improbabile puteau face viaţa aproape suportabilă. Uneori avea sentimentul că devenise expert în bucuria

lucrurilor minuscule şi că în asta consta arta de a trăi.

Petrecea săptămâni întregi în fiecare închisoare de tranzit – fiecare, o lume proprie, cu propriile ei reguli de supravieţuire – până când se anunţa următorul *etap* şi apoi următorul. O succesiune de oraşe. Petropavlovsk. Novosibirsk. Irkutsk. Pretutindeni, colegii lui deţinuţi spuneau:

— Roagă-te să nu ajungi în Kolîma…

Dar când văzu apa albastră a Lacului Baikal, Benia ştiu că *exact* acolo avea să ajungă.

Încă năuci după ororile călătoriei peste Marea Ohotsk, cu vaporul infernal, ajunseră la Magadan, unde îi aştepta o lume nouă, cu munţi acoperiţi de zăpadă, un aer înviorător şi peisajul lunar al minelor de aur. Benia îşi imagină oraşele căutătorilor de aur din îndrăgitul lui roman *Colţ-Alb*, de Jack London, fortul din *Ultimul mohican*, de Fenimore Cooper. Era încă septembrie, ultimele săptămâni înainte ca Marea Ohotsk să îngheţe şi Kolîma să fie izolată de restul continentului pentru multe luni.

Gardienii îi mânară pe deţinuţi în grupuri în susul dealului, de-a lungul unui drum noroios, numit Şoseaua Kolîma, spre un complex în care Benia şi tovarăşii lui de prizonierat aveau să fie dezbrăcaţi, raşi, iar hainele lor curăţate cu abur şi despăducheate. La duşuri, Benia văzu bărbaţi desfătându-se, unii în genunchi, alţii aplecaţi, cuplându-se ca turbaţii, revendicându-şi în mod disperat puţină satisfacţie. A doua zi stătu în pielea goală în faţa unei comisii medicale formate dintr-un medic şi un cekist şi încercă să pară cât mai lipsit de putere şi bătrân cu putinţă. Însă medicul, un deţinut şi el, îi ştampilă fişa: „KOLÎMA-TFT. Apt pentru muncă fizică grea”.

— Dar nu am suficientă putere, protestă Benia.

— Taci din gură, poponarule, spuse gardianul. Cine se preface bolnav capătă Opt Grame în căpăţână. Cine se plânge intră la izolare. Dă-i drumul!

A doua zi îl treziră la ora patru dimineaţa.

— *Davai! Davai!* Mişcaţi-vă! Luaţi-vă lucrurile!

Într-un camion care nu era alimentat cu benzină, ci cu lemne, Benia urcă pe Şosea până la o zonă sălbatică de munte, cu râuri repezi, turme de reni şi povârnişuri abrupte. Apoi văzu întâi sârma ghimpată şi turnurile de observaţie, după aceea barăcile de lemn şi, în cele din urmă, intrară pe poarta lagărului lor: Madiak-7.

O pancartă imensă anunţa:

SLAVĂ LUI STALIN, GENIULUI
SLAVĂ LUI STALIN, CONDUCĂTORULUI NOSTRU IUBIT
SLAVĂ LUI STALIN, PRIETENULUI CLASEI MUNCITOARE,

Şi mai jos:

MAI MULT AUR PENTRU PARADISUL NOSTRU SOCIALIST!

A doua zi dimineaţa în zori, primul apel, sute de oameni în poziţie de drepţi în ceaţă: perechi de deţinuţi favorizaţi – aşa-numiţii Oploşiţi ai Lagărului – vânturau biciuri şi bastoane, pentru a-i împărţi în brigăzi de lucru. Brigadierii îi raportau comandantului.

— Douăzeci şi şapte de oameni în această brigadă, strigă brigadierul lui Benia, un deţinut criminal pe nume Şurik. Unul a murit ieri în mină; unul a fost executat pentru indisciplină. Unul a fost găsit mort azi-dimineaţă în baracă; doi zac bolnavi în baracă; unul s-a rănit pe sine la izolare. Cinci deţinuţi noi. În total: douăzeci şi şapte!

Brigadierul îi zori spre mină.

— Munciţi, mâncaţi, îi avertiză pe Benia şi pe ceilalţi *zeki*, cum erau numiţi deţinuţii din lagăre. Nu munciţi, muriţi.

În faţa lui Benia se căsca o cavitate adâncă şi imensă, plină de noroi şi pietre, scobită în munte, un furnicar de lucrători şi gardieni înarmaţi, toţi mişunând de-a lungul unor punţi din scânduri sau săpând gropi adânci, fiinţe minuscule într-un peisaj pe care zekii îl numeau deja Faţa întunecată a Lunii.

II

— Bandiţi, astăzi s-a încheiat instrucţia voastră, anunţă colonelul Melişko, comandantul batalionului disciplinar.

Benia habar nu avea cum supravieţuise şederii sale în Kolîma şi acum, după optsprezece luni, în iulie 1942, iată că se afla în sudul Rusiei, nu departe de oraşul Stalingrad.

La apus, în acea zi toridă de vară, stăteau în semicerc în jurul lui Melişko, în manejul Hergheliei Nr. 9 a mareşalului Budionîi, foarte aproape de fluviul Don. Era un tărâm al cailor, tărâmul cazacilor de pe Don. Instrucţia lor durase şapte luni.

— Sunteţi pregătiţi să vi se încredinţeze prima voastră misiune – şi va fi nevoie de voi mai devreme decât ar fi crezut oricare dintre noi. Patria-Mamă este în pericol! tuna Melişko.

Benia prinse privirea prietenului său Prişcepa, care se afla lângă el. Prişcepa zâmbi ostentativ, dar asprimea încrezătoare a lui Melişko nu ascundea panica celorlalţi ofiţeri. Când începuse Benia instrucţia în decembrie 1941, frontul era departe, iar germanii fuseseră înfrânţi la porţile Moscovei. Acum războiul ajunsese la ei; de ieri puteau chiar auzi focul artileriei, pe măsură ce germanii se apropiau de Don.

— Voi, bandiţilor, aveţi un motiv special de a lupta cu dârzenie

pentru Patria-Mamă! Când v-am luat eu în primire, eraţi nişte netrebnici! Acum sunteţi la fel de apţi pentru luptă ca militarii obişnuiţi, sunteţi soldaţi buni, călăreţi pricepuţi – de sub sprâncenele sale arcuite, care semănau cu nişte aripi, ochii lui Melişko îl priviră pe Benia cu o scânteie de căldură – până şi cei mai puţin promiţători dintre voi reuşesc să se ţină în şa.

Prişcepa îşi şterse lacrimile care i se prelingeau pe obrajii tineri. Plângea şi râdea cu uşurinţă; trecea prin viaţă vesel ca un cintezoi; nimic nu tulbura cordialitatea lui, nici condamnarea la muncă forţată, nici parada de astăzi, nici bătălia de mâine.

— Viaţa e uşoară pentru un suflet simplu ca al meu, obişnuia el să spună cu voioşie. Nu trebuie decât să o trăieşti.

Lui Benia îi plăcea să-l studieze pe Prişcepa; nu-şi pierduse nicidecum interesul pentru natura umană şi nu exista laborator mai fascinant decât gulagurile şi acest batalion de criminali nemiloşi şi soldaţi condamnaţi de Curtea Marţială.

Benia şi Melişko se aflaseră în acelaşi lagăr din Kolîma. După arestarea sa, generalul Melişko fusese torturat cu atâta cruzime, încât nu-i mai rămăsese niciun dinte şi nicio unghie; doar mustaţa lui, deasă, albă şi ţepoasă ca pensula uzată a unui pictor, rămăsese la fel. Însă când începuse războiul, el fusese unul dintre primii ofiţeri rechemaţi să lupte, dar în loc să i se încredinţeze o divizie sau un corp, fusese făcut colonel şi i se dăduse această gloată. Toţi continuau însă să-l numească „generalul”, iar lui Benia îi plăcea faptul că Melişko era neschimbat, indiferent dacă stătea la coadă pentru supă în cantina lagărului din Kolîma sau, ca acum, când li se adresa oamenilor săi în calitate de comandant al lor.

În manejul asemănător unui grajd, cu solul său nisipos, pe care se dresau caii, Melişko stătea singur în faţă. În spatele lui erau căpitanul Ganakovici, *Politrucul* lor, ofiţerul de îndrumare politică, precum şi Pavel Moghilciuk, şeful Unităţii Speciale NKVD.

Benia nu cunoştea detaliile – adevărul era întotdeauna *„strict confidenţial”* – dar ştia că ruşii se retrăgeau rapid şi că acum se produsese probabil un nou dezastru. Ganakovici era cu nervii în piuneze, Moghilciuk tremura vizibil. Cu fiecare detunătură, frica îi mai strângea puţin inima lui Benia.

— Nu uitaţi ce vă spun tot timpul, zbiera Melişko, dantura lui falsă făcându-l să pronunţe vocalele diftongat. Nu mă poţi prinde!

Era un citat împrumutat din filmul lui preferat, iar oamenilor le plăcea la nebunie.

— Uraaaa! strigară cu toţii, dar în clipa următoare se auziră paşi şi Benia se uită peste umăr şi îl văzu pe căpitanul Jurko venind în fugă în manej, înmânându-i lui Melişko un bilet.

— Pe loc repaus, spuse Melişko. Aşteptăm un ordin important de la

Stavka.

Stavka era Marele Cartier General din Moscova. Benia şi Prişcepa schimbară o privire, după care Prişcepa începu să îngâne: „Nu-mi da târcoale, corbule negru…”

III

Departe în nord, la Moscova, un bărbat în vârstă, scund şi obosit, îmbrăcat într-o tunică militară şi nişte pantaloni gri largi, vârâţi în cizme din piele moale de viţel, şedea la o masă imensă, într-un birou lung. Pe faţa lui pământie şi ciupită de vărsat se citea epuizarea.

Afară, Kremlinul era acoperit cu plasă de camuflaj, iar deasupra oraşului zburau baloane cu aer cald, menite să deruteze bombardierele germane. Înăuntru, masa lungă, biroul cu extensia sa în formă de T şi şirul său de telefoane masive din bachelită, draperiile serbede din faţa ferestrelor şi, pe perete, masca mortuară luminată a lui Lenin erau neschimbate, dar acum fondatorului Rusiei sovietice i se alăturaseră pe pereţi portrete în ulei ale paladinilor ţarişti Suvorov şi Kutuzov. Biroul acesta, cunoscut apropiaţilor drept Colţişorul, era cartierul general al armatei sovietice, iar liniile telefonice şi firele de telegraf din încăperea de comunicaţii aflată alături făceau legătura între bărbatul din acest birou şi o lume nesfârşită, deseori imprevizibilă şi incontrolabilă, de lupte crâncene, la care participau milioane de oameni.

— Ne-au păcălit, spuse Stalin cu glas scăzut. Tot sudul se prăbuşeşte. Comandanţii noştri sunt nişte proşti şi nişte lingăi. Ne lipsesc bărbaţii capabili. Încă mai aşteptăm ofensiva principală asupra Moscovei.

La capătul cel mai apropiat al mesei lungi şedeau trei bărbaţi. Molotov, un bărbat îndesat, cu cap rotund şi pince-nez, dădu aprobator din cap. Era singurul îmbrăcat în civil şi purta un costum gri, cu cravată gri şi guler alb rigid. Avea paloarea lipicioasă a funcţionarului care nu vede niciodată soarele, o trăsătură cunoscută apropiaţilor lui Stalin drept „bronzul à la Kremlin”.

— Aveţi dreptate, tovarăşe Stalin, spuse Lavrenti Beria, Comisar al Poporului pentru Afaceri Interne, şeful poliţiei secrete.

Îmbrăcat în uniforma lui de NKVD-ist, cu epoleţi albaştri, Beria era lat în umeri şi cenuşiu la faţă, dar emana ingeniozitate, vigilenţă şi ferocitate.

Al treilea dintre ei, Hercule Satinov, îmbrăcat în general-colonel de armată, interveni:

— Tovarăşe Stalin, eu cred că *aceasta* este ofensiva germană principală. Nemţii îşi concentrează trupele în regiunea Donului şi a Caucazului. Noi am judecat greşit. Nu există o ofensivă asupra

Moscovei. Eu însumi m-am înşelat şi îmi asum răspunderea pentru acest fapt şi, dacă dumneavoastră consideraţi necesar, sunt pregătit să fiu judecat. Am fost păcăliţi…

Stalin îi aruncă lui Satinov o privire lungă, ucigătoare. Până astăzi l-ar fi numit prost sau trădător, poate chiar ar fi cerut arestarea lui. Dar Satinov, preferatul lui şi gruzin ca el, îi spusese întotdeauna adevărul. Şi acum avea nevoie de adevăr. Cu şase săptămâni în urmă, pe 19 iunie, un avion Storch german se prăbuşise în spatele liniilor sovietice, în apropiere de Harkov. În el se aflase un ofiţer de stat-major, maiorul Reichel, cu o geantă diplomat care conţinea planurile pentru ofensiva sudică a lui Hitler, Operaţiunea Albastru. Câteva ceasuri mai târziu, acele planuri fuseseră studiate chiar în această încăpere de către Stalin, în compania aceluiaşi cor grecesc format din Molotov, Beria şi Satinov.

— E o păcăleală, spusese Stalin. O dezinformare clasică. Ticăloşii cred că o să ne lăsăm traşi pe sfoară? Ofensiva sudică va fi o diversiune. Marea ofensivă va fi asupra Moscovei.

Cei trei membri ai Politburoului îl aprobaseră – ca întotdeauna. Dar acum era limpede că se înşelaseră, iar tancurile lui Hitler înaintau de-a curmezişul câmpiei sudice, îndreptându-se către Stalingrad. Rusia urma să fie tăiată în două.

Stalin privi către capătul opus al mesei, spre celălalt bărbat aflat în imensa încăpere, generalul Alexandr Vasilevski, şeful Marelui Stat Major, care stătea aplecat deasupra unei hărţi a teatrului de acţiune sudic, marcate cu săgeţi şi simboluri.

— Tovarăşe Vasilevski?

Vasilevski, care avea aerul profesional al unui ofiţer ţarist de modă veche, se îndreptă de spate.

— Are dreptate, tovarăşe Stalin. Aceasta *este* ofensiva principală.

Stalin dădu din cap şi îşi frecă faţa cu palmele. Părea să emane unde de epuizare. Satinov nu putea decât să admire stăpânirea de sine a lui Stalin, răceala de oţel şi inteligenţa pe care le degaja, în pofida erorilor sale nemaipomenite. Dar îmbătrânise în acest an de război; atârnau hainele pe el.

Uşa capitonată se deschise silenţios şi un personaj pigmeic, Alexandr Poskrebîşev, şi el în uniformă şi cizme, îşi vârî capul înăuntru:

— Au sosit, tovarăşe Stalin, anunţă.

Stalin făcu un semn cu mâna şi doi cavalerişti în vârstă intrară şi luară poziţie de drepţi în faţa lui. Amândoi tocmai veniseră cu avionul de pe front şi fuseseră aduşi direct la Kremlin. Pe feţe aveau încă praful bătăliei, iar Satinov simţi mirosul transpiraţiei şi disperării lor.

— Raportaţi, tovarăşe Budionîi, porunci Stalin cu glasul lui înalt de tenor.

— Grupul german de Armate A a străpuns Frontul Caucazian de Nord, spuse mareşalul Budionîi.

Pieptul lui voinic, picioarele crăcănate, de călăreţ, îmbrăcate în pantaloni de călărie cu vipuşcă roşie şi încălţate în cizme, ba până şi mustaţa lui magnifică, pomădată, păreau micşorate de înfrângere.

— Trupele noastre se retrag. Germanii au ajuns la Don şi pătrund în Caucaz, având drept ţintă câmpurile petroliere, încercăm să ne regrupăm. Rostovul a căzut.

— Rostovul? repetă Stalin.

— O minciună! Răspândeşti panică, ţipă Beria. Raportează aşa cum se cuvine!

Dar Budionîi îl ignoră. În 1937, când încercaseră să-l aresteze în timpul Marii Terori şi Budionîi îşi scosese pistolul şi ameninţase că-i va ucide întâi pe ei şi după aceea se va împuşca pe sine, strigând: „Faceţi-mi legătura cu Stalin!”, Stalin revocase ordinul de a-l aresta.

— Forţele noastre s-au retras din Rostov, spuse Budionîi. S-au întors şi au fugit. Au luat-o pur şi simplu la sănătoasa! Recunosc că a fost un act de laşitate şi incompetenţă. Îmi asum întreaga răspundere.

— Dar dumneavoastră, mareşale Timoşenko? se adresă Stalin celuilalt cavalerist. Ce veşti bune ne aduceţi?

Timoşenko îşi scutură capul chel şi lucios.

— Frontul de la Stalingrad e în neorânduială. Forţele germane au ajuns la Don şi tot ce le mai reţine sunt două armate care apără cotul fluviului. Şi nu mai putem ţine Voronejul. Eu aş zice că…

Se chinuia să-şi găsească vorbele.

— Spune-i tovarăşului Stalin adevărul! interveni Beria.

— Cred că şi Stalingradul e în pericol.

Stalingrad! Oraşul lui Stalin, unde îşi făcuse acesta un nume în Războiul Civil. Nevenindu-i să creadă, Satinov simţi că i se taie respiraţia.

— Asta-i o minciună! Stalingradul n-o să cadă niciodată! spuse Beria cu accentul lui mingrelian împiedicat. Panicarzii trebuie împuşcaţi! Nemţii sunt la sute de kilometri de Stalingrad.

Ochii căprui ai lui Stalin priviră în direcţia lui Vasilevski, care marca acum noile informaţii pe hărţile desfăşurate pe masă. Avea încredere în Vasilevski.

— Ei bine?

Vasilevski păru să-şi chibzuiască răspunsul pe îndelete.

— Vom putea opri forţele germane la Cotul Donului, dar apărarea şi întărirea Stalingradului trebuie pregătite fără întârziere, împreună cu planurile de evacuare a fabricilor de tancuri. Eu propun o refacere radicală a fronturilor sudice şi i-am informat deja că vor primi noi ordine din partea Stavkăi.

Stalin stătu o clipă să se gândească şi îşi aprinse o Herţegovina

Fior. În încăperea tăcută, cu cei doi mareşali în poziţie de drepţi, cu Vasilevski studiind iarăşi hărţile, cu cei trei acoliţi în aşteptare, şuierul fiecărui fum de ţigară părea încărcat de o tensiune tematoare.

— Timoşenko, Budionîi, aşteptaţi afară, spuse Stalin.

Cei doi bărbaţi salutară şi părăsiră încăperea.

— Bineînţeles că Stalingradul nu este ameninţat. Încă nu. Dar n-am să mai tolerez niciun pas înapoi. Niciun pas înapoi…

Aşteptă ca vorbele sale să-şi facă efectul.

— Tovarăşe Stalin, spuse Satinov după o pauză. Hitleriştii au folosit pe front cu mare succes batalioane disciplinare formate din soldaţi condamnaţi de Curtea Marţială şi elemente criminale. Noi avem deja în instrucţie unităţi disciplinare, de laşi şi criminali, unii recrutaţi din gulaguri, dar eu propun să generalizăm această structură şi să înfiinţăm batalioane disciplinare pe fiecare front şi să le trimitem să lupte…

— Cine-i disperat luptă ca un diavol, spuse Stalin. Foarte bine.

Ridică receptorul unuia dintre numeroasele telefoane de bachelită de pe biroul său:

— Vino!

Poskrebîşev se ivi în uşă, cu un carnet şi un stilou în mână.

— Scrie, porunci Stalin. Ordinul nr. 227 al Comisarului Poporului pentru Apărare.

Se ridică şi începu să umble de colo-colo, trăgând din ţigară, cu mâinile tremurând.

— Telegrafiază pe toate fronturile. Să li se citească urgent tuturor unităţilor, încă din seara aceasta… Inamicul ne atacă cu noi forţe… Invadatorii germani înaintează către Stalingrad… au cucerit deja Novocerkask, Rostov-pe-Don, jumătate din Voronej… Soldaţii noştri, îndemnaţi de panicarzi, au abandonat în mod ruşinos Rostovul… Ordon: niciun pas înapoi…

IV

— Niciun pas înapoi! Asta-i deviza noastră!

În căldura apăsătoare a arenei manejului, Melişko citea cu voce tare ordinul lui Stalin, care tocmai îi parvenise, proaspăt telegrafiat de la Moscova. Benia simţi cum i se ridică părul pe ceafă. Viaţa lui intra într-o fază nouă, înfricoşătoare.

— Stavka ordonă: „Fiecare armată trebuie să înfiinţeze detaşamente de baraj bine înarmate (două sute de oameni) şi să le plaseze în spatele tuturor diviziilor instabile. În cazul unei retrageri, îi vor împuşca pe loc pe panicarzi şi laşi… Niciun pas înapoi… Instruim deja unităţi disciplinare de deţinuţi”.

Benia şi camarazii săi ascultară cu atenţie; Stalin în persoană

vorbea despre ei şi soarta lor.

— „Ordon înfiinţarea de batalioane disciplinare – *ştrafnîie batalionîi* – de opt sute de oameni, pe fiecare front, formate din bărbaţi care s-au făcut vinovaţi de crime, de încălcări ale disciplinei, cauzate de laşitate sau confuzie. Vor fi plasate în cele mai dificile sectoare ale frontului, pentru a li se da prilejul să-şi răscumpere păcatele faţă de Patria-Mamă vărsându-şi propriul sânge… Acestea sunt ordinele Patriei noastre Mamă. Comisarul Poporului pentru Apărare, I. Stalin.”

Melişko împături foaia şi îşi privi încruntat „bandiţii”.

— Tovarăşul Stalin a ordonat şi…

— Cer permisiunea de a vorbi! strigă o voce.

Melişko dădu din cap.

— Ce înseamnă „să-şi răscumpere păcatele vărsându-şi sângele”? întrebă Prişcepa.

Numai el putea îndrăzni să întrebe aşa ceva.

Melişko îşi şterse sudoarea de pe frunte în smocurile sale de păr rar, de culoarea ruginii. Bărbaţii aşteptau; Benia parcă simţea cum îşi întind gâturile.

— Tovarăşul Stalin vrea să spună că nu aveţi decât două căi de a vă câştiga libertatea. Ori muriţi, ori sunteţi răniţi în luptă.

Bărbaţii îşi ţinură suflarea o clipă, dându-şi seama, la fel ca Benia, de simplitatea primitivă a sorţii lor.

— Aţi înţeles, bandiţii mei? spuse Melişko. Aveţi şansa de a vă elibera prin luptă. Veţi fi curând trimişi în misiune. Odihniţi-vă puţin la noapte… Da, tovarăşe?

Ganakovici îi şopti lui Melişko ceva la ureche.

— Bine, spuse Melişko. Tovarăşul Ganakovici vă va da mai multe lămuriri.

Căpitanul Ganakovici veni cu un aer fudul în faţă.

— Băieţi, tovarăşi, golani, *ştrafniki*, li se adresă pe acel ton grav, aspru şi mitocănesc, pe care-l adopta la ocazii deosebite. Voi purtaţi stigma unor elemente indezirabile, sunteţi nişte analfabeţi inculţi, delincvenţi contrarevoluţionari, degeneraţi ucigaşi, dar aţi fost reeducaţi şi reinstruiţi şi acum aveţi onoarea de a lupta pentru Patria Socialistă şi Marele Geniu Stalin – şi eu am să mă aflu lângă voi, umăr la umăr!

Ganakovici îşi scoase pistolul şi îl ridică deasupra capului.

— Ca deţinuţi şi laşi nu aveţi drepturi soldăţeşti. Nu veţi fi informaţi nici măcar cu privire la numele frontului vostru şi nu veţi avea hărţi. Vă veţi primi cu recunoştinţă misiunea şi o veţi îndeplini. Dacă eu sau Unitatea Specială observăm cea mai mică ezitare, abatere, nesupunere, un cuvânt, o privire, ba chiar şi un gând, veţi primi cele Opt Grame: veţi fi executaţi pe loc!

Înghiţi – când era agitat, avea obiceiul de a uita să-şi înghită saliva,

care i se aduna în gură şi pe care trebuia apoi să o înghită pe toată odată.

Melişko avea un aer stânjenit, dar foştii deţinuţi păreau netulburaţi. După tot ce văzuseră în gulaguri sau în marea retragere din 1941, erau familiarizaţi cu bufoneria malignă a birocraţilor sovietici.

— Vă mulţumesc, foarte folositoare cuvinte, tovarăşe Ganakovici, spuse Melişko, păşind iarăşi în faţă.

Bărbaţii îi simţeau dispreţul faţă de această slugă a Partidului – şi îi împărtăşeau dezgustul.

— Baftă, bandiţilor! Voi fi alături de voi! Trăiască Stalin! adăugă Melişko.

— Mă scuzaţi, colonele, îl întrerupse NKVD-istul Moghilciuk. Mai e ceva. Căpitanul Ganakovici le va explica oamenilor.

— Trebuie să se odihnească şi să aibă grijă de cai. Nu au ascultat destul bandiţii mei? obiectă Melişko.

— Nu tocmai, spuse Moghilciuk. Haideţi! Aduceţi-l pe deţinut!

Asupra *ştrafbatului* se lăsă tăcerea, când NKVD-iştii, cu mitralierele la umăr, împinseră în faţa lor un bărbat. Benia îl recunoscu numaidecât pe tânărul Poliak, care plângea. Doamne, se rugă Benia, dă-i băiatului putere! Dar Dumnezeu nu era acolo să-l ajute.

Când Poliak ajunse în dreptul ofiţerilor adunaţi în mijlocul arenei, Moghilciuk făcu un semn şi gardienii îl ţinură pe loc cu o smucitură. Poliak se clătină, dar gardienii îl susţinură.

— Băieţi, camarazi, dacă se abuzează prin vicleşug de generozitatea Marelui Stalin, nu poate exista decât o singură urmare, declară Ganakovici cu gravitate.

Lui Ganakovici, care era o creatură a Partidului Comunist, îi plăcea să se dea drept lider cu priză la popor. Benia ştia că, dacă bărbaţii ar fi dansat *Kalinka*, Ganakovici ar fi sărit în mijlocul lor şi s-ar fi apucat de ţopăit. Când bărbaţii stăteau să bea ceva, Ganakovici, împărţind bătăi peste umăr şi masând braţe, le făcea cinste şi le vorbea despre dubioasele lui fapte de vitejie – eroismul lui din campania de colectivizare din 1932, ocazia cu care îl cunoscuse pe Molotov, ziua în care zdrobise o celulă troţkistă din fabrica lui şi, bineînţeles, fetele pe care le cucerise. Doar botul lui cârn şi ochii de porc erau indicii că se fălea. Ganakovici înghiţi o dată zgomotos.

— Te încredinţez Cavalerilor noştri cekişti ai Revoluţiei.

Flancat de NKVD-iştii săi, Moghilciuk păşi în faţă.

— Oricine se răneşte în mod intenţionat, pentru a se eschiva de la luptă sau a-şi obţine răscumpărarea, va primi cele Opt Grame. Sergentul Poliak a fost condamnat să lupte în acest batalion disciplinar pentru faptul că s-a retras fără ordin în timpul bătăliei pentru Kiev. Azi-noapte, când a aflat că vom porni curând în misiune, acest laş a

recurs la tertipuri pentru a se preface inapt, provocându-şi tăieturi.

— Dar m-am tăiat pe bune! se văicări Poliak.

— Linişte, deţinut! se răsti Moghilciuk. A fost denunţat de către o persoană de la infirmerie. După realizarea unei anchete, conform ordinului primit de la Stavka, deţinutul este condamnat la *vîşka*, iar sentinţa va fi executată fără întârziere, în faţa batalionului.

Îşi ţinură cu toţii respiraţia.

— *Ştrafniki*, băieţi, golani! strigă Ganakovici, care nici nu se obosea să-şi ascundă înfrigurarea. Cine se oferă voluntar să-l execute pe deţinut?

Melişko îşi privea fix cizmele. Era atât de cald, încât Benia avea dificultăţi să respire. Îşi aminti cum îşi auzise şi el odată propria condamnare la moarte. Îl privi lung pe băiat: Mitka Poliak, noi am stat deseori de vorbă; dacă ţi-a fost atât de frică, de ce n-ai venit la mine?

Bărbaţii se legănau uşor, îşi mutau greutatea de pe un picior pe altul, muştele bâzâiau.

— Încă o dată, zbieră Ganakovici. Cine se oferă voluntar să-l execute pe deţinut?

Tăcere.

Ganakovici îşi ridică iar pistolul.

— Sau trebuie să o fac chiar eu?

Benia şi Prişcepa schimbară o privire. Trăiau într-o Rusie dominată de oameni de teapa lui Ganakovici, dar era o ironie că într-un regiment de ucigaşi nimeni nu voia să ucidă.

— Am să-l împuşc eu pe băiat! rosti un glas.

Garanja Păianjenul ridicase mâna.

— Un pas în faţă, soldat Garanja, spuse Ganakovici.

Deplasându-se cu lentoarea sa obişnuită, savurând forţa membrelor sale ciclopice şi efectul înfricoşător al feţei sale, Garanja păşi înaintea batalionului şi îşi încrucişă braţele păroase. Un gigantic păianjen umflat, un mâncător-de-păsări poate; pentru Benia era limpede de unde îi venea porecla.

— Altcineva? Mai avem nevoie de un voluntar. Haideţi, oameni buni. Cine se oferă?

— Puneţi-mă pe mine la socoteală!

Era Zâmbăreţul, un bandit cecen, pe care Benia îl cunoscuse în timpul călătoriei cumplite pe mare, înspre Kolîma.

— Vino-n faţă, soldat Ulibnuş, zbieră Ganakovici, chemându-l pe numele său adevărat.

— Purcedeţi către poziţiile voastre, spuse Moghilciuk, care era de părere că folosirea frecventă a cuvântului „purcedeţi” îi conferă o oarecare autoritate. Că, dacă nu, ajungeţi şi voi în faţa tribunalului.

Zâmbăreţul se deplasă într-o parte, cu mersul degajat şi săltăreţ al cuiva care a trăit mereu dincolo de lege, care a dormit întotdeauna

iepureşte, care nu a traversat niciodată strada fără să se uite în spate, care a trăit o grozăvie după alta.

Poliak le aruncă o privire celor doi ucigaşi şi începu să tremure.

— Terminaţi odată, vă rog, şopti Benia.

Prişcepa se ruga, atingându-şi iconiţa de la gât. Când se uită în jur, Benia observă că mulţi dintre cazacii din batalion îşi mişcau şi ei buzele în tăcere.

Ganakovici le înmânână pistoalele Nagant. Ambii călăi luară pistoalele cu aerul cuiva care se născuse cu o armă în mână.

— În genunchi, deţinut! strigă Ganakovici, înghiţind în sec.

Gardienii îl întoarseră pe Poliak cu spatele la batalion şi îl împinseră în genunchi. Benia văzu cum îi devine stacojie ceafa plecată, pistruiată. Uneori, poţi afla mai multe după ceafa unui om decât de pe faţa sa, gândi Benia. Poliak începu să respire lacom, aruncându-şi capul pe spate, căscând gura după aer. Nu mai era o fiinţă umană, ci un animal pe care nu-l mai despart de moarte decât puţine secunde, ca o vacă la abator, care se încordează în mâinile celor care o ţin captivă.

Garanja şi Zâmbăreţul traseră cocoşul pistoalelor. Întâi Garanja şi apoi Zâmbăreţul îl împuşcară pe Poliak în ceafă, cele două focuri contopindu-se într-unul singur. Când Benia deschise ochii, Poliak zăcea răsturnat într-o parte. Moghilciuk îşi scoase propriul pistol şi, tresărind de încordare – nu era un trăgător priceput, îi trase lui Poliak în tâmplă „focul de control”. Benia observă că Melişko nu ridicase privirea în tot acest timp.

— Bravo! Să vină medicii, strigă Ganakovici.

Două infirmiere veniră repede în faţă cu o targă şi rostogoliră cadavrul pe ea. Apoi medicul batalionului, dr. Kapto, pe care Benia îl cunoştea foarte bine din lagăr, îngenunche lângă Poliak, îi atinse gâtul şi dădu afirmativ din cap în direcţia lui Ganakovici.

— Deţinutul a decedat, spuse.

— Îţi mulţumesc, doctore, răspunse Ganakovici, sfredelindu-i pe bărbaţi cu privirea.

— V-aţi învăţat lecţia, bă, v-aţi învăţat lecţia?

V

Benia se duse singur pe câmpul de antrenament şi se sprijini de gardul alb al acestuia. Era o seară cu nuanţe roşietice, blânde, o adevărată *soomerki*, una din acele seri perfecte de vară, când e atât de cald, încât nu poţi să dormi, iar aerul are textura moale a catifelei; era o seară, gândi Benia, în care un hoinar o scoate la plimbare pe fata pe care speră să o poată săruta. La orizont vedea fulgere, tunurile bubuiau parcă tot mai aproape, uneori auzea huruitul motoarelor când

se descărcau tancuri din trenuri şi porneau către front. Undeva, de cealaltă parte a Donului, mii de ruşi luptau pentru supravieţuire; şi undeva, foarte aproape, trupul lui Poliak era aruncat într-un mormânt anonim, îngropat în acest pământ negru roditor. Îl împuşcaseră pe băiat *pour encourager les autres*, pentru a disciplina această trupă în care nu aveau încredere, se întrebă Benia, sau plecarea iminentă pe front îl îngrozise pur şi simplu în asemenea măsură pe Poliak, încât se rănise singur?

Solitudinea era ca un întăritor pentru Benia. Unul dintre chinurile din lagăr şi din armată este pierderea spaţiului personal. El tânjea după luxul singurătăţii. De aceea iubea întinderea stepei. Venea de multe ori seara aici, să fumeze, să viseze şi deseori se gândea la fiica lui, care trăia cu mama ei, cu fosta soţie a lui Benia. Erau în siguranţă, la Bruxelles sau la Paris, ori ajunseseră la Madrid sau la Londra? Fiica lui devenise probabil o tânără femeie – nu o mai văzuse de ani de zile… Şi apoi mai erau părinţii lui. Odessa căzuse în mâinile aliaţilor lui Hitler, ale românilor, despre care se spunea că făcuseră atâta prăpăd, încât majoritatea evreilor din oraş fuseseră măcelăriţi pe străzi. Să li se fi întâmplat şi lor aşa ceva? Sau fugiseră spre est?

Şi apoi înălţă privirea către stele şi şi-o aminti pe Saşenka. Mai era oare în viaţă? Un val de iubire îl inundă; îi era dor de buzele ei, de încordarea tendoanelor din spatele genunchilor ei, atunci când îl cuprindea cu picioarele. Dacă îl putea auzi de acolo de undeva, el îi trimitea sărutări:

— Te iubesc! rosti în şoaptă.

Dar, deşi se încordă să audă un răspuns, nu se auzi niciun sunet, nici măcar un ecou. Dintre toţi oamenii pe care îi iubea pe lumea aceasta, despre niciunul nu ştia dacă mai era în viaţă…

Frica zilei de mâine plutea deasupra lui. Pe pajiştile de dincolo nechezau cai. În padocurile de aici erau mii de cai din rasa Budionîi, crescuţi de primul cavalerist al Rusiei, mareşalul Budionîi. Şosete Argintii era şi ea acolo. Benia miji ochii înspre locul unde s-ar fi putut afla şi i se păru că-i vede steaua din frunte şi picioarele albe. Merse mai departe în întuneric şi se opri la gard, clămpănind cu limba, aşa cum făceau cazacii, iar caii veniră la el. Prima dintre ei era Şosete Argintii şi atunci Benia nu se mai simţi atât de singur. Iapa îşi puse botul moale în palma lui, iar Benia, când se întinse spre capul ei lung, cu ochii atât de aproape de ochii ei, se trezi plângând: pentru alţii, pentru Poliak, poate mai mult pentru sine. Şosete Argintii îşi legăna domol capul iar respiraţia ei mirosea a iarbă dulce.

Apoi auzi un zgomot şi se întoarse, lăsând o mână pe grumazul calului. Era Prişcepa, care-şi aprindea o ţigară.

După ce o aprinse, i-o oferi lui Benia.

— Una pentru tine şi acum o să-mi rulez şi eu una.

Mahorca era atât de tare, încât Benia tuşi, dar se simţi recunoscător. În spatele lui Prişcepa, îl zări pe medic, împreună cu una dintre infirmiere; prietenii lui din lagărul de la Kolîma. Dr. Kapto îl privi pe Benia.

— Eşti bine, prietene drag? întrebă şi îşi puse o mână pe braţul lui Benia. Suntem toţi puţin cam tulburaţi. Fii pe pace! N-ai să păţeşti nimic.

— Slavă Cerului că ai să vii cu noi, spuse Benia.

— Dar tu, Prişcepa, cum te simţi? îl întrebă Kapto pe cazac.

— Eu nu mă gândesc niciodată la ziua de mâine, replică Prişcepa senin.

Îl uitase deja pe Poliak.

— Tonia, vii şi tu cu noi? o întrebă Benia pe infirmiera care lucrase pentru Kapto în dispensarul din Kolîma.

— Sigur. Am să călăresc cu voi, răspunse femeia.

Tonia nu spunea niciodată multe. Era, gândi Benia, ca o lampă fără bec şi o puneau în umbră faţa bronzată şi picioarele lungi ale Niuşkăi, ale celeilalte infirmiere a lui Kapto.

— I-am văzut cum l-au îngropat, se mulţumi Tonia să spună şi Benia înţelese că se referea la Poliak.

Fuseseră instruiţi împreună, aici în vastitatea Rusiei, departe de liniile frontului. Învăţaseră să mânuiască armele, să folosească armamentul de bază, puştile Mosin-Nagant şi mitralierele uşoare Degtiarev… Căpitanul Jurko organizase concursuri de montare şi demontare a lor în timp record.

Cea mai mare îndemânare era necesară când învăţai să încarci un pistol-mitralieră PPŞ pe timp de noapte, să deschizi capacul cutiei închizătorului, să comprimi arcul şi să introduci cartuşul. Apoi mai erau de mânuit pistoalele, cele Nagant şi cele germane Parabellum, şi mitralierele grele Degtiarev-Şpaghin. Toate aveau porecle: PPŞ era *papaşa*, Degtiarev-Şpaghin era *daşka*, iar noul lansator de proiectile era *katiuşa*.

Fuseseră încartiruiţi în această bază militară destinată cavaleriei şi, fiindcă erau atâţia cazaci în unitatea lor disciplinară, Melişko, la rândul lui un bătrân cavalerist, decisese că vor fi instruiţi ca soldaţi de cavalerie.

— Chiar şi în epoca tancului, le spusese Melişko în prima lor zi de instrucţie, cavaleria, potrivit teoriei Armatei Roşii, dezvoltate de către mareşalul Budionîi sub îndrumarea Marelui Stalin, este o puternică forţă de atac, cu o viteză şi o flexibilitate fără seamăn, potrivită pentru atacuri frontale, manevre de blocare, recunoaştere şi incursiuni în spatele liniilor inamice. În condiţii ideale, cum e stepa Donului, cavaleria poate atinge o viteză medie de zece sau chiar cincisprezece kilometri pe oră…

După acel discurs de încurajare, instructorul lor, sergentul Pantelimon Ciurelko, făcu un pas în faţă. Acest cazac de pe Don, pe care toţi îl numeau Panka, avea păr cărunt şi des, pe care-l purta cu un moţ în vârful capului, o mustaţă stufoasă şi lungă şi nişte perciuni atât de extravaganţi şi laţi, încât păreau o piesă de echipament separată. După ce-i conduse la padoc, pocni o dată din harapnic şi privi feţele celor o sută de *ştrafniki* adunaţi acolo. Benia atrăgea atenţia. Era unul dintre cei mai în vârstă – şi probabil cel mai gingaş dintre ei.

Pantelimon arătă către el.

— Tu! Treci în faţă! A văzut jidovul ăsta vreodată un cal?

Benia trase aer în piept; cazacii erau notorii pentru atitudinea lor faţă de evrei.

— Da, am mai călărit, spuse Benia. Dar asta a fost demult…

— Om vedea noi, spuse Panka. Du-te întâi în padoc şi alege-ţi un cal. Ţine minte, asta-i cea mai importantă alegere din viaţa ta. Mai importantă decât alegerea unei neveste!

În clipa când Benia păşi în padoc, un cal cu o pată albă pe frunte şi picioare albe veni la el.

— Asta-i Şosete Argintii! Te-a ales ea pe tine. E o iapă inteligentă. Asta-i în favoarea ta. Acum ai să înveţi să călăreşti cumsecade şi după aceea să lupţi, spuse Panka.

Cunoştinţele lui Benia, Zâmbăreţul şi Micul Mametka, chicotiră, însă Panka scuipă un cocoloş de tutun din gură şi se mulţumi să comenteze:

— Râdeţi de evreul care învaţă să călărească? În afară de noi, cazacii, nimeni nu ştie nimic. Aveţi limbile ascuţite, dar puneţi-vă frâu la ele. Prima lecţie: calul tău ţi-e fiu şi fiică, ţi-e nevastă şi amantă, ţi-e popă şi comisar. Ascultă-ţi calul! Ai grijă de el ca de nevastă-ta! Respectă-l ca pe maică-ta! Hrăneşte-l ca pe fiică-ta! Ai iubit vreodată o femeie frumoasă, evreule? Mă îndoiesc.

— E prea plăpând ca să ştie ce să facă cu o femeie! îl tachină Strizkaz Grăsanul, un bărbat îndesat şi roşu la faţă, care nu slăbea nicicum, nici măcar la Kolîma.

— Sau prea bătrân, hohoti un alt bărbat, Ivanov, despre care Benia îşi aminti că era poreclit Ia-o la Sănătoasa.

— Ajunge, spuse Panka. Să mai zică vreunul dintre voi aşa ceva şi-l biciuiesc cu mâinile mele.

— Chiar aşa? rânji Ivanov. Nu te-ai încumeta!

— Cine a zis asta?

Panka se îndreptă spre gaşca de criminali a Zâmbăreţului şi Benia observă că aceştia se traseră o idee înapoi.

— Nu ne întărâta, zise Micul Mametka cu vocea lui piţigăiată.

Benia recunoscu tonul gulagului, unde criminalii erau la putere.

— Nu te pune cu noi, boşorogule! adăugă.

— Eu nu mă pun cu *nimeni*, replică Panka pe un ton binevoitor şi calm. Ori ascultaţi de mine, ori vă prind nemţii încă înainte de a vă fi săltat în şa. Tu, ăl de colo, Ivanov, suie-te pe cal. Haide!

Ivanov ezită.

— Haide! Să te vedem, ţipă Mametka. Oricine ştie să călărească un cal!

Ivanov îşi sprijini un picior în scară, îşi săltă celălalt picior peste cal şi se sui în şa cu un rânjet triumfător.

— Foarte bine, spuse Panka, proptindu-şi mâinile în şolduri.

Calul cabră şi îl aruncă pe Ivanov, care ateriză pe spate cu o bufnitură. Gaşca lui râdea pe înfundate, când Panka îi întinse o mână şi îl ridică.

— Suie-te pe cal!

— Ba nu mai vreau! spuse Ivanov.

— E un ordin!

— I-e frică, chiţăi Mametka.

— Bine.

Ivanov se opinti iarăşi să urce şi rămase aşezat pe cal, alb la faţă.

— De data asta încearcă să te ţii în şa, spuse Panka şi scoase un sunet ca o pupătură – la care calul îl zvârli iarăşi pe Ivanov din şa.

Criminalii izbucniră în urale, când Ivanov se prăbuşi iarăşi în nisip şi rămase acolo gemând.

— Nu-i chiar aşa uşor, sau cum? zise Panka. Nu mă mir că ţi se zice Taie şi Fugi.

Mai târziu avea să înţeleagă Benia că Panka putea face orice cal să-şi arunce din şa călăreţul. Vorbea limba cailor – printre multe altele.

— Cine-i la rând? Tu – şi arătă către Strizkaz Grăsanul.

— Strizkaz Grăsanul a fost mai demult torţionar cekist, rosti un glas lângă Benia.

Era Koşka Pisica, un hoţ uzbec, irascibil, pecinginos şi slab ca un ţâr, căruia-i plăcea să-i bârfească pe deţinuţi.

— Ziceam şi eu aşa.

— Nu mai trăncăni atâta, spuse Benia, care ştia că e periculos să trăncăneşti, că bârfa te poate ucide.

Mai bine era să nu spui şi să nu auzi nimic.

— Ivanov a ucis odată o familie întreagă în somn, spuse Koşka. Ziceam şi eu aşa.

Instrucţia era epuizantă: trezirea la ora patru dimineaţa, prima sarcină era ţesălatul cailor, apoi exerciţii, galopul mic, canterul, trapul, galopul, cum să ataci, cum să călăreşti în formaţie. Cum să înşeuezi şi să hrăneşti caii, cum să le controlezi chişiţele şi copitele. Fiecăruia dintre ei i se dăduse o sabie de cavalerie a Armatei Roşii şi au fost instruiţi cum să o ascută, cum să spintece sau împungă saci fixaţi pe pari – care simulau corpuri umane – cum să înjunghie din

goana cailor. Benia era „de la oraş”, dar învăţase să călărească în perioada când relatase din Războiul Civil Spaniol şi petrecuse nenumărate ceasuri călare. Dar acum era o treabă mai serioasă. Învăţă repede sau, cum zicea Panka:

— Benia Golden ştie să călărească. Poate-i un jidov cu mamă cazacă!

Datorită cailor, orele lungi de instrucţie erau o bucurie, iar camarazii lui Benia, majoritatea cazaci, care îşi petrecuseră toată viaţa călare, profitau de orice ocazie pentru a-şi demonstra dibăcia. În timp ce călăreau, cântau încet cântece despre Don. Panka organiza competiţii şi curând cazacii săreau în şa ţinându-se cu mâna de oblânc, se lăsau în jos pe un flanc al calului şi trăgeau cu puşca peste spinarea acestuia, ridicau o mănuşă în galop, le porunceau cailor să se întindă pe o parte, pentru ca ei să-şi poată sprijini puştile pe flancurile lor. Prişcepa Repezitul venea în fugă, sărea în şa, galopa şi trăgea la ţintă. Benia ajunsese să iubească mirosul de piele, zornăitul pintenilor şi zăbalelor, sudoarea cailor, care le îmbiba hainele. Curând avea sentimentul că forma un tot cu Şosete Argintii. Seara cântau cântece despre Don şi Kuban, acompaniindu-se la acordeoane, şi vorbeau despre cai cu un amestec de dragoste şi cruzime, aşa cum vorbeau bărbaţii despre nevestele lor.

— Un sfert din zi să ţi-l petreci ţesălându-ţi şi iubindu-ţi calul, îi spuse Panka lui Benia, când îl găsi într-o seară ţesălând-o pe Şosete Argintii. Ai grijă de iapa ta şi o să aibă şi ea grijă de tine. Ea să fie eroina ta şi atunci ea o să te salveze. Ştii cum se dezmiardă o femeie?

— Cred că da, spuse Benia.

— Ştii să baţi o femeie?

— Nu.

— Ha, voi, ăştia de la oraş, sunteţi mult prea blajini cu femeile voastre. Ei bine, cu un cal trebuie să le faci pe amândouă. De-aia suntem noi, cazacii, aşa de pricepuţi cu caii şi femeile noastre. Dar dacă vrei să o încurajezi pe Şosete Argintii, nu o bate uşor pe grumaz, cum fac mai toţi proştii. N-o să te înţeleagă. Când e calul mânz, maică-sa îl dezmiardă cu botul uite aici, la greabăn, deci tu, când eşti în şa, tragi puţin valtrapul de sub şa şi o mângâi aici. Aşa o să te înţeleagă. Şi să nu crezi că poţi să te porţi cu ea cum vrei tu, că o să-ţi arate ea ţie lungul nasului.

— Sergente, ai luptat în multe războaie?

— Destule. Marele Război împotriva Kaizerului, Războiul Civil şi acum acesta; da, destule.

— Ţi-e frică de război?

— Nu! De ce să-mi fie frică? La un moment dat se sfârşeşte drumul tău călare. Şi asta depinde de Dumnezeu şi de calul tău.

Panka îşi mesteca mustăţile, cu ochii atât de mici, încât aproape că

nu se mai vedeau.

— Până atunci e mereu soare pe Don, spuse şi se îndepărtă pe picioarele lui crăcănate, modelate de şa.

Benia era tot mai mândru de cât de frumoasă era Şosete Argintii. Când i se părea că are copitele uzate sau prost potcovite sau inflamate, îl chema pe Grişciuk Moţatul, potcovarul cu pete şi cruste pe faţă. Când nu era în apele ei, îl consulta pe Lampadnik, veterinarul batalionului. Petrecea ore în şir ţesălându-i iepei părul castaniu, până când strălucea, şi lustruind harnaşamentul – oblâncul şi mânerul sabiei lui. Pentru un om distrus, gândea Benia, nu există întăritor mai bun decât iubirea unui cal. Uneori stătea doar lângă ea în grajd şi o lăsa să-l dezmierde cu botul.

Seara, Melişko le dădea voie să meargă până-n sat, iar fetele de acolo, după ce aflaseră că sunt *ştrafniki*, erau şi mai impresionate:

— Sunteţi nişte băieţi răi, spuneau fetele.

Prişcepa, cu chipul lui de heruvim şi puful auriu care începea să-i crească pe capul ras, era preferatul lor. În schimb, când îl vedeau pe Benia, chicoteau.

— Dar *deduşka* cine-i, bunicul tău? îl întrebau pe Prişcepa.

— Dar n-am decât patruzeci şi doi de ani! protesta Benia.

Prişcepa râdea în barbă.

— E un şoarece de bibliotecă, nu se pricepe la fete!

— Dar măcar îşi face treaba, spunea Strizkaz Grăsanul, spre deosebire de Micul Mametka, care-i o fată costumată, în lagăr îi ziceam Bette Davis. Ca actriţa de film. Ochi mari, faţă nasoală… şi un nemernic!

Acum, când Benia, Prişcepa, dr. Kapto şi Tonia stăteau la gardul padocului, li se mai alăturară şi alţii, veniţi să-şi mângâie caii înainte de culcare.

Prişcepa începu să cânte:

Zboară, rândunică neagră,
Zboară peste râul Alazani,
Adu-ne veşti de la fraţii noştri
Care-au plecat la război…

— Doctore Kapto?

Era aghiotantul colonelului.

— Colonelul Melişko doreşte să vă vorbească. Zice că e vorba de monturile şi hemoroizii lui.

Kapto zâmbi.

— Vin acum.

Îşi întoarseră privirile către clădiri. Luminile erau aprinse, iar statul-major avea să lucreze până în zori. Un jeep Willys, primit cu

împrumut-închiriere din partea aliaţilor americani, îşi făcu apariţia, iar Benia văzu coborând din el câţiva ofiţeri superiori.

Când Kapto porni înapoi, către birouri, Benia se întrebă dacă misiunea lor era stabilită, fiindcă el ştia că undeva, cineva le decidea soarta.

VI

Era miezul nopţii la Moscova, dar Stalin încă mai conducea şedinţa din Colţişorul de la Kremlin.

— Trebuie să contraatacăm pe toate fronturile sudice – să mai slăbim presiunea! spuse Stalin, stând la masă cu şeful Marelui Stat Major, generalul Vasilevski, şi privind steguleţele de pe hartă, care marcau poziţiile armatelor sale, de la frontul finlandez din nord până la poalele Caucazului în sud – trei mii două sute de kilometri şi zece milioane de oameni.

— Lansăm Operaţiunea Mercur în patruzeci şi opt de ore, iar Operaţiunea Pluto în douăzeci şi patru de ore.

Îşi întoarse privirea către masa în formă de T, ataşată de biroul său, la care Beria, Satinov şi Molotov continuau să şadă în expectativă, ca nişte băieţi – mai în vârstă, ce-i drept – de şcoală.

— Operaţiunea Mercur este în curs de pregătire, dar avem puţine divizii disponibile, replică Vasilevski. Am grupat unităţile disponibile în Armatele a 62-a şi a 64-a, reconstituind astfel forţele intacte ale sectorului într-un nou Front Stalingrad.

— Atâta tot? Mai aduceţi şi alte forţe peste Don, să susţină Armatele a 62-a şi a 64-a, care rezistă acolo. Trebuie să exercităm presiune în acel loc, exact în momentul acesta. Să atacăm în forţă. Când putem lansa aceste contraatacuri?

— Ne grăbim să aducem întăriri, ca să oprim retragerea, spuse Vasilevski răbdător. Dar ne lipsesc tancuri, artilerie, oameni.

Cererile repetate ale lui Stalin de a contraataca înaintea unor pregătiri adecvate cauzaseră deja numeroase dezastre, dar asta era firea lui. Era de o agresivitate necruţătoare.

— Trebuie să mai fie şi alte forţe în sector, spuse Stalin. Găsiţi-le! Cine e disponibil acum? În noaptea asta?

Un aghiotant îi mai aduse lui Vasilevski nişte documente, peste care acesta îşi aruncă privirea şi raportă apoi cu glasul lui monoton:

— O clipă, vă rog.

Numai el şi generalul Jukov îşi puteau permite să-i spună asta lui Stalin, care în 1937 pusese să fie împuşcaţi atâţia dintre generalii săi, încât era de înţeles ca toţi cei care supravieţuiseră să fie prudenţi şi timoraţi.

Când Vasilevski a fost gata, şi-a dres glasul:

— Detaşamente de ofiţeri degradaţi şi voluntari criminali au fost instruite în ultimele şase luni în regiunea Donului şi sunt acum gata de luptă. Aţi creat deja în mod oficial *ştrafbaturile*, statul-major lucrează chiar în acest moment la trimiterea lor pe front, conform ordinelor dumneavoastră precise.

— Sunt deja la Don?

Stalin părea surprins.

— Instrucţia a avut loc la Herghelia Nr. 9 a mareşalului Budionîi, din Venovsk, în apropierea capetelor de pod de la Cotul Donului.

— Câţi oameni?

— Cinci mii.

— Mai bine decât nimic, interveni Satinov. Iar condamnaţii vor lupta până la moarte.

Stalin dădu aprobator din cap.

— Pot lansa un contraatac? Cât de repede pot fi trimişi pe front şi cu câte unităţi? Au artilerie şi batalioane de mitraliori? Câte tancuri avem?

Vasilevski avea o mină cam amărâtă.

— Putem trimite artilerie şi batalioane de mitraliori, dar ducem mare lipsă de tancuri, tovarăşe Stalin. Nu avem în rezervă decât o sută de T-34 pentru întregul sector şi…

— Nu avem tancuri? Asta-i trădare!

Glasul lui Stalin urcă o octavă, dar când reluară discuţia era la fel de stăpânit şi scăzut ca întotdeauna.

— Atunci pune-i pe criminali să lupte fără tancuri. Lasă-i să-şi dea vieţile pentru Patria-Mamă.

— Mai avem câteva tancuri vechi BT-7, *betuşka*, pentru ei. Aducem tancuri noi T-34 pe front, direct din fabrica de la Stalingrad, spuse Vasilevski, dar…

— Eu nu aş irosi T-34 noi pe puşcăriaşii ăştia, recomandă Beria.

Stalin se întoarse la scaunul lui, se aşeză, închise ochii.

— Ce să facem? zise.

— Îmi permiteţi?

Era Satinov, care continua să şadă la capătul mesei.

— Cred că mai există o posibilitate. Eu am fost recent la Don cu mareşalul Budionîi. Îi putem rechema pe mareşali?

O mişcare aprobatoare din cap. Satinov sări în picioare şi deschise uşa, revenind cu cei doi mareşali. Citi pe feţele lor că se aşteptau să fie pedepsiţi. Dar Stalin îl privi pe Satinov:

— Ei bine, care-i ideea?

— Mareşale Budionîi, ştiţi că la Herghelia Nr. 9 sunt instruite unităţi disciplinare? Câţi cai aveţi acolo?

— Douăzeci de mii din rasa mea nouă Budionîi, răspunse mareşalul. Dar caii aceştia sunt viitorul nostru. Adevărate frumuseţi,

antrenate şi crescute pentru cea mai mândră cavalerie.

— Deţinuţii de-acolo au primit instrucţie de cavalerişti, spuse Satinov.

— Aşa este, spuse Vasilevski. Fiindcă mulţi dintre ei erau deţinuţi cazaci din gulaguri şi aveam cai la faţa locului, am aprobat instrucţia de cavalerişti. Şi deoarece în momentul de faţă ducem lipsă de tancuri, tovarăşul Stalin a ordonat formarea de regimente noi de cavalerie pe toate fronturile.

— Ştiam eu că tancurile astea sunt doar un capriciu temporar, rosti Budionîi cu glas tunător, iar Satinov parcă şi vedea cum îi iese votca prin toţi porii. Tehnica asta de modă nouă n-o să funcţioneze niciodată. Tancurile rămân fără combustibil – spre deosebire de caii mei.

Satinov se uită la Stalin, care îşi înclină capul, voind parcă să spună: Continuă. Aşa că Budionîi continuă.

— Cavaleria este viitorul, este sufletul oricărei armate. Dar caii mei au fost crescuţi şi antrenaţi să fie cei mai buni din lume. Te rog, Koba, apelă el la Stalin, adresându-i-se cu vechea lui poreclă, n-ar trebui să-i irosim pe nişte deţinuţi prost instruiţi.

— Cum îndrăzneşti să-i spui asemenea tâmpenii tovarăşului Stalin? şuieră Beria.

Toţi aşteptau reacţia lui Stalin.

— Pf! flutură Stalin din mână. Tipic pentru un cazac! Tovarăşul Budionîi preferă caii în locul oamenilor. Poate că vreunul din caii tăi ar fi comandat mai bine frontul decât tine? La dracu', acum avem nevoie de caii tăi dragi!

— Da, tovarăşe Stalin, spuse Budionîi şi îşi plecă fruntea.

Stalin se ridică şi măsură lunga încăpere în cizmele lui din piele moale de viţel.

— Propun următorul lucru: Stavka şi-a pierdut încrederea în capacitatea lui Timoşenko de a conduce acest front. Timoşenko e demis.

Timoşenko salută şi ieşi din birou. Stalin continuă:

— Gordov va comanda frontul de la Stalingrad, iar tu, tovarăşe Satinov, vei zbura la Stalingrad şi vei prelua controlul. Budionîi, tu te întorci pe frontul Nord-Caucazian, însoţit de tovarăşul Beria, care va împuşca pe oricine face un pas înapoi. Plecaţi cu toţii în noaptea asta!

Budionîi salută.

— Generale Vasilevski, formează din criminalii aceia ai tăi batalioane de cavalerie, care să fie imediat trimise pe front. Cine e comandantul deţinuţilor?

— Un anume Melişko.

— Generalul Melişko? îi aruncă Stalin o privire lui Beria. Mai trăieşte? N-a fost la tine, Lavrenti?

— Ba da, răspunse Beria, care îl torturase personal pe Melişko.

Îi spărsese toţi dinţii din gură şi tot nu obţinuse o mărturisire. Era foarte încăpăţânat bătrânul, de şcoală veche. De-a dreptul admirabil.

— Poate l-a salvat Dumnezeu ca să-şi slujească ţara, spuse Stalin gânditor. A fost probabil toată viaţa lui un om bun. Deci ne-am înţeles. Primul şi al Doilea Batalion Disciplinar de Cavalerie ale lui Melişko vor lansa Operaţiunea Pluto pe Frontul de la Stalingrad.

— Ordinele îi sunt telegrafiate chiar în clipa aceasta colonelului de batalion disciplinar Melişko – acesta este gradul lui actual, spuse Vasilevski.

Stalin se opri din mers şi se aşeză la biroul lui.

— Beria, mai stai o clipă; voi ceilalţi v-aţi primit ordinele; vă duceţi de aici direct la aeroport.

— Am înţeles, tovarăşe Stalin!

Satinov şi ceilalţi plecară.

— Lavrenti, îi spuse Stalin lui Beria, vorbindu-i acum în limba lor maternă, gruzina. Nu e oare acesta momentul potrivit pentru scamatoria noastră?

— Ba da. Agentul nostru special e pregătit. Misiunea lui cheie a fost lămurită şi e esenţial ca el să ajungă în spatele liniilor inamice – chiar dacă *ştrafniki* nu realizează nimic şi nu rămâne niciunul dintre ei în viaţă, spuse Beria.

— Ocupă-te tu de asta!

Stalin se ridică şi îşi părăsi biroul, trecând prin anticameră, unde gărzile lui de corp, înarmate cu pistoale-mitralieră PPŞ-41 noi, săriră în picioare. Patru mergeau în faţa lui, patru în spate. Cât de uşor i-ar fi unuia dintre ei să mă împuşte în ceafă, gândi Stalin, cât de uşor!

Îşi aprinse o ţigară şi străbătu cu capul plecat, gânditor, lungile coridoare pustii ale palatului din Kremlin, de-a lungul unor covoare roşii, întinse pe un parchet strălucitor, până când ajunse la apartamentul său. Lăsă gărzile de corp afară, închise uşa în urma sa şi intră în bucătărie, unde o adolescentă scundă, dar durdulie, într-o fustă albastră simplă şi bluză albă, şedea singură la masă. Ţinea în mână un creion, deasupra unei cărţi deschise.

Svetlana Stalina, roşcată şi pistruiată, sări în picioare.

— Tată, arăţi obosit!

Se aruncă în braţele lui, iar el o sărută pe frunte.

— De ce nu eşti în pat, copilă? E trecut de miezul nopţii.

— Am şaisprezece ani, tată, şi trebuie să-mi fac temele.

— E bine că lucrezi, spuse Stalin. Toată lumea trebuie să lucreze pentru Patria-Mamă…

— Pot să-ţi fac ceva de mâncare, tată?

— Vrăbiuţa mea ştie să gătească! Dar am mâncat deja.

— Am auzit că nemţii se apropie de Stalingrad. E adevărat?

— Pf! Ce-i cu întrebările astea, Sveta? Cine sunt panicarzii cu care stai tu de vorbă? Fata tatii nu asculta vorbe fără rost! Dă-i un pupic bătrânului tău tată şi termină-ţi temele.

*

După ce Stalin se duse în biroul său dintr-o parte mai retrasă a apartamentului, Svetlana îşi reluă locul la masă şi, preţ de câteva clipe, visă la ceea ce visează toate adolescentele. Nu avusese niciodată un iubit; nimeni nu voia să se atingă de ea. Era fata lui Stalin şi niciun băiat nu o voia.

— Prietenii tăi or să caute să se strecoare în familie, pentru că eşti fiica lui Stalin, o avertizase tatăl ei.

Dar, dimpotrivă, toţi băieţii pe care-i cunoştea se temeau de ea. Era prinţesa din cetatea Kremlinului, fata din turn. La Şcoala Obştească Nr. 801 „Iosif Stalin" le vedea pe prietenele ei întâlnindu-se după ore cu băieţi, plimbându-se în jurul Lacurilor Patriarhiei, ba chiar sărutându-se în Grădina Alexandrovski, aflată chiar lângă Kremlin. Dar ea nu, ea niciodată… De s-ar îndrăgosti şi ea de cineva, care ar iubi-o la rândul lui!

Dădu la o parte cartea şi începu să citească un articol din *Krasnaia Zvezda – Steaua Roşie* – ziarul Armatei Roşii. Era un reportaj de pe Frontul Stalingrad, al unui corespondent pe nume Lev Şapiro. Existau câţiva scriitori care se distingeau de ceilalţi: romancierul Ehrenburg cu stilul lui bombastic, un autor tânăr pe nume Grossman… şi acest Şapiro, ale cărui relatări despre măcelul din sud nu ascundeau tragedia războiului. Dar vedea lumea dintr-o perspectivă atât de romantică! Cine era el? Cuvintele lui ajungeau până la ea, până şi în acest turn.

În biroul său din capătul coridorului, Stalin închise uşa în urma lui şi se întinse pe divanul lung, dându-şi jos doar cizmele şi tunica, trase o cuvertură peste el şi închise ochii. Svetlana, porumbiţa mea, gândi. Arăţi exact ca mama mea. Pe masa de lângă divan era o fotografie a răposatei sale soţii, a Nadiei, mama Svetlanei. Se uită la faţa ei rotundă, bucălată, la ochii ei negri. Pf, făcu în sinea lui. M-a abandonat. Dar e şi greu să fii nevasta lui Stalin, fiica lui Stalin.

Şi cel mai greu e să fii Stalin.

Şi apoi se gândi la criza din sud, cea mai gravă din acest război, şi la batalionul disciplinar de pe Don. Singura cale de a se izbăvi era să-şi verse propriul sânge, cugetă Stalin, încântat de ideea sa, care părea să provină din Roma antică. Faptul că citesc cărţi despre istorie mă ajută, mă alină, îşi spuse în sinea sa. Dar acum era prea obosit să mai citească, încercă să adoarmă, dar era încă zguduit. Rusia se afla în pragul dezastrului – însă acesta era destinul lui în istorie.

Să conducă Rusia şi în final să triumfe, cu orice preţ. Aceasta era semnificaţia cuvântului „Stalin”. Era numele pe care şi-l alesese tocmai în acest scop.

Dormi agitat şi cu pauze, apoi se trezi şi se gândi iarăşi la nebunul, la nătărăul de Budionîi, care adora caii, la armăsarii lui şi la misiunea *ştrafnikilor*. Îşi amintea vag cum îi ordonase lui Beria cu trei ani în urmă:

— Bate-l pe Melişko – poate e un ticălos; nu te purta cu mănuşi cu el; s-a încurcat cu duşmanii noştri din Spania; ştie ceva.

Dar fusese toată viaţa lui un om bun. Şi acum era exact acolo unde el, Stalin, avea nevoie de el.

Se ridică din pat, în vestă şi pantaloni de călărie, şi ridică receptorul unuia dintre telefoane.

— Fă-mi legătura cu Melişko, spuse. Acum.

VII

La Herghelia Nr. 9 a lui Budionîi, Melişko îşi încheiase convorbirea cu Marele Cartier General din Moscova şi îşi organizase bandiţii în noile unităţi ordonate de Stavka. Îmbrăcat numai în lenjerie de corp, dormea acum pe o saltea întinsă pe jos şi sforăia tare, când telefonul începu să sune în centrul său de comandă din casa directorului hergheliei.

Aghiotantul lui, care dormea buştean într-un scaun din încăpere, ridică receptorul.

— Ascult, zise.

— Centrul de comandă al colonelului Melişko de la Herghelia Nr. 9 a lui Budionîi?

— Da, răspunse aghiotantul.

— Tovarăşul Stalin doreşte să vorbească cu Melişko, spuse vocea impasibilă.

Primul gând al ofiţerului a fost că e o glumă.

— Cine?

Făcu o pauză şi cuvintele îi rămaseră în gât.

— Îl chem imediat, spuse şi fugi în lenjerie de corp în camera lui Melişko din clădirea de alături.

— Zice că e Stalin la telefon, se bâlbâi.

— Mai dă-ţi-i dracului! Îşi bat joc de noi?

Melişko se sculă totuşi şi traversă curtea cu paşi împleticiţi, desculţ, cu burta zdruncinându-i-se în mers. Se împiedică de o găleată, înjură, se ridică de jos şi intră în fugă în centrul de comandă, unde luă receptorul.

— Melişko la aparat, gâfâi.

Uitase să-şi pună dinţii falşi. Aoleu, vorbesc ca un nerod, îi trecu

prin minte.

Auzi cum operatorul îi face legătura şi apoi ecoul unei respiraţii. Corpul i se încordă de atenţie.

— Melişko.

Accentul gruzin reverbera pe linia telefonică.

— Cum te simţi?

— Bine, tovarăşe Stalin.

— Te-au cam chinuit în închisoare. Sunt prea mulţi lingăi în ţara asta, care fac rău unor oameni nevinovaţi. Dar acum s-a terminat, nu-i aşa?

— Aşa e, tovarăşe Stalin.

— Patria-Mamă are nevoie de tine. Ai primit ordinele? După atacul ăsta îţi vei recăpăta gradul.

— Vă mulţumesc, tovarăşe Stalin.

— Şi, auzi, Melişko?

— Vă ascult, tovarăşe Stalin.

— Criminalii tăi sunt acum cavalerişti sovietici şi trebuie să-i atacaţi pe nemţi în forţă. Fără clemenţă. Dacă vi se termină gloanţele, vă folosiţi săbiile, şi dacă rămâneţi fără săbii, îi omorâţi cu mâinile goale… Şi chiar dacă nu mai rămâne unul în viaţă, oamenii tăi se vor fi izbăvit vărsându-şi propriul sânge.

Convorbirea se întrerupse. Melişko ţinea în continuare receptorul în mână.

— Şi chiar dacă nu mai rămâne unul în viaţă…

Apoi clătină din cap şi îşi strigă aghiotantul.

— Cheamă trupele la inspecţie, zbieră. Pornim în zori.

Ziua a doua

I

Era dimineaţa devreme, cavaleria se aduna pe culme, cuprinzând cu privirea câmpia nesfârşită. În lumina slabă, Benia vedea cum scânteiază sute de ochi cabalini şi cum sclipesc scărilor cailor, auzea cum se întind chingile şi zornăie pintenii, cum se curăţă şi verifică puştile, cum tropăie copitele – şi, peste toate acestea, bubuiturile propriei lui respiraţii îngrozite. Înaintau în formaţie, atât de apropiaţi, încât Benia putea auzi bătăile inimii călăreţului cel mai apropiat. Aflat chiar lângă el, Prişcepa Repezitul îşi tot scotea sabia din teacă, făcând un sunet strident care amintea de un cimbal.

Rânji către Benia şi se aplecă spre el pentru a-i şopti:

— Ţi-am mai zis că am fost însurat pe vremuri, acasă? Era aşa de dulce, o mândreţe de fată! Fetele cazacilor sunt stilate, nu ca ţărăncile ruşilor – nişte catâri îmbrăcaţi în saci – dar o fată cazacă, ptiu, ştie cum să calce. Cine ştie unde o fi ea acum? Poate am s-o întâlnesc chiar azi.

Şi începu să cânte în şoaptă.

De cealaltă parte era Garanja Păianjenul, cu mâna lui mare şi moale aşezată pe sabia curbată, de cazac.

— Cu *şaşka* asta poţi să spinteci un om de la gât până la şold, dintr-o singură lovitură, spuse şi scuipă. Trupul omului e moale ca un pepene. Cu o sabie ca asta, oasele sunt ca untul. Ştii să despici? Nu vă învaţă asta la şcolile voastre evreieşti? Nu-i nimic! Te învăţ eu. Odată, când eram acasă, am cunoscut un potcovar care…

Erau atât de înghesuiţi, încât li se frecau cizmele unele de altele şi mai că li se încurcau pintenii, dar Benia nu mai asculta. Tensiunea creştea. Garanja amuţi, dar Prişcepa continua să turuie. Zâmbăreţul avea pleoapele grele şi îşi tot mişca dinţii de oţel din gură, iar lângă el, Micul Mametka, pe calul lui scund, mijea ochii în depărtare, semănând, după capul lui Benia, cu o maimuţică speriată. Era întotdeauna o uşurare pentru Benia să constate că altcineva se temea mai mult decât el.

— Cât mai e până?… bălmăji Benia.

— Până ce? Până vine Crăciunul? glumi Prişcepa. Până te-o săruta iar cineva?

Păianjenul ridică din umeri şi scuipă o sămânţă de floarea-soarelui.

Benia încerca disperat să-şi amintească instrucţiunile: cum avea să-

şi folosească armele? Puşca Mosin-Nagant M38 îi atârna pe spate. Instrucţia parcă fusese cândva, demult. Îşi pipăi sabia, amintindu-şi greutatea ei în palmă, dar va putea oare să o vânture? Să lovească un om cu ea? Mâinile îi tremurau violent, energia se scurgea din el. Brusc, ştiu cu certitudine că avea să moară acolo, în luptă.

Traversaseră Donul cu câteva ceasuri în urmă. Măreţia marelui fluviu îl uimise. Sute de oameni şi cai înghesuiţi pe nişte feriboturi vechi, scârţâitoare, tropot de copite, zdrăngănit de arme, bărbaţii tăcuţi, ţinându-şi respiraţia, simţind cum urcă şi coboară apa. Nimeni nu ştia de ce, dar tunurile germane amuţiseră şi, atunci când feribotul se urnise de la mal, existase un moment când toţi trăseseră aer în piept, după care se lăsase o tăcere lugubră, o tăcere cum Benia nu mai trăise niciodată. Greieri ţârâiau, buhai-de-baltă ţipau, Benia auzi chiar broaşte orăcăind, iar fluviul respira, lat şi scânteietor sub cerul roşu, cu valurile lui verzi şi înspumate, şi, deşi malul apropiat era înalt, cel îndepărtat era jos. Era într-adevăr fluviul sacru despre care citise, despre care cântau cazacii.

— Aici e acasă, spuse Prişcepa şi începu să cânte, iar ceilalţi i se alăturară:

Scumpul nostru Don blând s-a gătit cu văduve tinere,
Scumpul nostru Don blând a înflorit cu orfani,
Valurile Donului sunt de lacrimi bogate.

Un şuierat nefast îi înfioră şi vocea camaradului său se stinse, când obuze germane explodară pe apă, ridicând în aer fântâni arteziene. Benia se agăţă de marginea feribotului, cu încheieturile degetelor albite. Am să mor!

— Soldaţi, fiţi calmi, spuse Jurko. Astea încă nu sunt ţintite. Încă nu au trimis Storch-uri deasupra noastră.

Toate bune şi frumoase, gândi Benia, dar dacă ne lovesc obuzele chiar şi aşa? Dădu să spună asta cu voce tare, dar îşi aminti că putea fi împuşcat pentru că răspândea panică.

Îşi luaseră caii de pe feriboturi de îndată ce ajunseseră la mal. În lumina gri-liliachie se crease un haos nemaipomenit, caii se loveau unii de alţii, cu dârlogii şi pintenii încurcaţi. Benia o găsise într-un final pe Şosete Argintii şi urcase ţărmul călare, împreună cu Prişcepa şi Koşka, hoţul uzbec.

— O ţigară?

Căpitanul Jurko le oferi bărbaţilor câte o Belomorkanal. Numai ofiţerii căpătau Belomorkanal. Luă şi Benia una, ca să aibă şi el ceva de făcut.

— În război ai mult de aşteptat. Stăm aici, nimeni nu mişcă până nu spun eu, le zise Jurko. Avem timp de o ţigară.

Când Benia luă ţigara, mâna îi tremură atât de tare, încât mai să scape ţigara pe jos. Prişcepa i-o aprinse; mâinile lui erau calme.

— Eşti liniştit, spuse Benia.

— Sunt un suflet prea simplu ca să mă tem de moarte, spuse Prişcepa. În afară de asta, sunt mai tânăr. Cu cât ştii mai multe, cu atât ţi-e mai greu. S-ar putea să mor acum. Dar prefer să trăiesc.

De cealaltă parte a lui Prişcepa stătea Koşka, care părea înţepenit de frică, şi apoi Mametka, care îşi tot ştergea fruntea, cu ochii mari şi goi ca nişte doline.

— Azi o să fie o zi tare frumoasă. Poate ne bronzăm. Ştii că am avut o fată în satul ăla de acolo? sporovăia Prişcepa.

— Taci din gură, vorbă-lungă, spuse Garanja Păianjenul.

— Sunteţi cazaci? Eu scriu despre bătălie. Pentru ziarul *Steaua Roşie*. M-am urcat pe ultimul feribot. Ştiu că sunteţi *ştrafniki*, dar vreau ca toţi cititorii să ştie…

Îşi coborâră privirile la un bărbat în uniformă, cu chip blajin şi o claie de păr negru, care înainta de-a lungul rândului, printre cai, ţinând în mână un carnet şi un creion. Benia observă că bărbaţilor le plăcea de el, chiar şi celui mai dur dintre ei: auzi cum îl intervievează pe Cerkaşkin Iubăreţul, secretarul de partid din Belgorod, care îl ucisese din gelozie pe soţul amantei sale; până şi Delibaş Canibalul îi răspundea la întrebări; apoi îl interogă pe Şundenko cel oacheş.

— S-a scurs timpul, scribule. Hai, pleacă de-aici! Imediat începem să înaintăm, strigă Moghilciuk.

Lui Benia îi zvâcneau mâinile şi picioarele, pete de sudoare i se întindeau pe cămaşă şi de frică avea un gol în stomac. Se ţinu aproape de bărbaţii din escadronul lui, dar habar nu avea încotro se îndreptau, ce li se cerea să facă. Îşi aminti ceva despre o înaintare sub acoperirea tancurilor, apoi un atac şi, dacă acesta avea succes, o incursiune în spatele liniilor inamice.

— Auziţi, băieţi, acum pătrundeţi într-un sector în care sunt împrăştiate multe trupe sovietice, unele rătăcite, altele formate din trădători şi laşi, zbiera căpitanul Ganakovici. Stavka ordonă să li se transmită următoarea informaţie tuturor forţelor militare de pe fronturile sudice: veţi coopera cu bravii noştri partizani sovietici. Dar există bande de trădători care luptă de partea hitleriştilor şi, îndeosebi în acest sector, o unitate specială aflată sub comanda trădătorului şi colaboraţionistului Mandrîka. Pe acestea le veţi anihila pe loc. Cel care îl va ucide pe Mandrîka sau pe oricare dintre conducătorii colaboraţionişti va obţine răscumpărarea sa imediată…

Benia nu ucisese niciodată un om, ceea ce făcea din el o ciudăţenie într-un batalion în care până şi celor care nu omorâseră pe nimeni, precum Koşka, le plăcea să dea de înţeles că o făcuseră. Benia nu ştia nici să omoare, nici să moară, şi acum îşi spunea în sinea sa că tocmai

de aceea ambele variante erau atât de înfricoşătoare, fiindcă nu ştia nimic despre ele.

— Când trageţi, măcar ochiţi ceva, vă rog, spunea căpitanul Jurko. Şaptezeci la sută din focurile de armă trase în cursul unei bătălii nu au nicio ţintă…

Atunci râseseră cu toţii, dar acum Benia nu mai ştia nici cum se trage, nici cum se respiră…

Jurko trecea călare prin faţa lor.

— Ţineţi minte, camarazi, spunea, repetându-şi lozinca în faţa fiecărui escadron. Dacă vă e frică, să n-o faceţi. Dacă o faceţi, să nu vă fie frică!

Panica îi clocotea lui Benia în gâtlej. Detunăturile obuzelor – care treceau preţ de o clipă pe deasupra lor în zbor, la mare înălţime, venind dinspre partea germană – cutremurau pământul, de parcă un uriaş s-ar fi apropiat de ei cu paşi apăsaţi. O bubuitură, urmată de încă una, îl făcură pe Benia să tresară, aproape spărgându-i timpanele, suflul exploziei deplasând aerul. Artileria regimentului, obuzierele de calibrul 76 mm erau poziţionate chiar în spatele călăreţilor şi acum începură să tragă pe deasupra lor; apoi cele de calibrul 122 mm…

Acum se turară motoarele şi tancurile BT-7 agile – *betuşka* – trecură pe lângă ei; Benia ştia că erau demodate şi acum le auzi huruind, poticnindu-se, gâfâind şi pufăind un fum negru. Începea.

Panka trecea călare prin faţa rândurilor şi împărţea fiecăruia, în cănile metalice care le atârnau de desagi, suta de grame de votcă. Îi dădu şi lui Benia porţia sa şi stătu să vadă cum o bea:

— În şa e întotdeauna soare, spuse bătrânul cazac, în vreme ce Benia dădu votca pe gât, încă sigur că avea să moară.

— Escadroane! în coloane: înainte!

Vai, Doamne, asta era! Benia se gândi la mama lui, doar la ea, şi spuse cu voce tare „mamă” şi îşi dori să se afle oriunde altundeva, numai aici nu. Nici măcar nu credea în Dumnezeu, nu se mai rugase din copilărie, dar acum se trezi recitând în ebraică *Şema Israel*. Benia simţea o frică de moarte viscerală, încât privi în urma sa, încordându-şi muşchii coapselor pentru a putea descăleca şi fugi, fugi şi iar fugi în jos, spre Don. Putea să scape înot. Nu era el făcut pentru aşa ceva! Dar atunci îl zări pe Moghilciuk stând în spatele detaşamentelor de baraj formate din NKVD-işti, cu mitralierele lor montate chiar în spatele artileriei. Erau pregătite să-i împuşte pe toţi laşii, toată brigada, dacă era necesar…

— Escadroane! strigă Melişko, care călărea în faţa lor pe calul lui de doi metri, Elefant, un armăsar atât de mare, încât ar fi putut transporta un cavaler în armură completă. Pregătiţi-vă să înaintaţi la pas. Aşteptaţi!…

Artileria mai aruncă o salvă pe deasupra capetelor lor. Benia văzu

cum explodează proiectilele undeva în depărtare, cum se înalţă fum şi sunt aruncate în aer schije – erau oare reale? Cuvintele lui Melişko se pierdură, dar Jurko repetă ordinele; la fel făcură şi toţi sergenţii aflaţi de-a lungul liniei:

— Aşteptaţi semnalele convenite şi porniţi apoi în galop mic la ordinul: atac!

Benia avea senzaţia că îl strânge pielea ca o carapace şi ştia că nu va putea lupta. Însă Prişcepa, fredonând un cântec, înainta călare, la fel şi Păianjenul şi toată linia, între două bubuituri de obuze, Benia îi auzea pe cazaci cântând la unison.

— Escadroane! Scoateţi săbiile!

O străfulgerare de oţel albastru străbătu linia, când se scoaseră din teci opt sute de săbii. Imaginea aceasta, însoţită de obsedantele melodii căzăceşti, era atât de aţâţătoare, încât un optimism instantaneu, feroce, birui frica lui Benia. Se gândi la Borodino şi Waterloo şi constată că scosese şi el sabia şi că *şaşka* îi atârna grea în mână. La doar câţiva metri în faţă, Melişko înainta în ritmul tropotelor lui Elefant, care, prinzând viteză, arunca în aer bulgări de pământ cu copitele lui de cal de plug.

Jurko era în spatele lui, cu sabia ridicată.

— Pregătiţi-vă de galop, bandiţilor! răcni Melişko.

Iar Jurko, întorcându-se cu faţa la ei, strigă:

— Încă nu! Aşteptaţi, aşteptaţi!

Mersul în trei timpi al lui Şosete Argintii îl făcea pe Benia să salte în şa. Încerca în zadar să nu se clatine în timp ce ţinea sabia deasupra capului, era prea grea. Avu senzaţia că e cât pe-aci să cadă, când o mână îl propti în şa, iar Prişcepa se afla chiar lângă el, râzând în vânt, cu capul răsturnat pe spate. Benia nu mai apucă să gândească decât că o singură mitralieră germană îi putea termina pe toţi într-un minut, înainte de a ajunge din urmă tancurile *betuşka* (două se şi opriseră deja) şi de a auzi strigătul:

— La atac, bărbaţi! în galop!

— Înainte, nemernicilor, că vă împuşc pe toţi! *Za rodina, za Stalina!* Pentru patrie, pentru Stalin! zbieră Ganakovici, vânturându-şi pistolul într-un mod neconvingător.

— Pentru afurisiţii de procurori! strigară *ştrafniki* într-un glas.

Ţinând ritmul cu caii aflaţi de-o parte şi de cealaltă a ei, Şosete Argintii lungi pasul şi porni să galopeze, iar izbucnirea aceasta de forţă musculară îl aruncă din nou pe Benia în şa.

— Stai cuminte, fire-ai a dracului, stai cuminte! icnea Benia, ţinându-se cu disperare de hăţuri şi de coama iepei.

Melişko se răsuci în şa:

— Inamicul la vedere!

Şi atunci îi văzu şi Benia. O masă compactă de călăreţi, poate

treizeci la număr, cu mânecile suflecate, cu chipie roşii şi săbii scânteind, venea spre el. Le vedea feţele; toţi erau în uniforme cu galoane roşii. Un bărbat cu pielea închisă la culoare, călare pe un sur mlădios, cu ochi negri şi sprâncene joase, cu nările umflate, îşi îndrepta întreaga atenţie asupra lui, asupra nimănui altcuiva, numai asupra lui, călărea spre el cu sabia ridicată – Benia înţelese simplitatea brutală a războiului: omul acesta vrea să mă omoare pe mine – dar apoi trecu în galop pe lângă el. Benia se ţinea de Şosete Argintii. În jurul lui zăngănea oţel pe oţel, când un alt călăreţ cu chipiu roşu se îndreptă spre el, dar şi acesta îl ocoli. Un al treilea se avântă spre el strigând – Benia îi văzu punctele negre de pe nas, atât de aproape era, avea gene negre – şi de data aceasta Prişcepa se răsuci în şa şi îl izbi cu sabia pe bărbat, ratându-i creştetul capului, dar despicându-i urechea. Benia îi mulţumi lui Dumnezeu că încă nu ajunsese niciunul la el. Încerca să se ţină aproape de prietenii lui cazaci, dar de data aceasta un călăreţ solid, cu un zâmbet sub mustaţa neagră, se ivi chiar în faţa lui, cu calul lui murg spumegând şi, înainte ca Benia să apuce să tragă de hăţurile lui Şosete Argintii, pentru a-l evita, bărbatul scosese deja un pistol şi acum îl ridica spre el.

Se auzi o bufnitură sonoră, când Garanja Păianjenul îşi mână calul direct în el şi îl doborî la pământ. Benia nu mai văzu ce se întâmplă după aceea, pentru că ceva îl lovi cu atâta forţă în piept, încât aproape se prăbuşi de pe Şosete Argintii şi era convins că era rănit, ba poate chiar mort? Cineva îl lovise cu sabia, dar probabil doar cu latul lamei, fiindcă nu păţise nimic; sabia nimerise oblâncul şeii sale şi alunecase, atingând-o pe Şosete Argintii la grumaz. Văzu sânge şi asta îl înfurie. Omul acesta o rănise pe Şosete Argintii, pe roibul său drag, din rasa Budionîi.

— Ticălosule! strigă Benia şi îşi vântură sabia în direcţia adversarului său.

Era un bărbat tras la faţă, ars de soare, poate de vârsta lui Benia, şi acum văzu acesta frica din ochii unui inamic şi se delectă cu ea şi se avântă cu sabia aşa cum învăţase: parează, retrage, loveşte. Sabia nimeri faţa bărbatului, trecând drept prin osul obrazului, despicându-i faţa în două. Se auzi un sunet ca atunci când spargi o coajă de ou şi sorbi gălbenuşul, iar Benia văzu cum îi sar adversarului său din gură dinţii şi se risipesc ca mărgelele unui colier rupt. Când realiză că îl rănise, ba poate chiar omorâse, bărbatul zăcea pe jos, calul lui fără călăreţ galopa în depărtare, iar Benia continua să atace împreună cu Prişcepa, Zâmbăreţul şi Micul Mametka, toţi şfichiuindu-şi caii cu harapnicele.

După câteva clipe, el şi Prişcepa dădură piept cu doi inamici, spre care se îndreptară călare; unul era fără cal şi Benia îl lovi cu sabia pe bărbat, cu o forţă nemaiînchipuită, tăind adânc în carnea lui. Sânge

fierbinte îl împroşcă, răcindu-se pe faţa lui, lăsându-i un gust metalic în gură. Ce lucru gingaş e omul, gândi Benia, câtă delicateţe pe care o poţi distruge. Auzi pe cineva cântând şi îşi dădu seama că era vocea lui, care li se alăturase cazacilor. Se transforma; cineva apăsase parcă un buton în interiorul lui, se transformase într-un animal, care nu mai prea semăna cu cel care fusese: era un evreu stropit cu roşu, călare pe un Pegas rusesc, purtat de un vânt torid şi ucigând cu o extremă eficienţă şi cu un soi de extaz.

Şosete Argintii ciuli urechile şi încetini brusc, întorcându-şi capul în stânga. Şi iarăşi văzu Benia pata roşie de pe grumazul ei, dar iapa îşi recăpătă curajul, făcu un salt înainte şi îşi intensifică galopul. Un grup de patru călăreţi venea spre el, toţi în tunici gri – uniforme germane – dar nu erau germani. Unul sau doi dintre ei ridicaseră săbiile, ceilalţi îşi ţineau carabinele ca nişte indieni nord-americani.

— Fraţi cazaci, haideţi cu noi, le strigă unul dintre ei. Războiul e pierdut, fraţilor! Nu e războiul nostru!

Erau cazaci care luptau de partea nemţilor. Şi apoi lăsară hăţurile din mâini şi începură să tragă în ei. Benia reuşi să se adăpostească în spatele camarazilor săi. Cu clipa ei de şovăială, Şosete Argintii îi salvase viaţa.

— Futu-vă mama voastră! Trădătorilor!

Prişcepa îşi smuci calul şi se lăsă în jos pe un flanc al acestuia, în spatele şeii, când răsunară împuşcăturile; apoi, ţinându-se de oblânc, se trase iarăşi în şa şi, ridicând în mână un pistol, îl împuşcă pe unul dintre ei în faţă.

Deodată caii se înghesuiau unii într-alţii, iar Benia şi ceilalţi luptau cu ce se nimerea, cu mâinile, cu săbiile, toţi îngroziţi şi înfuriaţi, caii spumegând în arşiţă. Benia îşi înfipse sabia într-un bărbat, până când simţi că-i ajunse la şira spinării, chiar aşa de moale nu era, iar bărbatul începu să alunece în spate de pe cal, încercând să prindă cu mâinile hăţurile, coama, în cele din urmă coada, orice. Panicat, cu sângele bărbatului scurgându-i-se de pe sabie pe mâini, Benia îi dădu pinteni lui Şosete Argintii şi ea se ridică pe picioarele de dinapoi şi sări afară din învălmăşeală, cu Benia abia ţinându-se în şa.

— Înainte! I-am luat prin surprindere!

Căpitanul Jurko călărea în continuare în fruntea lor şi trăgea acum cu pistolul lui mitralieră PPŞ. Tunuri deschiseră focul şi de-o parte, şi de cealaltă. Proiectilele ţiuiau şi aterizau în stânga şi în dreapta lor, iar deasupra lui explodau cascade de pământ, flăcări şi iarbă. Benia privi în urma lui. Tancurile *betuşka* ardeau, şi bărbaţi săreau din turelele lor, care vărsau un fum negru precum cerneala. Lui Benia i se păru că vede cai sfârtecaţi, răsturnaţi pe o parte, picioarele lor continuând să calce aerul, cu bărbaţi umblând împleticit în preajma lor, dar escadronul lui galopa mai departe, cumva neatins. Se apropiară de o

poziţie a inamicului, dar soldaţii de acolo îi văzură şi se răsuciră şi o luară la fugă; la fel făcură şi cei de la următoarea poziţie inamică şi brusc călăreau în rând cu fugarii.

Benia îl ajunse din urmă pe unul dintre ei, un bărbat cu o pană de cocoş la caschetă, alergând ca o păpuşă mecanică, şi îl lovi cu sabia în cap, despicându-l ca pe un pepene. Auzi pe cineva cântând şi era iarăşi el, care cânta din străfundul bojocilor. Cai fără călăreţi i se alăturară în galop; erau cai ruseşti, din rasa Budionîi, şi mai mici, ponei kalmîci – şi unul dintre ei trăgea după el, de cizmă, trupul unui *ştrafnik;* era camaradul lui, Şakun, cu mâinile bălăbănindu-i-se deasupra capului. Benia trecu pe lângă tancuri abandonate: unul era o *betuşka*, dar două aparţineau inamicului, deşi marcajele nu erau germane. Văzu cum îl întrece camaradul său uzbec, Koşka, îngrozit, ţinându-se de coama calului său, cu hăţurile fluturând, cu ochii ieşiţi din orbite de panică. Copita lui Şosete Argintii zdrobi cu un trosnet capul unui soldat căzut, dar Benia nu privi înapoi.

În faţa lui fugeau şi mai mulţi bărbaţi; chiuiturile şi urletele cazacilor aminteau de nişte spirite prevestitoare de moarte; dar şi mai mulţi inamici se iveau din tranşee şi din lanurile aurii şi fugeau de mama focului. Unul se întoarse şi îl ochi cu puşca pe Benia, dar Şosete Argintii făcu un salt înainte şi Benia lovi cu sabia, nimerindu-l pe inamic în gât, tăind adânc; acest măcel era de o maliţiozitate stranie, care îl făcea pe Benia să fie şi mai însetat de sânge. Doi băieţi purtând pe cap caschete cu pene ridicară mâinile spre Benia. Tocmai când să-l lovească pe unul dintre ei, acesta căzu în genunchi şi strigă:

— Mama, mama!

Celălalt băiat era tânăr, mult mai tânăr decât Benia, cu un nas lung şi dinţi mari şi ochi sfioşi, iar Benia îşi amintea că se gândise la faptul că aveau voci plăcute, feţe bronzate, cu tenul închis, şi nişte uniforme baroce. Cu pene şi galoane roşii şi fesuri. Nişte veşminte extravagante! Băiatul încetă să mai strige „Mama!" şi îndreptă un pistol către Benia, dar, dintr-o singură mişcare şuierătoare, braţul lui dispăru, bustul fiindu-i despicat de la umăr până la coaste, într-un şuvoi de sânge. Garanja Păianjenul îşi ridică în aer sabia de pe care picura sânge şi o vântură cu furie în faţa lui Benia, de parcă ar fi vrut să-i spună: Uite, aşa se despică!

Continuau să înainteze, dar acum mergeau la canter. Caii spumegau, de pe blana lor se scurgea sudoarea. Ajunseră la un râu, unde caii se adăpară şi câţiva dintre bărbaţi săriră în apă.

— Pe cai – nu descălecaţi. Haideţi! înaintaţi, mişcaţi-vă! zbieră Jurko la ei.

Acum galopau mai uşor, traversând lanuri de grâu, călărind prin floarea-soarelui. Cât să fi fost ceasul? Îşi lansaseră atacul în zori, dar acum părea a fi mult mai târziu. Soarele ardea din înaltul cerului. În

fiecare lan în care ajungeau se afla câte o poziţie a inamicului, dar, văzându-i, bărbaţii aceia cu pene la caschete săreau în sus strigând şi o luau la fugă. Benia şi Garanja porneau în galop după ei, Benia vânturându-şi sabia. Cât rău poate face o bucată de oţel rece, gândi. Inamicii continuau să fugă, scăpând pe jos caschete, căni, cizme, gamele, până când, răpuşi de oţel, cădeau şi nu se mai ridicau.

Tunurile din spatele lor se mai potoliseră, observă Benia. Încă fremătând de adrenalină, Benia aproape că nu-şi mai încăpea în piele.

— Ăsta-i sentimentul victoriei! spuse Prişcepa şi îşi roti *şaşka* deasupra capului, împrăştiind stropi de sudoare.

Lui Benia i se păru că cerul reflectă propria lui explozie de înverşunare plină de cruzime. Era albastru ca marea, ca o mare răsturnată.

Continuară să înainteze călare, sub soarele dogoritor, peste câmpuri pline de bărbaţi tineri, înfrânţi, care zăceau în grâul copt.

Cuvintele pe care le strigaseră băieţii aceia fugari sunaseră atât de plăcut. Nu era germană, nici maghiară; să fi fost română? Ba nu, nătărăule, îşi spuse Benia, era italiană. Urmăriseră nişte italieni.

— Staţi!

Jurko trase de hăţuri şi ridică o mână. Escadronul reuşi să se oprească în oarecare ordine, numai Koşka zbură peste capul calului său şi ateriză pe jos, unde rămase scâncind.

— Uite! zise sergentul Panka şi se apropie călare de Jurko. O turlă, căpitane! Acolo e un sat.

— Formează două escadroane, sergente, spuse Jurko. Tu conduci spre est Primul Escadron. Al Doilea Escadron vine cu mine. Haideţi!

Străbătură uliţa călare, simţindu-se la fel de agili ca o haită de lupi pornită la vânătoare.

II

O cazacă bătrână găteşte o gâscă pentru o sută de oameni în casa de lângă biserică, o mâncare sortită soldaţilor italieni care au ocupat satul până acum câteva ore. Bătrânul de lângă ea doarme într-o firidă cu cergi roşii, cu ciucuri; copiii ei stau înghesuiţi ca nişte căţeluşi într-un coş. Bătrâna e ştirbă, cu obrajii scofâlciţi şi îşi suge gingiile în timp ce-i urmăreşte cu ochi ucigători ca secerile pe bărbaţii care tocmai au intrat călare în sat. Dacă aceşti călăreţi s-au aşteptat la o primire călduroasă pentru că au eliberat satul, n-o să aibă parte de ea aici. Benia înţelege că nu poţi fi primit călduros de nişte oameni distruşi.

E după-amiaza devreme. E prea cald să te mişti, dar toţi se mişcă. Lui Benia, satul îi pare luminos şi bogat. După ce a trăit ani de zile în alb şi negru, în închisori, lagăre, cantonamente, fiecare moment petrecut în acest sat se va întipări pe veci în mintea lui Benia, ca

primul film pe care-l vezi în culori. Străbat uliţa în tropot de copite, ridicaţi în şei, izbucnind în urale, cântând, rotind în aer săbiile încă mânjite de sânge şi iarbă. Înaintea lor e un cal mort, apoi un bărbat cu obrajii trandafirii şi ochii deschişi, dar capului îi lipseşte ţeasta, e doar o cupolă de materie cremoasă, încă intactă şi vibrantă în fragilitatea ei. Acestea sunt doar câteva dintre imaginile care-l copleşesc pe Benia. Satul emană libertate, cu izbele sale colorate, vopsite în albastru ou-de-raţă şi roşu aprins, iar unele dintre fete s-au gătit cu bluze albe şi fuste cu roşu şi verde, ţesute cu tivuri albe, de care atârnă clopoţei. Călăreţii urmăresc cu privirea cum îşi leagănă fetele şoldurile. Simt mirosul mâncării, aud clipocitul râului. Este un timp care va rămâne în memoria bărbaţilor ca un prezent perpetuu, un timp al mirării, împărţit în scene fragmentare, dar distincte.

Ştrafniki găsesc ulei de măsline şi ciocolată, ba chiar şi ouă. Mai e şi vin şi votcă şi bărbaţii se pun imediat pe băut. Italienii au lucruri pe care Benia nu le-a mai văzut de când a fost la Madrid. Se simte aroma mâncării. Italienii au plecat în grabă când *ştrafniki* au intrat galopând în sat, asta-i limpede. Într-o caschetă e cafea măcinată, cafea autentică, şi mai sunt şi farfurii cu mămăligă şi *vermicelli*, calde încă. În curte zace un mort, iar Zâmbăreţul îi trage cizmele din picioare şi le probează.

— Merg, spune.

Cineva i-a întors deja pe dos buzunarele, împrăştiind epistole de dragoste, scrise cu litere latine jucăuşe, precum şi fotografii sepia ale unei femei frumoase, pozând pe un fundal pitoresc, în studioul vreunui orăşel italian. Epistolele sunt răsfirate în evantai, alcătuind un colaj care reduce povestea unei vieţi întregi la câteva detalii sărăcăcioase: un cadavru, un buletin, o fotografie de familie. *Finis*. I-am ucis fără să ne fi obosit măcar să aflăm cine erau, gândeşte Benia.

După ce dă de duşcă nişte apă şi îmbucă o bucată de brânză, Benia îşi conduce calul la un grajd, unde veterinarul Lampadnik şi potcovarul Grişciuk Moţatul examinează copitele. Îngrijorat de rana ei de la grumaz, i-o dă în grijă lui Lampadnik pe Şosete Argintii.

— Of, Doamne. Nu arată bine. Îmi pare rău, spune Lampadnik.

— Cum adică? întreabă Benia, brusc alarmat.

— Tu ce zici? întreabă Lampadnik, adresându-i-se lui Panka.

Bătrânul cazac atinge grijuliu grumazul şi îşi priveşte apoi degetul.

— Încă mai sângerează.

— Ce să facem?

Lampadnik e prudent şi sfios. Îndoiala se citeşte pe faţa lui lungă, cu dinţi de cal, iar Benia ştie că e nesigur pe el de când a fost condamnat la zece ani de lagăr, în 1937, pentru „sabotaj troţkist”, după ce-i muriseră de crup doi cai.

— Golden, stai liniştit. Lasă-mă pe mine să mă ocup de asta, spune

Panka, cu o mină gravă pe faţa lui de culoarea lemnului de tec. Am eu un capăt de sfoară în desaga mea şi tu, Lampadnik, opăreşte nişte scoarţă de copac. Cere-i femeii nişte miere.

Benia o ţine pe Şosete Argintii, care e asudată toată, şi îi vorbeşte, în timp ce Panka caută sfoara în desagile lui şi îi leagă iute iepei buza superioară, ca să-i distragă atenţia, şi după aceea îi spală rana, întâi cu apă şi apoi cu zeama de la scoarţa opărită. Bagă apoi sfoara într-un ac şi coase cu o dexteritate fulgerătoare tăietura din grumazul ei, strânge bine, mai pune puţină zeamă de scoarţă pe rană şi o unge cu miere.

— Cataplasmă, vezi? spune şi îi dezleagă botul calului.

Iapa încă mai tremură, dar ochii ei privesc acum altfel, cu uşurare parcă.

— Iaca aşa, spune Panka şi o mângâie pe bot. O să-ţi treacă. Am eu grijă de ea. Du-te, Golden, şi îmbucă ceva şi dormi niţel. Stepa e întotdeauna însorită, nu-i aşa?

Afară, cazacii din escadron îl întâmpină pe Benia cu urale şi îi freacă scăfârlia cheală, pe care se iţesc nişte ţepi blond-cenuşii.

— L-am văzut cum şi-a vânturat sabia, îl tachinează unul dintre ei.

— Credeam că nu ştie să ridice decât stiloul, spune Garanja Păianjenul.

— Evreul se pricepe, spune Panka.

— Ăsta-i un compliment din partea lui Panka. S-ar putea să-ţi spună chiar „frate”, glumeşte Strizkaz Grăsanul şi îl îmbrăţişează, deodată binevoitor, iar Benia îl iubeşte cu iubirea bărbaţilor care ucid şi mor împreună.

Panka ridică din umeri şi scuipă, ocupat cu ceilalţi cai. Are prea multă experienţă, ca să împărtăşească voia bună a criminalilor aghesmuiţi, dar bea şi el una mică şi se bucură în felul lui potolit.

Benia priveşte în jur. Tovarăşii lui au obrajii roşii şi ochii sticloşi de la măcelărit. Le arde de năzbâtii şi se fudulesc ameţiţi, cu aura stranie a unor bărbaţi nemaipomeniţi, care au adus moarte şi cunosc secretele lumii. Benia se întreabă dacă or să-şi dea frâu liber şi or să facă prăpăd în sat. Şosete Argintii va supravieţui totuşi; el a trecut printr-o bătălie – şi acum se simte puternic într-un mod macabru, însetat de şi mai mult război, de şi mai multă sălbăticie.

Se aud cântece dinspre moară, unde ceilalţi bărbaţi din escadron se scaldă în râu, goi-puşcă. Benia le priveşte feţele, gâturile şi V-urile de pe piept, pe care le-a ars soarele; în rest, trupurile lor sunt albe ca zăpada. Îşi leapădă şi el hainele, brusc cuprins de o asemenea fierbinţeală, că parcă şi apa rece îl opăreşte.

Îmbrăcat în haine ude care se vor usca rapid, Benia stă întins pe o saltea, în umbra unei case din spatele unui gard de nuiele. În casă miroase a cvas şi cârnaţi. Şi mai e şi miasma aceea înţepătoare, de

corpuri transpirate şi înghesuite, pe care Benia o recunoaşte ca fiind unul dintre mirosurile atotprezente în război şi în închisoare. O ţărancă în fustă şi cu tichie brodate şade şi se holbează la el. Îi dă un pahar cu lapte, dar are o privire vicleană. E ori ospitalitate, ori un pumnal în spate. Oamenii ruinaţi sunt oameni cruzi.

Istovit, Benia se căzneşte să rămână treaz. N-a mai dormit de douăzeci şi patru de ore, sau poate şi mai mult, dar încă îl mai urmăreşte revelaţia celeilalte personalităţi ale sale, recent descoperite. Îl doare şi îl arde braţul cu care a mânuit sabia, abia îl poate ridica, iar coapsele îi sunt în agonie şi abia poate merge. Dar e viu. Mai mult decât viu. Tremură şi este transfigurat. A simţit cu sabia moliciunea celorlalte fiinţe ca el. A ucis câţiva bărbaţi, bărbaţi în ochii cărora a privit, dar nu germani, ci italieni, naţiunea lui preferată. A crezut că ucide nemţi nazişti. În schimb, erau oameni din neamul lui Michelangelo, Rafael şi Tiţian şi acum, de parcă ar vrea să sublinieze acest lucru, cineva a dat peste un gramofon italian. Aria din *Rigoletto* se înalţă în aerul nemişcat al după-amiezii. Aţipeşte, visează…

Muzica se opreşte brusc şi Benia se ridică în capul oaselor. Parcă s-ar fi trezit într-o altă dimensiune. Atmosfera e cu totul alta, o schimbare de dispoziţie, o întunecare sub soarele orbitor. Poate de vină-i băutura? Sau doar instinctul carnivor al unor ucigaşi înnăscuţi, care nu au altă cale de a se exprima sau de a se simţi liberi şi vii? Iese din casă şi îi vede pe criminalii aceia pe care-i cunoaşte atât de bine, Zâmbăreţul şi Taie-şi-Fugi, cum intră cu paşi împleticiţi în case.

Gâscă e gata. A fiert atâta timp, că i se topeşte carnea în gură. Blide cu ouă, carne de porc, caşă şi carne de la o cămilă moartă i se pun în faţă. Ca desert: cireşe şi piersici. Pe meleagurile acestea pământul e negru şi roditor, iar Benia se îndoapă ca un animal, inclusiv cu carnea aţoasă de cămilă, lingându-şi practic blidul. Nu a mai cunoscut atâta bunăstare de când l-au arestat. Bărbaţii înfulecă aproape în tăcere, dau pe gât vin şi *chacha*, se prăjesc la soare şi se îmbată, ca nişte stăpâni ai creaţiei. Benia se duce după aceea să vadă de Şosete Argintii, care stă întinsă afară, la umbră, cu picioarele îndoite sub ea. Nu are febră, a fost hrănită, iar grumazul pare curat.

Cât aţipise Benia, fuseseră râsete, bălăceli, ochi dulci făcuţi fetelor, un sentiment al triumfului, o aparenţă de bucurie debordantă. Scăpaseră teferi. Îl biruiseră pe inamic, ocupaseră satul. Nu-şi meritaseră oare răscumpărarea? Dar acum s-a împuţit peştele şi soarele arde atât de tare, încât Benia îşi simte zvâcnirile pulsului şi din spatele grajdurilor se aud ţipete. În curtea casei popii, ofiţerul de îndrumare politică, Ganakovici, îl interoghează pe un colaboraţionist, un cercetaş kalmîc, cu o claie de păr îmbibată de sudoare, în pantaloni de călărie nemţeşti, gri. Trădătorul e legat de un scaun, din ochi îi

curge sânge şi în jurul lui sunt împrăştiaţi dinţi, ca nişte mărgele. Mai e şi un italian gras, un puşti de fapt, care şade rezemat de un gard de răchită şi priveşte, de parcă toate acestea n-ar avea nimic de-a face cu el.

Când îl vede pe Benia, îl întreabă în italiană:

— Când o să mergem acasă? O să mai mâncăm vreodată spaghete, o să mai bem vin?

— *Si, si, ragazzo, presto!*

Benia ştie puţină italiană, înţelege, şi acum simte deodată nevoia de a plânge, de a-l îmbrăţişa pe băiat.

Ganakovici e agitat. Priveşte în jur şi îl vede pe Jurko în cadrul uşii.

— Unde sunt întăririle? Unde e artileria? întreabă repezit. Unde e Melişko?

— Ar trebui să fie pe drum, îşi dă cu părerea Jurko. Dar mă duc să arunc o privire – şi se îndreaptă spre grajduri.

— Ce e cu Moghilciuk? Avem nevoie de Unitatea Specială aici şi acum, nu-i aşa?

Nimeni nu-i răspunde şi nimeni, cu excepţia lui Ganakovici, nu duce dorul acelor hiene. Apoi zbiară la cercetaş:

— Unde sunt ceilalţi trădători? Unde sunt Mandrîka şi poliţia lui auxiliară?

Îşi agită pistolul în aer într-un mod care dovedeşte că nu a participat niciodată la o bătălie. Benia ştie că Ganakovici e un fanfaron în tradiţia rusească: tiran faţă de cei inferiori, sclav faţă de stăpâni.

Garanja se apropie tiptil şi brusc paşii lui sunt la fel de uşori ca ai unei balerine, iar accesul de violenţă e atât de rapid, încât Benia nu apucă să-l vadă; iar cercetaşul începe să vorbească. Cu faţa lui rotundă, pielea tăbăcită şi ochii migdalaţi, kalmîcul e poate un urmaş de-al lui Ginghis Han; cercetaşul kalmîc e tenace, dar a trădat Rusia şi ştie că nu i se va arăta îndurare.

— *Hiwi* **[4]** lui Mandrîka? întreabă.

Benia nu ştie la ce se referă, dar ştie că *hiwi* e prescurtarea pentru *Hilfswilliger*, adică „ajutoare voluntare”, numele dat tuturor trădătorilor ruşi, precum poliţia auxiliară Schuma, care s-au dat de partea germanilor.

— Da, sunt în satul acela, Şepilovka.

— Unde-i asta?

Nici măcar Ganakovici nu ştie unde sunt.

— La şaisprezece kilometri spre vest de aici.

Cercetaşul vorbeşte cu o monotonie neputincioasă, niciun efort nu mai e necesar acum, când moartea e iminentă, cu un accent care amestecă rusa cu mongola orientală.

— Unde sunt masate trupele germane? întreabă Ganakovici.

— Pretutindeni în jurul vostru. Uite cum se ridică praful.

Ganakovici îşi plimbă privirea împrejur şi, într-adevăr, în depărtare, nori de praf se rostogolesc înainte, ca un val uriaş.

— Curând o să înceapă iarăşi ofensiva. Aţi avut noroc, cazacilor, spune cercetaşul.

— Noroc? Cum adică?

— Sunteţi *şţrafniki*, nu-i aşa? replică cercetaşul. N-or să mai vină rezerve în urma voastră. Colonelul italian Malamore a fost aici cu trădătorul Mandrîka şi câţiva nemţi. Până acum câteva ore. Ştiu că sunteţi aici… Iar voi… voi sunteţi de capul vostru.

Ganakovici a înmărmurit. Neştiind ce să facă, îi spune Păianjenului să-i trimită pe prizonieri înapoi, la cartierul general, şi iese în uliţă clătinându-se.

Garanja tace într-un mod care nu prevesteşte nimic bun.

— La ce te uiţi? întreabă.

— Ce ai de gând să faci? spune Benia.

Păianjenul îl priveşte fix pe Benia şi faţa lui de prădător nu se potriveşte deloc cu ochii aceia lăptoşi, seducători, care pot ademeni un bebeluş să adoarmă – chiar şi atunci când îşi scoate pumnalul.

— Garanja şi-a afişat rânjetul lui de măcelar! De parcă-i sărbătoare şi se pregăteşte să taie o oaie.

E Prişcepa, vesel ca un cintezoi.

— Pune-l la loc, frate, spune.

Garanja îşi strecoară pumnalul în toc şi kalmîcul dă din cap recunoscător, dar nu foarte convins.

— Ce facem? întreabă Prişcepa. Fetele din sat sunt nişte frumuseţi. Pe a mea o cheamă Aksinia şi e fragedă ca o căpşună.

Îi priveşte radios şi lipsit de orice grijă pe prizonieri şi pe *şţrafniki* – de parcă toţi ar fi amicii lui.

— Trebuie să plec. Mă aşteaptă Aksinia.

Şi când pleacă, totul se petrece atât de repede: Garanja îl priveşte cu ochii săi seducători pe Benia şi, fără să se uite măcar la cercetaş, face iarăşi câţiva paşi sprinteni şi uşori şi lama şi-a făcut deja treaba. Cercetaşul tresare scurt, de parcă ar adormi, iar sângele ţâşneşte în jeturi rapide şi apoi scurte şi tot mai scurte.

— Ah! Mama!

E băiatul italian, care se holbează la cercetaşul mort. Brusc, realizează că viaţa tihnită din cartierul său veneţian, îngheţata pe care o mânca în *campo* cu mama, cafeaua pe care o bea cu tata la masa lor obişnuită, *vaporetto* pe care-l lua ca s-o viziteze pe bunica, toate lucrurile pe care le-a cunoscut şi considerat fireşti s-au sfârşit.

— *Ciao, ragazzo*, de unde eşti? îl întreabă Benia în italiană, încercând să-i distragă atenţia.

— Veneţia. Alpini. Divizia Tridentina.

— Cu ce se ocupă tatăl tău?

— E brânzar. Eu lucrez cu el.

Lui Benia îi vine să-l înşface pe băiat şi să fugă cu el de-acolo, în siguranţă.

— Am fost şi eu odată la Veneţia.

Speranţa se înfiripă în privirea blândă, ca de miel, a băiatului.

— Ţi-aş putea face *polenta, spaghetti*, spune. Am să-ţi gătesc. Eu găteam pentru unitatea mea, când…

Simte privirea lui Garanja.

— Mă ocup eu de el, Garanja, spune Benia.

— Nu, răspunde Garanja cu glasul lui blând, detaşat. Mie mi-a ordonat Ganakovici. Am să-l escortez înapoi, la liniile noastre.

Îi face un semn băiatului, care se ridică în picioare. Traversează împreună cimitirul şi ies în câmp. Benia îi urmăreşte cum se pierd în depărtare. Se simte ca paralizat; ar da să apuce ceva, dar toate sunt alunecoase şi îi scapă printre degete. Ştie că n-are să-l mai revadă niciodată pe băiat.

Dintr-o casă apropiată se aud urlete. Benia întoarce privirea şi din grădină vine Zâmbăreţul, râzând înfundat şi ştergându-şi mâinile pe pantaloni. Apoi se aud plânsete, când Strizkaz Grăsanul, beat turtă şi neruşinat, se iveşte în uşă ameninţător şi intră tropăind în casă, în vreme ce afară Micul Mametka, cu faţa lui ascuţită, dar cu buze cărnoase, dă târcoale ca un băiat de şcoală în jurul unui bordel.

Benia se teme de Zâmbăreţul, deşi îi este recunoscător pentru multe lucruri.

— Cum ai putut? îl întreabă acum.

— Vrei să te înfrupţi şi tu? zice Zâmbăreţul stând în faţa lui Benia, care îi remarcă ochii înroşiţi, de om ţicnit, pe faţa de o frumuseţe ciudată. N-ai decât, jidovule!

— Ai… silit-o?

— Eşti popă? Nici pomeneală, clatină din cap Zâmbăreţul. Un câine nu întârâtă o căţea îndărătnică. Dar tu, Mametka? Vrei să-ţi pierzi fecioria?

— Am mai avut eu femei, răspunde Mametka cu glasul lui piţigăiat.

Strizkaz Grăsanul răsuflă zgomotos, când trânteşte în urma lui uşa casei – plânsetele se aud mai înfundat acum – şi vine tropăind pe poteca din grădină.

— Ba nu, n-ai avut, eşti un eunuc mincinos. Nici măcar nu ţi s-a schimbat vocea. N-ai pus niciodată mâna pe o femeie, nu-i aşa, Bette Davis?

Strizkaz a fost anchetator la Ceka – până l-au arestat şi pe el. Un Oploşit în lagărul din Kolîma, Strizkaz şi-a păstrat relaţiile cu poliţia

secretă, aşa că bărbaţii îl lasă în voia lui. Dar nimeni nu uită ce a fost.

Zâmbăreţul îl înghionteşte pe Mametka.

— Îl laşi să-ţi vorbească aşa, Mametka?

— Nu-l băga în seamă, spune Benia. Haideţi să vedem de cai.

— De cai? Numai cai poate să călărească Mametka cu sula lui mică; unei femei n-ar putea să i-o pună nici să vrea, nu-i aşa, Bette Davis? rânjeşte Strizkaz.

— Nu-i de râs. Nu-i de râs, zice Mametka sfios. Nu-ţi permit să-mi vorbeşti aşa.

— Ce zici, bă? Dacă zic eu că-mi permiţi, îmi permiţi, futu-te, replică Strizkaz. Sau nu, Bette Davis?

— Cere-ţi scuze, Grăsane, spune Zâmbăreţul într-o manieră care pe Benia îl duce cu gândul la un om de stat, la negocieri de pace la Liga Naţiunilor. Cred că ai cam întrecut măsura.

Strizkaz mustăceşte, dar nu-l bagă în seamă.

— Ignoră-l, Mametka, spune Benia, îngrijorat că Zâmbăreţul şi Strizkaz or să se ia la bătaie. Uite!

Pe uliţa satului vine călare căpitanul Jurko. Ganakovici, în mod vizibil disperat, se grăbeşte să-l întâmpine.

— Unde sunt furgoanele? Unde sunt tunurile? Unde sunt transmisioniştii? strigă fluturându-şi braţele.

— Nu ştiu! De unde să ştiu eu? răspunde vocea raţională a lui Jurko. Nu a venit nimeni în urma noastră.

— Şi unde e restul batalionului?

— Am călărit înapoi, spre liniile noastre. Pretutindeni sunt fritzi, tancuri şi tunuri, şi nimeni dintre ai noştri.

— Kalmîcul zicea că am avut noroc. Am dat peste italieni. Dar acum suntem de capul nostru, zice Ganakovici şi înghite în sec. Unde e Melişko?

Tăcere.

— Avem nevoie de Melişko.

Benia simte că i se face rău. Proştii ăştia doi nu pot avea dreptate, nu?

— Melişko o să vină, spune Jurko ferm. Melişko va şti ce e de făcut.

Koşka vine apoi lângă Benia. I-a ascultat şi el.

— Poate n-a fost totuşi o victorie, şopteşte răguşit. Poate suntem pierduţi!

III

În apartamentul lui Stalin de la Moscova, Svetlana era singură şi nefericită. Îşi dădea seama după privirile pe care i le aruncau profesorii ei că era o paria, una foarte respectată, ce-i drept, aproape

sacră. Deşi tatăl ei era cel mai măreţ om în viaţă, profesorii ei se temeau de ea; mulţi dintre băieţi şi fete o evitau şi ea ştia că părinţii lor le spuneau să nu aibă de-a face cu ea.

Tatăl ei rămânea uneori cu ea în apartamentul din Kremlin, îndeosebi când războiul intra într-o fază critică, dar deseori se mulţumea să o viziteze după şedinţele lui şi după aceea pleca la adevărata lui reşedinţă, casa de vacanţă din Kunţevo, aflată la numai douăzeci de minute de oraş. În apartamentul din Moscova, Svetlana locuia cu dădaca ei devotată, cu bucătăreasa şi cu Mihail Klimov, garda ei de corp de la poliţia secretă. Tatăl ei era atât de ocupat cu războiul, încât nu prea avea timp pentru ea, totuşi Svetlana îşi făcea griji din pricina lui. Presiunea, ştia ea, era aproape insuportabilă. Nici un alt om nu i-ar fi rezistat. În niciun caz fratele ei mai mare, Vasia – colonelul Vasili Stalin. Tocmai fusese degradat pentru purtarea lui revoltătoare, de om beat. Se dusese la pescuit cu câţiva dintre oamenii lui, dar, în loc să dea la undiţă, Vasia aruncase grenade în râu şi unul dintre oamenii lui fusese ucis. Tatăl ei se înfuriase.

Svetlana oftă şi răsfoi ziarele, aşa cum obişnuia în fiecare seară, şi dădu peste *Steaua Roşie*. Încă un articol scris de corespondentul ei preferat, Lev Şapiro.

„Uneori, până şi cei mai josnici oameni pot avea o purtare eroică. În primele ceasuri ale dimineţii, am apucat să urc pe feribotul care traversează Donul şi am văzut unul dintre noile ştrafbaturi *intrând în acţiune, pentru a apăra poziţiile noastre de la Cotul Donului. Erau înarmaţi, călare pe caii căzăceşti ai mareşalului Budionîi şi i-am văzut galopând la luptă în escadroane. Erau* ştrafniki, *adică criminali, laşi, ofiţeri degradaţi pentru că s-au retras fără ordin, condamnaţi pe drept pentru crime, dar datorită ingeniozităţii Marelui Stalin, prin Ordinul nr. 227, li s-a acordat această nouă şansă de a-şi răscumpăra păcatele şi a servi Patria-Mamă. Era o ceată pestriţă de inadaptaţi şi nelegiuiţi, printre ei era chiar şi un scriitor. Însă spiritul lor a demonstrat genialitatea tovarăşului Stalin de a le oferi această ocazie de a-şi vărsa sângele şi a fi reabilitaţi, fiindcă erau patrioţi dornici să-şi servească ţara.*

Într-o scenă care ar face să salte inima oricui, escadroanele de opt sute de călăreţi au evocat câteva dintre cele mai splendide momente din măreaţa istorie a Rusiei, de luptă împotriva mârşavilor invadatori – Cavalerii Teutoni, suedezii, francezii şi acum hitleriştii. Se încolonează. „În şa e întotdeauna soare”, spune un cazac bătrân, un veteran al Cavaleriei Roşii a lui Budionîi; şi apoi comandantul lor, un anume colonel Melişko, spune: „Nu mă poţi prinde!” şi oamenii lui izbucnesc în urale. Apoi strigă: „Scoateţi săbiile” şi văd săbiile străfulgerând; apoi: „Înainte! La atac!” şi, cu săbiile înclinate, cu lamele curbate scânteind deasupra capetelor lor, îi aud strigând: „Pentru Stalin! Pentru Patrie!” şi, sub focul aprig al tunurilor,

îi şarjează pe nazişti, se reped asupra mulţimii lor – dar câţiva dintre ei străpung linia şi bagă groaza în invadatori… Este o imagine care îmi umple ochii de lacrimi: cum ar putea un rus care citeşte aceste rânduri să nu plângă văzând atâta curaj?”

Lacrimi curgeau acum şi pe obrajii Svetlanei. Trebuia neapărat să-i scrie acestui bărbat, să-i spună că-i adoră relatările. Întinse mâna după un stilou şi o foaie de hârtie şi aşternu cu scrisul ei rotunjit, de fată:

„Dragă Lev Şapiro,

Iertaţi-mă că vă scriu. Ştiu că sunteţi ocupat. Dar vreau doar să vă transmit că, cel puţin pentru această cititoare, scrierile dumneavoastră sunt un adevărat serviciu adus Patriei-Mamă şi sunt citite cu aviditate aici.

Cu stimă,

Svetlana Stalina Kremlin, Moscova”

IV

E după-amiaza târziu, când Benia se plimbă prin sat. Fiecare casă are în faţă un gard de nuiele, cu portiţă, şi în spate o curte, care dă într-o grădină mărginită cu viţă de vie şi cireşi.

— Hei, Golden, ia uite!

Într-una dintre case au dat peste alte cadavre de italieni. În pragul casei zace un ofiţer italian mort, un bărbat superb, bronzat şi îmbrăcat imaculat – împuşcat cu un singur glonţ în inimă. Toţi se holbează la el – înainte de a se apuca criminalii să-l despoaie de echipament. Zâmbăreţul, Taie-şi-Fugi, Delibaş Canibalul şi Koşka parcurg sistematic toate casele, în căutare de mâncare, arme, fete. În momentul impactului: ţipete şi sticle sparte; după aceea: o simfonie de plânsete slabe. Nu e eliberarea pe care au meritat-o sătenii.

Garanja Păianjenul răsare şi el de undeva, îşi şterge sabia în iarbă, cu gura de rechin căscată într-un rânjet de ghici-ce-am-făcut, şi li se alătură bărbaţilor tolăniţi în cimitirul care aminteşte acum de un banchet ţigănesc, cu mâncare, sticle şi piese de uniformă aruncate vraişte printre morminte. Unii dintre ei continuă să bea la soare, alţii şi-au pierdut cunoştinţa. Întins pe spate, cu capul în formă de clopot stacojiu, pârlit de soare, rezemat de o saltea îndoită în două, cu pântecele ca un burduf cu vin (singurul om care a reuşit să iasă din lagăr burtos), Strizkaz Grăsanul îşi dă cu părerea pe toate subiectele. L-aţi văzut pe Koşka la atac? Ce laş! Ce frică îi e lui Ganakovici de război – n-aţi auzit ce strident îi devine glasul? Grăsanul are o sticlă de vin italian, pe care o împarte bucuros cu Zâmbăreţul şi Garanja. Apoi îl ia în vizor pe Micul Mametka, care a furat cizmele lucioase ale ofiţerului italian, tocul pistolului şi teaca sabiei acestuia, pe care sunt

gravate iniţialele sale.

— Bă, Mametka, cizmele alea îţi sunt prea mari!

Zâmbăreţul ridică o mână în semn de avertisment, dar Strizkaz nu poate fi oprit.

— Bă! Ce? Toţi îi ziceam Bette Davis la Kolîma! Jaba i-a dat porecla asta.

E adevărat, gândeşte Benia, dar de la Jaba, care era şeful lui, Mametka putea accepta orice, era mai tânăr pe atunci şi, în afară de asta, Jaba îl numea aşa într-un mod afectuos.

— Ţi-am cerut scuze, se maimuţăreşte Strizkaz. Ţi-am cerut scuze şi m-ai iertat, nu-i aşa?

Mametka stă ca pe ace. Dă din cap cu prudenţă.

— E în regulă, le spune Strizkaz Zâmbăreţului şi lui Garanja. Mi-am cerut scuze şi m-a iertat…

Dar faţa lui, cu peticul de mustaţă, capătă iarăşi o expresie răutăcioasă.

— Nu-i aşa?

— Aşa-i, zice Mametka.

— Da, aşa-i, zbiară Strizkaz. Bette Davis, futu-te-aş de fetişcană!

Şi cu asta s-a zis. De parcă ar urmări o rolă de film care se poticneşte şi sare peste câteva scene, Benia ratează primele mişcări şi în clipa următoare vede cum a pus Mametka mâna pe una dintre lopeţi şi, răsucindu-i placa de fier în aer, îl loveşte de nenumărate ori pe Strizkaz în gât, cu atâta forţă, încât practic îi face gâtul terci. Sângele îl împroaşcă din cap până-n picioare – filmul sare iarăşi – înainte ca Benia şi toţi ceilalţi să apuce să sară în picioare, să-l oprească pe Mametka… sau să i se alăture. Rola se poticneşte iarăşi şi Zâmbăreţul, Garanja şi Ivanov Ia-o la Sănătoasa, care şi-a revenit brusc în simţiri, îl lovesc pe Strizkaz cu ce se nimereşte: un pat de puşcă, încă o lopată, un bolovan. Toţi ceilalţi se mulţumesc să privească. Când au isprăvit, îl târăsc pe Strizkaz, care a devenit de nerecunoscut, într-unul din mormintele săpate pe jumătate şi trântesc o piatră funerară peste el.

— Ce dracu’ se întâmplă aici?

Ganakovici vine prin cimitir, căscând gura la Mametka şi scoţându-şi Nagantul, dar Zâmbăreţul şi Garanja nu-l bagă în seamă.

— Băieţi, trebuie să-mi spuneţi.

— Nu prea cred, zice Garanja Păianjenul.

— Lasă asta în seama noastră! adaugă Zâmbăreţul.

Ganakovici îi măsoară cu privirea, îşi pune pistolul la loc şi porneşte înapoi, către casa popii. Statul a pierdut în mod oficial controlul asupra *ştrafbatului*.

Fruntea Zâmbăreţului e bombată, venele de la tâmplă i s-au umflat şi pulsează, şi-a regăsit felul de a fi cu acea lipsă de prefăcătorie

înnăscută, cu acea lesniciune a ucigaşului – şi există momente când Benia îl invidiază. Dar nu şi acum. Să plece din cimitir, atâta îşi doreşte. Trece grăbit pe lângă Mametka, care e atât de mânjit cu sânge, că parcă ar fi un machiaj de scenă – până şi părul i s-a încleiat – şi o ia cu paşi împleticiţi pe cărarea către cortul Crucii Roşii italiene, care a fost instalat la capătul satului.

— Ce se întâmplă? întreabă dr. Kapto, care încă îi mai cârpeşte pe câţiva dintre *ştrafniki* răniţi. S-a întâmplat ceva în cimitir?

— Nimic… nu e nicio grabă, aştept să-ţi termini treaba. Pot să şed aici?

Benia e pur şi simplu fericit să se afle aici, în liniştea binefăcătoare a cortului în care se vindecă în pace oameni – să se afle departe de ceilalţi. Ar trebui să tremure după tot ce a văzut – dar nu tremură. Se roagă ca Melişko să revină curând şi să le spună care e planul; trebuie să existe un plan.

Le urmăreşte pe infirmierele Tonia şi Niuşka cum lucrează concentrat, cum cos şi pansează răni.

— Nu am nicio îndoială că vom înainta curând, spune Niuşka, cea cu gropiţe în obraji. Marele Stalin ştie ce face. Are el un plan pentru noi.

Niuşka a fost întotdeauna o stalinistă înfocată, în ciuda faptului că a fost arestată şi deportată la Kolîma. Benia remarcă ce bine arată. Deşi medicul şi infirmierele au călărit ore în şir umăr la umăr cu escadroanele, frumuseţea ei a avut puţin de suferit, obrajii ei s-au rumenit la soare, părul ei castaniu e înspicat cu şuviţe aurii.

— Tovarăşul Ganakovici va şti, spune Niuşka cu inocenţă. El ştie întotdeauna care sunt ordinele lui Stalin.

— Sigur că da, o aprobă Benia, amintindu-şi că Niuşka e acum fata lui Ganakovici, „nevasta lui de front”.

Priveşte acum către Tonia: ea şi Kapto par să se înţeleagă fără cuvinte. Când el taie, ea are deja pregătită vata cu care tamponează rana; îi intuieşte orice mişcare cu ochii ei somnoroşi şi tulburi, pe faţa plată, lipsită de expresie. Să fie îndrăgostită de Kapto sau nu e vorba despre asta? Asta să fie soarta ei, să-l asiste pe medic, dar să nu-l poată avea niciodată?

Suturează rana ultimului dintre răniţi. După ce termină, Kapto, jovial şi direct, îl loveşte uşor într-o parte pe fiecare pacient:

— Iaca aşa! Am isprăvit! Stai cuminte!

Benia observă că uniforma lui are mai nou însemne de căpitan la epoleţi şi că poartă mereu la el, pe umăr şi peste piept, un săculeţ de piele.

— Te-au ridicat în grad, doctore? Nu remarcasem.

— Faptul că-i îngrijesc lui Melişko hemoroizii are avantajele sale, spune Kapto.

— Dar în săculeţ ce e?

— Morfina, bineînţeles. Îţi trebuie? Cum a fost atacul, Benia?

— Înfricoşător…

— Te-am văzut. Erai ca posedat de diavol. De când te-ai lăsat de scris, ţi-ai descoperit poate o nouă profesie, dar… oftează el… O sabie poate face atâta rău, după cum ştii şi tu acum.

Benia se simte vinovat şi totuşi cumva mulţumit de noua lui reputaţie de om brutal. E ceva atât de neobişnuit!

— Vrei o ţigară? Am unele italieneşti. Africa. Să ieşim puţin din sat? spune Kapto, păşeşte afară din cort şi îşi aprinde ţigara.

— Trebuie să ocolim cimitirul, spune Benia, dar pe câmp pare a fi linişte. Tocmai l-au omorât pe Grăsan.

— Răzbunarea pentru ce a făcut în lagăr. Numai Melişko îi poate controla, reflectează medicul. S-a întors? Oare unde Dumnezeu ne-or trimite de-aici?

Benia îşi ia puşca şi Kapto îşi scoate din toc pistolul cel nou, un frumos Parabellum german, pe care l-a găsit în sat, şi pornesc agale peste câmpurile secerate. Înaintea lor, pe câmp, e o combină agricolă arsă. Benia priveşte înapoi, către sat, şi ar putea fi o după-amiază de vară pe timp de pace. O coţofană croncăne, o ciocârlie dansează. Dar la orizont se învolburează un nor gros de praf, care colorează cerul albastru ca floarea-grâului într-un roşu-burgund murdar, iar detunăturile artileriei nu mai contenesc. Dinspre vest se aud pârâiturile tunurilor cu tragere rapidă şi apoi focuri de armă izolate.

Kapto îşi înclină capul:

— Nu prea sună a bătălie.

Se înalţă fum, dar nu e negru ca de la combustibilul ars, ci poate arde miriştea.

— Când te gândeşti prin ce am trecut, spune Benia. Am văzut cum au plecat dintre noi atâţia oameni…

— Nu privi înapoi; nu privi înainte, răspunde Kapto. Ca în lagăr. Trăieşte doar ziua de azi. Totul ne-a scăpat de sub control, dar chiar şi aici un om poate salva un alt om.

Înaintează amândoi printre snopi, către o căpiţă de fân aflată la marginea câmpului. Benia simte o nevoie imperioasă de a se arunca în ea; dintr-o pornire de moment, îi întinde medicului puşca, îşi ia avânt, sare şi rămâne întins pe spate, cu picioarele în aer. Fânul e dulceag, înţepător, galben-strălucitor. Dar ceva se mişcă lângă el. Un iepure, poate. Sau o pasăre.

— Atenţie, spune Kapto şi ridică netulburat puşca, în vreme ce Benia, speriat, sare în picioare.

— Ce naiba? E ceva mare, spune Benia şi îşi scoate pistolul.

— Ieşi afară! spune Kapto. Nu-ţi facem nimic!

Împunge cu puşca în căpiţă. Fânul se dă la o parte şi un copil iese la iveală, o fetiţă într-o rochie ruptă, cu imprimeu floral, foarte speriată, cu ochi negri, păr lung, castaniu, cu cărare într-o parte, ţinută de o agrafă. E acoperită de noroi.

Benia se lasă în genunchi şi îi întinde mâna, ademenind-o să vină mai aproape.

— Fără frică, spune. Suntem ruşi. De unde eşti?

Fetiţa arată spre vest, de unde se vede fum şi se aud împuşcături răzleţe.

— Unde e casa ta?

— La Dnipropetrovsk.

— E departe.

Fetiţa dă din cap.

— Câţi ani ai?

— Cinci.

— Unde sunt părinţii tăi?

— I-au luat.

— Cine?

— Schuma şi nemţii. Sunteţi?…

Începe să tremure.

— Nu, nu, suntem din Armata Roşie, nu din Schuma. Unde sunt părinţii tăi acum?

Fetiţa priveşte în urma ei şi începe să plângă. Benia observă că picioarele ei sunt zgâriate, că rochiţa ei e ferfeniţă şi că un genunchi îi sângerează.

— Au plecat. Eram toţi acolo în groapă. Eu am aşteptat. Când s-a făcut întuneric, m-am târât afară şi am fugit.

Dr. Kapto se lasă într-un genunchi lângă Benia şi preia conversaţia.

— Ai fugit toată ziua şi toată noaptea?

Dă din cap.

— Nu ai mâncat nimic?

Scutură din cap.

— Îţi curge sânge. Îmi dai voie să mă uit?

— E medic, îi explică Benia.

Fetiţa se destinde şi Kapto îi examinează genunchiul.

— Ai fugit printr-un gard de sârmă şi te-ai tăiat destul de adânc. Trebuie să-ţi cos rana. Vrei să vii cu noi? Pot să te duc în braţe?

Deschide braţele către ea şi fetiţa se apropie încet de el, Kapto o îmbrăţişează şi ea plânge. Kapto e atât de blând cu ea, încât mai că-i vine şi lui Benia să plângă, când se întorc împreună în sat.

În cortul Crucii Roşii, expresia tulbure a Toniei se luminează pe moment. Ea şi medicul au salvat mulţi copii împreună. Copiii sunt poate ceea ce-i place la meseria ei, gândeşte Benia. O urmăreşte pe copilă cum mănâncă; apoi Kapto îi coase fetiţei rana de la picior,

asistat de Tonia.

Ea adoarme în cele din urmă, iar Benia şi Kapto îşi aprind câte o ţigară Africa şi fac o plimbare până în sat.

Discul portocaliu al soarelui a coborât atât de mult, încât Benia are impresia că poate privi drept în faţa injectată a acestuia şi simţi prin pleoape dogoarea roşie.

— Ce facem cu ea? întreabă Benia.

— Păi, nu se poate întoarce de unde a venit şi nu putem nici s-o lăsăm aici, răspunde Kapto.

Pe ulicioara din faţa lor se aude zgomot apăsat de copite.

— S-a întors Melişko, s-a întors Melişko! îi aude Benia pe camarazii lui exclamând.

Se simte nespus de uşurat. Slavă Cerului că există Melişko; slavă Cerului că există Kapto!

Amândoi i-au salvat viaţa.

Într-o altă lume.

V

În lagăr, Benia era prea bătrân pentru munca silnică. Avea peste patruzeci de ani şi, deşi mai erau acolo şi mulţi alţi bărbaţi mai bătrâni, cei mai mulţi mureau în primele săptămâni. Aurul pe care-l extrăgeau din munte se afla în minereul de fier, la cincisprezece metri sub pământ. După ce schimbul de dinainte dinamita stânca, treaba lui Benia era să îngrămădească bolovanii sparţi în roabă şi, clătinându-se nesigur în susul şi-n josul pasarelelor de lemn strâmbe aflate sus, deasupra minei, s-o împingă pe banda rulantă în camera cu aburi. Era o muncă grea şi extenuantă. Dacă roaba se răsturna, nici el, nici ceilalţi *zeki* nu mai primeau de mâncare şi erau bătuţi. Dacă deţinuţii erau prea extenuaţi ca să se mai mişte, gardienii îi împuşcau pur şi simplu. Norma lui era de şapte metri cubi de pământ şi piatră pe zi.

Apoi, brusc, după numai o săptămână, lumina s-a împuţinat şi a venit zăpada. Era iarnă, o iarnă chinuitoare de Kolîma, iar zăpada era aşa de mare, vântul aşa de puternic şi viscolele te orbeau aşa de tare, că până şi prin lagăr erau frânghii de care să te ţii ca să ajungi la cantină. Se distribuise îmbrăcăminte de iarnă – cizme, haine matlasate şi mănuşi –, însă îmbrăcămintea era prea subţire, iar deţinuţii îngheţau tot timpul. La apelul din fiecare dimineaţă, îmbrânciţi să se aşeze în rând de Strizkaz Grăsanul şi Oploşiţii lui care-şi vânturau bâtele, deţinuţii îşi băteau trupurile cu palmele ca să se încălzească, iar prietenii reperau albeaţa care era avertismentul pentru degerături. Atunci l-a întâlnit Benia prima dată pe Melişko, lăsat fără dinţi şi vârfurile degetelor de torţionarii lui Beria.

— Freacă-ţi nasul, i-a spus el lui Benia într-o zi, sau o să rămâi fără

el.

Era noapte nouă ore pe zi, cu temperaturile scăzând până la –40 de grade. Oamenii rămâneau fără nasuri sau degete la mâini şi picioare; un bărbat care îşi făcea nevoile afară rămăsese fără penis când urina îi îngheţase; uneori, cei cu dizenterie nu se mai ridicau, lipiţi de fecalele îngheţate bocnă. Totuşi, Benia învăţase să găsească sclipiri de bucurie chiar şi în acest iad – o bucată delicioasă de pâine, ocazia să se odihnească măcar câteva minute în plus – şi zâmbetul noului său prieten, Şişkov, un alt Politic care muncea cu el. Politicii erau prudenţi, nu vorbeau niciodată despre dosarele lor decât atunci când aveau cu adevărat încredere în cineva.

— Numele meu este Nimic, prenumele meu este Nimeni – *„Zvat nikto, familiya nikak”*, spuneau ei.

Dar Şişkov îşi dăduse seama imediat cine era Benia.

— Eram unul dintre cititorii tăi, şoptise el într-o dimineaţă.

Benia ajunsese să aibă încredere în Şişkov, care era unul dintre deţinuţii cunoscuţi drept „Glumeţi” – condamnaţi conform Articolului 159.10 pentru „propagandă contrarevoluţionară”, de obicei pentru că spuneau bancuri despre Stalin.

— Unul foarte amuzant, zisese Şişkov.

— Te rog, nu-l spune, replicase Benia.

— Am altul, cu Beria!

Reuşiseră să râdă.

Şişkov fusese cândva foarte important; fusese secretar II al Partidului la Herson, până îl denunţase cumnatul lui pentru una dintre replicile spirituale despre geniile gruzine, şi era unul dintre indivizii aceia pompoşi, cu ochelari şi sensibili, care arată întotdeauna mai bătrâni decât sunt în realitate. Era prietenos cu Benia şi-l învăţase cum să folosească roaba, cât de înalte să facă grămezile de piatră, cum să evite ca acestea să se prăbuşească şi cum să umfle norma: tot lagărul se ocupa cu umflatul normelor, o ştiinţă a falsificării cunoscută drept *tufta*.

— Ţine minte, zicea Şişkov, dragostea e viaţă, dragostea e cea care-ţi pune stelele pe cer. Uită-te la lună! Luna străluceşte peste tot şi, dacă iubeşti pe cineva, poate să vadă aceeaşi lună! Eu îi spun Vraja Lunii. Iubirea o să te ţină în viaţă.

Benia ştia că se gândea întruna la soţie şi la cele două fiice.

Deţinuţii rareori ţipau sau se plângeau, îşi dădu seama Benia; chipurile celor aflaţi în cea mai adâncă suferinţă erau încremenite în măşti rigide şi lipsite de expresie – chiar şi în timp ce suferinţa îi sfâşia pe dinăuntru.

Dacă Benia n-ar fi tăiat piatra şi n-ar fi cărat bolovanii, ar fi murit de frig; totuşi, munca în sine era aşa de istovitoare, încât chiar din timpul primei zile mai mult se împleticea decât mergea. Dacă brigada

n-o scotea la capăt cu norma în fiecare zi, deţinuţii primeau mai puţină mâncare. Chiar şi aşa, lăturile chioare cu bucăţele de grăsime de balenă şi oase de hering distribuite zilnic din cazan, plus *paika*, raţia de pâine, nu erau de-ajuns pentru niciunul dintre ei.

La numai o săptămână după ce începuse iarna, Benia observă că starea lui Şişkov, prietenul său politic, începuse să se deterioreze. Chipul îi purta atingerea morţii, pielea îi era gălbejită, nasul îi era ieşit; lui Benia i se părea că e doar cartilaje, os şi pergament. Benia l-a implorat pe prietenul lui mai în vârstă să mănânce mai mult şi să-şi regăsească voinţa.

— Mi-am dat seama că n-o să-mi mai văd niciodată copiii, a răspuns Şişkov, cu lacrimile curgându-i pe faţă. Mor de foame.

În seara aceea, Benia l-a văzut pe Şişkov stând în grămada îngheţată de gunoi din spatele cantinei şi sugând dintr-un os de hering.

— E mierlitor, un *dohodaiaga*, a zis Zâmbăreţul, prietenul lui Benia care-i salvase viaţa pe drum spre Kolîma şi care locuia acum în cele mai confortabile barăci, împreună cu unii dintre fraţii lui Penali.

„Mâncătorii de gunoaie” nu mai erau pentru lumea celor vii.

La două săptămâni după începutul iernii, Şişkov a leşinat în timp ce împingea roaba, risipind pietrele.

— Ridică pietrele alea nenorocite, lepădătură, a ţipat unul dintre gardieni, un mongol, cum erau mulţi dintre ei.

— Treci la muncă sau te împuşcăm, a strigat alt gardian din buza gropii celei mari.

Benia l-a ridicat şi i-a adunat pietroaiele împrăştiate.

— Haide, a zis el. O să te împuşte! O să muncesc eu în locul tău azi.

Ningea tare. Pietrele, roaba: totul era îngheţat.

Câteva ore mai târziu, Şişkov s-a dezechilibrat iar şi a căzut de pe scânduri în groapa plină de noroi. Benia a coborât, dar gardienii au strigat:

— Treci la muncă! Lasă-l acolo pe mierlitor!

Benia vedea că Şişkov moare.

— Când ieşi, a gâfâit el, du-te să-i vezi pe nevastă-mea şi pe copii. Spune-le…

Benia le învăţase pe dinafară adresa şi a înţeles. Nu făcuse decât să se aplece peste prietenul lui să-i spună asta, când a fost lovit în umăr:

— Treci la muncă sau ajungi la izolare! a strigat unul dintre gardienii mongoli.

Benia şi-a dus roaba la şopronul benzii rulante, însă, când a împins-o înapoi, *zekii* erau jos, la Şişkov, scoţându-i haina, căciula, cizmele şi pantalonii – totul, până nu mai rămăsese nimic de furat.

— Omul e ca lupul pentru om, a răsunat în urechile lui Benia.

Nu fusese niciodată mai adevărat ca în Gulag.

Şişkov zăcea acolo cu ochii deschişi, gol-puşcă, scofâlcit şi costeliv, mai puţin om şi mai mult o scândură de călcat veche, acoperit deja de o brumă fină de zăpadă. De două ori a clipit.

— E viu, a strigat Benia, dar *zekul* de lângă el l-a oprit.

— Nu, s-a dus, a zis Melişko.

Respectat de toţi în Zonă, Melişko era cunoscut drept Generalul şi era unul dintre militarii arestaţi în 1937.

— Iar tu nu trebuie să i te alături. Cum putem să supravieţuim? Trăieşte doar în prezent, nu în trecut, nu în viitor, trăieşte minut cu minut.

Nu l-a ridicat nimeni pe Şişkov. A doua zi, era doar o siluetă în zăpadă, îngheţat bocnă în mormântul lui ţeapăn. Până în ziua următoare, se făcuse nevăzut în peisajul polar. Oare oamenii puteau să piară aşa? Benia a aflat răspunsul în prima zi de primăvară. Când a venit dezgheţul, iar şuvoaiele clocoteau de apă proaspătă care năvălea prin noi tunele sub carapacea de noroi a iernii, gheaţa şi-a arătat primele flori ale primăverii, „ghioceii" – şi, surprinzător, deşi toţi *zekii* din brigăzi arătau cu zece ani mai bătrâni, cadavrele acestea aveau aceeaşi vârstă ca în ziua când căzuseră.

Benia supravieţuise aproape întreaga iarnă, însă în ultimele zile de beznă aproape veşnică, chiar când veteranii spuneau că primăvara o să vină foarte curând, începu să-şi piardă puterile. Acum îi era partener la roabă Melişko, mai bătrân ca el, dar mult mai robust. Când zilele începuseră să se lungească, Benia suferea de foame. Simţea cum i se îngreunează picioarele şi ştia că se prăbuşeşte. Încerca o imponderabilitate bizară, era ca un fir de praf în vânt. O să mai reziste şi în ziua următoare? Sau următoarea? se întreba. După aceea a venit o zi în care abia se mai putea mişca.

— Ajunge, a zis Melişko. O să vorbesc cu brigadierul. Trebuie să rămâi la baracă o zi.

Dar până a doua zi Benia era prea bolnav ca să se mai dea jos din pat. Temperatura i se dezlănţuise şi avea halucinaţii, cu imagini care se năpusteau peste el. Îl vedea pe taică-său, cu costumul lui din trei piese şi lanţul de la ceas, consultând pacienţi în camera de aşteptare a cabinetului medical aflat la parterul casei lor.

Apoi era din nou cu Saşenka; era chiar acolo, cu el, profilul ei elen aşa de aristocratic lăsându-l de fiecare dată fără suflare. Îi vedea linia pometilor, îi putea chiar simţi parfumul, îi putea atinge pielea. Îi curgeau lacrimi pe faţă.

— Draga mea, a zis el. Ştiam eu că trăieşti.

Plutea înapoi la părinţi, la casa din Lemberg unde copilărise, pe vremea când oraşul făcea parte din Galiţia habsburgică, cu mult

înainte de Revoluţie, iar el purta uniformă de şcoală şi taică-său spunea:

— Învaţă mai bine la şcoală, altfel, dacă nu eşti atent, Benoşka, o să ajungi un adevărat vânător de fuste galiţian.

— Cred că ajunge, Zahari.

Maică-sa era la uşă.

— Cred că Benoşka a prins mesajul. Haideţi, amândoi, avem un festin! E ora cinei!

În familia Golden era mereu un festin. Tânjea să-şi îmbrăţişeze părinţii înainte să moară – şi atunci a ştiut că era pe moarte…

Când s-a trezit, Benia şi-a dat seama că nu-l vedea pe Dumnezeu, ci un doctor, care avea la gât un stetoscop, purta un halat alb şi avea un carneţel, un doctor care se uita în jos la el zâmbindu-i.

— Iată-te! zise doctorul, ca şi cum aştepta de multă vreme. Trebuie să bei. O să te hrănim cu mare grijă. Temperatura era normală azi-dimineaţă. Eşti foarte slăbit, dar o să te faci bine.

Benia privi în jur, presupunând că era un salon de spital. Cearşafurile erau albe şi se simţea miros de dezinfectant, însă fără antidoturile acestuia, sudoarea şi fecalele. Podeaua de lemn era curată. Era la Moscova? Scăpase din Zonă?

— Unde sunt?

— Mă tem că eşti încă în Madyak. Eşti în aşa-numita mea clinică. Sunt venit de la spitalul din Magadan. E simplu, doar cămăruţa asta într-o colibă… Facem tot ce putem. Iar tu ai avut noroc că eram aici săptămâna asta.

— Eşti?…

— Da, sunt doctorul Kapto.

— Deci tu eşti Doctorul de Copii, şopti Benia.

Doctorul Kapto era eroul Zonei, îndrăgit de deţinuţi, ultima dovadă că umanitatea însăşi nu murise pe pământ. Şi el un *zek*, bineînţeles, un veteran al multor ani dintr-o sentinţă lungă (trebuie să fi fost Politic, bănuia Benia), actele lui de bunătate erau istorisite de deţinuţi aproape ca nişte poezioare: cum salvase vieţile multor femei care erau însărcinate sau fuseseră lăsate gravide de violatori în grup sau de gardieni; cum le adusese pe lume copiii şi le apărase pe femei, refuzând să le lase să se întoarcă la muncă până nu se înzdrăveneau şi cum încerca să le găsească după aceea munci uşoare. De asemenea, se zvonea că ar creşte copiii în orfelinatul Zonei de la Elgen, făcând pe tatăl, profesorul şi doctorul pentru ei. Benia credea că nu iubise niciodată pe cineva mai mult decât îl iubea în clipa asta pe doctor. Deci iată-l: Doctorul de Copii.

— Eşti în siguranţă aici, Golden, spuse el. Am eu grijă de tine.

Benia ridică privirea spre chipul în formă de inimă şi ochii lui

minunat de deschişi, potopit de suspine de recunoştinţă, şi se întinse spre Kapto, încercând să-i prindă mâinile.

— Uşor, haide, uşor, zise Kapto cu o voioşie atotcuprinzătoare. Eşti epuizat. Avem supă şi pâine pentru tine. O să te hrănim şi o să te punem pe picioare. Ahh… vezi?

Ca prin minune, o ţărăncuţă scundă, cu faţa turtită şi ochi cu pleoape lăsate, intră împingând un cărucior. Mirosul mâncării era năucitor. Benia înghiţi cu lăcomie supa de sfeclă, ovăzul cu fâşii de carne de balenă, pâinea şi ceaiul. Mâncă untul separat, frecându-şi-l de gingii. Păstră doi bulgăraşi de zahăr şi îi ronţăi între dinţi, lăsându-i să i se topească pe limbă, iar senzaţia îl făcu să se înfioare.

Kapto rămase cu el, încântat la vederea recuperării lui Benia.

— Cine m-a adus?

— Melişko s-a dus la barăci să vadă ce faci şi te-a târât aici. Încă vreo câteva zile aici şi o să fii în putere.

Se ridică.

— Acum trebuie să mă ocup de alţi pacienţi.

Benia observă dintr-odată că se afla într-un salon plin. Alţi pacienţi, unii doar un pic mai mult decât nişte cadavre vii de vârstă nedefinită, se holbau în spaţiu, cu gurile ştirbe căscate. Când Kapto se întoarse cu spatele, spaima reveni. Coşmarul nu se terminase. Îl făceau bine doar ca să-l omoare. Se întorcea la brigăzile de muncă. Nu putea face aşa ceva. Ar fi murit acolo! Se aplecă înainte şi îl prinse pe Kapto de halat.

— Dar ce se întâmplă când o să mă simt mai bine? Nu pot să mă întorc în mină… O să mor…

Kapto se aşeză pe marginea patului, îşi puse mâinile peste mâinile lui Benia, iar acestuia nu-i veni să creadă că se poate purta cineva aşa de frumos cu el. Kapto mirosea a dulce şi a săpun, nu a sudoare adunată şi a dezinfectant şi a moarte, ca toţi ceilalţi. Mirosea ca un om.

— Uşurel, uşurel! Eşti norocos, Benia Golden. Nu te duci înapoi, şopti el. Toţi ceilalţi trebuie să se întoarcă în mină. Dar nu şi tu. Nu eşti sanitar? Un *feldşer?* N-ai experienţă de asistent medical?

— Ce?

Benia era nedumerit.

— Nu-ţi aduci aminte, Golden, în *Poveştile spaniole* pe care le-ai scris, când ai petrecut o săptămână cu sanitarii şi ambulanţa lor pe frontul de la Ebru **[5]** ? N-ai avut pregătire medicală? Acum înţelegi?

— Da, bineînţeles! Sunt asistent medical!

Benia încuviinţă din cap ca un copil.

— Vezi tu, ţi-am citit cartea – şi toate povestirile pe care le-ai scris. O să te alături celor două asistente din mica noastră clinică. Cel mai important lucru e bunăvoinţa ta faţă de pacienţi. Mulţi se sting, dar

trebuie să-i facem să se simtă iubiţi. O să te instruim. Pentru noi, doctorii, îndatoririle nu se termină cu simpla salvare a unei vieţi: trebuie să-i şi alinăm pe cei pe care-i tămăduim.

Benia încercă să vorbească, însă era aşa de emoţionat, încât, în loc de asta, lăcrimă.

— Uşurel, zise Kapto. Eşti un om norocos, Golden. Şi mâine o să afli chiar înţelesul norocului.

VI

Generalul Melişko e acoperit de praf; până şi mustaţa lui albă băţoasă şi sprâncenele arcuite sunt înroşite de pulbere. Slavă Domnului că s-a întors! Îi întinde aghiotantului frâiele lui Elefant şi se duce alături de Jurko şi Ganakovici în faţa casei preotului, care se află lângă biserică.

Benia ascultă cum Jurko şi Ganakovici îl asaltează cu întrebări pe Melişko. Când vin întăririle? Unde sunt proviziile? Ganakovici e strident, nu mai e legendarul prieten al membrilor Politburoului şi seducătorul de balerine.

— Cum să ne aprovizionăm pentru cai? Avem nevoie de sprijin, spune Jurko, cu glas nervos, calm şi sec.

— Cum facem joncţiunea cu ceilalţi? strigă Ganakovici. Ce facem acum? N-avem nici măcar hărţi complete.

— Suntem unde suntem, zice Melişko.

— Şi *unde* anume suntem? întreabă Ganakovici, înghiţind un cocoloş de salivă. Unde suntem? Trebuie să ne întoarcem la poziţiile noastre?…

Melişko râde răguşit, arătându-şi dinţii falşi.

— Serios, Ganakovici?

— Nu, n-am vrut să spun asta, se corectează Ganakovici. Niciun pas înapoi! Ştim ordinul lui Stalin. Retragerea înseamnă moarte.

— Da, zice Melişko destul de vesel, înghiontindu-l în coaste. Aproape că a trebuit să te execuţi singur adineauri.

— Iartă-mă! Te rog, nu informa Unitatea Specială, voiam doar să zic…

— Linişteşte-te, băiete.

Melişko flutură o mână mare.

— Noi nu spunem, nu-i aşa, Jurko?

— Sigur că nu, zise Jurko, ştergându-şi ochelarii cu poala cămăşii.

Se instalează o neclintire ciudată. Benia îşi dă seama că împuşcăturile au încetat.

— Mulţumesc, tovarăşi…

— Noi nu suntem tovarăşi, îţi aduci aminte, Ganakovici? Suntem bandiţi, răspunde Melişko cordial. Câte săbii avem aici?

— Aproximativ trei sute, anunţă Jurko.

— Răniţi?

— Cu tot cu răniţii care călăresc.

— Deci, cu cei trei sute ai noştri, cum ne întâlnim cu restul batalionului, cu restul diviziei?

Ganakovici aproape că plânge.

— Ganakovici, haide să-ţi explic. Suntem singuri. Nu există întăriri, explică Melişko.

Vorbeşte rar şi măsurat.

— Celelalte escadroane au fost nimicite după atacul tancurilor şi mitralierelor nemţeşti. S-au reabilitat de-a binelea. Eu abia am scăpat. Mulţumită Elefantului. Cercetaşul ăla avea dreptate: escadronul nostru a avut noroc. Nu ştia nimeni că în sectorul ăsta sunt italieni. Şi, pentru că italienii sunt prea preocupaţi de uniformele şi pastele lor, am reuşit să trecem.

— Şi atunci noi ce facem acum? şopteşte Ganakovici.

Fără să se grăbească, Melişko îşi aprinde o ţigară, cu o grămadă de pufăituri şi clămpănit cu dinţii falşi. Vorbeşte când e pregătit.

— Nu putem decât să mergem înainte. Şi avem şi un fel de misiune, ţii minte? Au zis că, dacă reuşim să trecem, trebuie să-i urmărim şi să-i distrugem pe toţi trădătorii. Şi principalul trădător din sectorul ăsta e colonelul Mandrîka. Nemţii i-au dat propriul său mic regat, cu propria poliţie de securitate, *Schuma*, care participă la misiuni speciale cu SS. Îi încurajează pe soldaţii sovietici să se predea şi să schimbe tabăra. Moscova îl vrea eliminat, iar unitatea care-l ucide va fi reabilitată. Asta-i ce-o să facem. Spune-i lui Panka să pună şeile pe cai şi să strângă toate proviziile. Pornim în zori.

— Dar nemţii n-o să ştie că suntem aici? se tânguie Ganakovici.

— Ba da, dar o să se aştepte să ne retragem către Don. În loc de asta, o să mergem în cealaltă direcţie, mai adânc în teritoriul inamic. Şi o să ne mişcăm repede şi uşor, aşa cum nu pot decât cavaleriştii.

— Înainte e singura cale înapoi, e de acord Jurko.

— Dar nu vă daţi seama? spune Ganakovici, iar spaima din glasul lui este ecoul spaimei din măruntaiele lui Benia. N-o să ne mai întoarcem niciodată.

Ziua a treia

I

La o oră după ce ieşiseră din sat, cerul din zorii zilei începu să se lumineze întâi în violaceu şi apoi în roz, iar ei văzură un cal mort care

zăcea pe spate, cu copitele ridicate spre cer.

— S-a istovit de moarte, a comentat Panka sec.

Câteva minute mai târziu, trecură pe lângă un rus mort, călcat de tanc. Cadavrul era diform, complet aplatizat, doar pânză verde şi carne rozalie, întreţesute ca un covor. Se simţea miros de ars, iar Benia îşi aminti de fumul luptei din ziua de dinainte. Pe măsură ce călăreau mai departe, duhoarea devenea tot mai puternică, oamenii deveneau tot mai tăcuţi, trei sute de călăreţi, cozile cailor şfichiuind, zăbalele lovind între dinţi, scârţâitul pielii, zornăitul pintenilor.

— Dacă ţi-e teamă, n-o face, spusese Jurko în timp ce se îndepărtau. Dacă o faci, nu-ţi fie teamă!

Iar Benia îşi dădu seama că nu-i mai era aşa de teamă ca înainte. Îi era mai frică să nu fie capturat. Moartea părea mai uşoară acum; se temea mai degrabă de agonia dintre. Călărea la locul lui, între Garanja Păianjenul şi Prişcepa, băgând de seamă că fetiţa, spălată bine acum, era în şa, în faţa doctorului Kapto. Melişko trecea la pas în lungul escadroanelor, un cuvânt ici, o încurajare colo, ca să se asigure că oamenii înţelegeau că aceasta era calea de a-şi câştiga libertatea. Dar oamenii mormăiau. Auziseră ceva în sat, veninul răspândit de trădătorii lui Mandrîka, spunând că războiul fusese pierdut şi fraţii lor cazaci li se alăturaseră nemţilor.

— Să mergem alături de fraţii noştri! şopteau unii dintre soldaţi.

Panka scutură din cap când auzi:

— Atenţie, fraţilor, am văzut promisiunile de data trecută ale nemţilor. Ascultaţi la mine, zise el apăsat. Eu nu mă duc *nicăieri!*

Se întoarseră cercetaşii.

— Sat în faţă. Liber!

Se apropiară, mergând încet pe jos pe unica stradă din sat. Casele erau doar nişte găoace înnegrite, iar hambarul încă mai fumega.

Deodată, se auzi o voce strigând, şi *„Clop, clop!”* când o brişcă de modă veche, o trăsurică trasă de un cal bătrân, veni în trap drept spre ei. Benia şi tovarăşii lui ridicară puştile spre ţăranul în vârstă care ţinea frâiele. Purta o tunică ţaristă cu fireturi, cu epoleţi şi o medalie pe ea; pe genunchi avea o puşcă de vânătoare veche. Văzându-i, bătrânul sări jos şi încercă să fugă, dar Zâmbăreţul îl împuşcă în gleznă şi îl aduseră înapoi.

Melişko descălecă şi privi în hambarul care fumega, înăuntru se vedeau siluete înnegrite de bărbaţi şi femei, calcinaţi cu mâinile ridicate şi cu dinţii albi ivindu-se prin gurile larg deschise, stafidiţi până ajunseseră la mărimea unor copii.

Privi în urmă la Prişcepa şi Benia, încă în şa, pe uliţă.

— Ce s-a întâmplat aici? întrebă Melişko după ce i-l aduseră pe ţăran. Ce s-a întâmplat, cazacule?

Zâmbăreţul îi dădu un brânci, iar ţăranul gemu, ţinându-se de

glezna schilodită.

— A venit poliţia *Schuma* a lui Mandrîka, zise.

— Unde-i restul satului?

Zâmbăreţul îl lovi cu patul puştii, iar ţăranul se tângui:

— Nu-mi mai face rău! Nu-mi face rău!

Melişko dădu ordin să fie adus un scaun pe jumătate ars, ca să se poată aşeza ţăranul.

— Lucrezi cu trădătorul Mandrîka? întrebă Melişko.

— Nu, dar facem un pic de curăţenie de primăvară pentru el.

— Ce-i uniforma aia?

— Regimentul imperial de gardă călare al cazacilor. Am luptat pentru ţar în Războiul cel Mare.

— Şi ai luptat pentru Albi împotriva comuniştilor?

Ţăranul încuviinţă din cap.

— Unde-s ceilalţi?

Ţăranul privi dintr-o parte într-alta, de parcă făcea pe nebunul, ca un copil care se joacă.

— Unii s-au dus cu Mandrîka.

— Tu de ce eşti aici?

— Ca să verific câmpul. Să fac curat în hambar. Să văd cum stau lucrurile.

— Ce lucruri? Care câmp?

— Câmpul semănat. Am grijă şi de oaspeţii din hambar.

Bătrânul ţăran cu obrajii rumeni rânji, deschizând puţul căscat al gurii. Benia observă doar cioturile negre ale dinţilor.

Melişko se uită peste umărul bărbatului la Panka, iar acesta făcu un gest care voia să spună „e nebun”.

— Cine sunt oaspeţii?

— Erau străinii dintre noi. Au venit din oraşe…

— Şi ce le faci?

Ţăranul privi drept în ochii lui Benia.

— Eşti unul dintre ei, zise el, arătându-l cu degetul. E unul dintre ei! Un jidan. Chiar printre voi!

Benia simţi neobrăzarea primitivă a răului şi se înfioră.

— Răspunde-mi, insistă Melişko, încă pufăind din ţigară.

Mirosul de ars şi de ceva infinit mai îngrozitor devenea insuportabil, iar bărbaţii îşi legară batiste pe faţă.

Ţăranul îşi linse buzele şi deschise gura, schiţând ceva ce trecea drept zâmbet.

— Îi facem să se simtă bineveniţi, zise el.

Pentru Benia, gura aceea era haznaua morţii.

— Un diavol, murmură Panka. Posedat de Iele.

— Încă ceva, întrebă generalul. Care-i următoarea misiune a trădătorului Mandrîka?

— I-o treabă specială. Străinii ăia fug din vest, de la Odessa şi Chişinău, şi caută adăpost în sate. De-acolo îi culege. Ca să-i putem întâmpina în felul nostru special.

Din nou căscătura.

Melişko încuviinţă din cap, frecându-şi mustaţa cu mâna.

— Deci asta-i opera lui Mandrîka. Uitaţi, cazaci! Asta-i misiunea noastră. Aşa ne recâştigăm libertatea!

Se întoarse şi încălecă pe Elefant.

— Mergem mai departe.

Ganakovici încă îl mai supraveghea pe ţăran.

— Să-l?… întrebă Zâmbăreţul.

Benia se îndepărtă călare, aşteptând împuşcătura, fără să tresară când veni.

Câmpul de lângă sat fusese brăzdat cu zdrenţe, dar, când se apropiară, Benia văzu întâi o mână albă, o mână albă perfectă, apoi un picior gol şi apoi un amestec de gabardină şi olandă şi după aceea din nou carne, un chip întreg. La vederea lor, Şosete Argintii se ridică pe picioarele dindărăt, fornăind înspăimântată. Pământul negru mănos fusese întors de curând, însă acum, când erau aproape, Benia putea să vadă că abia acoperea cadavrele care zăceau în şiruri, împletite, pe jumătate despuiate, răsucite indecent. Şi el, şi ceilalţi se holbau; caii muşcau zăbalele, cu urechile date pe spate şi cu albul ochilor vizibil – şi o groază de aripi negre bătură aerul înainte ca păsările să se întoarcă şi să vină ţopăind din ce în ce mai aproape.

Melişko descălecă din nou, oftând din cauza efortului, şi îi făcu semn şi lui Benia să facă la fel.

— Am fost în Spania, ca şi tine, şi am văzut multe lucruri acolo. I-au împuşcat pe preoţi şi pe călugăriţe în piaţa satului. Dar nimic de felul ăsta. Trebuie să supravieţuieşti ca să fii martor, tu, mai mult decât toţi ceilalţi, zise el aspru.

— De ce eu?

— Tu eşti singurul scriitor. Cine sunt ăştia? Nu vezi? Priveşte-i mai de-aproape pe oamenii ăştia.

Melişko îngenunche şi dădu pământul deoparte. Câmpul părea să emane o miasmă greţos de dulce, deşi cadavrele erau foarte proaspete, iar Benia îşi dădu seama că moartea mirosea a mure dulci stricate. Păsările de pradă îşi plecau gâturile încovoiate de pe cele mai apropiate crăci, iar corbii croncăneau, cu ochii sclipind aprins şi galbeni cum e citrinul. Însoţitorii lui Benia descălecaseră şi îngenuncheau, dând deoparte pământul ca să vadă cadavrele.

Toţi fuseseră împuşcaţi în ceafă: aici era o fată cu ochi limpezi, aici, în locul unde ar fi trebuit să fie un picior, era chipul unui bărbat, aici un copil care parcă doarme, toţi amestecaţi cu o nepăsare

îngrozitoare.

Melişko ridică o carte de identitate sovietică, apoi o alta.

— Nu sunt toţi de-aici. Uite! Sunt toţi evrei, de-ai tăi.

Îngenunche şi Benia, privind cărţile de identitate şi văzând numele evreieşti şi oraşele de baştină: Paltrovici din Nikolaiev, Greenbaum din Herson, Jaffe din Moghilev. Erau refugiaţi evrei, ajunşi din urmă de înaintarea nemţilor. Dintr-odată înnebunit, le aruncă şi culese altele, împrăştiate neglijent pe câmp. Şi atunci găsi una – o familie din Odessa…

— Părinţii mei au stat la Odessa după ce au plecat din Galiţia, zise el, cu glasul frângându-i-se. Ar putea fi…

— Ei, haide, flăcăule, zise Melişko, ridicându-l şi ţinându-l.

Benia văzu că Melişko avea chipul extenuat, observă praful ce-i umplea ridurile din jurul ochilor.

— Fac rămăşag că familia ta e în siguranţă pe undeva. Dar, oriunde ar fi, cel mai bun lucru pe care-l putem face e să-l înfruntăm cu săbiile scoase pe Mandrîka.

Lui Benia îi venea să plângă când se uita la câmpul acesta, câmpul acesta evreiesc, semănat cu evrei abia îngropaţi. Se întrebase adesea – la ce era bună viaţa? Pentru bucurie – şi pentru acest război drept. Cum ar fi putut face altceva decât să lupte împotriva acestor monştri? Îşi simţea propria slăbiciune faţă de aceşti fanatici nazişti care câştigau războiul, dar tot îşi putea face treaba. Azi. Despre asta era vorba în această misiune.

Auzi ţipete şi se întoarse. Fetiţa de pe calul lui Kapto plângea şi arăta cu mâna, iar doctorul îi acoperea ochii. Poate că aici îi erau părinţii, de aici scăpase din pământ – sau din alt loc asemănător. Cazacii îşi făceau cruce. Niciunul dintre ei nu mai văzuse aşa ceva până acum.

Panka scutură din cap şi-şi frecă favoriţii.

— Au înnebunit lupii.

II

În timp ce călărea, Benia se gândea că, atunci când ordinea firească a lumii e spulberată, nimeni nu poate prezice unde vor zbura fragmentele, a cui viaţă va fi cruţată, a cui beregată va fi tăiată. Exista o singură certitudine: vechea lume nu va mai fi niciodată refăcută.

Mergeau călare de la 4 dimineaţa, iar satul lui Mandrîka era chiar în faţa lor. Cerul era strălucitor şi avea culoarea levănţicii, vârstat cu alb, observă Benia, şi până acum nu se vedea decât o urmă de soare; avea să fie o altă zi frumoasă. Oamenii erau împărţiţi în două companii: se şopteau ordine; se stingeau ţigările.

La un moment dat, dimineaţă devreme, Benia adormise în şa şi,

când se trezise, descoperise că era singur cu Şosete Argintii care păştea iarba de pe marginea drumului. Se întorsese şi, chiar în spatele lui, erau doi călăreţi ciudaţi. Pentru o clipă, intrase în panică şi dusese mâna spre PPŞ.

— Vrei un Tătic? îl întrebase Panka, dându-i arma imediat după prima şarjă.

Soldaţii îi ziceau „Pe-pe-ş", Papaşa mea – Tătic!

Acum îndreptă arma spre călăreţi, pregătit să tragă.

Apoi a văzut lunile fluorescente ale ochilor fetiţei. Ea călărea în faţa doctorului Kapto, cu braţul lui în jurul mijlocului ei ca să nu cadă şi cu faţa lui ca o inimă aproape de părul ei. Tonia călărea lângă el şi probabil că Benia îi speriase, deoarece Kapto îşi ţinea Parabellumul îndreptat spre el.

— Ce faci? Eu sunt, zise Benia. Lasă jos pistolul. Şi voi v-aţi rătăcit?

— Calm, Golden, calm. Da, ne-am rătăcit, spuse Kapto, fără să bage pistolul în teacă, ţinându-l în continuare în mână.

— Cum se simte? întrebă Benia, privind spre copil.

— O să fie bine. De oricâtă îngrijire ar avea parte, tot nu i-ar prisosi. Datoria medicului nu se sfârşeşte cu salvarea unei vieţi, trebuie să avem grijă, să îngrijim…

— A, da: trebuie să-i şi alinăm pe cei pe care-i tămăduim, cită Benia mottoul lui Kapto.

Acesta îi aruncă un zâmbet inexpresiv.

— Am adormit în şa, zise Benia. O tâmpenie. Dar unitatea trebuie să fie chiar dincolo de câmp. Veniţi?

— Noroc, prietene, zise Kapto. Calea noastră-i alta…

Dădu din cap spre Benia şi se îndepărtă călare.

Zece minute mai târziu, Benia se întâlni cu Prişcepa şi îşi reluă locul. Melişko se dusese înainte ca să-i întâmpine pe cercetaşii care se întorceau din recunoaştere, conduşi de Panka.

— Câţi bărbaţi sunt în sat? întrebă Melişko.

Lângă el se aflau Ganakovici şi Jurko.

— Câteva sute, răspunse Panka, salutând.

— Mandrîka?

— E acolo, îşi conduce oamenii ca un han tătar.

— Sunt şi nemţi?

— Am văzut grupuri de la misiunile speciale SS, zise Panka.

— De ce eşti singur, sergent? Ce s-a întâmplat cu cazacii pe care i-am trimis cu tine? Unde sunt Delibaş şi Grişciuc?

Panka păru încurcat şi nu zise nimic.

— Vorbeşte, sergent.

Panka îşi mângâie calul.

— Au dezertat?

Încuviinţă din cap.

— Ah! Păi, n-o să fie ultimii, zise Jurko.

Benia se întoarse în şa, uitându-se după Kapto cu cea mai dubioasă senzaţie în măruntaie.

— Unde-i doctorul? îl întrebă pe Prişcepa.

— Nu ştii? A dezertat cu asistenta, Tonia.

Benia înţelese brusc întâlnirea pe care o avusese cu ei.

— Noroc, prietene, spusese Kapto.

Îşi răsese de el? Acum îşi dădea seama că privirea Toniei fusese dispreţuitoare. Benia era năucit. Cazacii de rând şi sătenii tâmpiţi li se puteau alătura naziştilor – dar Doctorul de Copii, prietenul lui? Cum putea să li se alăture naziştilor după ce văzuse masacrul? Şi ce avea să i se întâmple copilului? Pentru unii bărbaţi, războiul era o descătuşare care le dădea voie să devină oricine voiau, să se dedea la fantezii extravagante şi pasiuni de nespus, se gândi Benia. Bărbaţi lipsiţi de îndrăzneală se bucură de perioade scurte de domnie a gloriei înainte ca lumea să basculeze înapoi, însă destul de lungi ca să distrugă multe vieţi… Şi totuşi Kapto nu rostise niciodată vreun cuvânt despre politică. Deci cine era el în realitate? Mai era şi altceva. Dacă doctorul Kapto şi ceilalţi dezertaseră la nazişti, Mandrîka avea să-i aştepte…

Ganakovici îşi scoase Nagantul şi se întoarse spre oameni:

— Orice trădător va fi urmărit şi executat! Familiile lor vor fi arestate. Călăriţi, ticăloşilor, sau trag…

— Nu acum.

Melişko puse mâna pe braţul lui Ganakovici şi îl chemă pe Panka.

— Sergent, avem ceva Produs 61?

— Da, domnule. O sută de grame, ca de obicei?

— Nu, împarte-l pe *tot* acum.

La un semn din cap al lui Melişko, Panka trecu printre rânduri, împărţind votca dintr-un degetar de oţel pe care-l purta la centură. Benia dădu pe gât trei, simţind năvala lichefiată când alcoolul îşi făcu efectul. După aceea, Melişko veni de-a lungul şirului, călare pe Elefant.

— Ţineţi minte, le spuse el oamenilor. Războiul nu e pierdut. Rusia e mare, iar Hitler e un nebun dacă îşi închipuie că ne poate învinge. Napoleon a luat Moscova, dar Ţarul Alexandru şi-a dus cazacii călare până la Paris. Da, la Paris! Ofensiva asta e ultimul pariu al lui Hitler. Aţi reuşit deja în pofida unor şanse reduse. Am răzbătut, nu-i aşa? Asta e misiunea noastră împotriva celor care i-au ucis pe oamenii ăia – şi, dacă reuşim, o să-l recomand pe fiecare dintre voi pentru reabilitare, promit. Nu le vom arăta milă trădătorilor şi vom merge să-l ucidem pe Mandrîka. O să reuşim, bandiţilor. NU PUTEŢI SĂ PUNEŢI MÂNA PE MINE!

În acest mârâit bărbătesc zbârlit şi abrupt, Benia simţea profunzimile nobile şi de nepătruns ale Maicii Rusia.

— Bandiţi!

Melişko îşi trase sabia şi o ridică.

— Escadroane, înainte, la trap! Scoateţi săbiile! Înainte…

Cazacii stăteau înălţaţi în scări; Benia îşi ridică sabia şi simţi cum i se preschimbă sângele, aproape clocotindu-i în vene de furie, de exaltare. Pentru un om care deseori nu se putea hotărî dacă să comande absint sau coniac, şi uneori nici chiar ce fată să aleagă, războiul îi îngăduia simplitatea: înaintează, retrage-te; trăieşte, mori. În jurul lui se auzeau bufniturile ritmice ale copitelor, în timp ce treceau de la trap la pas săltat la galop mărunt la galop. Îşi recita din Gorki: „Cei ce-s născuţi să se târască nu pot zbura.” Acum zbura!

După aceea totul a fost acoperit de ceva mai brutal şi mai puternic şi, pentru o clipă, Benia n-a putut înţelege ce era – iar apoi i-a simţit forţa şi a auzit răpăitul cartuşierelor care-şi făceau loc prin mitralierele grele din cuiburi ascunse în secara de pe câmp. Lângă Benia, Cerkaşkin Iubăreţul încerca să se ţină de coama calului, însă, când animalul căzu, fu aruncat din şa, catapultat în aer şi peste crupa animalului, cu sabia fluturând, puşca încurcată în jurul gâtului şi gura deschisă într-un „O” perfect de surprindere. Peste tot în jurul lui cădeau oameni. Şundenko era târât de picior în urma calului. Îl văzu pe Ivanov Ia-o la Sănătoasa călărind mai departe, dar cu o halcă de faţă lipsă. Ţinându-se strâns de Şosete Argintii, cu un picior ieşit din scări, băgă de seamă că mulţi cai din jurul lui n-aveau călăreţi. Printre focurile de mitralieră, Şosete se cabră şi încercă să se întoarcă, iar Benia, cu picioarele ieşite din ambele scări acum, făcu o tumbă chiar peste capul calului.

Era o uşurare să zacă acolo, în secara înmiresmată, şi să-şi închipuie că era cât pe ce să moară şi că toate caznele şi focurile de armă erau aproape încheiate. Îl cuprindea o sfârşeală ca un val de apă caldă, o apăsare amorţită. Îi era teamă că Şosete Argintii era rănită şi îşi dorea s-o găsească, însă dispăruse. Ştia că fusese rănit şi era surprins că nu avea dureri mai mari, în vreme ce pocnetele metalice grave ale armelor mitraliau peste el, iar sângele îi curgea de pe frunte în ochi.

În faţa lui, auzea glasuri în germană şi rusă printre rafalele armelor grele. Curând, oamenii o să iasă şi o să treacă peste câmp, curăţând terenul, iar aceste forţe neregulate erau de o cruzime notorie. Era improbabil să lase pe cineva în viaţă.

Benia stătea pe spate şi privea în sus spre orizontul lung albastru-verzui, dar, spre deosebire de dimineaţă, albăstreala părea de-a dreptul mohorâtă şi dezolantă. Leşină şi, când îşi reveni, era dus înapoi, pe jumătate tras, pe jumătate ridicat. Înaintarea era chinuitor de înceată. Se auzi o rafală de mitralieră, mai uşoară de data asta, iar omul care-l trăgea pe Benia icni o clipă, se scutură şi apoi merse mai

departe. În scurt timp, se aflau în iarba de stepă mai înaltă, dincolo de această recoltă de sânge, şi cineva îi dădea lui Benia apă. Se ridică în şezut şi îşi şterse faţa, însă văzu că lângă el îngrijeau un alt bărbat, cel care-l salvase şi-l târâse până ajunsese în siguranţă. Se ocupau de el, descheindu-i cămaşa, dar Prişcepa scutură din cap.

— S-a dus, spuse el şi îl lăsară jos.

Era Ganakovici.

— M-a?…

Benia era dezorientat: politrucul care executase un băiat nevinovat era acelaşi om care-şi sacrificase propria viaţă ca să-l salveze pe el?

— Uneori, cioara zboară ca un vultur, zise Prişcepa, privindu-l acum pe Benia.

Acesta simţi artificii explodându-i în dosul ochilor şi ciocane de argint bătându-i în tâmplă şi căzu într-o parte.

— Ai o lovitură la cap şi o tăietură pe frunte. O să fii în regulă într-o clipă, zise Jurko.

— Trebuie să plecăm în momentul ăsta, le zise Garanja Păianjenul. Am cai pentru toţi şi o surpriză pentru tine, Golden.

Păianjenul o ţinea de frâu pe Şosete.

— Ne-a găsit ea. E nevătămată. Până şi cusăturile sunt aproape vindecate.

Ridicându-se în picioare, Benia luă frâul iepei şi o sărută pe gât, îngropându-şi faţa în coama ei. Niciodată nu fusese mai uşurat să vadă pe cineva. Apoi auziră un glas venind din câmp, un glas pe care-l ştiau cu toţii.

— Nu mă lăsaţi! Daţi-mi nişte apă, pentru numele lui Dumnezeu!

— E Melişko.

Benia ar fi recunoscut vocea şi în vis.

— Dragi bandiţi, nişte apă, vă rog! Sau terminaţi-mă! Nu pot să ajung la puşcă. Nu-i vreau pe ticăloşii ăştia lângă mine…

— Nu-l putem lăsa pur şi simplu, zise Benia. E tătucul nostru!

— Îl ajutăm – murim cu toţii, bombăni Garanja.

— Are dreptate, spuse cu tristeţe Jurko.

Şi el îl iubea pe Melişko.

— Dar trebuie să-l ajutăm, insistă Benia.

Jurko îşi frecă bărbia, gândindu-se, apoi privi spre Panka.

Acesta, fără să arate nimic pe chip, scutură din cap. Jurko oftă adânc.

— Ai dreptate. El ar fi primul care să ne spună asta.

Jurko şi Panka se târâră înainte, iar Benia îl privi pe Jurko ridicând binoclul în direcţia glasului lui Melişko.

— Îl văd, zise Jurko la întoarcere. E acolo. Are picioarele zdrobite sub Elefant şi are o rană în măruntaie. Şi Elefantul e terminat. N-o să-l scoatem de-acolo.

— Terminaţi-mă, dacă mai e pe-acolo vreunul dintre voi, bandiţi nenorociţi! se auzi iar vocea peste câmp. Nu uitaţi! NU MĂ PUTEŢI PRINDE!

Zâmbiră un pic când auziră; chiar şi Panka.

— Pot s-o fac, zise el după o vreme. Ca unei iepe rănite, îndrăgite după multe anotimpuri.

— O s-o fac eu cum se cuvine, spuse Garanja Păianjenul, luând puşca de lunetist a lui Simonov. Nu-i departe.

Panka îl bătu pe umăr, dar nu putu vorbi.

— Voi porniţi, zise Garanja, şi o să vă ajung după ce plecaţi. Un foc, promit. Şi unul pentru Elefant. Două focuri, nu mai mult. Ne vedem la… – urma să spună la hambar, însă nu mai putea merge nimeni acolo —… la moară.

Încălecară în iarba înaltă de stepă şi se întoarseră pe drumul pe unde veniseră. Când ajunseră la moara din satul ars, adăpară caii în pârâu şi îl aşteptară pe Păianjen. În depărtare, auziseră o împuşcătură, apoi a doua, pentru Elefant. Panka se închină şi întoarse privirea, nemişcat o clipă.

Aflat acum la adăpostul sigur al morii, Benia îşi lăsă capul în jos, după care îşi spălă faţa în pârâul rece.

III

La Kremlin era ora prânzului, iar Stalin, care tocmai se trezise, asculta primele rapoarte de pe front. Stătuse treaz până la 6 dimineaţa, încercând să organizeze apărarea Donului, iar forţele ruseşti abia rezistau pe malul de vest. Dacă naziştii reuşeau să treacă Donul, atunci s-ar fi aflat la doar 96 de kilometri de Stalingrad, oraşul lui Stalin de pe râul Volga. Între timp, mai spre sud, nemţii prădau totul îndreptându-se către câmpurile petrolifere din Caucaz.

Molotov, stând impasibil la masă, flancat de Malenkov, un tovarăş supraponderal mai tânăr, şi de Mikoian, armeanul zvelt cu ochii întunecaţi, asculta raportul şefului Statului Major, Vasilevski.

— Şi Operaţiunea Pluto? întrebă Stalin.

— *Ştrafnikii* au lansat o şarjă asupra poziţiilor germane, zise Vasilevski.

— Au fost nimiciţi, afirmă Stalin, cu voce perfect neutră.

— Da. Atacau poziţii germane puternic întărite. *Ştrafbatul* întâi de Cavalerie şi-a încetat existenţa ca unitate.

Stalin rupse în două o ţigară, scoase tutunul şi-l puse în bolul pipei sale Dunhill (un dar de la englezi).

— Complet anihilată.

Îşi aprinse pipa, absorbind flacăra chibritului în bolul acesteia.

— Dar *ştrafnikii* i-au distras pe nemţi suficient ca să asigure

succesul Operaţiunii Pluto?

— Operaţiunea Pluto nu a reuşit să respingă înaintarea nemţilor, deşi se înregistrează o uşoară slăbire, iar acum se regrupează.

— Deci *ştrafnikii* şi-au făcut datoria. Au murit. Dar au luptat. Ideea funcţionează.

— Da, tovarăşe Stalin. Se formează şi instruiesc acum *ştrafbaturi* pe toate fronturile. Condamnaţii aceia luptă până la ultimul, în speranţa reabilitării.

— A fost vreunul reabilitat?

— Nu. Din câte ştim, au fost puţini supravieţuitori. Acum, trecând la Stalingrad, Gordov raportează că nemţii bombardează oraşul…

— Ştiu de asta. Tocmai am vorbit la telefon cu Satinov.

Stalin părea neatent.

— Dar *ştrafnikii* – Melişko ăla e ofiţer bun. Mi-aduc aminte de el din anii ’30.

— A, da, tovarăşe Stalin, n-am spus de Batalionul al Doilea.

— Raportează!

— Păi, e doar o încăierare minoră. Avem multe de discutat… Stalingrad, fronturile de sud şi de pe Don, ca să nu mai vorbim de cel central…

— Raportează despre *ştrafbatul* lui Melişko.

— N-au fost nimiciţi complet. Nemţii desfăşoară trupe italiene în aceste sectoare, ca să-şi elibereze resursele proprii pentru ofensive, iar *Ştrafbatul* al Doilea de Cavalerie, cel condus de Melişko, se confruntă cu unităţi italieneşti mixte de vânători de munte din divizia *Alpini Tridentina, Bersaglieri* **[6]** şi Cămăşi Negre, şi două escadroane au trecut de fapt până în spatele frontului hitlerist.

Stalin era tăcut. Bătu pipa de birou, o aprinse din nou şi după aceea aspiră iar. Generalul şi cei trei civili priviră flacăra chibritului şi tutunul aprinzându-se, auzind un hârâit când Stalin trase în piept. Apoi îşi ridică ochii căprui.

— Unde sunt acum?

— Nu suntem siguri.

Vasilevski îşi verifică notiţele. Era obişnuit ca Stalin să se arate interesat de încăierările minore şi ţinea la el toate rapoartele.

— A, da, credem că i-au scos pe italieni din satul Micul Iablako, unde au cerut întăriri. Nu li s-a dat niciun sprijin logistic – dar, în cursul informărilor, toate unităţile primesc ordine să-i anihileze pe trădătorul Mandrîka şi unităţile lui dacă reuşesc să avanseze. Dacă mai există ca unitate, s-ar putea să continue misiunea asta.

— Melişko a supravieţuit?

— Se pare că da.

— Dacă se întoarce, trebuie repus în gradul de general.

— Am să notez.

— Şi-a câştigat vreunul dintre bandiţii lui Melişko libertatea?

— Un ştrafnik a fost executat de Unitatea lor Specială în faţa întregului regiment chiar înainte de desfăşurare conform Ordinului 227. Alţi cinci au fost împuşcaţi pe câmpul de luptă de Unitatea de baraj. Dar, cum n-au existat întăriri logistice, a fost imposibil să-i evacueze pe răniţi. Nu ştim dacă a fost reabilitat vreunul prin vărsare de sânge. Li s-a spus şi că, dacă reuşesc să-l lichideze pe trădătorul Mandrîka, vor fi reabilitaţi.

Stalin îşi sprijini pipa în scrumieră, aprinse o ţigară – un semn de concentrare intensă – şi zâmbi o clipă, sau cel puţin muşchii feţei se încreţiră ca la un tigru bătrân, iar bărbaţii din încăpere îi zâmbiră sumbru.

— Am o întrebare în legătură cu bandiţii lui Melişko. Să-i ajutăm?

IV

Doctorul Kapto stătea sub o boltă acasă la preotul din atrăgătorul sat Şepilovka. Lângă el se afla un bărbat îngrijit, cu faţa roşie, care purta uniformă şi cizme *feldgrau* [7] nemţeşti şi avea capul ras pe părţile laterale. Strălucirea puternică a soarelui era aproape orbitoare chiar şi la umbră.

Kapto trecuse liniile cu câteva ore înainte şi fusese întâmpinat ca şi ceilalţi dezertori.

— Predă armele, descalecă şi du-ţi calul de căpăstru!

Puteai să citeşti soarta războiului după numărul dezertorilor. Nouă peste noapte, spuneau pichetele de pază, şi mai vin şi alţii, toate semne că nemţii câştigau. Dar acesta avea un copil în şa şi o asistentă medicală cu el. Era altfel, în mod vădit educat, un medic, zicea el. Şi le spusese că-l ştie din şcoală pe comandantul lor.

— Duceţi-mă la Mandrîka, ceruse el.

N-aveau să se lase păcăliţi. Mandrîka era apărat.

— Foarte bine, zise doctorul. Spuneţi-i aşa lui Mandrîka: a venit în vizită un prieten din Briansk, împreună cu Tonia Adormita. Spuneţi-i că sovieticii vor ataca în câteva ore, când se mijeşte de ziuă. Să fie pregătit!

— De ce te-am crede?

— Spuneţi-i acum, repede, sau o să vă pară rău.

Aşa că i-au dus pe doctor, pe asistentă şi pe copil la maiorul Şavîkin şi, când Şavîkin i-a spus lui Mandrîka, acesta a sărit în sus de bucurie.

— El e! Credeam că-i mort. E cel mai bun prieten al meu din Briansk. Nemernicii de bolşevici l-au trimis în lagăr. Dar iată-l.

— Şi ce-i cu asistenta şi cu copilul? întrebă Şavîkin, care avea o cicatrice de glonţ pe faţă, arătând de parcă un vierme roşu îi

scormonea pe sub obraz.

— Are grijă de copii, zise Mandrîka, încheindu-şi tunica şi punându-şi o bonetă militară de Wehrmacht şi ochelari rotunzi negri. Asta e. De acum, Kapto vine cu noi. Daţi-i o uniformă şi epoleţi de căpitan. Tonia o să fie locotenentul lui. Primeşte orice vrea ea. Aduceţi-l pe Kapto la mine. Între timp, pregătiţi oamenii pentru atac.

— Bine, şefu'.

Mandrîka turnă acum o ceaşcă de înlocuitor de cafea şi încă o cinzeacă de coniac armenesc pentru prietenul lui din Briansk şi începură să se pună la curent cu ce li se întâmplase în mulţii ani petrecuţi departe unul de celălalt.

— Un singur lucru, zise Kapto după ce îşi împărtăşiseră experienţele din închisorile sovietice. Am ceva pentru aliaţii noştri.

— Nemţii? întrebă Mandrîka.

— Da.

Kapto îşi dădu jos de pe umăr taşca şi întinse o hartă.

— O să le fie util.

— Întotdeauna descurcăreţ.

Mandrîka zâmbi.

— Să mă uit?

Dar hărţile erau marcate cu simboluri complexe şi semne care nu-i spuneau nimic – el nu era soldat; fusese dentist în Briansk.

Kapto îşi aprinse o ţigară şi se aplecă spre Mandrîka, vorbind confidenţial:

— Nu-i pentru vreuna dintre forţele pentru misiuni speciale sau batalioanele de poliţie. E pentru Wehrmacht. Trebuie să o dau Statului Major al armatei – a 6-a, nu-i aşa? – care se află mai la nord şi se pregăteşte să treacă Donul şi poate să forţeze înaintarea spre Stalingrad. O să vină de la tine şi de la mine, Mandrîka. O să-ţi fie de ajutor. O să fie impresionaţi.

Mandrîka încuviinţă încet din cap.

— Evident, e urgent, adăugă Kapto. Chiar ar putea să fie de ajutor pentru ai tăi.

— O să le-o ducem cât de curând putem, spuse Mandrîka. Acum spune-mi, ce-i cu fetiţa?

V

— Te-ai întâlnit vreodată cu Şapiro? întrebă Svetlana. Cea mai bună prietenă a ei, Marta Peşkova, venise în apartamentul de la Kremlin la ceai.

— Păi nu, dar l-am văzut.

— Cum arată?

— E foarte înalt. Are părul negru cu şuviţe cenuşii, ochi mari

întunecaţi şi pare foarte…

— Foarte cum?

— Impetuos… pătimaş!

— O, Dumnezeule!

Svetlana îşi făcu vânt cu mâinile.

— Dar, Sveta?

— Da?

— Are patruzeci de ani şi e însurat.

— Ah, zise Svetlana.

Fir-ar să fie! însurat, se gândi ea, n-am nicio şansă. Dar ea era fiica lui Stalin. Pentru ea, orice era posibil. Ştia cum să dea ordine.

— E destul de cunoscut, să ştii, urmă Marta. S-au făcut filme după scenariile lui. E un fel de intelectual evreu. E talentat.

Marta îi cunoştea pe scriitori. Bunicul ei era Maxim Gorki, cel mai mare scriitor sovietic.

— Dar, Sveta, are patruzeci de ani. E moşneag! E o relicvă. Şi e un playboy. Am auzit că e un fustangiu notoriu!

— O, nu, zise Svetlana foarte afectat.

Însă îşi spunea, de fapt: „Slavă Domnului. Dacă e un playboy, am oarece şanse. Măcar dacă aş fi fost la fel de frumoasă ca Marta. Ea poate să aibă pe oricine vrea…"

Dintr-odată, se simţi descurajată.

— E un playboy *căsătorit!* chicoti Marta.

Era tot mai amuzată cu fiecare clipă. Savura aroma de fum de pipă din apartament. Apoi deveni serioasă, o apucă de umeri pe Svetlana şi şopti:

— Ce-ar zice tatăl tău? Gândeşte-te!

— Pfui, e ocupat cu războiul, abia dacă-l mai văd, răspunse Svetlana. În plus, am nevoie să trăiesc şi eu.

— Trebuie să mă duc acasă, zise Marta, sărutând-o pe Svetlana şi îndreptându-se către uşă.

Acolo, ezită.

— A, stai… să-ţi spun cine-l ştie pe Şapiro.

— *Cine?* strigă Svetlana, alergând la ea şi îmbrăţişând-o. Spune-mi!

— Chiar vorbeşti serios despre omul ăsta, nu-i aşa, draga mea?

— Da! Cât de serios se poate când nu cunoşti deloc pe cineva. Dar da, i-am scris.

— Şi ai semnat?

— Da, de la Stalina de la Kremlin!

Râsul Martei răsună în apartamentul mohorât.

— Asta o să-l şocheze. Dar e arogant. Există scriitori care cred că sunt o minune dumnezeiască, iar el e unul dintre ei. O să creadă că i se cuvine şi că merită bunăvoinţa ta.

— Treci la subiect, Martocika: cine-l cunoaşte?

— Fratele tău, Vasili, prostuţo! El îi ştie pe toţi oamenii de cinema. L-am văzut pe Lev Şapiro la una dintre petrecerile lui Vasili de la Zubalovo…

Ce simplu o să fie, se gândi Svetlana. Rămasă din nou singură în apartament, se aşeză şi începu să se uite cu atenţie în paginile *Stelei Roşii* din ziua aceea, căutându-i numele – şi iată-l: cel mai nou articol de Lev Şapiro. Unde era? Îşi dorea din tot sufletul să ştie. Primise deja scrisoarea? Sigur nu, şi, chiar dacă ar fi primit-o, era mult prea ocupat, ca să citească biletul ei prostesc. Din articolele lui, îşi dădea seama că e un om de lume. Un playboy! Un fustangiu! Dar era la fel de posibil şi să fi primit scrisoarea, pentru că i-o dăduse ieri lui Klimov, garda ei de corp, iar el reuşise s-o trimită la Stalingrad cu avionul *Stavka*. Dacă Şapiro era în oraş, s-ar putea să fi citit-o. Roşi când îi trecu prin cap. Apoi, altă îngrijorare: se făcuse de râs? Să zicem că el le-ar fi spus prietenilor lui şi şi-ar fi bătut joc de ea? Ce-ar fi zis tatăl ei dacă auzea?

Se deschise uşa.

Ascunse ziarul şi sări în sus:

— Papa, ai mâncat?

— Bună, vrăbiuţa mea. Ce face *moia hojianka*, mica mea menajeră? zise Stalin şi o sărută pe frunte. Voiam doar să te văd. Lucrez restul nopţii la Kunţevo.

— Noapte bună, Papa. Să te odihneşti!

Stalin se întoarse şi plecă, strigându-l pe şofer în faţa uşii de la intrare.

Era din nou singură.

VI

Cât îl aşteptau pe Garanja, bătrânul Panka îngenunche lângă Benia şi-i examină rana de la cap.

— Dacă e tăietură de sabie, lamele sunt murdare; dacă e şrapnel, e mai curat; dacă e piatră, şi mai curat, dar nu poţi să rişti cu o rană la cap. Avem nevoie de o cataplasmă.

Îl trata pe Benia exact cum o tratase şi pe Şosete Argintii.

Luă un cartuş şi îl desfăcu atent, scoţând praful de puşcă negru. Apoi, în vreme ce Benia stătea întins la umbră, se duse până la cel mai apropiat copac, cercetându-i crengile, până se întinse după ceva.

— O pânză de păianjen, zise el, strângând-o cu o delicateţe surprinzătoare în mâinile lui mari.

Îşi scoase pumnalul şi tăie în coaja copacului, adunând răşină; după aceea scoase cu lama cuţitului nişte pământ, le amestecă şi pe urmă le vârî pe toate în gură. În final, se aplecă peste Benia, îşi puse gura pe fruntea lui şi regurgită mizeria lipicioasă chiar pe rană, lipind-

o ca să fie uniformă.

— Păcat că n-avem miere, însă asta-i o cataplasmă care o să te vindece rapid, zise Panka, scoţând un bandaj dintr-unul dintre coburi şi înfăşurându-l iscusit în jurul capului lui Benia, după care îl prinse cu un ac.

— În stepă-i totdeauna soare, zise el, zâmbind din nou.

Trecu la următoarea sarcină:

— Toată lumea să bea apă. Mâncaţi un pesmet. Adăpaţi caii, ordonă el. Garanja şi Prişcepa, voi preluaţi paza. Golden, închide ochii.

Bărbaţii stăteau de vorbă în jurul focului pe care-l aprinseseră, în principal despre Kapto. Oare fusese dintotdeauna trădător? Dar Tonia? Cine se mai dusese cu ei? Niuşka – o văzuse cineva? Şi Koşka dispăruse. Dar nimeni n-ar fi fost surprins dacă era un mucos de trădător şi nici n-ar fi fost vreo pierdere, pentru că uzbecii erau cei mai slabi soldaţi din Armata Roşie. Dar tot reveneau la Kapto – şi la fel făcea şi Benia.

Îşi aducea aminte de o dimineaţă la Kolîma, în timp ce se recupera în clinica lui Kapto, când patul i-a fost zgâlţâit brusc. Deschisese ochii, ca să vadă un bărbat cu faţa şi capul tatuate din belşug – o ţintă ce-i înconjura craniul şi-l făcea să arate ca un fel de dispozitiv – care stătea deasupra lui.

— Scoală-te, zisese bărbatul, în mod vădit un Penal. Te aşteaptă Şeful pentru prima lecţie.

Viscolul, probabil ultimul din iarna aceea, se năpustea în lagăr cu o asemenea forţă nimicitoare, încât Benia, care încerca să meargă în urma Penalului de-a lungul aleilor, înfăşurat într-o manta de pâslă, haină matlasată şi cizme de fetru, trebuia să se ţină de frânghii ca să-şi facă drum. Penalul, înfăşurat în blănuri, umbla ţeapăn, cu picioarele şi braţele drepte, ca un Golem mecanizat. Vântul spulbera zăpada aşa de pieziş, încât îi pătrundea în glugă şi aproape că-l orbea, iar temperatura era ceva extrem, minus treizeci sau chiar mai puţin.

Benia tocmai le mulţumea lui Dumnezeu şi doctorului Kapto că nu lucra în ziua aceea: ştia că brigada lui, care trebuie să fi fost la mină de la ora patru dimineaţa, va pierde oameni azi. Călăuza lui dispăruse înăuntrul barăcilor de lângă cantină, iar Benia o urmă.

Odată intrat, fu uluit de lumină şi căldură. Barăcile acestea nu prea semănau cu celelalte. Bărbaţii care dormeau pe aceste priciuri de lemn erau norocoşi: era cel mai bine întreţinut dormitor din lagăr. Tot a sudoare, trupuri şi dezinfectant duhnea, dar şi a ceva răşinos şi divin. Probabil că era fumul unui godin amestecat cu legume stricate şi arse – ce lux! Cele mai multe priciuri erau goale, pentru că brigăzile erau la muncă, însă, în vreme ce-l urma pe Penal în aripa centrală, văzu mangalul drept în faţă şi, pe măsură ce se apropia, se făcea tot mai

cald.

— Iată-l! El e. Povestitorul, zise Zâmbăreţul, uitându-se la el cu ochii lui roşii pe sub sprânceana uşor ascuţită.

Benia bănuise că Şeful era Zâmbăreţul, dar se înşelase.

— Benia Golden? Chiar tu eşti? întrebă un bărbat mult mai în vârstă, cu cizme din blană de ren şi pantaloni militari, însă fără cămaşă, care stătea într-un scaun de piele pe jumătate desfundat, chiar lângă mangal.

Accentul era gruzin, mai precis svanetian **[8]**, din cea mai îndepărtată şi mai imposibil de guvernat provincie a Gruziei. Ţinea în mână o greutate şi îşi încorda bicepsul, în vreme ce o fată, o asistentă tânără de la clinică, îi înfăşura un bandaj pe umăr.

— Am făcut o întindere, a zis el. La vârsta mea, se întâmplă.

Îi înmână Zâmbăreţului greutatea, iar acesta o duse în partea întunecată a încăperii. Fata termină cu bandajatul.

— În regulă, iepuraşule, du-te, zise bărbatul mai în vârstă.

Asistenta, Niuşka, avea o frumuseţe rusească dulce şi rănită, iar Benia îi observă părul castaniu-roşcat ca pana, strâns uşor la spate, şi pielea fină. Dar o asemenea frumuseţe era un blestem aici, iar Benia îşi dădu seama că fata avea nevoie de un protector puternic ca să supravieţuiască.

Bărbatul musculos şi mai în vârstă îşi îndreptă atenţia spre Benia.

— Am citit tot ce-ai scris tu vreodată. Am o propunere pentru tine.

Benia era aşa de surprins, încât nu răspunse.

— Hei, Nemuritorule, trage-i o bancă, îi zise bărbatul mai în vârstă mardeiaşului care-l escortase pe Benia până la barăci.

Nemuritorul, care se mişca de parcă ar fi fost înfăşurat în bandaje ca o mumie egipteană, trase un scaun, iar Benia se aşeză. În spatele lor, bolborosea o oală cu supă.

— O ţigară?

— Da, te rog.

— Zâmbăreţule, rulează-i o *mahorcă*, vrei? Tot mai pare şubred. Mametka, dă-i nişte supă!

Zâmbăreţul îi aprinse ţigara; un băieţel jigărit cu buze peste măsură de mari amesteca în supă. Scoase un castron şi i-l dădu lui Benia, care îl înghiţi lacom fără să ezite nicio clipă, lingându-l ca să-l cureţe.

— Mai bine? întrebă Şeful. Acuma… ştii cine sunt eu?

Benia scuipă din cauza tutunului înţepător, însă ţigara, rulată cu pricepere în ziarul *Pravda*, îl încălzise ca o duşcă de votcă. Avea o idee cine era bărbatul, dar nu era destul de prost să rişte să ghicească.

— Sunt Jaba, zise gruzinul, lăsându-se în faţă ca să-l cerceteze îndeaproape pe Benia.

Era probabil singurul deţinut din tot lagărul care avea păr, cenuşiu,

des şi ţepos, şi era clar că până şi aici, cumva, era curat şi îngrijit. Înfăţişarea lui plăcută de tip latin era stricată doar de tatuajul care i se ridica pe gât ca un val sinistru. Umerii goi erau tatuaţi cu aripi de vulturi, sfârcurile îi erau ochi înăuntrul unor stele, din omoplaţi i se scurgeau crucifixe pe care era răstignită o femeie dezbrăcată, un Iisus feminin voluptuos, cu stigmate cu tot. Pe stomacul lui Jaba, musculos şi încreţit ca al unui boxer pensionat, un penis tumescent îşi croia drum spre sternul împodobit cu cuvintele RUSOAICELE ÎMI VENEREAZĂ SCULA GRUZINĂ.

— Ai auzit de mine, afirmă Jaba, parcă verificând un adevăr incontestabil.

— Da, am auzit, bineînţeles.

Benia ştia că Jaba Leonadze era unul dintre Penalii de frunte din Zona Kolîma, un cap mafiot, un brigand-la-putere căruia Comandantul îi lăsase în grijă sarcina de a face minele să-şi îndeplinească normele.

Jaba zâmbi larg când auzi.

— Majoritatea au auzit. Cât despre tine, Zâmbăreţul mi-a spus cum l-ai distrat cu poveştile tale tot drumul peste Marea Ohotsk şi eu am citit *Poveştile spaniole*. Nu sunt surprinzător pentru un bandit bătrân?

Benia era de acord că, într-adevăr, era un bandit surprinzător.

— Vezi tu, Golden, viaţa-i ca un blid cu boabe *lobio* **[9]** . N-am fost la şcoală, dar acum vreau să scriu. Tu o să mă înveţi să scriu ca Shakespeare, Puşkin şi Balzac. Câte o oră în fiecare zi. Şi apoi, mai e ceva. Prişcepa!

Din spatele barăcii, unde, se pare, îşi făcea de lucru cu un ceainic, apăru un tânăr cu ochi albaştri şi faţă de copil, surprinzător de drăguţ, purtând un teanc de hârtii pe care i le dădu lui Jaba.

— Poţi să ghiceşti ce-i asta, Benia? E piesa scrisă de mine, care se bazează pe viaţa mea. Intitulată „Spargerea băncii ’37”.

Benia ştia că isprava cea mai scandaloasă a lui Jaba fusese jaful de la banca din Harkov din 1937. Când Stalin epurase Partidul Comunist, acest spărgător de bănci îndrăznise să-l sfideze şi să-i fure banii. Ăsta curaj! Reuşise trei sau patru astfel de tâlhării, furând tot fondul de salarii al funcţionarilor din Taşkent, Odessa şi Baku. Trăise în lux ani de zile, mituind miliţia ca să închidă ochii – până la schimbul de focuri de la Banca de Stat din Harkov, când fusese prins.

— Ah, Benia, mi-am pus sufletul în opera asta.

Benia luă manuscrisul, băgând de seamă că scenariul era bătut la maşină. Trebuie să-l fi bătut la maşină unul dintre dactilografii de la biroul Comandantului, se gândi el. Influenţa lui Jaba era caracterizată de obicei de violenţă şi accesul la mâncare, dar această piesă bătută la maşină era o demonstraţie neobişnuită de putere în stare pură.

— Trebuie s-o citeşti şi s-o critici.

Jaba luă o cămaşă de la Mametka şi şi-o trase pe el, închizând

nasturii în timp ce-i dădea ordinele lui Benia.

— Gorki n-a citit poveştile tale? Ei bine, tu o să fii Gorki al meu. În schimb, o să lucrezi la clinică şi, când ieşim din iadul ăsta şi ne întoarcem la Magadan, o să vii cu mine. Acuma, nu-ţi fie teamă să-mi spui adevărul; suport critica. Vezi tu, profesore, e o capodoperă şi n-ar fi putut-o scrie nimeni în afară de mine. Acuma, ne-am înţeles?

VII

— Se apropie călăreţi! anunţă încet Garanja Păianjenul.

Puseră mâna pe arme în timp ce Jurko se uită cu binoclul.

— Pe loc repaus. E Pisica. S-a întors Koşka.

— Credeam că… începu micul Mametka.

— Poate că nemţii nu l-au vrut, zise Benia.

Cazacii râseră pe înfundate.

— Nemţii totdeauna spun: Putem să schimbăm românii noştri pe uzbecii voştri?

Micul Mametka era de acord.

— Să-l interogăm? întrebă Garanja.

Jurko ridică mâna.

— Suntem doar şapte acum, cu Koşka opt. Nu ne permitem luxul să pornim o vânătoare de vrăjitoare. Nu, îi urăm bun venit şi-l supraveghem.

Koşka intră în tabără. Benia ştia că era unul dintre oamenii ăia plicticoşi care cred că e de datoria lor să le spună celorlalţi adevărul despre vieţile lor, cum ar fi dacă nevasta le e necredincioasă în taină sau cum trebuie să-şi facă treaba mai bine.

— Zic şi eu, încheia el de obicei.

Bărbaţii se strânseră în jurul lui.

— M-a aruncat iapa şi am pierdut-o o vreme… zise Koşka.

Nimeni nu părea convins în mod deosebit, însă îl lăsară pe uzbecul agitat să se aşeze cu ei şi să mănânce împreună din mâncarea pe care o adunaseră în satul italienesc.

— Ce facem acum? întrebă Garanja după ce terminară de mâncat.

Căpitanul Jurko îşi drese vocea.

— Îi aşteptam pe ceilalţi, dar… se pare că nu mai vine niciunul dintre noi, zise în stilul lui direct. Trebuie să facem un plan.

— Tu eşti ofiţerul nostru, zise Benia.

— Dacă vreţi să vă comand, o voi face, răspunse Jurko, mângâindu-şi bărbia puternică. Dar cred că situaţia noastră e puţin neobişnuită.

— Propun să ne aşezăm în cerc, în vechea tradiţie căzăcească, spuse Panka fără ezitare, şi să-l alegem pe Jurko *atamanul* nostru, căpetenia noastră. Ce ziceţi, fraţilor?

Toată lumea a fost de acord.

— Ce opţiuni avem? întrebă Garanja Păianjenul.

— Păi, cred că avem cinci opţiuni, zise căpitanul Jurko. Una, să luptăm să ne facem drum până la liniile noastre. Să ne mişcăm noaptea. Să găsim un sector liniştit, de preferinţă italienesc sau, şi mai bine, românesc…

— Cum? După ce li l-am oferit cadou pe Koşka? glumi cu glas ascuţit Mametka.

Bărbaţii chicotiră.

— Te-ar prefera pe tine, Bette Davis, răspunse Koşka.

— Nu-i amuzant, spuse Mametka.

Benia îşi aduse aminte ce i se întâmplase lui Strizkaz Grăsanul şi-şi ţinu răsuflarea.

— Destul, zise Jurko. Încetaţi! Mametka, tu ai cerut-o. Koşka, ai protecţia mea.

— Zi mai departe, spuse Zâmbăreţul.

— După aia, ne întoarcem la forţele noastre aflate în ultimele bastioane de la Cotul Donului sau trecem prin vad pe undeva şi ne alăturăm iar Frontului Stalingrad. Ne găsim unităţile.

— Ce unităţi? Suntem *Smertniki* – Morţii – şi suntem osândiţi orice-am face, spuse Koşka.

— Ştim cu toţii ce s-ar întâmpla, a fost de acord Zâmbăreţul, grav.

— Nu ne putem întoarce, spuse Benia. Am primi cele Opt Grame înainte să spunem măcar cum ne cheamă.

— Aşa e, zise Jurko. Ca patriot rus şi bun comunist, pentru mine moartea e mai bună decât dezertarea şi propun ca predarea să fie în afara discuţiei. Asta e a doua noastră opţiune.

— Suntem abandonaţi în spatele liniilor inamice. Armata noastră a cedat. Haideţi, băieţi. Să fim sinceri. E ceva în afara discuţiei? întrebă Koşka. Zic şi eu.

— Pentru mine, predarea e imposibilă, răspunse Benia. Ai văzut ce fac nemţii aici.

— Spui aşa pentru că eşti evreu, nu? zise Koşka. Nu putem să te ascultăm pe tine.

— Permiteţi să-i închid gura? întrebă Zâmbăreţul, cu corniţele ridicându-i-se pe frunte.

— Stai, zise Benia. Sunt evreu, e adevărat: eu nu mă pot preda. Dar am auzit şi că nemţii pur şi simplu îi lasă să moară de foame pe prizonierii ruşi.

— Unii ruşi s-au predat italienilor îngăduitori, preciză Koşka. Sau am putea dezerta la Mandrîka şi să ne alăturăm unităţilor *Schuma*. Au mâncare bună. Şi fete, o grămadă de fete.

— Dacă voiai să te duci la ei, de ce n-ai făcut-o? întrebă încet Micul Mametka.

— Nu vreau. Dacă aş fi vrut, n-aş fi aici, protestă Koşka.

Sergentul Panka se ridică.

— Am auzit deja destul, şi pot să vă spun ceva, băieţi: eu nu mă duc *nicăieri!* Căpitane, ce ordine avem?

— Cred că există un lucru care trebuie făcut, îşi dădu cu părerea convins Jurko, uitându-se la ei prin ochelarii lui cu rame de oţel şi aprinzându-şi o ţigară. Dar putem şi să ne ascundem aici şi să sperăm să fim eliberaţi.

— Dar asta s-ar putea să nu se întâmple niciodată, spuse Koşka. În momentul ăsta, trebuie să acceptăm posibilitatea că o să pierdem războiul. Zic şi eu.

— Nu, Koşka, o să câştigăm războiul, răspunse Jurko. Sunt sigur. Am fost economist la Gosplan. Asta făceam eu la Moscova. Am făcut planurile cincinale.

— Un mare succes! zise Benia.

— Ăsta-i umor de Odessa? întrebă Jurko.

— Dacă eşti aşa de deştept, căpitane, cum de ai ajuns aici? întrebă Zâmbăreţul.

Jurko rânji, ştergându-şi ochelarii.

— Am anticipat o recesiune, dar în Paradisul nostru socialist recesiunea e imposibilă. Oricum, noi, de unii singuri, o să producem mai mult decât nemţii anul ăsta. Cu americanii, suntem de neînvins. Dacă Hitler n-a câştigat în primul an, nu poate să câştige războiul.

— Deci o să piardă? îl întrerupse Mametka.

— Exact. Toate legile ştiinţei confirmă asta, însă o să dureze ani de zile şi noi n-avem luxul timpului. Următoarea opţiune, îi găsim pe partizanii sovietici care luptă împotriva germanilor în spatele liniilor şi ne alăturăm acestora.

— Dar unde sunt? întrebă Koşka.

— Sincer? Nu ştim, iar stepa a fost cotropită aşa de repede, încât e posibil să nu mai existe niciun fel de partizani aici.

— Până acum, astea nu-s nişte opţiuni tentante, observă Koşka.

— Cine eşti tu să judeci?

Garanja se uită urât la micuţul uzbec.

— De unde ai venit tu aşa de brusc, Koşka?

— M-am rătăcit, v-am zis. V-am căutat. Până la urmă, v-am găsit.

— Te-ai rătăcit, ne-ai găsit? Hmm. Pute, zise Garanja Păianjenul. Zic şi eu!

— Destul, amândoi, spuse Panka, trăgându-şi brusc sabia.

Panka nu se prostea niciodată. Era direct ca un bisturiu.

Cei doi *ştrafniki* puseră capăt discuţiei aprinse.

— Ultima opţiune e asta, zise Jurko, cu glas calm şi chibzuit. Ni s-a spus să-l eliminăm pe trădătorul Mandrîka. Dacă îl omorâm, suntem reabilitaţi. Dacă suntem răniţi, suntem reabilitaţi. Ştim unde e

Mandrîka. Asta-i misiunea noastră.

— Sugerezi să intrăm cu câţiva călăreţi în fortăreaţa lui? întrebă Koşka. Am încercat mai devreme şi a fost o nebunie. Gândeşte-te la toţi oamenii pe care i-am pierdut.

— La urma urmelor, suntem într-o misiune sinucigaşă, spuse Benia zâmbind.

— Tot ironie de Odessa? întrebă Jurko. Încă suntem în viaţă şi am de gând să rămânem în viaţă. Nu atacăm satul Şepilovka, unde forfotesc oamenii lui Mandrîka şi o unitate de nemţi. Ştim totuşi că iese în fiecare zi să călărească împreună cu camarazii lui nemţi, ca să organizeze *akţiuni* împotriva partizanilor. Hai să-l prindem într-o ambuscadă când se aventurează afară din bastionul lui. Dacă murim încercând, aşa să fie.

— Sunt de acord, zise Panka. Avem caii; încă mai suntem cazaci. Eu nu plec *nicăieri!* O să vedeţi: în stepă-i totdeauna soare.

Se ridică, îşi vârî sabia înapoi în teacă şi începu să facă focul.

— A fost o discuţie veselă, zise Prişcepa chicotind. Cine o să-mi cânte un cântecel de leagăn? Ştiu. O să-l cânt pe-al meu.

În vreme ce Prişcepa cânta, Garanja, pe jumătate luminat de flăcările portocalii, dansa încet în jurul focului, rotindu-şi membrele cărnoase în arcuri enorme, ridicându-le şi coborându-le, cu gura larg deschisă şi ochii închişi, găsindu-şi totuşi un fel de ritm îndârjit şi repetitiv.

Prişcepa cânta cu vocea lui angelică de tenor:

„Un cazac mergea călare spre un tărâm îndepărtat;
Cu calul peste stepă…”

Şi apoi Panka îi dădu replica baritonal: *„Satul în care s-a născut l-a părăsit pentru vecie”*.

Şi cu toţii completară refrenul:

„Nicicând nu se va mai întoarce;
Nicicând nu se va mai întoarce.”

Când Benia îşi puse capul pe cobur şi observă nasul lung şiret al lui Panka şi ochii lui micuţi, a fost uluit să vadă că îi curgeau lacrimi pe faţă în timp ce cânta. Aleseseră cea mai periculoasă misiune. Câţi dintre ei vor mai fi în viaţă să-şi cânte cântecele când va coborî mâine soarele?

Ziua a patra

I

— Unde-i Koşka? întrebă Jurko a doua zi dimineaţă, dar toţi ştiau răspunsul.

Se crăpa de ziuă. Noaptea fusese înăbuşitoare. Bărbaţii asudau, deşi soarele nu se ridicase încă. Garanja şi Micul Mametka erau în picioare lângă cai, fumând ţigări italieneşti. Dincolo de ei, puţin mai în josul pantei, zăcea Koşka, încovrigat ca un copil, cu mâinile deja înţepenindu-i-se. Bărbaţii îl urmară pe Jurko şi se opriră în jurul lui Koşka, privind în jos spre el. Sângele înnegrit forma creste de-a curmezişul gâtului. Zic şi eu, se gândi Benia, zic şi eu.

Garanja era calm, mai calm decât oricare dintre ei.

— Aş vrea să ştiu cu cine merg, a fost tot ce a zis şi se duse înapoi spre focul de tabără, acum mai mult cenuşă.

Benia se întrebă dacă Jurko o să spună ceva, însă el aranja lucrurile lui Koşka: PPŞ, pumnal, gamelă, pinteni, cizme şi cravaşă, toate întinse într-un şir ordonat.

— Alege un cadou, zise Micul Mametka, iar Benia luă un al doilea Papaşa.

Spaima i se aduna în stomac ca un ghem de sârmă. Dormise adânc, sub stele, fără niciun gând, complet epuizat, dar când se trezise fusese dezgustat de ce avea de făcut în ziua asta şi simţise fiorul groazei în fiecare încheietură, de parcă oasele însele se reaşezau şi se strângeau în el.

Sergentul Panka fierse cafeaua şi împărţi carnea uscată luată din sat şi raţia de pesmeţi. Nimeni nu mai vorbi despre Koşka. Zece minute mai târziu, plecară călare toţi şapte, bibilicile şi potârnichile împrăştiindu-se înaintea lor. Ciocănitoarea lovea cu ciocul; ciocârliile coborau în picaj; obuzierele bubuiau pe Don.

Merseră peste câmp spre satul Novi Petroşevo, rămânând în câmpurile de floarea-soarelui şi porumb şi călărind spre drumul care venea dinspre Şepilovka, unde se afla cartierul general al lui Mandrîka. În vreme ce mergeau în pas săltat, auzeau muzică şi strigăte. *Schuma* sărbătoreau, le zise Jurko, şi era puţin probabil ca Mandrîka să se trezească devreme, aşa că planul era să fie pregătiţi când părăsea tabăra. Dacă-l rataseră, o să-l prindă la întoarcere. Benia începuse ziua cu nervii întinşi, tremurând de încordare, dar, pe măsură ce călăreau prin dogoare, începu să viseze cu ochii deschişi şi s-o lase pe Şosete Argintii să se ţină după ceilalţi.

Chiar când călăreau printr-un culoar format din plopi, urechile iepei se aplecară în faţă, iar ea se încordă. Benia se trezi brusc şi îşi puse mâna pe magazia rotundă ca o tobă a Papaşei, chiar când glasul de cazac spunea:

— Cine-i acolo? Stai pe loc!

În jurul lui Benia, bărbaţii se întindeau după arme.

— Prea târziu! Nu mişcaţi! Ţineţi mâinile la vedere sau vă omor pe toţi!

Jurko se întoarse spre unitatea lui:

— Are dreptate.

În faţa lor, din porumb ieşeau mai mulţi bărbaţi. În spate, se ridicau ţevile negre ale armelor.

— Cine sunteţi? întrebă un bărbat care purta uniformă rusească, însă ţinea în mână un Schmeisser nemţesc.

Benia presupuse că era comandantul, dar oare erau aceştia bătăuşii lui Mandrîka? Cei şapte *ştrafniki* încremeniră, însă îşi ţinură armele în poziţie orizontală.

— Suntem din Armata Roşie, zise Jurko.

— Ce unitate?

— *Ştrafbatul* al Doilea de Cavalerie.

— Îţi văd însemnele de pe epoleţi, zise bărbatul. Identifică-te!

— Leonid Jurko. Căpitan, grad penal.

Chiar atunci îşi făcu drum în faţă un tânăr deşirat.

— Maior Elmor, ei sunt, zise el. Pot să garantez pentru ei.

Era Geft Greierele, un băieţandru care dispăruse cu o zi înainte din *ştrafbat*, împreună cu veteranul Lampadnik şi alţi câţiva pe care îi recunoscu Benia.

— Eşti sigur? întrebă bărbatul căruia îi spuneau Elmor.

— Sigur.

— În regulă. Descalecă, Jurko. Încet!

Jurko rămase pe loc şi făcu semn şi unităţii lui să facă la fel.

— Trebuie să ştiu cine sunteţi.

— Partizani, Brigada a Doua de pe Don.

— Nu ştiam că există o Brigadă întâi.

— Nu există. Suntem rămăşiţele din încercuirea de la Harkov de-acum o lună. Avem ordine să vă interceptăm; *Stavka* îi trimite salutări lui Melişko pentru ultimul vostru ordin referitor la Operaţiunea Pluto.

Benia simţi uşurarea lui Jurko. Erau cine ziceau că sunt: partizani sovietici aflaţi în legătură cu *Stavka* de la Moscova.

— Melişko e cu voi?

Jurko scutură din cap, iar Elmor înţelese.

— Unde-i restul batalionului vostru?

— Noi suntem, dar suntem în viaţă.

Jurko descălecă şi îi strânse mâna lui Elmor. Benia se gândi că ofiţerul partizan era clădit ca o oală îndesată, cu un cap pleşuv încununat cu şuviţe zbârlite de păr blond-cenuşiu care fluturau ca nişte apărători de urechi de căciulă rusească. Descălecă, împreună cu ceilalţi, şi-l îmbrăţişară cu reală bucurie pe slăbănogul Geft.

Elmor se lăsă pe vine ca un cazac, iar Jurko se aşeză cu picioarele încrucişate. Benia observă că Elmor purta la centură cinci grenade.

— Care sunt ordinele pentru unitatea mea? întrebă Jurko.

— Moscova ne-a contactat prin radio. *Stavka* ne-a informat că sunteţi în viaţă şi aveţi nevoie de sprijin şi aveam un mesaj pentru Melişko, de restabilire a gradului de general, dar… Păi, oricum, pe voi vă căutam.

— Ca să fiu cinstit, răspunse Jurko, nu suntem decât noi şapte şi suntem tot ce a mai rămas dintr-o ofensivă în apropiere de Don.

— V-am invita la nişte *pirojki* **[10]** , *şchi* **[11]** şi votcă; v-am duce să admiraţi peisajul; v-am prezenta localnicelor, zise Elmor fără să zâmbească, însă zona asta e împânzită de forţe ostile de toate soiurile. Aţi avut o misiune aici?

— Să-l eliminăm pe Mandrîka.

— Şi noi. Cartierul General a ordonat asasinarea lui cu orice preţ. Am oameni care-l urmăresc şi pe el, şi pe ai lui.

Elmor făcu o pauză.

— Auzi împuşcăturile alea? E o unitate germană angajată în ceea ce numesc ei *„akţiuni* antipartizani".

— Vă vânează pe voi?

— Nu. „Măsurile antipartizani" implică în general uciderea femeilor şi copiilor evrei sau a ţăranilor nevinovaţi. Şi sunt sprijiniţi de forţele româneşti din zonă. Sunt dincolo de câmpul ăsta şi chiar lângă drumul pe care o s-o ia Mandrîka, aşa că nu putem să-l atacăm cu ei în spatele nostru sau să ne implicăm într-o confruntare cu ei. Un schimb de focuri i-ar atrage pe Mandrîka şi pe nemţi.

Se uită în jur la Jurko şi cazacii lui.

— Cum staţi cu armele albe?

Garanja Păianjenul îşi trase sabia. La fel făcură şi ceilalţi.

— Superb, zise Elmor. Sunt impresionat.

II

Svetlana Stalina găsi scrisoarea aşteptând-o când se întoarse de la şcoală. Până şi dădaca ei era agitată.

— Ar putea fi de la *el?* întrebă dădaca, roşie în obraji de nerăbdare.

Svetlana deschise scrisoarea în salon.

„Dragă Svetlana,

Foarte frumos din partea dumitale să-mi scrii. Scrisoarea mi-a făcut o deosebită plăcere şi am recitit-o de câteva ori. A ajuns imediat după atacul batalionului disciplinar, pe care l-am descris în cel mai recent articol al meu. Penalii şi rebelii aceştia au fost foarte viteji şi i-am văzut atacându-i pe fascişti. Îl cunosc pe unul dintre ei, un vechi prieten, un scriitor, dar n-am avut ocazia să vorbesc cu el. Însă m-am bucurat să-l văd. Din păcate, au fost aproape nimiciţi şi foarte puţini au supravieţuit. Recunosc că am

cam fost copleşit de durere. I-am aşteptat să se întoarcă, însă n-a mai venit niciunul dintre ei. Speram să-l văd pe prietenul meu, dar nu, nimic şi, deşi sunt obişnuit cu tragediile acestui război, am fost trist şi emoţionat. Recunosc că am plâns şi apoi a sosit scrisoarea ta. M-a alinat şi mi-a redat încrederea în viaţă. A fost fermecătoare şi în clipa aceasta, când stau în buncărul de aici împreună cu liderii şi generalii de pe Frontul Stalingrad, mă gândesc la dumneata. Poate că eşti departe, la Moscova, şi nici nu te cunosc, totuşi îţi simt pasiunea şi dragostea pentru scris şi literatură. Mă îndoiesc că ne vom întâlni vreodată, dar aş fi oare nebun dacă aş spera că putem coresponda? Şi, poate, într-o zi, să putem discuta despre literatură?

Scrie-mi curând.

Lev Şapiro”

Svetlana ţipă de bucurie. Lev Şapiro îi răspunsese cu atâta căldură! I se destăinuise, îi împărtăşise sentimentele şi emoţiile, îi primise scrisoarea cu bucurie.

— Ce crezi? întrebă doica – dar Svetlana scria deja răspunsul.

III

La opt kilometri de pajiştile unde se întâlniseră Benia şi tovarăşii lui cu partizanii sovietici se afla cătunul Radjilovo, care devenise un colţişor de Italie ferit chiar în mijlocul stepei ruseşti, cu tot cu gusturile şi hainele şi chiar cântecele ei.

Aşezată la umbra unui cireş încărcat de fructe, în spatele unei colibe ruseşti zugrăvite în culorile vii ale gospodăriilor căzăceşti, asistenta Fabiana Bacigalupe închise ochii şi îşi închipui că e acasă, la Veneţia, şi că nu suferise de curând o pierdere îngrozitoare.

Căldura era mângâietoare şi din bucătărie venea o aromă delicioasă de usturoi şi cafea, iar glasul locotenentului cânta melodia lui piemonteză preferată, „La umbra unei tufe dormea frumoasa păstoriţă”, în timp ce, împreună cu alţii din unitate, gătea fiertura de porumb, pălăvrăgind în diversele lor dialecte italieneşti despre fete, dragoste, paste, vin şi război. Cu pastele, era simplu: mâncarea era principala lor mângâiere după ce fuseseră trimişi să lupte în acest război, iar dispozitivul de măcinat secară al locotenentului le permitea să facă *penne* perfecte şi uneori fiertură de porumb. Fabiana le arătase cum să râşnească boabe de cafea adevărate într-o cască de oţel – *„Perfetto!”*, strigaseră ei –, iar asta o făcea să fie şi mai atrăgătoare în ochii lor… dacă era posibil aşa ceva. Îi auzea bodogănind cu voce tare: de ce erau ei de fapt în Rusia? Mussolini trimisese două sute treizeci şi cinci de mii de italieni să lupte în războiul lui Hitler şi doar cei mai fanatici fascişti, cum erau comandantul lor, colonelul Malamore, şi legiunile lui de elită de Cămăşi Negre credeau că războiul ăsta

nebunesc era o idee bună sau adoptau ideile rasiste ale naziştilor. Fuseseră încorporaţi în Grupul de Armate B al lui Hitler pentru ofensiva din această vară, iar ruşii căzuseră aşa de repede, că fusese ca o scurtă vacanţă. Unităţile Fabianei nu pierduseră niciun om până acum două zile, când îi asaltase un escadron de cazaci ruşi sălbatici şi-i scosese din satul lor, făcându-i să piardă câţiva oameni, inclusiv pe Ippolito Bacigalupe, soţul Fabianei.

— Crezi că *principessa* e în regulă? Pare tăcută!

Fabiana zâmbi când glasurile bărbaţilor scăzură la nivelul unor şoapte în vreme ce discutau despre ea.

— Sigur că e tăcută! Şi-a pierdut soţul…

— Dar se purta urât cu ea. L-am auzit plesnind-o o dată şi a doua zi avea un ochi vânăt.

— Acum e tristă; am văzut-o plângând; e văduvă şi noi trebuie să avem grijă de ea.

— Nu-ţi face probleme pentru ea. Colonelul Malamore o să se însoare cu ea dacă poate… dar tu ce-ai da pentru o sărutare?

— O sută de bice! zise o voce.

— Degradare. Un grad pentru o sărutare, însă, pentru o noapte întreagă, o noapte lungă, m-aş duce bucuros la fort un an.

— *Ottimo! Delizioso!* **[12]**

Îi asculta râzând, oarecum şocată, nesigură dacă era sau nu amuzată.

— *Spune-mi, ce-o să facă acum* principessa? Să-i ducem un dumicat de ceva? Fiertura de mălai? Să vedem!

Fabiana nu era prinţesă – era fată de profesor –, dar şi ea se întreba ce naiba o să facă acum. Până acum două zile, războiul fusese oarecum plictisitor şi totul păruse mai simplu. Se măritase cu soţul ei, maiorul Ippolito Bacigalupe, la Veneţia şi, când acesta fusese trimis în Rusia, se oferise în grabă voluntar pentru a fi asistentă medicală pe front. Ar fi putut rămâne la Veneţia şi să lucreze la spital, şi totuşi venise ca să fie cu el şi să vadă Rusia – aşa era ea.

Curând devenise preferata întregii unităţi a soţului ei. Erau respectuoşi cu ea – la urma urmelor, era soţia maiorului lor –, dar se întrebau (în şoaptele alea răsunătoare) ce naiba făcea ea cu papiţoiul ăla spilcuit, însă iute la mânie (pe care-l porecliseră *Il Duce*, după Mussolini – şi nu era un compliment) şi cum s-o salveze de accesele lui de furie.

Satul unde se instalaseră era fermecător: colibe albastre şi roşii, aşezate într-o mare de porumb auriu, floarea-soarelui cu chip negru şi iarbă înaltă de stepă. Apoi a venit ziua atacului. Găteau fiertură de porumb şi gâscă friptă în casa preotului, când văzuseră praful ridicându-se în lumina trandafirie a zorilor şi auziseră şarja sinucigaşă a unui batalion disciplinar rusesc împotriva propriei lor divizii de

cavalerie *Celere Savoia* **[13]**, însă bărbatul Fabianei fusese sigur că nemţii i-au spulberat – până au auzit bubuitul cavaleriei în atac, urmat de tropăitul copitelor pe piatră şi ţiuitul gloanţelor. Unul dintre cercetaşii kalmîci venise în goană în sat şi-şi strunise căluţul aşa de tare, încât căzuse în genunchi, strigând că vin cazacii. Un porc fugise guiţând pe stradă; o cămilă scăpase, adulmecând zgomotos; *„Pronti a fare faoco!* Pregătiţi-vă să trageţi!" le ordonase soţul ei oamenilor săi, care aţintiseră pe ferestre mitralierele grele Breda, încercând să-i ţină la distanţă pe cazaci suficient timp cât să se poată retrage. *„Madonna santa"*, strigase el. *„Muovetevi ragazzi!* Mişcaţi-vă, băieţi!" Fabiana văzuse un ofiţer de *Bersaglieri* împuşcat în faţa ochilor ei şi doi cavalerişti savoiarzi târâţi prin sat în urma cailor. După aceea, prin norul de praf scânteiaseră razele soarelui, săbiile devenind doar nişte fulgerări de lumină orbitoare, şi din pâclă apăruse o hoardă de călăreţi executând numere nebuneşti de călărie – chiar îi observase pe unii dintre cazaci alunecând pe-o parte a cailor ca să tragă; alţii se opriseră şi apoi se ridicaseră în picioare, cu un picior în scări şi altul pe şa, ca să deschidă focul. Şi, cumva, în tot haosul, când aşteptau în pragul unei uşi să sară în camioanele Fiat şi Bianchi, un glonţ tras direct în piept l-a ucis pe soţul ei… şi fuseseră nevoiţi să-i lase cadavrul în sat.

Mult mai târziu, Benia Golden avea s-o întrebe pe Fabiana la ce se gândise când îi văzuse pe cazacii aceia ridicaţi în scări, cu săbiile scânteind deasupra capetelor, cu gurile deschise, urlând ca dracu', iar ea îşi dăduse capul pe spate şi răsese:

— Ce am crezut? M-am pregătit să mor! *Santissima madre di Dio!*

Acum stătea în grădina de-aici şi încerca să se adune, îi plăcea să citească şi avea cărţile ei, Leopardi şi Petrarca, şi Fogazzaro. Îi asculta pe bărbaţii din casă când auzi tropotul vioi ai cailor. Se ridică şi privi în josul uliţei: era comandantul ei, Malamore, cu un ofiţer neamţ subţire, cu runele în formă de fulger pe uniformă şi o escortă de colaboraţionişti cazaci şi kalmîci, toţi în uniforme germane.

Cu un clinchet de pinteni, Malamore descălecă ţeapăn de pe armăsarul său roib superb şi, îndreptându-se, o salută. Fabiana îi răspunse la salut. Era colonelul lor şi dintotdeauna arătase clar că o admiră, chiar şi când soţul ei stătea fierbând de indignare lângă ea.

Intră pe poartă şi rămase uitându-se la ea, fără să se grăbească să spună ceva. Malamore nu se temea de tăceri şi era obişnuit cu moartea, iar ei îi era puţin frică de el.

— Cum te simţi, soră Bacigalupe? întrebă el, scoţându-şi fesul.

— Încă şocată, domnule consul, răspunse ea cu un salut şi o strâmbătură a umbrei ei de zâmbet.

Felul în care spusese *„console"* – folosind gradul lui în rândul Cămăşilor Negre, menit de Mussolini să evoce Imperiul Roman – îi scoase în evidenţă aroganţa.

— Îmi pare rău pentru pierderea pe care-ai suferit-o, zise el, făcând o plecăciune. Acesta este mesajul pe care-l aduc din partea Cămăşilor Negre.

Îl conduse la celălalt scaun din grădină. Când se aşeză, pantalonii, cizmele înalte, chiar şi oasele părură să scârţâie. În lumină, avea pielea solzoasă şi aspră, iar Fabiana se gândi că arăta ca magma întărită cu secole în urmă. Căldura era înăbuşitoare, iar Malamore îşi trecu mâna peste părul tuns scurt; îi oferi o ţigară şi îşi luă şi el una. O aprinse pe-a ei şi apoi pe a lui.

Masacrele şi soarele african îl căliseră până devenise un fel de fosilă.

— O să-l aducem înapoi, soră, zise el. L-am văzut imediat ce a căzut, lovit direct în piept.

— Erai acolo, consule? întrebă ea.

El încuviinţă din cap. Moartea soţului ei părea ireală; se aştepta să-l vadă pe Ippolito în orice clipă intrând cu paşi mari în grădina aceasta, cu mustaţa sa a la Clark Gable şi cizmele strălucitoare, părul negru vopsit, perfect imaculat, ca de obicei. Îl iubise, presupunea ea, chiar şi cu defectele lui – şi ce-o să se aleagă de ea acum? Strânse din ochi ca să oprească lacrimile, mândră de felul cum se controla. Plânsese înainte şi avea să mai plângă, dar nu acum.

— Consule, ai spus că ruşii fuseseră învinşi şi totuşi ne-au alungat în doar câteva minute din satul acela.

Ştia că Malamore dădea vina pe soţul ei pentru reacţia necorespunzătoare, dar, în loc de asta, el răspunse:

— Aşa-i războiul. Însă cavaleria aia bolşevică a fost eliminată ieri.

— Asta e încurajator, spuse ea, cercetând trăsăturile acelea dăltuite de lumina orbitoare într-o mască după ani de lupte în Abisinia, Spania, Grecia şi această a doua vară în Rusia.

Se gândi că nu erau mulţi italieni ca Malamore. Chiar dacă purta uniforma Cămăşilor Negre – fesul negru cu ciucure, bluza neagră cu flăcări şi fascii stacojii, simboluri ale Partidului Fascist – era imposibil să-l înfrumuseţezi pe omul ăsta aspru, care aparţinea altui timp, un *condottiere* al Renaşterii poate, şi ai cărui ochi erau, în soare, ca nişte fante de castel, se gândi ea.

— Atunci, victoria va fi a noastră?

— Aliaţii noştri germani tocmai elimină ultimele capete de pod de pe Don ale lui Ivan. După aceea forţăm spre Volga şi Stalingrad. Ivan se va prăbuşi. Victorie.

— *E poi… consule?* Şi după aceea?

Urmă un moment lung de tăcere, punctat de şuieratul ţigării şi scrâşnetul răsuflării lui Malamore. Vedea printre colibe cercetaşii kalmîci ţinându-i armăsarul, pe Borgia, şi caii lor. Apoi, mâna lui ajunse pe braţul ei gol:

— Malamore e aici pentru tine.

Folosind persoana a treia, observă ea.

— Mulţumesc, consule.

— Nu consul. Spune-mi Cesare.

În timp ce Malamore stătea în picioare, cu mâna pe braţul ei cu piele chihlimbarie, băieţii din casă (fără să-şi dea seama că era de faţă temutul consul) începură să cânte din nou, realizând un crescendo liric al pasiunii italiene care o făcu pe Fabiana să-şi dorească să râdă dezlănţuit.

— Ce-i unitatea asta, trupă de operă? bombăni el.

Îi luă mâna, o sărută brusc şi îşi puse fesul pe cap; iar ea îl privi încălecând pe Borgia şi plecând călare, împreună cu ofiţerul SS şi cercetaşii kalmîci. Privind în urmă, Malamore duse mâna la fes şi dispăru.

IV

La fiecare câteva minute, Benia auzea alt pârâit de focuri de armă. Apoi tăcere. Apoi alte câteva focuri de armă. Ştia deja ce poveste spune acest ritm morbid.

El şi tovarăşii lui partizani ocupaseră poziţii de ambele părţi ale uliţei dintre cartierul general din Şepilovka al lui Mandrîka şi scena ultimei lui *akţiuni* criminale. Întâi, avuseseră de-a face cu românii. Fusese uşor; erau beţi. Acum erau mai aproape de Novîi Petroşevo, unde se aflau Mandrîka şi oamenii lui.

Benia şi ceilalţi lăsaseră caii în urmă, priponiţi şi în aşteptare, după care se târâseră prin iarbă până începuseră să vadă cu binoclurile câte ceva din ce se întâmpla. Printre copaci fuseseră săpate gropi adânci. Sub soarele portocaliu, civilii dezbrăcaţi stăteau laolaltă, păziţi de *Schuma* lui Mandrîka, care purtau tunici germane cu emblema naţionalistă a crucii Sf. Gheorghe. Benia observă că adulţii dezbrăcaţi se acopereau cu mâinile, adoptând poziţia aceea chircită de ruşine pe care o aveau oamenii în viaţa normală când se aflau într-un vestiar la piscină sau aşteptau doctorul – dar acum, în mijlocul acestei barbarii, bunul-simţ al acesteia îi frângea inima.

— Recunoşti printre gardieni pe vreunul dintre foştii tăi prieteni? întrebă Elmor, care era lungit lângă Benia.

— Cel puţin cinci dezertori din *ştrafbat*, şopti Benia, uluit să-i vadă pe trădătorii Delibaş, Oglobin şi Grişciuc Moţatul în uniforme germane.

Şi erau şi nemţi acolo, unii cu SD pe mâneci, alţii în uniforme de poliţie. În vreme de Benia şi partizanii priveau, oamenii lui Mandrîka aleseră alte zece persoane – inclusiv femei şi copii: îi duseră sub ameninţarea armei la marginea gropilor şi apoi răsunară

împuşcăturile.

Trei ofiţeri în uniforme germane veniră călare să se uite.

— Ăsta-i Dirlewanger, zise Elmor, arătând spre un ofiţer german slab ca un ţâr, cu runele în formă de fulger ale SS-ului pe tunică. În anii ’20, a fost condamnat pentru crimă şi viol, însă când au venit la putere naziştii şi-a format propria bandă de ucigaşi, Batalionul Braconierilor. Nemţii ăştia sunt soldaţi în *Sonderkommando*-ul lui. Se zice că arde oameni în hambare.

— Cine e lângă el? Cu cnutul? întrebă Jurko.

— E chiar Mandrîka, spuse Elmor.

Benia văzu un bărbat scund, cu faţa roşie, îmbrăcat cu o uniformă în stil nemţesc, şfichiuind în mână un bici de piele gros.

Doctorul Kapto călărea lângă Mandrîka. Purtând o tunică germană cu însemne ruseşti, ducea fetiţa în şa exact ca înainte. Benia îşi aminti ochii ei mari, ca nişte luni, dar de data asta părea să fie aproape pierdută în transă, într-un tărâm pustiu aflat dincolo de isterie.

— A fost doctorul nostru, până acum două nopţi, zise Benia.

— Liovka, îl strigă Elmor pe bărbatul din dreapta lui, un cercetaş care reuşise să petreacă o vreme printre oamenii lui Mandrîka. De ce are Mandrîka încredere în Kapto?

— Venirea lui a fost o mare surpriză, raportă Liovka. A fost întâmpinat cu onoruri şi oarecare surprindere. Mandrîka îi spune „cel mai bun prieten”!

— Şi copilul?

— Călăreşte peste tot cu fetiţa aia, ba chiar şi mănâncă doar cu ea alături.

— A venit cu o asistentă medicală? întrebă Jurko.

— Tonia. S-a învăţat cu viaţa alături de oamenii lui Mandrîka. Are armă şi o foloseşte.

Un alt grup de civili zăcea în groapă. Răsunară împuşcături. Oare poate exista atâta tristeţe pe lumea asta? se întrebă Benia. Nu există o măsură care să decreteze că e destul?

— Putem să-i punem capăt? întrebă Benia.

— Nu încă, răspunse Elmor.

— Nu putem să nu facem nimic!

— Du-te înapoi la cai, ordonă Jurko. Dacă luptăm şi murim acum, nu ajutăm pe nimeni. Respectă ordinele, Golden.

Benia simţi privirea îngheţată a lui Elmor, dându-şi seama că acesta n-ar ezita să execute un *ştrafnik* insubordonat.

Se târî înapoi la cai, o mângâie pe Şosete Argintii şi plânse pentru ce văzuse şi auzise. Îi răsunau în urechi, iar şi iar, salvele de împuşcături, apoi tăcere, apoi din nou focuri de armă răzleţe. Îşi astupă urechile, dorindu-şi din inimă să se termine, dar fierbea de mânie. Tânjea să-l ucidă chiar pe Mandrîka – şi pe Kapto.

Îi zbârnâia mintea. Kapto fusese un caz special chiar şi la Kolîma. Primise cele mai bune raţii; fără îndoială că Doctorul de Copii avea grijă de familia comandantului, ca şi de copiii nelegitimi ai gardienilor. Benia îşi aduse aminte ultima lor seară înainte să fie aruncaţi în luptă, când Kapto fusese chemat la Melişko. „Monturi şi hemoroizi", glumiseră bărbaţii, însă dacă era vorba doar despre indispoziţiile colonelului, de ce se afla acolo şi un general? Şi de ce se întorsese Kapto cu o uniformă nouă? Benia îşi aduse aminte de jeepul Willys parcat în faţa cartierului general, dar şi că Melişko primea ordine în momentul acela. Dacă nu mergea telegraful, ordinele ar fi putut fi aduse de jeep, se gândi el. Doar coincidenţă? Benia oftă. Doctorul de Copii înşelase pe toată lumea, câştigând încrederea în lagăr, ca să reuşească să ajungă pe front. Dar ce şanse avea să ajungă în sectorul unde lupta Mandrîka? Bănuia că se pot întâmpla astfel de lucruri. Războiul era un râu umflat de viitură care spăla totul în aval, curgerea lui rapidă aruncând la un loc evenimente de nespus şi oameni de necrezut.

Când se întoarseră ofiţerii, Elmor îşi plasă oamenii de ambele părţi ale drumului. Benia era lungit în iarbă cu Prişcepa şi Micul Mametka. O ciocârlie veni în picaj şi trecu pe deasupra lui; mai sus, vulturii zburau în cercuri. Se rugă să nu necheze caii, dar, cum îi plăcea lui Panka să spună: „Poţi să dresezi caii să facă orice, doar să cânte sau să tacă nu". După o vreme, Liovka, cercetaşul, veni călare în fugă – „Se deplasează", şuieră el – şi sări peste şanţ, lăsându-şi calul într-un desiş de plopi chiar dincolo de drum. Venea Mandrîka. Benia trase patul de lemn al Papaşei în umăr şi-l lipi de obraz şi aşteptă, cu inima gonind.

Şi iată-i: *Schuma* călare mergând în pas săltat pe drum şi, în mijlocul tuturor, Mandrîka. Dirlewanger nu era cu ei, şi nici Kapto sau fetiţa. Când erau aproape în dreptul lor, Elmor deschise focul cu Degtiarevul lui, ţintind drept spre Mandrîka. Benia îl văzu pe Elmor smucindu-se drept în sus şi ştiu că a fost lovit chiar înainte să tragă el asupra lui Mandrîka însuşi, însă după aceea fu greu să găsească o traiectorie directă. Nimeri cu siguranţă doi dintre gardieni, dar după aceea se strânseră toţi în jurul liderului lor şi galopară spre adăpostul satului, şi în clipa aceea căzu Liovka; mitralierele mai secerară şi alţi câţiva, inclusiv pe Geft. Benia încercă să rămână întins, cuprins de panică.

De unde veneau focurile de armă? Atunci, Benia văzu în josul drumului soldaţi germani şi *Schuma* sărind din camioane şi răspândindu-se, focul lor doborându-i pe partizani, prinzându-i în ambuscadă pe cei care pregătiseră ambuscada; şi ştiu că trebuie să fugă înapoi pentru că, altfel, îl vor prinde în capcană. O luă la fugă spre cai, bolborosind după aer.

O lovitură în umăr îl aruncă la pământ. Avu o senzaţie intensă de

arsură, iar deasupra şi în jurul lui se strânseră ape întunecate.

V

Kolîma într-o dimineaţă fierbinte de iunie, o zi pe care Benia n-avea s-o uite niciodată. Nici Rusia. Barăcile lui Jaba erau sufocant de fierbinţi, fremătând de diptere, ţânţari şi muşte albastre obeze care-i distrăgeau pe oameni. Benia, care trecuse acum prin *Macbeth, Evgheni Oneghin, Contele de Monte Cristo* şi multe altele, îi recita un sonet de Shakespeare învăţăcelului său, Jaba, Şeful, care era îmbrăcat doar cu o pereche de pantaloni scurţi kaki. Zâmbăreţul (care, oficial, lucra la cantină, de unde şi aprovizionarea cu mâncare) amesteca în oala cu ciorbă de sfeclă; Nemuritorul scotea greutăţile (Jaba îşi făcea exerciţiile după lecţia de literatură); iar Prişcepa, cazacul copilăros, cioplea un cal de lemn, toţi îmbrăcaţi doar cu lenjeria de corp.

— Frumoase versuri, zise Jaba. Nu zice Shakespeare, de fapt: „Viaţa-i ca un blid de boabe *lobio”*?

Se ridică atunci când dinspre difuzoare răsună un zbârnâit sacadat, iar structura metalică începu să vibreze. Era foarte neobişnuit. Difuzoarele erau folosite doar pentru deşteptare sau evadările deţinuţilor şi nu răsunau aproape niciodată în miezul zilei.

— Ce dracu’, Şefu’! zise Zâmbăreţul.

Difuzoarele se stinseră cu un zdrăngănit metalic şi apoi din ele zumzăi o voce nazală familiară: „Sunt comandantul. Am un anunţ. Hitleriştii perfizi au trădat Rusia şi au invadat ţara. N-a existat nicicând mârşăvie mai nenorocită şi le-o vom plăti. Sub comanda tovarăşului Stalin, forţele sovietice au contraatacat şi îi resping pe invadatorii hitlerişti pe toate fronturile. Trăiască viteaza noastră Armată Roşie! Trăiască măreaţa noastră patrie socialistă! Trăiască marele nostru Stalin!”

— Ce înseamnă asta, Şefu’? întrebă Nemuritorul.

Bărbaţii îşi aruncară priviri posace. Războiul avea să schimbe lucrurile. Mai puţină mâncare. Mai mult aur. Toţi *zekii* ştiau că lucrurile nu vor face decât să se înrăutăţească.

— Linişte, zise Jaba. Suntem aşa de inculţi, încât să întrerupem un sonet pentru rahatul ăsta? Mai zi o dată ultimele două versuri!

Dar Benia nu se putea concentra.

Acum, războiul era aici: Hitler îşi atacase aliatul sovietic, punând capăt pactului diabolic al lui Stalin cu naziştii. Era aproape înfrigurat de agitaţie. Totul era clar, în cele din urmă. Acesta era războiul lui, clipa lui…

— Hei, Golden! zise Jaba, ciupindu-l de obraz până îl duru. Visezi cu ochii deschişi? Ăsta *nu-i războiul nostru*. Guvernele duc războaie; noi nu recunoaştem niciun stat! Viaţa-i doar un blid de boabe *lobio!*

Dar Benia se dusese direct de la barăci la biroul comandantului, însoţit de un nor de ţânţari care planau ca o coloană chiar deasupra capului său. Dincolo de gardul de sârmă, munţii mohorâţi se întrezăreau ca arginţii zimţaţi şi, în depărtare, pe un deal abrupt, păştea o turmă de reni. În faţa biroului, un deţinut rescria deja lozincile:

SLAVĂ LUI STALIN, STRĂLUCIT COMANDANT MILITAR
SUB CONDUCEREA LUI STALIN, ÎNAINTE SPRE VICTORIE
SUB CONDUCEREA LUI STALIN, VOM ÎNVINGE HIDRA NAZISTĂ
MOARTE LUI HITLER ŞI SLUGILOR LUI
AI GRIJĂ CE SPUI, SPIONII SUNT PRETUTINDENI
MOARTE SPIONILOR
MAI MULT AUR PENTRU VICTORIA NOASTRĂ!
BUN VENIT LA MADYAK-7

În faţa biroului comandantului, un gardian mongol îl împinse aşa de tare, încât căzu. Dar perseveră şi, deoarece gardianul ştia că Benia e protejat de Jaba, îl lăsă să intre la asistentul comandantului, un bărbat cu ochi bulbucaţi aşa de apoşi în spatele ochelarilor lui ca un fund de sticlă, încât semănau cu nişte ouă răscoapte.

— Cu ce te pot ajuta, deţinut Golden? întrebă locotenentul Bobkin, cu glas monoton şi neutru.

Acum îmbrăcat cu uniformă albastră de cekist, acesta era un fost deţinut care făcuse tranziţia de la *zek* la ofiţer NKVD.

— Ce solicitare ai?

— Vreau să mă ofer voluntar să lupt împotriva naziştilor, zise Benia.

— Spune-ţi codul!

— KRTD 58.8. Zece.

Fiecare deţinut avea un cod; KRTD însemna că Benia era vinovat de activităţi troţkiste contrarevoluţionare; 58.8 indica articolul din Codul Penal rezervat celor vinovaţi de terorism; zece, numărul de ani din sentinţă.

— Zece? întrebă Bobkin. Ai fost informat greşit. Sentinţa ta e de zece ani pentru fiecare cap de acuzare, plus cinci pentru propagandă contrarevoluţionară, care vor fi executaţi consecutiv.

Benia se împletici, aşa de mare era şocul.

— Stai, deci cât înseamnă asta?

— În total, 25.

Bobkin oftă.

— Formulează solicitarea în scris, deţinut Golden, şi o s-o transmit autorităţilor. Dar trebuie să te avertizez, o să mori aici, la Kolîma.

VI

În Şepilovka, noaptea era fierbinte şi jilavă şi, când se trezi, Benia descoperi că este prizonier într-unul dintre grajdurile din sat, care fusese împărţit în celule improvizate. Barele celulei erau bătute strâmb în cuie şi se gândi la evadare, dar, prea dezorientat, îi era teamă să se mişte. Mintea lui îngrozită sărea brusc de la un gând la altul: umărul îl durea, cămaşa era îmbibată de sânge şi trecuseră ceasuri întregi de când mâncase sau băuse ceva.

Vedea printre gratii că steagurile din sat erau toate în bernă, iar în curte cadavrele se legănau pe eşafodurile făcute în grabă. Nu-şi dădea seama cine erau. Moartea le ştersese personalitatea aşa cum şterge o cârpă literele de pe tablă. Poate că ei erau norocoşii, se gândi Benia.

Dar Mandrîka era mort. Îl nimeriseră! Auzise muzica, o trupă disonantă din sat şi nişte trompete discordante şi balalaici care cântau un marş funebru. Acesta fusese urmat de salvă după salvă de focuri de armă când oamenii lui Mandrîka îşi descărcaseră puştile într-un salut pentru căpetenia lor căzută şi de începutul unui priveghi cu băutură, acompaniat de notele gâjâite ale unui acordeon. Benia ascultă cântecele – pe unele le ştia: „Cioara neagră" sau „Volga-Volga". În timp ce se ţineau discursuri şi se mai trăgeau şi alte salve, simţi răspândindu-se afară izbucnirea unei energii groteşti şi cu adevărat înspăimântătoare, compusă din ritual militar, beţie de mojici şi cruzimea vulgară a acestor vremuri haine. Aşteptă ce urma să se întâmple. Umărul îi sângera; durerea îl făcea să asude, frisoanele veneau în rafale şi bănui că o să moară. Dacă se întâmplă, cel puţin să fii calm, îşi spuse el, să nu te milogeşti, să nu urli de durere, să nu faci pe tine, dar, pe de altă parte, ştia că o să facă toate astea şi orice, *orice*, ca să supravieţuiască, iar isteria îl făcu să se înfioare. L-am ucis pe Mandrîka, îşi spuse el, măcar am realizat ceva – şi îşi aduse aminte cum spusese Melişko: „Poate că o să facem ceva de care să fie mândre familiile noastre – chiar dacă n-o să ştie niciodată".

Dar Melişko zisese şi „Nu mă puteţi nimeri", însă ei îl nimeriseră.

Petrecerea se termină, iar strigătele se apropie brusc. Oamenii lui Mandrîka se revarsă în curte şi îi scot pe prizonieri. Acum sunt aşa de aproape, că Benia le poate auzi răsuflarea, zornăitul cheilor, scrâşnetul lacătelor şi gâfâitul greoi al bărbaţilor agitaţi şi beţi. Benia îşi aşteaptă rândul. Apoi uşa se deschide şi îl apucă de sub braţe şi-l aruncă în curte, ruşi, cazaci şi ucraineni, toţi îngăimând deodată, oameni duri, ţărani şi argaţi, săteni şi oameni fără căpătâi. Îl lovesc cu picioarele şi-l bat cu bice. Totul e un vârtej de trupuri, iar Benia nu se poate concentra. Trupa a început din nou să cânte, pe undeva prin altă parte a satului, şi unii dintre bărbaţi dansează, învârtindu-se şi cântând de unii singuri, iar un bătrân cazac fără cămaşă cântă la un acordeon. Un grup încearcă să spânzure pe eşafod un bărbat, dar frânghia se tot

rupe, iar bărbatul se leagănă înainte şi înapoi ca un pendul sinistru. Unii dintre oamenii lui Mandrîka – da, îl poate vedea printre ei pe fostul lui tovarăş Ogloblin – au pus un om la pământ, iar alţii – îi reperează pe Bap şi Delibaş – sunt mai puţin concentraţi şi se împleticesc de la o scenă la alta, apropiindu-se să se distreze. Ordinele sunt strigate răstit cu o voce feminină răguşită pe care o recunoaşte, şi apoi o şi vede pe femeie: e Tonia, într-o tunică nemţească cenuşie, cu un Schmeisser pe umăr: faţa lungă şi turtită, cu privirea ei fumurie, sprâncenele aproape invizibile şi genele roşcate sunt aproape la fel, însă acum picioarele ei grăsane sunt înveşmântate în ciorapi fini şi cizme de călărie. Toată lumea năduşeşte cu damf de alcool, îi poate simţi mirosul, şi usturoi şi ardei iuţi.

Tonia îşi şterge fruntea cu manşeta.

— Tăiaţi urzicile! le spune ea oamenilor. Să le simtă.

Acestor bărbaţi aspri şi supăraţi le place să-i urmeze ordinele. Glumesc despre ea:

— *Smertina* – Moarta – găteşte mâncare condimentată, târfa! zic ei, dar se supun.

— Da, soră, dacă zici tu, soră! chicoteşte unul dintre ei, legănându-şi biciul.

— Nu te putem refuza, Mama, icneşte cazacul fără cămaşă, lăsând jos acordeonul, care scoate câteva scârţâituri fluierate, şi aplecându-se peste un bărbat care zace în nisip.

— Caii sunt bine potcoviţi? întreabă ea.

— Mă ocup eu, Mama!

E glasul lui Grişciuc Moţatul, potcovarul care se ocupase şi de Şosete Argintii de atâtea ori. Beat şi răguşit, poartă şorţul de piele peste o tunică gri.

Tonia îl vede deodată pe Benia şi se năpusteşte spre el, fusta ei plesnindu-l peste faţă. Usturimea îl face să lăcrimeze, dar se uită drept în ochii ei, ochii ei adormiţi, totdeauna aşa de plictisiţi. Însă acum îl înfioară până în măduva oaselor. Acum are ochii lacomi, cu patima aceea neobişnuită pe care o recunoaşte şi el. Tonia a fost remodelată şi apoi dezlănţuită.

Femeia zâmbeşte aşa cum n-a făcut-o niciodată în lunile de când o cunoştea, un zâmbet colorat în cea mai strălucitoare nuanţă de ruj roz şi, înainte să-şi dea seama, îl pocneşte din nou cu patul puştii, aşa de tare, încât cade din strânsoarea celor care se ocupau de el şi se trezeşte pe jos. Din punctul lui de observaţie de la nivelul cizmelor, vede peste curte, în locul unde s-a adunat o mulţime.

Întâi, nu poate să priceapă. Îl ţin pe unul dintre *ştrafniki*, tânărul Geft cel blond, care e uşor rănit, iar Grişciuc, potcovarul cu şorţul lui de piele, îşi întinde sculele, cerându-i asistentului său, Delibaş, câte una dintre ele: „Caiele!” „Cuţit pentru potcovit!” „Cleşte!” „Potcoavă!”

„Cuie!” şi, în cele din urmă, cu desfătare, „Ciocan!”.

Grupul se apleacă în faţă ca să vadă mai mult, înghiontindu-se între ei, însă, în acelaşi timp, căznindu-se să ţină pe cineva nemişcat.

— Nu scoate niciun cuvânt!

— Acum o să-l auzim!

Benia are brusc vedere spre Grişciuc, care bate cuiele.

— Dii, căluţule! strigă el.

Urlete neomeneşti de durere şi hohote de râs cherchelite. Şi iată-l pe Geft în patru labe, cu potcoavele bătute în cuie de mâini şi picioare.

Benia îşi tot scutură capul: astfel de lucruri abia pot fi înghiţite.

Se târăşte, cu biciul căzându-i pe spinare, şi-l găseşte chiar acolo pe căpitanul Jurko, în izmene şi cu faţa sângerând. Benia vede că n-are pleoape. E o treabă bună pentru asistenta cu degetele graţioase şi ştie pe loc care e darul special al Toniei pentru căpitanul care n-a băgat-o niciodată în seamă. Benia şi Jurko se uită unul la altul, dar oare Jurko îl poate vedea fără ochelari?

— Sunt eu, Golden, zice Benia.

— Golden, nevasta mea, fiul meu… începe el.

Vrea ca Benia să-i spună ceva fiului său, însă vocea i se stinge.

— Da, bineînţeles că da, spune Benia, gândindu-se: N-o să scape de-aici niciunul dintre noi.

Apoi, Jurko e tras de lângă el. Bărbaţii îi apucă pe ceilalţi, îi trag pe toţi în picioare şi-i pun lângă zid.

— O să tai urzicile, spune Tonia, iar Benia vede automatul pe umărul ei.

— Hai să vedem cum taie Mama urzicile, strigă Delibaş.

— Aliniază-i, spune ea.

Îl ridică pe Benia.

— Nu el. El şi el. Aliniaţi-i!

— Asistentele ştiu să tragă? Pun prinsoare că nu… spune unul dintre bărbaţi, provocând-o.

Acest „tăiat al urzicilor” este mantra serii, se pare. Tonia se dezlănţuie cu arma. E asurzitor. Salvă după salvă.

Şi după aceea vede că o au pe Niuşka, Iepuraşul lui Jaba, cealaltă asistentă. Tonia e distrasă de fata asta, pe care o ştie prea bine.

— Luaţi-o pe târâtură, şi ea vrea, e a voastră! le strigă ea bărbaţilor.

Niuşka, pe care Benia însuşi o admira, scumpetea care se culca şi cu Jaba, şi cu Ganakovici… cum trebuie s-o mai fi urât-o Tonia în camera lor comună! Aude sfâşierea pânzei, ţipetele Niuşkăi, gemetele bărbaţilor, iar Niuşka s-a lăsat şi după aceea zace când o lasă în pace, istovită, cu membrele răsucite.

— Uite, e scriitorul!

Benia e lovit din nou, tare. Cizma îi atinge umărul unde e deja

rănit şi durerea e aşa de copleşitoare, încât leşină. Întors în grajd, aude rafalele de mitralieră. Presentimentul morţii e limpede – şi îl primeşte cu braţele deschise. Acum, lasă-mă să mor, se roagă el. A făcut tot ce putea. Mandrîka e mort, dar Kapto…

Îşi jură că, dacă va avea vreodată ocazia, o să-l omoare pe doctor.

Când se deschid scrâşnind zăvoarele, Benia abia se mai poate mişca. Recunoaşte glasul care-i vorbeşte prin uşa deschisă. E Kapto, Doctorul de Copii, într-o tunică cenuşie germană.

— Cum te simţi?

Era întrebarea obişnuită a lui Kapto, însă acum vorbea în şoaptă.

Benia deschise gura, dar îşi dădu seama că nu poate vorbi.

— Ţi-a venit să mă ucizi azi?

Benia încuviinţă din cap. O, da! Era prea disperat, prea terminat ca să mintă.

— Trebuia să aduc copilul acasă ca să se odihnească. Totdeauna adoarme, îngeraşul, biata micuţă. Totdeauna i-am dispreţuit pe bolşevici, dar ce pot să zic? Cred în naţiunea noastră. Nimic nu se obţine fără forţă. Măcar atât ne-a învăţat Stalin… N-am venit să stăm de vorbă, Golden…

Dar Benia ştia că venise să stea de vorbă şi că voia să explice motivele trădării.

— Mandrîka era prietenul meu, urmă Kapto. Fără îndoială, flăcăii au luat-o puţin razna azi-noapte – e în parte din cauza pastilelor de Pervitin **[14]** pe care insistă să le ia. Dar pentru că l-aţi omorât o să-i ucidem pe toţi localnicii din satele dimprejur. În orice caz, războiul e aproape câştigat. Stalingradul va cădea.

Zâmbi dintr-odată, zâmbetul acela deschis şi sincer, zâmbetul care-i plăcea aşa de mult lui Benia înainte.

— Şi tu ai fost prietenul meu; singura persoană civilizată de la Kolîma. Te-am readus la viaţă. Din punctul ăsta de vedere, eşti ca un copilaş pe care l-am adus pe lume şi ştii că nu pot distruge ceva ce am creat – sau salvat. Bineînţeles, ei nu ştiu că eşti evreu… Uite, hai să te ajut să te ridici.

Benia abia putea sta pe picioare. Se bălăbăni în dogoare, cu sclipiri roşii revărsându-i-se ca o ploaie de meteoriţi în spatele ochilor şi ciocane de argint bătându-i în tâmple, şi se prinse de tocul uşii grajdului. Afară era întuneric, iar Benia nu putea decât să simtă formele întinse pe pământ şi scârţâitul eşafodului.

— Benia? Mă auzi?

Kapto îl zgâlţâi.

— Trezeşte-te! Ascultă!

— Nu mă chinui acum, zise Benia.

— Nu, ascultă. Vorbesc serios, prietene. Încalecă şi pleacă.

— Mă laşi să plec?

O străfulgerare de viaţă, un soare care răsare, un tunel cu lumină.

— Ai mai trecut prin aşa ceva. Ia-o pe drumul ăla. În partea aia sunt italienii, şi ei sunt mai blânzi ca noi şi da… Vreau să ştii că sunt un om cumsecade.

Benia ridică privirea spre ochii luminoşi ai doctorului, spre chipul lui în formă de inimă lipsit de riduri, cu bărbia ascuţită şi părul cu bucle strânse.

— Şi fetiţa?

— Un doctor trebuie să aibă grijă de pacienţii lui, întâi să tămăduiască şi apoi să aline, zise Kapto şi, pentru prima dată, Benia văzu că în zâmbetul deschis şi ochii care nu clipeau se afla ceva îngrozitor de nepotrivit.

— Trebuie s-o ţin aproape în fiecare clipă. Ceilalţi sunt nişte monştri: i-ai văzut. Dacă o las să-mi scape de sub ochi, ar putea s-o ia…

— De ce ai ajuns tu în Gulag? Nu erai Politic, nu-i aşa?

— Uşurel, haide, uşurel. Nu mai spune nimic, Golden.

Ajunseseră deja la şirurile de cai, iar Benia o văzu pe Şosete Argintii aşteptându-l. Îi şopti numele, iar ea îşi întoarse spre el gâtul de catifea şi botul ei moale îi cercetă faţa, iar el iubea calul ăsta: draga de ea. Încercă să încalece, dar nu putea să-şi ridice piciorul. Kapto îl ajută să pună un picior în scară şi-l înălţă în şa, unde Benia rămase clătinându-se nesigur, cu mâna pe oblânc.

— Pleacă acum, pleacă, zise Kapto. Nu te uita în urmă. Încerci să mă faci să te spânzur în zori?

Dădu o palmă calului, iar Şosete Argintii porni în pas săltat pe drumul spectral.

VII

Târziu în noapte, la Kremlin, Svetlana frunzărea revistele din Occident trimise de tovarăşul Maiski de la ambasada din Londra. Îşi imagina ce rochii ar purta când avea să-l întâlnească pe Şapiro. Rochiile ei erau făcute de atelierul special condus de Biroul de prestări servicii al NKVD, unde se duceau toate nevestele de la Kremlin să-şi facă haine copiate din reviste.

De curând, se dusese acolo pentru prima dată, cu Marta Peşkova şi fiica lui Molotov. Tot ce aveau de făcut era să rupă o pagină din revistă şi s-o ducă la atelierul din Kitai-gorod, în sus pe scăriţa către uşa pe care scria „Biroul Prestări Servicii”. Abram Lerner era ultimul croitor de modă veche din Moscova; îi făcea toate tunicile lui Stalin însuşi, toate la fel, gri, nisipiu, verde şi alb. Spre deliciul Svetlanei, Lerner, un evreu sprinten, chel şi zvelt, o întâmpinase cu căldură, îi

sărutase mâna de parcă ar fi fost fata împăratului şi i-o prezentase Cleopatrei Fişman, o evreică plinuţă şi căruntă, care-i luase măsurile pentru rochie.

Tocmai sosise un nou lot de reviste. *Vogue* şi *Bazaar* erau cele mai bune pentru rochii, însă Svetlanei îi plăcea şi *Illustrated London News*, cu fotografiile ei cu aristocraţi britanici şi chiar cu familia regală. O frunzărea şi deodată îi atrase atenţia ceva. Era o poză pe care o ştia îndeaproape. Ridică privirea din revistă şi o îndreptă spre fotografia care stătea într-o ramă pe masa din cealaltă parte a camerei. Era aceeaşi imagine: mama ei, Nadia Alliluieva Stalina.

Mama ei murise cu aproape zece ani în urmă, iar Svetlanei îi era dor de ea în fiecare zi. Engleza Svetlanei era perfectă (citea în original Scott Fitzgerald şi Hemingway şi auzise că acesta din urmă scrisese o nouă capodoperă, *Pentru cine bat clopotele)*, aşa că începu articolul şi ceea ce citea îi făcu inima să bată mai tare.

„În noiembrie 1932, Nadia, soţia lui Stalin, s-a sinucis în apartamentul de la Kremlin al liderului sovietic…”

Nu! Nu se putea. Minciuni capitaliste! Mama ei murise de insuficienţă renală; ştia toată lumea. Îi spusese chiar propriul ei tată.

„Se spune că Nadia s-a împuşcat în inimă cu un pistol, după o cină zgomotoasă în apartamentul Comisarului poporului pentru Război, Kliment Voroşilov, pentru celebrarea aniversării Revoluţiei…”, afirma articolul, iar Svetlana ştiu instinctiv că acesta era adevărul. Simţise ambivalenţa tatălui ei faţă de maică-sa, însă nu o putea înţelege. Dar de ce se sinucisese Nadia? Din fire, tatăl ei era un om dificil; foarte probabil, era un soţ imposibil. Cu siguranţă nu era atent. Putea fi foarte sever şi capta toată atenţia în orice încăpere, nemailăsând loc pentru nimeni altcineva, pentru cineva mai slab – însă era şi foarte afectuos faţă de Svetlana. Şi atunci, de ce îşi pusese Nadia capăt vieţii? Nu-i era de-ajuns dragostea pentru fiica ei?

Uşa se deschise şi intră tatăl ei.

O sărută pe frunte.

— Ce-i asta? întrebă el.

— *Papa*, trebuie să te întreb ceva, zise Svetlana, simţind dintr-odată că i se face rău de emoţie.

— Întreabă.

— *Papa*, mama a?…

Ochii lui căprui priviră direct într-ai ei.

— Spune.

— Mama s-a… Cum a murit mama, *Papa?* Serios. Te rog, spune-mi!

Se lăsă o tăcere lungă.

— Cu cine ai vorbit? întrebă Stalin în cele din urmă. Cine nu şi-a ţinut gura? Spune-mi cine!

— Am… citit într-o revistă englezească… spunea că a… s-a… Te rog, spune-mi…

Dar Stalin, stând în faţa Svetlanei în tunica lui militară şi pantalonii largi băgaţi în cizme, nu făcu decât s-o privească.

— Am iubit-o, spuse el. Dar era plăpândă. Da, s-a sinucis cu un pistolaş primit de la tâmpita de mătuşă-ta, care l-a cumpărat de la Berlin şi i l-a dat maică-tii. Da, am iubit-o şi ea m-a dezamăgit, ne-a dezamăgit pe mine şi pe tine, şi pe fratele tău. A trebuit să te cresc singur. M-a părăsit când aveam nevoie de ea mai mult.

Ezită; apoi se întoarse dinspre Svetlana.

— Mă duc la Kunţevo. Noapte bună.

Şi plecă.

Ziua a cincea

I

— Ai un pacient, soră, îi zise maiorul Scipione di Montefalcone asistentei Fabiana Bacigalupe, care lucra în satul devenit acum cartierul general al batalionului. Nu ştim ce e; poartă o amestecătură de uniforme. L-a găsit patrula zăcând pe jos, cu calul stând deasupra lui. S-ar putea să fie unul din *Schuma*, presupun. Mai bine verifici dacă lipseşte careva dintre ei, dar acolo e haos azi.

Maiorul era un conte din Toscana, genul pe care-l găseşti doar în cele mai glorioase regimente de cavalerie. Tatăl lui comandase divizia *Celere Savoia* şi aşa, când a venit războiul, Montefalcone alesese regimentul familiei. Fabiana avea uneori senzaţia că Montefalcone era însoţit, la fiecare răsuflare, de cardinalii şi prinţii din întregul arbore genealogic, chiar dacă bunicul lui rămăsese fără toate castelele şi tablourile familiei. Locuia împreună cu soţia sa într-o casă care era mai degrabă o vilişoară cu turnuleţe, dar îi plăcea să vâneze cu retrieverii lui, Puşkin şi Potemkin. Da, cum discuta el uneori cu Fabiana, îi plăcuse dintotdeauna Rusia, totdeauna voise să viziteze ţara, dar *nu* aşa.

— Ştii că partizanii l-au omorât ieri pe Mandrîka? întrebă el acum.

Fabiana se îndreptă. Îmbrăcată în uniforma ei albă de asistentă medicală, cu o Cruce Roşie mare în dreapta, stătea în picioare lângă maior pe strada din faţa casei ţărăneşti unde era cazată.

— Am auzit.

— Omul era un animal, zise Montefalcone, fără să încerce să-şi

coboare vocea în faţa ordonanţei sale epuizate. Dar nu-i o scuză pentru partizanii sovietici, să fie clar. Însă Mandrîka era mai josnic decât o fiară. Acum îi domină o rusoaică şi e mai rea decât toţi la un loc – se zice că a fost cândva asistentă medicală.

Fabiana încuviinţă din cap şi ridică privirea spre chipul oval şi oacheş al lui Montefalcone şi bărbiile lăsate care se legănau când îşi ştergea sudoarea cu o batistă cu model.

— O, uite cine a venit.

O corcitură numai piele şi os, care semăna destul de tare cu o vulpe flămândă, veni în fugă, sigură pe sine, şi-l împunse cu nasul pe Montefalcone.

— Pe asta am adoptat-o, zise el, în vreme ce o mângâia tandru cu mâinile lui moi. Jacopo, adu-i Anastasiei nişte lapte, îi strigă ordonanţei.

Ce om era! Pentru o clipă, Fabiana tânji să fie tratată cum era tratat câinele roşu ca vulpea. Mama ei visase s-o vadă măritată cu un astfel de bărbat, un *connaisseur* aristocrat cu ochi mari şi blânzi. Ce diferit era de soţul ei, Ippolito – ca să nu mai discutăm despre colonelul Malamore.

Acum era în stepa Donului, unde şi praful în sine era plin de sânge, nu doar sânge de soldaţi, ci şi de femei şi de copii. Soţul ei era mort. Iar Malamore venea în vizită de câte ori trecea prin zonă, de câteva ori în ultimele vreo două zile. Intenţiile lui erau limpezi, se gândi ea, şi se înfioră.

— Nu vrei să mergi acasă? o întrebă Montefalcone.

— *Si, signore*. Dar întâi trebuie să-mi îngrop bărbatul.

— Bineînţeles, bineînţeles. O să-l găsim. Apoi trebuie să te duci acasă. Pot să aranjez eu. Lasă-mă, draga mea, lasă-mă. Ăsta nu-i loc pentru o fată ca tine…

Fabiana se întreba ce fel de femeie o considera el. Drept ce o luau ei? Bănui că-şi închipuiau toţi că există vreo poveste necurată, poate un tată care era industriaş în Milano sau o mamă care era amanta vreunui speculant de război. Pentru că în adolescenţă fusese banală şi stângace, nu-şi dădea seama că pe la treizeci şi cinci de ani devenise frumoasă. Fetele care sunt banale în adolescenţă nu cred niciodată că pot fi altceva. Şi nu exista niciun mister încântător: tatăl ei fusese custode la Arhiva de Stat Veneţiană, aflată chiar lângă casă, care era un apartament la etajul al patrulea în Campo San Stin.

Se vedea fugind spre Campo dei Frari, aflat în apropiere, la magazinul acela cu desenele mari cu salam şi brânză, pictate în ulei, sau mergând cu mama ei la piaţa Rialto. Are străfulgerări cu mulţimi şi culori şi simte mirosul de tămâie când trece, împreună cu familia, pe podurile votive de bărci, la Festa del Redentore **[15]** şi în fiecare duminică în care o duce maică-sa la biserica San Rocco. Zâmbeşte

când se gândeşte la mama ei, învăţătoare la şcoala de pe insula Vignole. Bătrânul vâslaş le duce acolo cu barca în fiecare zi.

Cuvintele formează lumea Fabianei. Dragostea pentru ea e exprimată în lucruri frumoase şi modelată în cuvinte. Totdeauna caută, la librăria Tarantola de pe Campo San Luca, ediţii din Luigi Pirandello, pasiunea ei. E fascinată de personajele lui, pentru care nu există o realitate obiectivă, ci doar una subiectivă, ce se năruie la contactul cu adevărurile celorlalţi. Excentricul proprietar expune ediţii din Pirandello pe care ea nu şi le poate permite, însă pune mâna pe ele, le miroase hârtia. La început, a dus-o acolo mama ei, dar acum, cu îndrăzneală, se duce peste tot de una singură, mergând în jurul bisericii SS Giovanni e Paolo ca să se uite la mormintele bărbaţilor care transformaseră Republica Veneţiană în *Serenissima* oraşelor, sau la Palazzo Ducale, unde admiră armurile, tunurile, frescele şi portretele dogilor. E mândră de veneţienii ei: Florenţa îl are pe Michelangelo, în schimb, Veneţia îl are pe Tiziano. Ia un *vaporetto* până la cimitir şi aşază flori pe mormintele lui Stravinski şi Diaghilev: ei sunt cei care-au încurajat-o să înveţe rusa – să vină în Rusia.

— Fabiana? o strigă acum Montefalcone.

Se trezeşte din visare, aducându-şi aminte unde e.

— *Si*, vreau să merg acasă. Curând. Dar cât sunt aici, vreau să fiu de ajutor.

— Bun, bun. Ducem lipsă de personal medical. Am pierdut o asistentă în raidul acela rusesc şi am pierdut şi un ofiţer bun – o, bineînţeles că tu ştii… Scuză-mă, am… O! *Maremma maiala!*

Îşi blestemă propria lipsă de tact.

— E în regulă, serios. Chiar e, zise Fabiana, fără s-o deranjeze că se referea la soţul ei.

Un prost, dar unul drăguţ.

— *Bene!* E momentul să ne întoarcem la treabă. Nu te mai gândi la nimic. Eşti gata?

— Aşa cred, zise ea.

— Cortul medical e chiar în spatele grajdurilor. Ia un cal şi du-te până acolo. Pacientul are nevoie de tine. Nu-i niciun doctor aici în momentul ăsta. Va trebui să organizezi singură totul. Eşti pe cont propriu. Poţi să te descurci?

Fabiana îşi îndreptă spatele şi îşi şterse transpiraţia din ochi.

— Da, da, pot.

— N-am nicio îndoială că poţi. E cât pe ce să înceapă noua ofensivă şi mă tem că atunci o să ai multă treabă. Ascultă, poţi să auzi tunurile de pe Don, poţi să auzi motoarele? Sunt panzere germane care merg spre est.

Adoptând tonul jurnalelor de actualităţi de propagandă, declamă:

— Spre Volga! Spre Stalingrad! TUTTE STRONZATE! IDIOTI!

Numai rahat! Idioţi!

Face semn cu mâna.

— O, n-avem ce căuta aici…

Se ridică şi făcu o plecăciune.

Fabiana salută, dar, când privi în urmă, Montefalcone era în josul străzii, vorbind cu unii dintre cercetaşii kalmîci. Încă o dată, era pe cont propriu.

Când trecu de cămile, două dintre ele îşi încreţiră buzele, îşi arătară dinţii galbeni şi începură să fornăie. Hidoase animale, se gândi ea. Nelinişteau caii. Îşi scoase din grajd calul palomino, o iapă cu trupul auriu şi coadă şi coamă albe pe care o chema Violante, şi merse călare prin sat până la marginea stepei, unde fusese ridicat cortul kaki al Crucii Roşii. O legă pe Violante afară şi privi spre câmpie. Deşi era încă dimineaţă, soarele ardea, orizontul era lung şi bine reliefat, un azuriu aşa de intens, că arăta aproape ca marmura rece.

Nişte avioane, zburând în formaţie perfectă, străbătură cerul – văzu crucile germane. Peste o fâşie de cer din est, dincolo de Don, se ridica un fum negru ca smoala, ca o draperie întunecată trasă peste o fereastră. Fabricile din Stalingrad, poate? Auzea vuietul motoarelor, deodată apropiat, pe măsură ce praful învăluia satul. Se apropia o coloană de tancuri nemţeşti, tunuri autopropulsate şi camioane, prea multe ca să le numeri. Tancurile, vopsite în kaki-închis, trepidau şi bubuiau, scoţând gaze de eşapament negre, cu şenilele scrâşnind pe drumul nisipos. Cocoţaţi pe ele, soldaţii nemţi, tineri arşi de soare, îmbrăcaţi în verdele-cenuşiu al Wehrmachtului, unii cu puşti, alţii cu bazooka, rânjiră la ea când trecură şi-i aruncară sărutări şi-i făcură semne de închinăciune.

Fabiana rămase în picioare în soare până trecură, închizând ochii când simţi pleava aşezându-se asupra ei şi, când îi deschise, coloana dispăruse în stepă, deasupra ei învârtejindu-se paie arse şi aburi negri, ca un propriu nor divin.

Văzu călăreţul apărând din praf şi oftă. Nu putea fi decât o singură persoană.

— Malamore face inspecţia, zise el, cu chipul brăzdat de soare, aproape dăltuit, ca piatra, lipsit de expresie. Inspectează unitatea medicală favorită. Te odihneşti?

Ea încuviinţă din cap, acoperindu-şi ochii cu braţul şi simţindu-se vulnerabilă cu şorţuleţul ei alb.

— Am un pacient, zise ea.

— Unul dintre ai noştri?

— Cred că da. Trebuie să mă duc şi să-l examinez.

— Bine.

Malamore salută.

— Mă întorc la căderea serii.

Şi intră în pâclă.

II

În cortul maroniu al Crucii Roşii, făcut din dril şi pânză de sac, Fabiana văzu cinci paturi de campanie simple, cu saltele pătate. Pe una dintre ele zăcea un bărbat îmbrăcat, care fusese aşezat acolo fără ceremonie. Încă mai purta cizmele de călărie şi avea un bandaj murdar în jurul capului. Faţa îi era plină de umflături şi îi curgea sânge din nas, din buză şi din ochiul drept. Era foarte slab şi nu era tânăr. Majoritatea băieţilor pe care-i văzuse Fabiana aveau între optsprezece şi douăzeci şi cinci de ani. Bărbatul acesta avea undeva între patruzeci şi cincizeci, presupuse ea, şi era hrănit prost de ceva vreme. Cum stătea pe pat, părea foarte subţire şi uscat; cămaşa era pătată cu sânge, o parte din el negru şi uscat, iar pantalonii erau murdari de praf, sudoare şi cheaguri întărite. Nu s-ar fi mirat să aibă şi păduchi. Nu era sigură ce naţionalitate era, aşa că-i căută prin buzunare, dar n-avea niciun act. Era prea bătrân să fie recrut şi prea prost hrănit ca să fie ofiţer, aşa că Fabiana presupuse că era fie unul dintre ruşii lui Mandrîka, fie unul dintre foştii condamnaţi nemţi ai lui Dirlewanger, despre care se spunea că ucid în sate ruşi şi evrei, femei şi copii. Dacă era membru al vreuneia dintre aceste unităţi speciale, era un degenerat. Îşi aduse aminte că-i întâlnise pe Mandrîka şi Dirlewanger când călăreau cu Malamore şi o dezgustaseră. Dar ea nu era decât o asistentă medicală şi nu era treaba ei să-i judece pe aliaţii Italiei, şi acesta era păcatul ascuns al acestor vremuri, îşi zise ea: dacă îţi convingeai conştiinţa să devină suficient de flexibilă, puteai învăţa să tolerezi orice şi să te mai bucuri totuşi când vezi cum se deschid florile.

Când începu să-l examineze, Fabiana îşi dădu seama cu un şoc că fusese împuşcat şi avea cămaşa udă. Se întrebă dacă avea să moară. Trecu imediat la treabă, tăindu-i hainele şi ocupându-se de rana de la umăr. N-avea niciun infirmier, aşa că trebuia să facă totul singură. Îi ridică umărul. N-avea nicio rană de ieşire, ceea ce însemna că glonţul era încă înăuntru.

O să-i spun Pacientul Numărul Unu, *Il Primo*, hotărî Fabiana.

— Oricine ai fi, orice-ai făcut, eşti noul meu început, renaşterea mea, primul pacient pe care l-am îngrijit singură, şi o să supravieţuieşti, îi spuse ea cu voce tare.

Benia visa. Era la Kolîma, pe 22 iunie 1941, ziua în care nemţii invadaseră Rusia. După ce-şi terminase treaba cu doctorul Kapto la clinică, îl găsise pe Nemuritor aşteptându-l.

— Te caută Şefu', zise Nemuritorul, care-şi întindea mâinile ca

nişte mistrii.

În baraca lui Jaba, majoritatea deţinuţilor zăceau extenuaţi în paturile lor, aruncând priviri de-a lungul aripii dormitorului comun spre secţiunea lui Jaba, unde se ţineau Penalii, jucând cărţi şi umflându-se în pene cu jafuri şi bătăi cu împuşcături, femei şi bani. Benia observă un nou-venit pe patul de lângă uşă, un băiat măsliniu care fuma. Probabil un transfer dintr-un lagăr din apropiere.

Ca de obicei, Jaba era fără cămaşă şi era prins într-un joc de cărţi cu două femei şi un alt Penal, căruia i se zicea Sifiliticul – din cauza feţei pline de cicatrice. Nu era de mirare că toţi aproape cădeau din paturi ca să se uite la jocul ăsta de cărţi, se gândi Benia. Cu excepţia asistentelor, n-ar fi trebuit să se afle femei într-un lagăr de bărbaţi.

În faţa lui Jaba stătea o femeie care semăna cu o pasăre neagră, radiind o asemenea aură de întunecime, încât strălucea. Nu ridică privirea când ajunse Benia.

— Stai jos şi uită-te, zise Jaba.

Benia se aşeză pe marginea unui prici. Nu-şi putea lua ochii de la femeie.

— Ştii cine e? îi şuieră Nemuritorul în ureche. Atamanşa!

Toată lumea ştia că Atamanşa era căpetenie de cazaci, şefa lagărului de femei din apropiere, pe care-l conducea exact cum îl conducea Jaba pe acesta. *Ataman* era titlul generalilor cazaci – dar, din câte ştia Benia, aceasta era prima femeie căpetenie. Se gândi că înfăţişarea ei ţigănească era foarte frumoasă, cu atât mai mult când lăsă ţigara din mână şi îşi trecu neatentă mâna prin părul asistentei Niuşka, aflată lângă ea.

— A venit pentru un joc de cărţi? întrebă Benia.

— Cere un serviciu, zise Nemuritorul, iar Şefu' a zis că o să joace cărţi în schimbul lui.

Jucau pocherul de lagăr, cu reguli speciale. De două ori îşi arătară cărţile şi se păru că Atamanşa a câştigat, însă Jaba, îngustându-şi ochii şi ciufulindu-şi claia de păr cenuşiu ţepos, ridicase cumva miza şi continuaseră să joace.

— Ăsta-i povestitorul tău, Jaba?

Lui Benia îi trebui o clipă să-şi dea seama că Atamanşa se uita dintr-odată la el.

— E profesorul meu, zise Jaba.

— Tu eşti scriitorul, conţopistul?

I se adresase direct, cu un accent aşa de puternic de Don, că sunase absurd de pitoresc.

— Da, spuse Benia.

— Păi, atunci, povestitorule, stai lângă mine, zise Atamanşa. Poate că ochii tăi albaştri o să-mi aducă noroc.

— Un gambit iscusit, Atamanşa, spuse Jaba, dar ăştia sunt ai mei.

— Foarte bine, pune la bătaie floricica, îl îndemnă Atamanşa.

Niuşka îşi coborî privirea.

— Nu ştiam că-ţi plac floricelele, zise Jaba.

— Îmi place totul, răspunse Atamanşa.

Jaba îi făcu semn lui Benia, care se aşeză ascultător pe scaun lângă ea. Fără să-l mai privească, Atamanşa îi arătă cărţile. Trecuseră doi ani de când stătuse aşa de aproape de o femeie. Avea piciorul aproape de al ei şi-i putea simţi mirosul pielii şi căldura arzătoare care radia dinspre ea. Îi cuprinse cu privirea pantalonii băgaţi în cizmele strâmte, bluza albastră de *zek* descheiată la gât şi pielea întunecată ca pământul scorojit, şi se minună închipuindu-şi cum ar fi să facă dragoste cu ea. Era sigur că s-ar putea descurca. Femeia îi oferi o ţigară, iar el o luă. Nemuritorul i-o aprinse cu un zâmbet afectat. Când Atamanşa se mişcă, îşi lăsă mâinile să-l atingă; în timp ce fuma, îi suflă fumul albastru în faţă; iar Benia începu să-şi închipuie cum chiar acest scenariu din baraca Şefului îl poate aduce în situaţia s-o sărute pe buzele ei crăpate, să-i desfacă pantalonii şi să se întindă spre coapsele ei…

Era din nou viu, îşi dădu el seama brusc. După arestare şi condamnare, nu mai simţise aşa ceva. Fusese fărâmiţat în colbul lagărului. Am devenit un eunuc, se gândi el, un castrat, o cochilie goală. Îşi pierduse orice dorinţă sexuală, încetase să mai fie Benia Golden. Şi iat-o, acum, chiar în ziua în care a început războiul.

— Arată-mi cărţile, zise Jaba încet.

Făcea totul în tăcere şi nu ridica niciodată glasul.

Atamanşa îşi etală cărţile din mână.

— Ai câştigat, zise Jaba.

— Încasez potul, spuse ea.

— În regulă, răspunse Jaba, dând din cap spre Nemuritorul, iar acesta îşi strânse brusc braţele în jurul Sifiliticului, care nu se putea mişca.

Zâmbăreţul îi prinse mâna şi, rapid, mânuind un cleşte, îi tăie degetul mic. Sifiliticul urlă şi se zvârcoli în chinuri. Nemuritorul îi dădu drumul şi-l duse de-acolo.

Zâmbăreţul aruncă degetul pe masă, în faţa Atamanşei. Benia sări în sus, îngrozit.

— În sfârşit, spuse ea. Acum pot primi ce-mi trebuie?

— În schimbul unui diamant, spuse Jaba.

— Ce vrei să ştii?

Zâmbetul lui Jaba era orbitor atunci când voia.

— Ceva despre prietenul tău.

— Foarte bine, *Batono* Jaba şi, spunând „Lord Jaba” în gruzină, îi vorbi şoptit la ureche o vreme.

— Mulţumesc, Atamanşa, spuse Jaba.

Femeia se sculă în picioare. Se ridică şi Jaba. Atamanşa se întoarse spre Benia.

— Am sentimentul că o să ne mai întâlnim, spuse el, luându-se singur prin surprindere.

Bandiţii pufniră la auzul impertinenţei.

— Mă îndoiesc, răspunse Atamanşa, arătându-şi dinţii, dintre care unul era de aur. De unde vin eu, îmblânzim ponei tineri. Du-te înapoi la cărţile tale!

Jaba se ridică şi făcu o plecăciune, maimuţărind până în ultimul detaliu un nobil gruzin. Nemuritorul deschise calea, urmat de Jaba. Atamanşa privi la Niuşka, îi întinse braţul, iar Niuşka îl prinse, cu ochii plecaţi ca o mireasă sfioasă. În cele din urmă, Atamanşa şi Niuşka porniră încet pe coridor, de parcă ar fi fost la o nuntă ţigănească.

— Vrei să i-o tragi Atamanşei? rânji batjocoritor Zâmbăreţul, cu răsuflarea aspră în urechea lui Benia. Ai grijă! Voia să joace pe ochii tăi albaştri, dar a trebuit să se mulţumească doar cu degetul Sifiliticului.

Benia înghiţi cu greutate, înţelegând în cele din urmă ce se întâmplase.

— Ştii cum şi-a ucis iubiţii la Rostov? întrebă Zâmbăreţul. I-a tăiat în timp ce le-o trăgea, de la gât până la vintre, cum scoţi maţele unui peşte.

— Ce-a zis despre prietenul ei şi diamant?

— E amanta lui Şpigelglas, Comandantul Zonei, iar un diamant e o informaţie nepreţuită care poate fi folosită împotriva cuiva.

Atamanşa ajunsese la uşă – însă ezită şi apoi privi spre tânărul de pe ultimul prici. Nou-venitul.

— Tu eşti, Mihail Cerkin? întrebă ea.

Bărbatul ridică privirea surprins.

— Da, dar nu cred…

— Nu, nu ne-am cunoscut, spuse ea veselă. Dar sper că-ţi place noua ta casă de-aici.

Înainte să apuce bărbatul să răspundă, ea adăugă:

— Ai urmărit jocul?

— Da.

Se ridicase în şezut acum, neliniştit.

— Pe ce jucaţi?

Atamanşa îi aruncă un zâmbet de pirat, cu o sclipire de aur.

— Pe tine, spuse ea.

Chipul lui Cerkin încă mai oscila între stingherealã şi uluire când Nemuritorul ridică o scândură care atârna pe peretele de lângă uşă şi, cu o mişcare neîntreruptă aplicată viguros, o izbi în creştetul lui Cerkin şi o trase înapoi cu acelaşi entuziasm, agăţând-o la loc de unde

o luase. Se întâmplase aşa de repede, că Benia abia înţelesese zgomotul pocniturii, dar ştia că în mijlocul scândurii era un cui lung. Fără să-şi schimbe expresia nesigură, Cerkin îşi duse mâinile la tâmple, de parcă ar fi probat o pălărie care nu-i venea tocmai bine, după care pe frunte începură să-i curgă două şiroaie curate de sânge ca melasa. Bărbaţii aflaţi pe priciuri se holbară o clipă şi apoi începură să-şi mute privirea în timp ce bărbatul se lăsă într-o parte pe prici, foarte încet, şi începu să se zvârcolească în spasmele morţii.

Atamanşa o conduse pe Niuşka pe uşă şi o scoase în noapte, şi atunci Benia îşi dădu seama că femeia câştigase şi să-şi petreacă un timp cu fata lui Jaba.

Simţi mâna lui Jaba apăsându-l pe gât.

— În caz că te întrebi, omul acela încălcase un ordin dat de Atamanşa. Noi nu uităm niciodată aşa ceva. Stai jos.

Benia se aşeză.

— Aud că te-ai oferit voluntar pentru armată? întrebă Jaba, de parcă nu se întâmplase nimic cât de cât important, de parcă trupul bărbatului nu era târât din baracă de oamenii lui, cu o mulţime de înjurături în falset din partea Micului Mametka.

— Ai auzit?

— De ce să faci o asemenea nebunie, Benia?

— Ca să lupt împotriva fasciştilor.

— Şi crezi că Armata Rusă nu poate să facă faţă fără zelul tău războinic?

— E ceva ce trebuie să fac, Şefule, sunt rus, evreu. Naziştii sunt duşmanii mei.

Jaba clătină din cap.

— În codul nostru de briganzi, nu lucrăm pentru stat şi nu luptăm pentru stat. Niciunul dintre noi n-o să se ofere voluntar. Nu îţi scapă ceva din vedere, domnule scriitor-invitat?

Benia ezită. Zâmbăreţul, Nemuritorul şi Mametka se întorseseră, privindu-şi stăpânul ca nişte câini de pază care aşteaptă un fluierat.

— Ce?

— Ca să supravieţuiască aici, omul are nevoie de două lucruri. Duhul vieţii; îl ai. Dar are nevoie şi de noroc, nu o dată, ci de multe ori. Golden, eu sunt norocul tău. N-am eu grijă de tine?

O pauză. Încă mai rânjea, dar ochii migdalaţi erau reci ca piatra.

— Îmi cer iertare, *Batono* Jaba, răspunse Benia, care simţea că era momentul pentru străvechea etichetă gruzină. Am fost nerecunoscător. N-o să mă duc niciodată la război… Da, mi-ai salvat viaţa. Îţi aparţin.

III

— E aici, tocmai s-a întors de pe front, zise fratele ei, Vasili Stalin.

Hai să-l căutăm!

Îmbrăcat în uniforma lui de aviaţie cu însemne de colonel pe epoleţi, o conduse pe Svetlana printre chefliii din dacea de stuc alb cu coloane elene.

— Zubalovo e făcut pentru petreceri, nu-i aşa? Păcat că lui *Papa* nu i-a plăcut niciodată.

Svetlana fusese cât pe ce să nu vină. Revelaţia despre mama ei o tulburase profund. De ce o abandonase mama ei? Fusese înşelată în toţi anii aceştia, doar ca să descopere adevărul într-un ziar. Voia să discute cu Vasia, însă el era aşa de aiurit şi de cherchelit, încât era evident că nu era momentul. În loc de asta, luă un pahar de şampanie, îl dădu pe gât şi se simţi un pic mai bine. Dacă n-ar fi existat posibilitatea să-l întâlnească pe Şapiro, n-ar fi venit la petrecere, dar simţea că această ocazie s-ar putea să nu mai apară.

Încăperile vilei erau pline de ofiţeri în cizme şi tunici şi o mulţime de Veronica Lake şi Ingrid Bergman rusoaice, înalte şi fermecătoare, cu părul buclat, umerii goi şi decolteuri ameţitoare. Svetlana purta prima ei rochie copiată din revista *Vogue* şi pantofi fără toc şi se simţea stângace printre aşa de multe dintre femeile frumoase şi bărbaţii eleganţi ai Moscovei, cei cărora li se spunea *Stilagi* – Spilcuiţii. Îi recunoscu pe mulţi dintre ei: erau poetul Simonov şi soţia lui, starul de film Valentina Serova; dincolo, regizorul de film Roman Carmen, cu soţia lui, Nina, tot actriţă. Svetlana ştia toate bârfele: fratele ei, Vasili, era îndrăgostit de Nina; Vasili o mutase pe Nina la el acasă, dând-o afară pe nevasta lui, Galina. Soţul Ninei era aşa de furios, că-i scrisese lui Stalin ca să se plângă!

Vasili o trăgea de mână, un drăcuşor răutăcios care-i şoptea lucruri îngrozitoare:

— I-am tras-o ăsteia cu bărbatu-său în camera de alături, spunea el. Şi ăsteia…

— Nu-mi mai spune sau îmi astup urechile, zise Svetlana – dar el nu se opri.

Să faci dragoste nu putea fi aşa de urât cum făcea el să pară, se gândi, cu siguranţă trebuie să fie minunat când eşti îndrăgostit, nu? Femeile dansau pe muzica gramofonului. Foxtrotul era noul dans, aşa de rapid, aşa de apropiat – iar Svetlana tânjea să fie în stare să danseze. Din când în când, câte o fată se încolăcea în jurul lui Vasili, chicotind şi dansând, iar ea era lăsată deoparte.

— O, stai, Sveta, mă întorc imediat, spunea el, iar ea trebuia să aştepte ca o proastă.

Dar el se întorcea curând şi o trăgea mai departe.

— De ce vrei să-l cunoşti?

— Doar ca să discut despre articolele lui.

— Pfui, nu-i turna gogoşi fratelui tău. Eşti îndrăgostită de el!

— Nu! N-ai dreptate.

— Eşti doar o fetiţă. Atunci e o pasiune de şcolăriţă. Dar vrei să-l săruţi, vrei să te distrezi…

— Taci din gură, Vasia, nu fi scârbos! N-are totul legătură cu asta…

— N-are? Ba are! Vrei să i-o tragi!

— Încetează, Vasia, sau plec. Faci totul să pară vulgar! Chiar ar trebui să plec…

— Du-te, atunci, pleacă, mironosiţă mică…

Vasili deveni nesuferit foarte repede. Chipul palid se încorda, buzele i se subţiau. Dar apoi se schimbă iar.

— Atunci n-o să-l cunoşti pe drăguţul tău! spuse el.

— Nu e… O, te rog, Vasia.

— Haide, surioară, o să-l găsim. Şi poţi să i-o tragi mai încolo!

— Vasia…

— Stai! zise el, prinzând-o de braţ. E chiar aici. Uite! Nu poţi să pleci acum.

Şi, în cele din urmă, era acolo.

— Lev! strigă Vasia, strângându-l la piept. Ia uite cine vrea să te cunoască!

Un bărbat înalt, în uniformă militară, cu o claie de păr negru vârstat cu cenuşiu şi ochi întunecaţi arzători vorbea cu un grup de femei care-l ascultau cu atenţie. Svetlana avea să-şi aducă mereu aminte că avea pumnul ridicat, arătând cu un deget, ca să-şi sublinieze punctul de vedere. Îşi puse un braţ în jurul lui Vasili.

— Lev Şapiro, aceasta e sora mea, Svetlana, spuse Vasili. Sper să nu te plictisească. E foarte serioasă!

Şapiro coborî privirea spre ea, iar în momentul acela Svetlana se simţi mică şi urâtă şi foarte copilă. Femeile se întoarseră spre ea cu buzele lor stacojii, părul ondulat şi ochii machiaţi cu negru şi părură irezistibile, dezinvolte şi sofisticate. Dar, spre uluirea ei, Şapiro le părăsi fără nicio vorbă şi o duse deoparte.

— Scrisoarea ta m-a binedispus, zise el. Ce îndrăzneală din partea ta, să scrii aşa! Şi ţi-am răspuns.

— Ştiu! Cum ai îndrăznit să răspunzi?

Râseră cu gura deschisă, de parcă s-ar fi cunoscut deja.

— Nu suntem noi lei? întrebă el.

— Ba da, spuse ea. Aşa te cheamă.

— Şi o să fie şi numele tău. O să-ţi spun *Lviţa*. Pot, Leoaico?

— Da, o, da.

Se uită foarte atent la ea.

— Ai ceva trist în ochi. Vrei să-mi spui despre ce e vorba?

Era cel mai ciudat lucru, se gândi Svetlana după aceea.

Abia o cunoscuse şi vedea direct ce e în inima ei. Era cea mai mare

tainã din viaţa ei, iar bărbatul acesta, pe care-l cunoştea de un minut, părea să ştie despre ea. Aşa că îi spuse despre mama ei şi ce aflase. Iar el o mângâie, îi spuse că era nedrept, analiză cum trebuie să se fi simţit ea, o ascultă. Câtă bunătate era în omul ăsta!

— Acum, că am vorbit, te simţi mai bine?

— Mult mai bine.

— Vrei să dansezi puţin cu mine?

— Foxtrot?

— Da, foxtrot. Ai încercat?

— Da, dar numai cu prietena mea, Marta. Ea m-a învăţat.

Îi luă mâna şi o trase pe ringul de dans şi o ţinu atât de aproape, că îi simţi bărbăţia. Treptat, se relaxă sprijinită de el, având încredere în el, urmându-i mişcările.

— N-am fost bună de nimic, zise ea după aceea. Îmi pare rău! Pantofii mei fără toc sunt oribili!

— Ce vrei să spui, Leoaico? Ai fost strălucită. Mi-a făcut plăcere să dansez cu tine. Şi rochia asta e aşa de elegantă. E nouă?

După aceea o luă din nou de mână, pur şi simplu, fără să ezite nicio clipă, de parcă ar fi fost o fată obişnuită.

— Spune-mi ce crezi despre relatările de război. Înţelegem cum trebuie?

Svetlana nu-şi amintea ce răspunsese, însă el ascultase cu atenţie şi discutase despre opinia ei ca şi cum ar fi fost un critic literar, un erudit, nu doar o fetiţă de şcoală. O întrebă despre cărţi şi filme şi istorie şi nu pomeni nici măcar o dată de tatăl ei sau de Kremlin. Era obişnuită cu linguşiri demne de un sultan. Nimeni nu o contrazicea vreodată pe fiica Ţarului, dar întotdeauna voiau ceva de la ea sau scăpau repede de ea, temându-se de numele ei. Însă Şapiro n-o flată nici măcar o dată. Nu era de acord cu ea în legătură cu un articol de Ehrenburg şi o tratã ca pe un egal:

— Spui aşa doar pentru că n-ai citit tot articolul, spuse el. Dacă ai fi citit ultima propoziţie…

Când se uită, în cele din urmă, la ceas, era trecut de miezul nopţii şi îi căută privirea căpitanului Klimov, iar poliţistul încuviinţă din cap.

— O, trebuie să mă duc acasă, spuse ea. Am…

Se abţinu: era cât pe ce să spună „şcoală”! Dezastru!

— Chiar trebuie să pleci? întrebă Şapiro. Îmi place foarte tare discuţia.

Tăcu şi-i zâmbi.

— Da, eşti aşa de reconfortantă! Nu ca actriţele acelea blazate. Eşti singura persoană de aici cu care pot să am o conversaţie serioasă…

— Nu râde de mine!

— Nu, vorbesc serios. Vederile tale sunt pur intelectuale, cu desăvârşire neatinse de vanitate sau ambiţie. Putem să ne mai

întâlnim?

— Da, da, sigur. N-am absolut nimic de făcut seara.

— Vezi? Nimeni de-aici n-ar spune aşa ceva. Toate susţin că sunt ocupate. Se joacă. Şi deja au flirtat cu zece bărbaţi şi…

O privi cu intensitate.

— Tu nu eşti deloc aşa, nu?

Svetlana clătină din cap.

— Mă întorc pe front poimâine. Deci, mâine seară? O să fie ultima mea seară în Moscova.

Pe drum spre casă, pe bancheta din spate a maşinii, cu Klimov şi şoferul pe locurile din faţă, se lăsă pe spate, închise ochii şi savură cele întâmplate. Pentru prima dată, era absolut fericită, pe bună dreptate. Fericită ca o leoaică atunci când e cu leul ei.

IV

Stalin era singur cu generalul Vasilevski în Colţişor. Până şi Molotov şi ceilalţi lideri erau plecaţi şi-şi vedeau de comisariatele lor, dând instrucţiuni pentru fronturi sau prinzând câteva ore de somn. Rămăsese doar mătăhălosul şef de Stat Major, cu chipul mare şi fără haz şi cu o buclă pe frunte.

Stalin se duse în cămăruţa din spatele biroului şi-şi făcu un ceai, într-un pahar cu baza şi toarta de argint, apoi luă sticla de coniac armenesc şi turnă o linguriţă, amestecă şi după aceea sorbi.

Veştile din sud erau cumplite. Nemţii concentrau forţe colosale pentru a avansa în Caucaz şi presau ultimele forţe sovietice de pe Don. Curând, ar putea trece fluviul şi lansa şarja peste stepă, către Stalingrad. Totuşi, ştia că trebuie să-şi păstreze calmul şi să caute o ocazie să atace; să atace cu orice preţ.

— Mai avem ceva veşti despre *ştrafbatul* lui Melişko? îl întrebă pe Vasilevski după ce ascultase restul rapoartelor.

Vasilevski înţelesese că *ştrafbatul* lui Melişko devenise un fel de distragere pentru *Supremo*, aproape un talisman.

— Nicio veste despre Melişko personal, zise Vasilevski, deşi unul dintre ofiţerii lui ne-a informat că le spune întotdeauna *ştrafnikilor* „bandiţii mei”.

Stalin clipi, iar Vasilevski spuse mai departe:

— La ordinele dumneavoastră, expediate prin radio, mica Brigadă a Doua de Partizani de pe Don, comandată de maiorul Elmor şi formată din soldaţi care au scăpat din încercuirea de la Harkov şi s-au regrupat pe Don, a realizat cu succes joncţiunea cu ei pentru o operaţiune comună împotriva elementelor *Schuma* şi naziste aflate sub comanda trădătorului Mandrîka.

Stalin îşi aprinse o Herţegovina Fior şi-l privi pe Vasilevski printre

şuviţele de fum alb.

— Şi cum s-au descurcat bandiţii lui Melişko?

— Aştept confirmarea, tovarăşe Stalin. Nu vreau să raportez până nu ştiu…

— Spune-mi totuşi. N-o să ţi-o iau în nume de rău.

— Am auzit că ieri, la cinci după-amiază, l-au asasinat pe trădătorul Mandrîka într-o ambuscadă. Partizanii au pierdut patruzeci de oameni. Forţa de securitate a lui Mandrîka, acum comandată de trădătorul Bronislav Kaminski, şi-a reunit forţele cu *Einsatzgruppe* D germană, împreună cu forţele speciale aflate sub comanda lui Dirlewanger. Au trecut la represalii sălbatice împotriva satelor din zonă.

— Dar Mandrîka e mort.

— Da.

— De unde ştim?

— Sursa noastră? Presupun că e un agent loial, o sursă printre unităţile *hiwi* ale lui Mandrîka.

Stalin încuviinţă din cap, ştiind mai multe decât Vasilevski în materie de spionaj:

— În război, bezna e la fel de importantă ca lumina zilei, zise el. Deci, un succes pentru bandiţii lui Melişko. Te rog, transmite prin radio felicitări din partea *Stavka* pentru generalul Melişko.

— Dacă asta e tot, tovarăşe Stalin, trebuie să mă întorc la Cartierul General şi să trec în revistă ultimele rapoarte.

— Stai jos, Aleksandr Mihailovici.

Vasilevski se conformă. Aşa ceva nu se mai întâmplase până acum.

— Ştii că fiul meu, Iakov, e prizonier la nemţi?

— Dacă aşa e, trebuie să fie greu pentru tatăl lui, spuse Vasilevski.

Bineînţeles că ştia că băiatul mai mare al lui Stalin, din prima căsătorie, Iakov Djugaşvili, a cărui fire blândă şi înclinată spre propria subestimare îl enerva pe tatăl său, fusese capturat. Dar cu Stalin era prudent să fii extrem de atent.

Stalin privi ţintă în aer, vizibil ostenit, tras la faţă şi cu chipul cenuşiu.

— Sunt doar un tată printre milioanele care au pierdut pe cineva. Nu sunt deosebit.

— Dar trebuie că vor să-l folosească împotriva dumneavoastră?

— Bineînţeles, răspunse Stalin. Mă aştept la asta în fiecare zi. Predarea lui a fost o crimă şi nu l-am tratat altfel decât ca pe orice alt soldat care s-a lăsat să cadă în mâinile inamicului. Soţia lui e arestată.

Vasilevski nu se grăbea să exprime vreo părere. Încotro se îndrepta discuţia? se întrebă el.

— Totdeauna a fost un băiat fără coloană vertebrală. Nu ştiu dacă era laş sau doar ghinionist.

— Sunt sigur că a fost ghinionist, tovarăşe Stalin. Nu putem fi responsabili pentru copiii noştri.

Vasilevski ridică din umeri.

— Se nasc cu caracter şi nu totdeauna îi putem schimba.

— Probabil că ai dreptate.

Stalin suflă fumul albăstrui spre tavan, unde se ridică şi apoi coborî.

— Dacă ne-ar fi trădat, l-ar fi etalat până acum. Poate că fiul lui Stalin e mai curajos decât am crezut noi toţi.

— În cazul acesta, lipsa veştilor e semn bun.

Stalin îl cercetă pătrunzător pe Vasilevski:

— Aud că tatăl tău era preot.

O bombă! Vasilevski trase aer în piept, conştient că începuse brusc să transpire.

— Aşa este, deşi e evident că elemente cum e clerul sunt duşmani de clasă. Am rupt relaţiile acum mai mult de zece ani şi n-am mai luat legătura de atunci. Deloc, pe cuvânt!

Stalin încuviinţă.

— Am fost educat ca preot.

— Da, tovarăşe Stalin.

Vasilevski dăduse răspunsul pe un ton neutru şi rigid.

— A fost o instruire bună pentru politică. O instruire despre cum să judeci oamenii.

— Îmi închipui.

— Aleksandr Mihailovici, în vreme de război, pare păcat că un fiu nu ia legătura cu bătrânul său tată.

— Da, tovarăşe Stalin.

— Când ai timp, zise Stalin, o să iei legătura din nou cu tatăl tău? Nu lăsa să treacă mai multe zile şi nici măcar câteva ore. Moartea îi ia aşa de uşor pe bătrâni! Sună-l din anticamera mea şi spune-i că băiatului său îi pasă de el. Asigură-te că are raţiile potrivite. O s-o faci?

— Da… da, o s-o fac.

— În seara asta?

— Da, în seara asta.

— Noapte bună, generale Vasilevski.

Şi Stalin se ridică şi ieşi din birou, îndreptându-se către apartamentul său.

Era năpădit de o dorinţă arzătoare, bruscă şi mai degrabă surprinzătoare, s-o vadă pe Svetlana. Dar, neobişnuit, Svetlana nu era acasă. Se aşeză o clipă la masa din bucătărie. Se bucura că vorbise cu Vasilevski. Beria îi dăduse informaţia ca s-o folosească împotriva acestuia, dar uneori familia era la fel de importantă ca şi ideologia. Poate că asta era ceva ce-l învăţase seminarul. Preoţii erau uneori mai

şireţi decât comisarii. Da, familia îşi are locul ei, se gândi el.

Ca la un semn, se deschise uşa şi năvăli Svetlana, cu pielea lucind şi ochii aprinşi, îmbrăcată într-o rochie de seară, cu fard de pleoape şi ruj şi cu părul ondulat. Stalin a fost şocat pentru o clipă de cât de matură părea. Fetiţa lui era prea mică pentru aşa ceva!

— Sveta, arăţi aşa de…

Simţea nevoia să ţipe la ea: „Eşti prea împopoţonată, arăţi caraghios. Cu ce crezi că semeni? Cu o curvă! Cine ţi-a dat voie să te îmbraci aşa?”. Dar după discuţia cu Vasilevski se bucura de gândul plăcut la familie şi dragoste şi îşi stăpâni furia.

— Cum ţi se pare, *Papa?*

Se roti în faţa lui.

— Arăţi aşa de matură, abia te-am recunoscut. N-ai decât şaisprezece ani. M-ai surprins, scumpo.

— Dar îţi place? Arăt bine?

Radia un asemenea farmec şi bucurie de a trăi, încât nu ştiu ce să-i răspundă, ceea ce nu se întâmpla foarte des.

— Prinţesa mea, fata mea scumpă a crescut, spuse el stângaci şi ceremonios.

— O, *Papa*, spuse ea, zâmbind.

O îmbrăţişă ca de obicei, dar parfumul ei îi făcu greaţă.

— O zi bună la şcoală? Cum stai cu temele?

Svetlana îi aruncă un zâmbet atât de orbitor, că scutură din cap: unii oameni trăiau doar în lumile lor micuţe. Dar un bolşevic n-avea timp pentru familie, se gândi el. Partidul e familia sa. Sentimentele şi dragostea sunt un răsfăţ burghez, iar Revoluţia e totul. Îşi aminti de prima lui soţie, Kato, care murise tânără. Fusese o primă dragoste nevinovată, însă pe cea de-a doua soţie o iubise cu maturitate: Nadia, mama Svetlanei; îi spunea Tatocika. Dar nu era puternică şi plecase urechea la duşmanii lui şi-l lăsase baltă. Apoi, mai erau cumnatele şi cumnaţii care se mutaseră ca să aibă grijă de el după sinuciderea Nadiei. Trăncăniseră, aflaseră secrete, se băgaseră şi se încurcaseră cu duşmanii, iar unii dintre ei nu se mai aflau printre cei vii. Fusese obligat să-i lichideze. Da, îşi sacrificase şi propria familie. Şi apoi, erau copiii lui. Iakov: m-a dezamăgit, îşi zise el. Şi Vasili.

— Unde ai fost? o întrebă cu asprime pe Svetlana.

Ea sări.

— La Zubalovo, cu Vasili.

Stalin simţi cum se aprinde de furie.

— Parvenitul ăla se poartă ca un fiu de baron. Primesc rapoarte despre bufoneriile lui. Ba chiar mi-a scris să se plângă soţul amantei lui Vasili. N-am timp să mă ocup de şleahta lui de escroci şi curve. Când toate familiile sângerează – chiar şi a noastră, da, chiar şi a noastră – el vânează actriţe şi face pe nebunul. Fii atentă, Svetlana,

există gunoaie care ar vrea să-şi croiască drum în familia noastră pe căi întortocheate. Fii vigilentă! Şi presupun că Vasia e cel care te-a împopoţonat?

Ca pe o dansatoare, voise să spună, dar n-o spusese.

Ridică din nou privirea spre Svetlana. Era aşa de tânără, toată numai pistrui şi păr castaniu-roşcat, semănând aşa de mult cu mama lui, Keke, zâmbindu-i timid chiar şi în toiul celor mai îngrozitoare crize. Fusese abătută pe căi greşite de ţărănoiul de Vasili, asta se întâmplase.

Liniştit din nou, o sărută pe frunte, ceea ce făcea rareori, şi după aceea o mai sărută o dată. Chiar dacă el era marele Stalin, era tot doar un bărbat, doar un tată. Familia, se gândi el, şi ieşi din bucătărie după ce-i urase noapte bună. Familia!

Ziua a şasea

I

Fabiana era în cortul spitalului, citind o carte cu poezii de Foscolo, în timp ce aştepta să se trezească Pacientul Numărul Unu. Era dimineaţă devreme şi se ocupase de el mare parte a nopţii. După ce-i administrase un anestezic uşor, îi scosese glonţul din umăr, iar acesta zăcea acum pe o tavă, îndoit ca un gândac metalic. Curăţase rana şi o cususe la loc. După aceea, îl dezbrăcase pe bărbat şi-l spălase cu un burete. Acum stătea jos privindu-l. Îşi făcuse treaba singură, ridicându-l şi întorcându-l, şi era ostenită. Probabil că pacientul ei avea să mai doarmă o vreme.

Se scutură să se trezească. Operaţia făcută pacientului o ajutase să-şi dea seama că era ea însăşi, pe deplin ea însăşi, aşa cum fusese întotdeauna înainte să se mărite. Stând în cort, se gândi la viaţa ei: îşi aduse aminte şcoala, administrată de călugăriţele din Nevers, lângă casa ei din Veneţia, o şcoală pentru aristocrate şi fete bogate. Obţinuse o bursă acolo, iar o profesoară îi schimbase viaţa, o călugăriţă care se născuse în Rusia şi o învăţase istorie şi limba rusă. După aceea, se pregătise ca asistentă medicală la spitalul de la SS Giovanni e Paolo, cu faţada lui monumentală şi saloanele sărăcăcioase şi slab luminate. Înainte de Rusia, totul se petrecuse în acea părticică din Veneţia şi totuşi toate duseseră aici, la acest moment din acest război.

Sunt văduvă, se gândi Fabiana, şi, dacă mă duc acasă, o să mă întorc cu mâna goală în apartamentul părinţilor. Nici nu sunt o văduvă tânără; am peste treizeci de ani. Am intrat în căsătoria asta fără nimic şi am ieşit fără nimic şi sunt exact aceeaşi. Ippolito nu m-a schimbat

deloc. Am doar numele lui, amintirea pumnilor lui pe piele – şi Rusia. Lucrurile pe care le-am văzut aici sunt cele care m-au schimbat.

Oftă şi se întoarse la cartea ei de poezii, citind *I Sepolcri* de Fascolo – despre graniţa discretă dintre viaţă şi moarte şi cum din pustiire poate izbucni un imn pentru viaţă şi dragoste şi dulceaţa iluziilor – când *Il Primo* se foi. Recompensându-se cu o mână de cireşe şi o bucată de pâine neagră de Borodino **[16]**, îşi trecu în revistă munca. Operaţia nu fusese dificilă. Se pricepea bine să sutureze. Era şi puternică şi nici n-o stingherea trupul lui dezbrăcat. Când omul era aşa de bolnav, era ca atunci când aveai grijă de un copil sau un animal de companie. Tăietura de pe frunte era o zgârietură peste care un doctor local întinsese o cataplasmă lipicioasă, ceea ce s-ar putea să fi ajutat rana să se închidă singură. Poate că *Il Primo* era cazac, deşi gleznele şi coapsele erau iritate de la călărit, sugerând că nu era obişnuit cu viaţa în şa. Faţa şi trupul erau negre şi albăstrui de vânătăi şi fusese lovit cu bice şi obiecte boante. Poate că nu era unul dintre torţionarii lui Mandrîka, ci unul dintre prizonierii lor? Oricum, era norocos. Rana de la cap nu-i fracturase craniul; glonţul din umăr ratase toate organele şi grupele de muşchi vitale. Fusese bătut, dar scăpase şi avusese destulă putere să plece călare. În plus, calul îl aşteptase, în loc s-o ia la fugă şi să-l târască peste câmp, ceea ce, în timpul confruntărilor de cavalerie, ucidea mai mulţi oameni decât tăieturile de sabie.

— *Chiunque tu sia, sei fortunato*, spuse ea cu voce tare. Oricine ai fi, eşti norocos.

Bărbatul deschise ochii şi o privi drept în faţă. Avea ochii de un albastru neobişnuit de luminos, cu punctişoare galbene în mijloc.

— Nimeni… care mă ştie… n-ar spune… că sunt norocos, zise el cu un horcăit şuierător, într-o italiană şovăitoare.

— Nu încerca să vorbeşti, spuse ea sever în rusă. Te rog, odihneşte-te. Nu vreau să-mi compromiţi munca grea.

— Severă! zise el, adormind la loc.

Cuvinte italieneşti, se gândi Benia, Italia – ce amintiri fericite avea, cu vila din Sorrento a lui Maxim Gorki. Domina Golful Napoli. Îşi aduse aminte de o seară anume, când el şi Gorki stătuseră afară, la căldură, şi discutaseră până după miezul nopţii. Fuseseră aduse şi consumate farfurii cu paste şi mai multe sticle de vin. Vorbiseră despre politică, despre cărţi şi revoluţie, şi, bineînţeles, despre dragoste, rostind toasturi. Bătrânul scriitor îi spusese poveşti despre viaţa lui pe drumuri, ca vagabond fără o leţcaie, despre începuturile faimei lui ca scriitor, despre luptele de la Moscova din 1905, respectul şi prietenia lui faţă de Lenin şi despre cum fusese dezamăgit de dictatura acestuia şi plecase în exil. Vorbiseră despre Rusia în timp ce greierii începuseră să ţârâie, iar la gramofon se auzea muzică de jazz. Benia era încă tânăr

pe atunci, abia trecuse de douăzeci de ani, învăţându-şi meşteşugul de scriitor, şi fusese copleşit să-l cunoască pe Gorki, să stea cu Babel şi alţii. Învăţase italiană, băuse espresso în fiecare dimineaţă, făcuse dragoste în fiecare după-amiază cu menajera siciliană a lui Gorki, iar serile se alăturase micii comunităţi de scriitori ruşi şi amante ale acestora. Dumnezeule, mâncarea, munţii şi frumuseţea femeilor! După aceea, Stalin îl convinsese pe Gorki să se întoarcă la Moscova, ispitindu-l cu linguşiri, cu un conac şi o rentă nelimitată. Benia fusese în vizită şi iată-i pe Gorki, amanta şi fiul lui, locuind într-un palat *art deco* devenit o închisoare magnifică plină de spioni ai poliţiei. Însă Gorki tot mai citea poveştile lui Benia, corectându-le el însuşi, şi le publica în jurnalele lui şi-l prezentase mai marilor Partidului din Uniunea Scriitorilor.

— Scrie despre război dacă ai ocazia; războiul este întreaga viaţă distilată în elementele esenţiale, îi spusese Gorki înainte să moară. E tăria de caracter din noi toţi.

Când începuse Războiul Civil din Spania, Benia, flămând de „tăria de caracter din noi toţi”, materialul ideal pentru orice scriitor, dăduse fuga la Madrid. Depeşele către *Pravda* relatau aventurile sale pe front şi ironia de a fi un scriitor evreu plăpând printre ucigaşi fanatici. Ba chiar o dată, pe frontul de la Madrid, apucase o puşcă şi trăsese în fascişti, doar pentru a simţi emoţia de a fi viu şi aşa de aproape de moarte. În timpul luptelor de pe Ebru, învăţase să călărească şi galopase alături de soldaţi, temându-se şi totuşi aşa de emoţionat că era acolo unde conta, în abatajul fierbinte al războiului şi al vieţii, acolo unde voia să se afle fiecare om pe care-l preocupa lupta.

Şi după aceea a început teroarea în Rusia. Aveau loc procese publice şi erau executaţi bolşevici cunoscuţi, însă Benia nu se gândise niciodată serios să rămână în Occident; era rus şi era sigur că sufletul i-ar tânji în străinătate. În plus, odată întors la Moscova, cu siguranţă că poliţia secretă nu s-ar atinge în niciun caz de el. Dar când a ajuns acasă, a descoperit că mulţi dintre prietenii lui erau arestaţi: scriitori, oficialităţi, actori şi nevestele şi familiile acestora, şi nu se mai întorceau niciodată. Opt Grame în ţeastă sau lagărul, asta primeau. Benia a scris câteva articole de glorificare a lui Stalin, ca să fie sigur, dar apoi atmosfera a devenit aşa de neproductivă, încât şi-a pierdut cu totul vocea şi n-a mai putut să scrie niciun cuvânt.

Preşedintele Uniunii Scriitorilor l-a chemat într-o dimineaţă în biroul său şi l-a aşezat la un birou în formă de T, sub inevitabilul portret al lui Stalin.

— Deci, scriitor Golden, cum merge cartea?

— N-am început-o încă…

— Ascultă cu atenţie, scriitor Golden. Săptămâna trecută, tovarăşul Stalin a zis: „De ce nu scrie Golden ăsta nimic despre Spania? Despre

luptătorii noştri de-acolo? Unde-i cartea?”

— Aşa a zis tovarăşul Stalin? Ştie că exist?

Benia nu ştia dacă să fie flatat sau îngrozit.

— Tovarăşul Stalin citeşte totul, iar asta include şi articolele tale. Tovarăşul Stalin înţelege literatura şi, acum, că Gorki a murit, e interesat de tine. Nu-i nevoie să-ţi spun că este o onoare, însă asta nu-i tot ce a zis tovarăşul Stalin. „Golden e în grevă?”, a întrebat. „Ne ascunde ceva?” Când tovarăşul Stalin face o asemenea glumă, o face cu un motiv. Ei bine, Partidul cere să produci acum o lucrare. Aşa că te trimit trei luni în staţiunea scriitorilor de la Suhumi. Să nu te întorci fără o carte!

Aclamată de critici ca „plină de viaţă, grotescă şi senzuală”, *Poveşti spaniole* a lui Benia fusese un bestseller în Rusia şi în străinătate. Preşedintele Uniunii Scriitorilor îl chemase din nou:

— Tovarăşului Stalin i-a plăcut cartea, dar a observat că a fost mai mult emoţională decât politică.

Îşi verificase carneţelul.

— A zâmbit şi a spus: „Mâzgăliciul ăsta de Casanova e mai preocupat de fuste decât de război…”

Benia era încurcat.

— Asta e laudă sau nu?

Preşedintele Uniunii Scriitorilor zâmbise lugubru, delectându-se cu puterea pe care i-o delegase Stalin.

— Ia în serios comentariile tovarăşului Stalin, cetăţene scriitor.

II

Benia se trezi. Nu ştia unde se află. Era aşa de umezeală, încât medicamentele şi căldura îl anesteziaseră, adâncindu-l într-o transă profund încântătoare şi avea senzaţia că ar putea dormi veşnic. Văzu un scaun şi o asistentă care stătea aşezată, fără să se uite la el, ci cu chipul întors, citind o carte. Era o scenă de toropeală minunată. Şi după aceea femeia ridică mâinile, îşi dădu jos boneta albă de asistentă şi începu să-şi scoată agrafele din păr. Era extrem de des şi, când şuviţele castaniu-închis îi căzură pe lângă urechi şi pe gât, Benia aproape că-i putu simţi luciul dulce.

Privi cum mâinile i se lasă în jos şi prind o şuviţă de păr şi o împletesc, apoi se întind după alta… Mâini, degete care se întind, adunând buclele dese, ţinându-le, împletindu-le şi luând-o de la capăt, fără încetare. Privi foarte multă vreme şi se gândi că era cel mai frumos lucru. Era aproape hipnotic, ritmul, graţia, repetarea, concentrarea, desimea şi totuşi fineţea încântătoare a părului asistentei şi mireasma de piele şi sudoare; urmărea un ritual fermecător, care îl mângâia şi îl încânta. Se cufunda în somn şi se

trezea; uneori îşi auzea vocea şi îşi dădea seama că deliră, însă întotdeauna entuziast şi, de câte ori deschidea ochii, asistenta era tot acolo, uneori citind, alteori pieptănându-şi părul, şi de fiecare dată îl transfigura, prefăcându-l în altcineva, aflat într-un alt loc, mai bun.

Auzi bătaia şoptită a clapei de pânză de cort şi întredeschise ochii. În prag stătea o siluetă de rău-augur, o clipă în uniformă, iar în următoarea, într-o carapace de piele blindată şi crestată, ca un dinozaur. Benia icni înspăimântat, dar asistenta se întorsese. Era evident că-l ştia pe bărbatul cu cămaşă neagră.

— *Buonasera*, consule Malamore.

Malamore înconjură patul, uitându-se la Benia şi inspectând bandajele de pe răni. Benia zăcea nemişcat.

— Ai făcut asta singură? întrebă Malamore, cu cizmele scârţâind.

— *Si, signore*.

— Impresionant.

— Pentru o femeie, adică? spuse ea, împingându-şi sfidător bărbia în faţă.

— E mai uşor să omori lucruri, atâta tot.

— Văd şi eu asta, răspunse ea. Pe-aici, nimeni nu consideră că asta ar fi o problemă.

Bărbatul scoase o ţigară şi aprinse un chibrit.

— Nu aici, consule – şi suflă în chibrit.

Benia aproape că izbucni în râs de uimire şi aprobare.

— Severă, ai?

— Nu eşti primul care-o zice. E o unitate medicală.

— E un cort într-un nenorocit de sat rusesc, aia e, scrâşni Malamore.

— Păi, aici, înăuntru, fac cum vreau, spuse ea.

— Unii n-ar fi încântaţi de asta… zise Malamore.

Dacă asta era încercarea lui de a flirta, se gândi Benia, bătrânul crocodil avea nevoie de nişte lecţii.

— Cum pui o femeie la locul ei, consule? în stilul lui Ippolito?

Benia se întrebă cine era Ippolito – soţul ei? Părea să fie violent. Se simţi dintr-odată protector faţă de această asistentă cu părul împletit.

— Binecuvântată fie-i amintirea, spuse Malamore, dar presupun că stilul lui nu l-a prea ajutat, nu?

Asistenta îşi făcu o cruce. E mort, se gândi Benia. Slavă Domnului!

— N-a suferit. Ştii că l-am văzut. A fost un singur foc. Pur şi simplu ghinion.

Malamore tuşi.

— Trebuie să plec, spuse el, însă când ajunse la clapa cortului se întoarse.

— Asta-i pentru tine.

Puse pe masă o sticlă cu vin.

— E marfă rusească din Crimeea. Massandra. Nu mă pricep la vorbe… dar numai o femeie puternică… poate să facă aşa ceva.

Făcu un semn spre Benia.

— Ei bine, mama mea a fost o femeie capabilă. Putea să facă aşa ceva. Ea şi cu tine.

Pânza de cort se închise fluturând.

Fabiana se lăsă în scaun cu un oftat.

— *Sti cazzi!* exclamă Benia.

Temperatura tot era periculos de mare şi se auzi mai tare decât intenţionase.

— Ce-ai spus? întrebă asistenta, părând şocată.

— *Sti cazzi! Porca puttana!*

— Ăsta-i un limbaj dezgustător.

Îl privi foarte sever, cu sprâncenele negre coborâte, însă Benia se trezi că zâmbea puţin, şi la fel făcea şi ea. Pentru Benia, era prima dată că râdea de-un car de vreme.

— Poţi să şi înjuri în italiană? Nu-i rău, dar cum de ştii? Nu folosi înjurături romane cu mine: sunt veneţiană. De când eşti treaz?

— De-o vreme, spuse Benia.

Dârdâia din nou, însă era complet lucid.

— Deci ai auzit tot?

Benia dădu din cap fără vlagă.

— A fost dureros.

— Rănile tale, vrei să spui?

— Nu, să-l aud pe crocodilul ăla bătrân flirtând cu tine… Te tentează?

— Ce-ar fi să-ţi vezi de problemele tale?

— Sunt un pacient impertinent?

— Cel mai rău de până acum.

— Sunt doar un *curioso*, spuse el.

Se gândi o clipă.

— Nu ştiu cum te cheamă.

— Sora Bacigalupe, spuse ea calm. Ţi-e sete?

Îi dădu apă.

— Foame?

— Foarte. Ce avem? *Carciofi alla romana? Fiori di zucca fritti? Spaghetti all'arrabbiata?* **[17]**

— Ştii ceva italiană? Poate că ai fost acolo?

El încuviinţă.

— Nu te mai da mare! Ai nevoie de odihnă sau va trebui să plec.

— Ce? Şi să-l trimiţi înapoi pe crocodilul ăla să mă termine? Ce-i cu mâncarea? Vine odată?

Zâmbind şi clătinând din cap, îi aduse pâine, brânză şi roşii şi i le

tăie. Îl privi mâncând: îi făcea atâta plăcere, că Benia oftă şi aproape gemu cu voce tare.

— E cea mai bună masă din viaţa mea, spuse el când termină.

— Ai îndurat multe.

— Şi tu, spuse el, citând: „Sunt văduvă. Am intrat în căsătoria asta fără nimic şi am ieşit fără nimic”.

— *Cosa?* Cum de…

— Poate că nu ţi-ai dat seama, dar ai vorbit de una singură. Am auzit. Eram treaz.

După operaţie fusese într-o stare de euforie, înainte să dispară efectul anesteziculuişi să apară durerea.

— Ai fost bătut, spuse ea, schimbând subiectul. Ce s-a întâmplat?

Dar el era din nou inconştient, prăvălindu-se printr-un talmeş-balmeş de imagini, toate îngrozitoare, toate copleşitor de actuale, tot ce uitase sau încercase să uite. Cum fusese condamnat la moarte, apoi minele de aur, Despicătura în şarja de cavalerie, mâinile pe care le văzuse întinzându-se din pământ, Melişko prins sub Elefant, Tonia şi bărbatul potcovit, copilul şi doctorul Kapto. Vorbea frenetic în rusă, iar Fabiana înţelegea fragmente din ce spunea, şi se duse la el şi-l mângâie pe frunte, liniştitor, vorbindu-i blând, ştergându-i sudoarea care se revărsa din el. Brusc, el începu să plângă, iar ea se aşeză şi-i ţinu mâna până când, în vreme ce soarele se ridica tot mai sus pe cer, iar căldura devenea intensă, Benia adormi.

Femeia se aplecă deasupra lui.

— Acum dormi de-adevăratelea? şopti ea blând.

Nu veni niciun răspuns.

— Aşa mă gândeam şi eu.

III

Era seara devreme, iar Klimov, garda de corp a Svetlanei, stătea agitat în holul apartamentului din Casa de pe Chei **[18]** , aflată chiar peste râul Moscova de Kremlin. Era agitat pentru că nu-şi putea vedea obiectivul. Fuma şi asculta; ţinea foarte mult la Svetlana. Fata avea o viaţă grea; îşi pierduse mama şi, în privinţa tatălui ei, ei bine, acesta avea alte îndatoriri – aşa că el, Klimov, nu voia să-i strice distracţia. Sigur că fetele puteau să meargă la întâlniri. Dar Svetlana era responsabilitatea lui, iar el trebuia să răspundă în faţa lui Stalin, care nu era doar Ţarul, ci şi un tată gruzin. Se uită la ceas şi deveni şi mai neliniştit. Era în apartament de aproape o oră. Ce ar fi trebuit să facă?

Svetlana era în bucătărie cu Lev Şapiro. Între cei doi se afla masa, dar ei se ţintuiau cu privirea unul pe celălalt peste zacusca, peştele sărat şi păhărelele de votcă întinse pe masă. La început, spuseră

puţine. El era în uniformă; ea purta o rochie cu flori. Era o seară fierbinte de vară la Moscova, iar ea era aşa de neliniştită, încât avea palmele umede şi îi era teamă de transpiraţia de la subraţ: Doamne fereşte să se vadă!

Lev Şapiro se aplecă spre ea şi-i prinse ambele mâini într-ale lui.

— Mă bucur aşa de tare că ne putem vedea, spuse el.

— N-a fost uşor, răspunse ea.

— Nimic nepreţuit nu e uşor, zise el. Şi nimic uşor nu e nepreţuit.

— Pleci mâine?

— Da. La Stalingrad – înainte să se crape de ziuă. Trebuie să fiu acolo…

Şi se porni să vorbească despre idei şi proiecte, articole, călătorii, scenarii, impresii, pe care Svetlana le găsi de-a dreptul îmbătătoare.

Stai, voia să întrebe despre scenariu – era un film sau o piesă, şi pentru ce ziar era articolul, şi ce i-a spus Ehrenburg lui Grossman despre cine?

— Dar hai să nu vorbim despre asta, spuse el brusc.

— Însă voiam să întreb despre…

— Nu putem pierde timpul cu aşa ceva. Poţi să mă întrebi orice oricând. În scrisori. Dar aici, acum, fiecare minut e de aur. Trebuie să-ţi spun, Sveta, că m-am gândit la tine în fiecare clipă de când ne-am cunoscut, de când mi-ai scris. E ceva ciudat şi minunat…

— De ce ciudat?

— Păi…

— Nu sunt prea tânără?

— Ba da, eşti. Eşti mult prea tânără şi totuşi eşti şi bătrână. Vezi lucruri cu un suflet bătrân şi eşti aşa de serioasă şi de citită, că-mi place să aud ce crezi despre orice. Şi de aceea e cel mai improbabil lucru şi totuşi, uneori, cele mai improbabile lucruri sunt cele mai bune, nu crezi?

— Da, da! spuse ea, dorindu-şi fierbinte, dintr-odată, să-l sărute.

Nu-i păsa că era căsătorit sau cum o fi fost. De fapt, voia să-l întrebe şi despre asta, dar care era eticheta pentru aşa ceva? Încercă să-şi aducă aminte de romanele din secolul al XIX-lea pe care le citise: cum se discutau acolo astfel de lucruri? Se uită la pomeţii laţi ai lui Lev, la claia lui deasă de păr, gura largă, largă – şi încă îşi mai ţineau mâinile peste masă.

Klimov începea să intre în panică. Dacă afla şeful lui, generalul Vlasik? Dacă auzea Stalin? Un tată gruzin furios e ceva înspăimântător chiar dacă nu e Omul de Oţel, Tatăl Popoarelor, Liderul Proletariatului Mondial, Comandantul Suprem, Preşedintele Comitetului de Stat pentru Apărare, Secretarul General şi… dar Stalin era toate astea! Se ridică, plimbându-se în sus şi-n jos. Trebuia să pună capăt chiar acum.

Draga lui micuţă Svetlana merita iubire, însă scriitoraşul ăsta de paradă, evreul ăsta avea patruzeci de ani şi era căsătorit! Era o greşeală îngrozitoare. Trebuia să înceteze pe loc. Tuşi şi după aceea tuşi din nou, mai tare.

— Svetlana, intru în câteva minute, strigă el.

Nu mai aveau timp. Se ridicară, iar el se aplecă şi-şi apăsă buzele peste buzele Svetlanei – doar o clipă; o ezitare, apoi, dintr-odată, se sărutau sălbatic. El părea s-o devoreze… ca un leu, desigur. Senzaţiile goneau prin ea şi o ameţeau. Nu putea să facă dragoste cu el – nu se punea problema! Tatăl ei nu i-ar permite să facă sex înainte de căsătorie, dar, Dumnezeule!

Klimov asculta de-afară. Trebuia să facă ceva, chiar acum. Trebuia! Dacă fata îşi pierdea virginitatea… ar fi fost terminat, ar fi murit în Gulag, sfărâmat în colbul lagărului. Ar primi cele Opt Grame!

Bătu la uşă.

— Svetlana! Trebuie să plecăm!

Dar Lev o prinsese pentru un alt sărut şi ea îl devora la rândul ei la fel de aprig. Era ceva divin legat de sentimentele a doi oameni aşa de îndrăgostiţi, aşa de perfect armonizaţi – Svetlana nu mai trăise niciodată o asemenea încântare. În cele din urmă, clătinându-se de parcă ar fi fost beată, păşi înapoi.

Lev îi zâmbi.

— Dumnezeule, mi-a plăcut! Mi-a plăcut să te sărut! şopti el.

Apoi, tot în şoaptă, îi spuse:

— Citeşte toate articolele mele şi o să-i trimit mesaje speciale micuţei mele Leoaice! O să te sun şi, dacă nu poţi să vorbeşti, spune „Am prea multe teme”; dacă te gândeşti la mine, spune „Florile din Aleksandrovski se deschid” şi…

— Şi dacă vreau să-ţi spun că te iubesc şi te doresc în fiecare clipă, atunci ce să spun?

— Spune „Micuţa Leoaică e flămândă”.

— O, Doamne, şopti Svetlana, sprijinindu-se de masă. Leoaica *este* flămândă.

IV

Cortul Crucii Roşii era gol; *Il Primo* nu mai era acolo. Pentru o clipă, Fabiana intră în panică. Era prea devreme să se ridice. Delirase mare parte a dimineţii, ţipând despre condamnări la moarte şi potcovirea unui om şi lopeţi şi săbii. Nu era în stare să se ridice. Oare se rătăcise? Îl luase cineva?

Avea o idee despre cine sau ce era, iar gândul că s-ar putea să fi fost arestat o lăsă fără suflare ca un pumn în stomac. Ieşi în fugă din cort, privind într-o parte şi apoi în cealaltă.

— Îmi place la nebunie peisajul ăsta rustic, spusese el când se trezise de-a binelea, mai devreme în cursul după-amiezii.

Pacientul era categoric un guraliv. *Madonna!* Nu înceta niciodată, însă părea interesat de toate detaliile vieţii ei: părinţii, ce cărţi citea, ce visuri avea, primele iubiri, de ce vorbea ruseşte şi după aceea ce credea despre căsătoria ei… Nimeni nu fusese vreodată interesat de ce simţea ea – cu siguranţă nu soţul ei, care, în cei patru ani petrecuţi împreună, abia dacă o întrebase ce face. De fapt, Pacientul Numărul Unu era mai degrabă ca prietenele ei preferate de acasă, dar mai deştept, şi era aşa de amuzant când trecea de la rusă la italiană, antiteza totală a lui Malamore, care îşi scrâşnea cuvintele de parcă discuţia era o piatră îndesată într-o menghină. Când vorbea despre el, *Il Primo* vorbea despre gusturile lui în materie de frumuseţe, de cărţi, de cai, de Italia, de scris…

— Cum pot să-ţi placă pajiştile astea? întrebase ea. Aşa de nesfârşite! Aşa de plate! Un orizont care-ţi fură sufletul. Nu-i nimic acolo, kilometru după kilometru… Cum pot să-ţi placă? Mă gândesc la dealurile din Toscana, la stâncile din Amalfi, laguna Veneţiei, orice, numai sălbăticia asta, nu.

— Ce-mi place mult e floarea-soarelui, răspunsese el. Am călărit prin câmpuri de floarea-soarelui, smălţuite cu praf. Soarele dogorea, iar feţele lor păreau să-mi zâmbească, singurele chipuri zâmbitoare într-un tărâm închinat prafului de puşcă şi crimei.

Ea absorbi cele spuse.

— E un câmp imens de floarea-soarelui chiar lângă sat.

— Serios?

Acolo trebuie să fie, hotărî ea. S-a dus să vadă câmpul de floarea-soarelui.

Ieşi în fugă din sat, blestemându-şi uniforma de asistentă, albă şi cu volănaşe, care, fiind italienească, era minuţios gândită mai degrabă să fie feminină şi era mai puţin practică decât a oricărei alte ţări, fugind prin stepă, peste un câmp de secară care nu fusese încă secerată – şi iată-l: o siluetă fragilă, purtând uniforma kaki nouă cu care îl îmbrăcase ea, ţinând sticla ei de vin de Crimeea şi privind marea de floarea-soarelui.

— *Maledetto bastardo! Che il diavolo ti porti!* Ce dracu' faci aici? Cine-a zis că poţi să te mişti? Cum îndrăzneşti? strigă la el, furioasă că se pusese astfel în pericol.

Îi smulse sticla de vin din mână.

— Păi, m-ai găsit, zise Benia.

Trezit din ultimul somn, se simţise cu mintea limpede şi viu în cel

mai înalt grad, aproape renăscut.

— M-ai speriat, spuse ea, simţindu-se mai liniştită.

— Chiar aşa? întrebă el. Şi ai băgat de seamă că am plecat? Ţi-ai făcut griji?

— N-ai observat, *maledetto bastardo*, că eşti singurul meu pacient? Sigur că am băgat de seamă!

— Deci ştii şi tu să înjuri?

Îi zâmbi. Iar ea îşi dădu seama că era obişnuit să fie iubit şi admirat şi se luptă cu nevoia de a-l admira şi ea, la rândul ei. Era un pacient fără nume. Curând, avea să plece. Dar unde? îi întinse chipiul pe care-l purta când îl găsiseră.

— Pentru soare. O să te arzi. Eu sunt învăţată cu căldura asta, dar tu eşti palid…

Benia privi chipiul.

— E italienesc, spuse el.

— Este. De aceea nu te-au împuşcat.

Benia îl puse la loc, gândindu-se: „Doctorul Kapto trebuie să mi-l fi pus, să-mi ofere mai multe şanse să scap”. Din nou, ca şi cu Ganakovici, era buimăcit de acţiunile oamenilor.

— Vino înăuntru! Trebuie să ne întoarcem în cort. Nu-i sigur aici…

— Nu ştiu dacă înăuntru e sigur, răspunse el.

Veni lângă el.

— Nu m-am gândit la asta. Pentru tine, vrei să zici?

— Da, pentru mine.

Se gândi la Malamore şi la prietenii lui din Cămăşile Negre, la Dirlewanger şi SS.

— Asta depinde de cine eşti.

Benia oftă.

— Trebuie să plec. Acum. Azi.

— Nu te-ai făcut bine. S-ar putea să mai sângerezi. Poate reveni febra. S-ar putea redeschide rana de la umăr.

— Mă îndoiesc. Nu după treaba minunată pe care ai făcut-o.

— Cine eşti? Ştiu că eşti rus şi vorbeşti ceva italiană. Eşti?…

Benia îşi ţinu răsuflarea. Ăsta era, momentul când putea să-l predea, să-i pună capăt vieţii.

— Întrebi ca femeie, ca asistentă medicală… sau ca soldat italian?

Ea clipi, iar el o văzu gândindu-se bine.

— Nu poţi să spui?

— Crocodilul Malamore e fascist, nu, un adevărat adept?

— Semăn şi eu cu unul?

— Chiar nu ştiu.

Benia se gândi la Kapto şi la Tonia. Nu mai ştia nimic. Natura umană nu înceta niciodată să-l uimească, prin actele de cruzime şfichiuitoare şi actele de bunăvoinţă aleatorii.

Se uită țintă la Fabiana, în ochii ei – erau căprui-închis, şi după aceea îi căzu pe faţă lumina soarelui, iar căpruiul se schimbă în nuanţa mierii, iar el înţelese brusc ceea ce ştia deja, că urma să aibă încredere în ea. Chiar şi în mijlocul acestor nisipuri mişcătoare. În realitate, n-avea de ales.

— Mă cheamă Benia Golden.

— Benia Golden.

Fabiana savură numele, îl spuse de două ori.

— *Oh Dio*, sună minunat în italiană, zise el. Dar, pe de altă parte, totul sună mai bine în italiană.

— Deci eşti din Armata Roşie, rătăcit în spatele liniilor noastre? *Madonna santa!*

Privi înapoi spre sat. În scurt timp, cineva o să observe că stau de vorbă afară sau ar putea veni Malamore cu camarazii lui din SS.

— Putem să ne plimbăm puţin pe câmpul de floarea-soarelui? Te rog, vino cu mine.

Fabiana clătină din cap, dar merse alături de el.

— Spune-mi despre copilăria ta din Veneţia… Fabiana, dacă-mi permiţi?

Ea începu să răspundă, însă apoi se opri.

— Nu te-am întrebat absolut nimic despre tine. Mă întrebam, încercam să ghicesc, ce făceai pe timp de pace.

— Vreau o gură de vin înainte să mă apuc de asta, zise el şi luă înapoi sticla din mâna ei, scoţându-i dopul.

— Stai, spuse ea. Nu poţi să bei. Anestezicul, analgezicele.

— Serios?

Păru neliniştit şi, pentru o clipă, asta o făcu să zâmbească larg.

— Pun pariu că în viaţa reală eşti un ipohondru, îl necăji ea.

— Sigur că sunt, dar nu şi azi. Oricum, n-am prea multe şanse să scap. Dă-mi voie să fac asta, zise el şi sorbi din sticlă, îmi place vinul Massandra şi într-o bună zi o să-ţi povestesc despre Crimeea. Acum e rândul tău.

Fabiana privi în jur. Nimic. Doar cerul de un albastru-verzui, soarele şi tulpinile înalte de floarea-soarelui, smălţuite cu pleavă, în toate părţile.

— Nu pot. Sunt de serviciu…

— Chiar eşti? Cred că eşti în Regatul Secret al Florii-Soarelui, unde poţi să faci orice. Suntem într-o dimensiune în afara lumii reale, iar aici suntem liberi pentru prima şi singura dată în acest război. Eşti eliberată de armată şi de soţul tău mort şi de Malamore, iar eu nu sunt soldat, prizonier şi nici chiar pacient. În Regatul Secret al Florii-Soarelui, nu am niciun trecut. Există doar doi locuitori ai regatului, iar unul dintre ei e o femeie care e adesea supărată şi îşi împinge în afară bărbia, şi face semn cu degetul – şi unul e doar recunoscător s-o vadă

supărată cât mai des, pentru că asta o face să arate magnific. În plus, Fabiana, dacă nu bei, n-o să-ţi spun nimic. Ne-am înţeles?

— Un italian consideră că e un sacrilegiu să bei din sticlă…

— Cum e şi să tai pastele?

— Exact. Sau să le mănânci cu lingura.

— Fir-ar să fie, zise Benia, avem noroc că suntem în viaţă. Cred că Bacchus o să te ierte. Haide, stai jos.

— Uniforma asta albă tâmpită, o să se păteze de la iarbă şi…

— Atunci doar bea.

Fabiana luă vinul şi bău din sticlă. Benia se lăsă în jos, cu puterea vlăguindu-se şi vederea slăbind şi începând să se înceţoşeze; oftă şi îşi reveni, revigorat de vin.

— Am fost arestat, condamnat la moarte, pedeapsa a fost comutată şi am fost trimis în Gulag. Dar am primit această nouă şansă la viaţă.

— Şi tortura *asta* şi faptul că ai fost împuşcat este noul tău început minunat? întrebă Fabiana, îngenunchind lângă el.

— M-au lăsat să intru în batalioanele disciplinare, ca să pot trăi din nou, şi nu sunt sigur că o să mai am altă ocazie.

Fabiana îi zâmbi, cu faţa foarte aproape de a lui.

— Păi, n-a fost un noroc că iapa ta te-a păzit, aşteptând să fii găsit? Şi când m-ai găsit pe mine, să te cos?

— Şi să-mi dai vin. Dar, pe de altă parte, calul ăla mi-e cel mai drag prieten şi poate că, în afară de ea, tu eşti singurul prieten pe care-l am pe lumea asta în acest moment. Aşa că vreau să mă bucur de asta. Atâta tot. N-am niciun plan dincolo de acest câmp de floarea-soarelui, de acest vin stătut şi de discuţia cu asistenta mea veneţiană.

— Pentru ce ai fost condamnat la moarte?

— Ţi se pare că arăt a ucigaş? Sau a jefuitor de bănci?

Tăcu.

— Nu. Eram scriitor. Am căzut în dizgraţie – şi încă nu ştiu exact de ce. Dar am ajuns deţinut politic care muncea la… ai auzit de Kolîma?

Fabiana clătină din cap

— Păi, minele de aur penitenciare din estul îndepărtat.

— Nu te-am considerat miner.

— N-a fost vocaţia mea.

— Ştiu – dar bineînţeles că eşti scriitor. E evident.

Deasupra lor, pe cerul sclipitor cu câteva dâre albe, o formaţie de avioane germane zbura spre Stalingrad. Fabiana se ridică.

— Trebuie să ne întoarcem, spuse ea, clătinându-se puţin şi, în timpul acesta, atomii dintre ei se rearanjară: îşi dădu seama limpede.

Şi în ei se schimbase ceva. Dar putea să nu însemne nimic, îşi spuse ea repede. Acelaşi lucru îl făcea şi o imagine frumoasă – ţi-o aduci aminte, însă momentul trece repede.

Îşi scutură hainele şi îl privi sever:

— După toate prin care ai trecut, ai energie de risipit încercând să flirtezi cu o asistentă, *stupido?*

— Şi dacă ar fi ultima urmă de viaţă pe care o am, răspunse el. Cum aş putea-o folosi mai bine?

Trase aer în piept şi glasul i se schimbă.

— Ştii, Fabiana, o să-mi aduc aminte asta, oarecum veşnic.

— Şi eu, spuse ea. Oarecum veşnic.

Şi, când o spuse, ridică mâna dreaptă cu degetele desfăcute spre cer, iar el râse, imitând-o.

— Iar râzi de mine? întrebă ea grav.

— Nu, te preamăresc. Oarecum veşnic! zise el şi făcură amândoi gestul.

Apoi, el se întoarse şi porni înapoi.

— Benia, spuse ea.

El privi în urmă. Voia s-o sărute, dar se simţea dintr-odată sleit, dintr-odată neajutorat, iar în spatele pleoapelor i se învârtejeau scântei roşii. Aproape căzu, iar ea îşi puse braţele în jurul lui şi-l sprijini.

— Trebuie să te duci în pat. O să spun că nu ştiu cine eşti.

— Mai bine spui…

— …că purtai o uniformă italienească, pentru că eşti unul dintre mercenarii noştri ruşi?

— Dacă poţi să spui aşa, o să-mi ofere un timp în plus.

— Benia Golden e un nume evreiesc, nu-i aşa?

Benia încuviinţă, sprijinindu-se de umerii ei puternici.

— Nu mi-a mai rămas nimic de zis. Viaţa mea îţi aparţine acum.

Când se trezi, se lăsase noaptea. Era din nou în cort, iar Fabiana stătea lângă pat.

— Visam discuţia noastră din… şopti el.

— Regatul Secret al Florii-Soarelui.

— S-a întâmplat, nu?

Ea încuviinţă, privindu-l lung şi ducându-şi degetul la buze. Benia se întreba la ce se gândea.

— Mă îndoiesc că o să ne mai vedem vreodată, spuse el. Probabil că nu. Dar voiam să spun că, pentru mine, au fost cu adevărat cele mai fericite ore din războiul ăsta – nu, din ultimii câţiva ani din viaţa mea.

O, cuvintele astea, se gândi ea, ea, care învăţase poezie. Voia să le audă din nou şi să le treacă lacom prin gură, savurându-le, devorându-le.

— Şi pentru mine, spuse ea, ridicând o mână, cu degetele desfăcute. Oarecum veşnic!

El încuviinţă; da, Fabiana îşi aducea aminte.

— Ascultă, nu vreau să-ţi asumi niciun risc pentru mine, spuse el.

Promite-mi că n-o s-o faci.

— Promit. Dar vreau să te ajut… dacă pot.

— Spune-mi doar atât. Unde sunt caii?

— Grajdurile sunt chiar lângă cortul ăsta. Dar ai grijă la cămile.

— Calul meu mai e acolo? E o iapă Budionîi castanie, cu o pată albă în frunte şi chişiţe albe.

— Nu ştiu.

— Sunt păziţi?

— Nu şi noaptea.

— Am nevoie de o armă înainte să pot să plec.

— O puşcă?

Fabiana păru îngrijorată.

— Montefalcone ţine toate armele confiscate în arsenalul nostru, în coliba de lângă grajduri, dar…

— Îmi pare rău. N-ar fi trebuit să întreb. Lasă baltă armele, te rog… Dar trebuie să plec în câteva ore.

— Nu mai poţi rămâne încă o zi?

— Nu pot să risc. Plec la noapte.

Îşi puse mâinile într-ale ei.

— Oarecum veşnic.

V

Scumpă Leoaică,

Vreau doar să te sărut din nou. Pe buze, pe gât, pe umeri. Vreau să-ţi simt mirosul părului. Mă încânţi…

Leul tău, doar al tău.

Ziua a şaptea

I

În toiul verii, întunericul deplin nu se lasă decât târziu, iar Benia aşteptă până trecuse bine de miezul nopţii. Îşi asculta inima ticăind ca un detonator şi zgomotele satului. Pisici care se băteau, cămilele care fornăiau, focuri de armă răzleţe, avioane care treceau pe deasupra, italieni cântând, cai nechezând încetişor – şi apoi doar un şuierat afară din cort.

— Benia!

Deschise clapa cortului şi o văzu pe Şosete Argintii, condusă de Fabiana. Iapa îl cercetă, iar Benia o mângâie pe bot şi o sărută pe gât.

— *Grazie mille*, îi spuse Fabianei, *grazie mille*.

Iar Fabiana, îmbrăcată acum cu o uniformă italienească verde-deschis, cu o *bustina* **[19]** împinsă neglijent pe ceafă, îi spuse acelaşi lucru şi după aceea el o sărută pe obraji, de trei ori, în stil rusesc, şi o simţea aşa de caldă şi aşa de aproape de el şi o sărută pe gură, iar ea îi răspunse la sărut şi şopti:

— Benia, trebuie să mă loveşti ca să…

— Nu mi-e uşor.

— Grăbeşte-te!

Benia o lovi peste faţă, iar ea tresări şi îşi duse mâna la buză.

— În regulă.

Pe vârful degetului se vedea sânge.

— În coburi e mâncare. Du-te acum! Du-te!

Şosete Argintii se smuci când încălecă, iar Benia o linişti cu o atingere pe greabăn. Voia să-i spună Fabianei cuvinte poetice, să-i spună „oarecum veşnic”, dar îi era prea teamă să se gândească la aşa ceva. În schimb, fără să privească înapoi, îi dădu pinteni calului, care porni în galop uşor şi plecă, ştiind că Fabiana o să aştepte un pic şi apoi o să strige: „Ajutor!” Căzuseră de acord că ea va spune că „prizonierul” a lovit-o şi a fugit în noapte. Şi o să-şi bată italienii capul să urmărească un prizonier rus rănit care fugise? Puţin probabil.

Merse călare prin câmpurile de secară, rămânând aproape de împrejmuiri. În beznă, putea să vadă vârfurile celor o mie de fire de floarea-soarelui coborâte spre pământul întunecat, aşteptând soarele să le trezească, iar dincolo de ele, stepele care ajungeau până la Don. În vreme ce călărea, îşi dădu seama că nu are nicio armă, nici măcar un briceag cu care să se apere – doar unghiile, se gândi el, zâmbind înverşunat. Trase de hăţuri şi o opri pe Şosete. Trebuia oare să se întoarcă şi să fure o armă – măcar un pistol, ca să se poată împuşca, mai bine decât să cadă în mâinile oamenilor lui Mandrîka? Îl copleşi nehotărârea şi îşi trecu mâna peste frunte. Nu se pricepea la aşa ceva, nu se pricepea deloc. Habar n-avea unde să se ducă sau ce să facă.

Auzi zgomotul înăbuşit de copite venind peste câmp. Inima începu să-i bată repede – îl urmăreau deja. Descălecă şi rămase în umbră, ascultând, tremurând. Se auzea de parcă îl urmărea un singur călăreţ. Era oare Malamore? Sau vreunul dintre *hiwi* lui Mandrîka?

Apoi auzi o voce blândă:

— Benia, eu sunt. Eşti acolo?

— Aici!

Fabiana venea spre el, călare pe calul ei palomino.

— N-ai luat nicio armă. Am uitat să-ţi dau astea.

Îi înmână un Parabellum, câteva grenade şi un Papaşa cu muniţie, dar mai avea şi o puşcă în tocul de pe crupa calului.

— N-am ştiut pe care să le iau.

— Mulţumesc, dar ai furat prea multe. O să observe. Du restul

înapoi şi grăbeşte-te!

— În regulă, zise ea, însă nu se mişcă.

— Trebuie să plec mai departe. Voiam să zic… n-o să te uit niciodată, nici pe tine, nici ce ai făcut pentru mine, totul…

— *Va bene*, şopti ea. Oarecum veşnic.

Şi făcu gestul bizar cu care era familiarizat. Benia îşi puse repezit Parabellumul la centură, PPŞ-ul pe umăr şi „zincurile" în care se afla muniţia pentru magazia ca o tobă în cobur, dându-i înapoi puşca. Fabiana o strecură în tocul ei. Benia încălecă pe Şosete Argintii şi privi în urmă spre ea.

Fabiana nu se mişcase. Benia o întoarse pe Şosete. Fabiana era tot acolo.

— Bine! Mulţumesc. Trebuie să plec, Fabiana, şi trebuie şi tu să te duci înapoi. *Vai subito! Arrivederci.*

Ea îşi întoarse palomino-ul, dar făcu o rotire completă şi ajunse mai aproape de el.

— Ştii, *Il Primo*, nu pot să mă întorc. Nu acum. Tu ai calul şi armele şi ai plecat. Iar ei o să ştie şi o să mă împuşte pentru trădare.

Benia asimilă totul într-o clipă: italienii vor presupune că luase un ostatic; o să-i urmărească; şi probabil că o să moară împreună. Nu asta plănuise, dar ştia că Fabiana avea dreptate. Aducându-i armele, se pusese în cel mai mare pericol.

— Aşa că mergem împreună. Dar trebuie să plecăm acum!

Caii erau nervoşi; Şosete Argintii bătea din picioare; din sat se auzeau strigăte; se aprindeau luminile; şi după aceea răsună prima împuşcătură.

Benia se aplecă şi-i lovi calul cu cravaşa peste crupă. Violante aproape se ridică pe picioarele dinapoi, însă Fabiana rămase în şa şi apoi porniră la galop. Pe deasupra lor şuieră o salvă de foc de armă automată, iar Benia văzu fulgerele din capul ţevilor de puşcă din sat şi dâre de praf pe pământ, ridicându-se în urma loviturilor. Un glonţ ricoşă chiar lângă scările lui. Un reflector aruncă o rază în întuneric, în căutarea lor. În ritmul acesta, o să-l împuşte curând ca pe un câine. Apucă frâul calului Fabianei şi o trase mai aproape de el:

— Stai lângă mine.

Reflectorul îi găsi şi Benia o putu văzu dintr-odată limpede, cu cizmele şi pantalonii şi uniforma, cu *bustina* peste părul strâns – îi mulţumi lui Dumnezeu că nu purta uniforma ei de asistentă albă-ca-zăpada şi îndreptă Papaşa drept spre ea, ştiind că o pot vedea şi italienii şi, într-adevăr, glasurile strigară „Fabiana!" şi după aceea i se adresară lui:

— Dă-i drumul Fabianei!

Dar împuşcăturile încetaseră. N-o s-o omoare, ştia asta, când de fapt pe el îl voiau.

Folosind-o ca pe un scut, purtă ambii cai până ieşiră din raza armelor, iar în noaptea aceea argintie de vară luna era sus pe cer, luminând iarba înaltă, floarea-soarelui şi secara. Şi, tot timpul, ea era alături de el, concentrându-se asupra călăritului, împungându-şi cu pintenii iapa palomino, îmbrăcată pentru aşa ceva, iar el îşi dădu seama cândva, în cursul serii, că Fabiana luase o decizie temerară şi acum trebuia să se împace amândoi cu consecinţele ei. Avea o sclipire de ceva ce nu mai văzuse la ea şi, uneori, când privea în urmă, Fabiana zâmbea în timp ce călărea, cu dinţii ei albi strălucitori în lumina lunii.

II

Era dimineaţă la Kremlin, iar Svetlana era trează de-a binelea şi se gândea la Lev Şapiro.

Trezitul devreme era un simptom al faptului că era îndrăgostită, decise ea, dar dragostea este singura boală pe care îşi doreşte s-o facă toată lumea.

În câteva zile, trecuse de la şcolăriţa sovietică ideală şi eleva silitoare la o îndrăgostită şi o visătoare, iar acum nu-i păsa deloc de teme. Se tot uita la telefon. Îi dăduse lui Şapiro numărul liniei private din apartamentul ei, cea pe care o foloseau ea, Klimov şi menajera. Aşteptă, şi după aceea mai aşteptă o vreme; apoi începu să sune. Era cât pe ce să răspundă la primul ţârâit, însă ar fi părut ceva disperat, prea dornic. Îşi ţinu răsuflarea, numărând patru, cinci, şase ţârâituri, după aceea răspunse.

— *Ia slujoo*, spuse. Ascult.

Linia telefonică avea ecou şi pârâia, o reverberaţie de sonar care se îndepărtează, iar ea îşi imaginează stâlpii de telegraf şi firele care se întind peste stepe, râuri şi ferme, o linie de comunicaţie fragilă între ea şi iubitul ei.

— Eu sunt, Sveta, spuse el în cele din urmă. Mă auzi?

— Da, da. Stai o clipă.

Sări şi închise uşa, ca să nu audă menajera şi dădaca.

— Sunt aici. Se deschid florile în Grădinile Aleksandrovski! Tu ce faci?

— Sunt pe front, în buncărul Cartierului General.

— Şi asta unde e?

Răguşeala vocii lui răsună prin linia care deforma glasul şi avea reverberaţii.

— Localizarea mea e strict secretă, însă pot să-ţi spun că e un oraş cu numele tău.

Râse şi ea.

— Vorbeşti aşa de cifrat, că nu poate descifra nimeni.

— Ştiu.

Urmă o pauză.

— Eşti singură?

— Da.

— Trebuie doar să-ţi spun, scumpă Sveta, că vreau să te sărut din nou, pătimaş, profund.

— O, Dumnezeule, răspunse ea, cu inima bătând cu sincope, aproape topindu-se în receptor.

— Nu, serios, încă îţi mai simt parfumul pielii. Îţi simt gustul buzelor.

Svetlana trase adânc aer în piept.

— Şi eu vreau să te sărut. Mi-aş dori să fii aici. Nu pot să lucrez. Învăţatul mă plictiseşte.

Şapiro gemu.

— Dacă am fi fost singuri…

— Dacă am fi fost?

— Dacă nu te-ar fi aşteptat detectivul tău.

— O, a ascultat tot, dar am reuşit să ne sărutăm, jubilă ea. Şi ce sărut!

— A fost primul tău sărut?

Ea încuviinţă.

— E rău dacă a fost primul? Sunt prea novice pentru tine? O să te plictiseşti de mine?

— Nu, e fermecător, e încântător. Devine foarte special pentru mine. Şi am avut şi foarte multe despre care să vorbim. Vreau să ştiu ce citeşti, ce gândeşti – însă n-avem timp acum. Acum trebuie să-ţi spun lucrurile esenţiale, care sunt că mă gândesc la tine în buncărul oraşului cu nume faimos de pe Volga şi că vreau să te sărut din nou acum. Fără întârziere.

— Şi eu tânjesc după tine, şopti ea.

Urmă o pauză în convorbire. Svetlana auzea voci ca nişte fantome ricoşând pe linie. Şi apoi Şapiro reveni, glasul lui sunând mai imperios.

— Trebuie să închid. Toţi corespondenţii trebuie să folosească telefonul acesta. Aşteaptă Grossman şi devine nerăbdător. Vrea să ştie cine e prietena mea…

— O să-i spui?

— Dumnezeule, nu. Tu eşti un secret. Din foarte multe motive.

— O să fii în siguranţă?

— Pentru tine, iubire, da. Lupta e disperată aici. Dar oraşul acesta n-o să cadă. Sveta, o să câştigăm.

— Sărutări, Lev, Leule drag. Mai sună-mă. Curând.

— O să te sun în fiecare oră liberă pe care o s-o am, promit, Leoaică dragă. Îţi trimit o sărutare prin telefon. Uite! O simţi? Merge

din buncărul acesta de pe Volga până la tine. E un fior sacru. E trimis de dragoste. Îl simţi?

— Da, îl simt. Uite şi unul de la Kremlin. Peste râuri mari şi stepe şi poduri.

O pauză:

— L-am primit. Pe mâine. Te sărut, scumpo.

Svetlana puse receptorul jos. Roşeaţa îi năvăli în trup, izvorându-i din mijloc, din coapse, spre picioare şi în sus, spre gât şi buze, către fiecare punct al corpului. Închise ochii. În câteva zile, se schimbase complet. Nu mai era doar fiica lui Stalin. Un bărbat frumos şi curajos, aflat într-un buncăr undeva, departe, în Stalingrad, se gândea la ea, iar ea… era scumpa cuiva, secretul cuiva.

III

Consulul Malamore era furios: Fabiana dispăruse, iar satul era în haos total. Însoţit de aghiotantul său şi câţiva dintre cercetaşi, plecase călare în zori la Radjillovo, abia aşteptând să-i facă o vizită în cortul ei de Crucea Roşie.

Simţea că face progrese. Fabiana era şocată de moartea lui papă-lapte de bărbatu-său – un soldat îngrozitor şi nu mult mai bun nici ca om – dar războiul întotdeauna îi alegea pe cei puternici de cei slabi; şi aşa se întâmplase şi cu Ippolito Bacigalupe, înlăturat aşa de uşor în prima lui încăierare. Acesta era un război, iar Fabiana avea să-şi revină curând. Era dură şi sigură pe sine, genul de italiancă frumoasă alături de care îşi dorea să se retragă din activitate; avea să le fie tată copiilor ei, iar acei copii aveau să conducă un nou imperiu arian pe faţa pământului. Era în război de multă vreme şi era ostenit; aceasta urma să fie ultima lui luptă. Nu ducea lipsă de fete. Avea, la Harkov, o rusoaică rumenă în obraji. Dar bineînţeles că Fabiana era altfel. Victoria lui Hitler era acum aşa de aproape, la doar câteva săptămâni distanţă. Dacă ne asigurăm Donul şi Stalingradul, îşi spuse el, ruşii se vor prăbuşi şi se vor retrage dincolo de Urali, şi apoi pot să-mi agăţ cizmele în cui.

În vreme ce călărea prin sat, visa să cumpere o fermă întinsă pe pământurile negre şi fertile din sudul Rusiei, ca un colonist militar din Imperiul Roman. Ţăranii ruşi ar lucra pământul ca sclavi; iar el ar călări peste hectarele aurii de porumb, pe armăsarul lui negru, împreună cu Fabiana pe iapa ei palomino, şi el şi-ar odihni din când în când mâna pe pielea braţului ei de culoarea chihlimbarului…

În loc de asta, când se opri împreună cu oamenii lui, veniră în galop călăreţi cu rapoarte din est şi vest şi Dumnezeu mai ştie de unde, iar soldaţii italieni alergau de colo-colo, unii chiar plângeau, se

trăgeau focuri de armă în stepă, erau înşeuaţi caii, kalmîcii dădeau jos de pe cămile lăzi cu muniţie – şi când îl văzură pe Malamore încremeniră cu toţii. Şi iată-l pe maiorul di Montefalcone cu chipul lui flasc hohotind ca o fetiţă – da, ca o fetiţă, pentru numele lui Dumnezeu!

— S-a dus, consule, s-a dus! A luat-o prizonierul!

Montefalcone îşi şterse ochii cu batista.

— Observ, spuse Malamore, descălecând. Dar cine e *el?*

— Un rus. Am crezut că era *Schuma*, dar nu era. Probabil că a fost unul dintre partizani.

Malamore a fost sfredelit de o străfulgerare de furie criminală, însă o zdrobi între dinţi.

— Treci la telefon şi vorbeşte cu *Schuma* şi află. După aia îi urmărim şi-i prindem. Şi, când îi prindem, e a mea.

— *Si, si, signore*.

Malamore se încruntă la el. Aristocraţilor ăstora le lipsea patima fascistă; avea să vină ziua când, împreună cu camarazii săi fascişti, avea să-i pună la zid – dar era mai mult de-atât. Nu-i plăcea cum îl priveşte Montefalcone şi ştia de ce o face maiorul. Dacă persoana care fusese răpită n-ar fi fost o fată, dacă n-ar fi fost Fabiana, şi-ar fi bătut ei capul, asumându-şi acest risc?

— Tu doar urmează ordinele, Montefalcone. Vii şi tu cu noi?

— Eu? Dacă doreşti, spuse Montefalcone.

— Evadarea prizonierului a avut loc în ograda ta, domnule maior. E responsabilitatea ta.

— Am înţeles, consule.

Se întoarse spre ordonanţa lui.

— Jacopo, adu-l pe Caruso.

Malamore sări în şaua armăsarului său, Borgia, făcând semn escadronului de cazaci şi cercetaşi kalmîci să-l urmeze. Scoase o ţigară de foi subţire şi unul dintre kalmîci i-o aprinse.

— A obligat-o? îl întrebă pe Montefalcone, urmărind scenariul în minte.

— Sigur a obligat-o.

— Sigur? *Madonna santa*, Montefalcone, dă-mi răspunsuri sigure.

— Da. Sub ameninţarea armei. Ce italiancă s-ar duce cu un Ivan? Da, sub ameninţarea armei.

— Dar calul? Cum l-a luat?

— S-o fi ameninţat-o cu un cuţit?

— Cine i-a dat un cuţit?

— Poate că era unul dintre instrumentele chirurgicale.

— Arme?

— A pus mâna pe ce-a putut.

— Cum?

— Nu sunt sigur, domnule.

— Arsenalul vostru nu e păzit conform reglementărilor?

— Păi, da. Dar nu în fiecare clipă…

— Cârpaci ce eşti, mârâi Malamore. Hristoase, aristocraţii ăştia nu-s buni de nimic.

Acum, că era sigur că Fabiana e femeia lui, trebuia să afle dacă era o trădătoare. Dacă a trecut de partea cealaltă, va trebui să se descurce… Fusese o fată în Abisinia, o gazelă cu membre lungi şi pielea întunecată, care-i trădase pe italieni, iar el nu ezitase – se ocupase singur de ea. Pe de altă parte, era o localnică, o africană, în vreme ce Fabiana era italiancă. Şi totuşi… Ridică sprâncenele dese şi îşi trecu mâinile peste faţă.

— I-a văzut Jacopo, l-a văzut pe prizonier lovind-o.

Montefalcone încă mai bălmăjea.

— *Grazie a Dio*, zise Malamore, răsuflând uşurat. Mulţumesc lui Dumnezeu.

Era tot fata lui, o bună italiancă, viitoarea lui nevastă.

— Când i-au văzut oamenii mei şi au deschis focul, Ivan i-a prins frâiele şi a îndreptat arma spre ea. N-au avut de ales.

— Atunci e totul clar, zise Malamore.

Când o va salva, va fi a lui, Fabiana va şti şi n-o să mai existe greşeli prosteşti. Îl întoarse pe Borgia.

— Să mergem, strigă către detaşament.

— *Si, signore!* De ce vehicule aveţi nevoie? întrebă Montefalcone.

— Ăsta-i ţinutul cailor. Plecăm acum. Ne prinzi din urmă, Montefalcone, zise el şi-i dădu pinteni lui Borgia spre est, tropăind în timp ce ieşea din sat, cu italienii lui îmbrăcaţi în cămăşi negre şi kalmîcii pe poneii lor ciolănoşi, urmaţi de cazacii în uniformele lor germane, cu oţelul pintenilor sclipind în razele dimineţii.

Montefalcone încălecă pe Caruso şi-i urmă prin praf pe oamenii lui Malamore, cu ochii arzând. Şi el se gândea la Fabiana. Fusese obligată, cu siguranţă că fusese obligată, îşi şterse fruntea, cu capul bubuind. Şi totuşi se întreba de ce avea calul cu ea, de ce îşi schimbase uniforma albă de asistentă medicală şi de ce dispăruseră aşa de multe arme.

Oftă. Nimic nu era mai imprevizibil ca femeile – indiferent ce spunea Malamore.

IV

La prima ei întâlnire cu cel mai arătos tânăr din Moscova, Marta Peşkova se dăduse cu parfumul ei preferat de liliac şi îşi pusese rochia copiată de Cleopatra Fişman din revista americană *Vogue*. Era Sergo Beria, care n-ar fi putut arăta mai diferit decât tatăl lui. Mai degrabă,

se gândi Marta, semăna cu aventurosul star de film Errol Flynn, cu silueta suplă, părul negru des, mustaţa subţire elegantă şi uniforma bine croită. Avea optsprezece ani; ea avea şaisprezece şi era prea tânără să iasă la restaurantul Aragvi, aşa că o invitase la un ospăţ de prânz la el acasă.

Beria era singurul lider sovietic care locuia într-un conac, aflat chiar în mijlocul Moscovei; majoritatea liderilor, cum erau Molotov şi Satinov, stăteau în uriaşul bloc de apartamente de pe Granovski. Dar Beria era diferit. Tatăl lui Sergo muncea aşa de mult, că abia se întorcea să mănânce sau să doarmă, aşa încât mama lui, Nino, o blondă drăguţă, şi ea gruzină, a fost cea care le servi Martei şi lui Sergo o supra **[20]** gruzină în bucătăria casei bine păzite.

Marta îl privi cu atenţie pe Sergo. Ştia că tatăl lui controlează tărâmul întunecat al puterii, Organele şi lagărele. Era obişnuită cu lumea aceasta, pentru că Iagoda, unul dintre foştii şefi ai poliţiei secrete, fusese îndrăgostit de mama ei, Timoşa, şi îşi exprimase pasiunea în mod deschis, sub nasul tatălui ei, în faţa socrului ei, Gorki, chiar acolo, în vestitul lui conac. Dar Iagoda fusese judecat şi împuşcat înainte de război; iar succesorul său, Iejov, fusese şi el demis şi dispăruse, aproape sigur împuşcat şi el. După aceea fusese numit Beria şi era limpede că era un lider mult mai respectat, în care Stalin însuşi avea profundă încredere. Totuşi, Marta crescuse în acest mediu carnivor şi, deşi era aşa de tânără, îi cunoştea pericolele. Prietena ei, Svetlana, era blândă, dar tot era o prinţesă căreia îi plăcea să obţină tot ce voia, în vreme ce Vasili Stalin era un spiriduş răutăcios, un Caligula în devenire, un viitor Nero. Mama Martei, Timoşa, îi tot spusese: „Martocika, nu te căsători cu un Beria. Omul ăsta, Beria, e… Nu întreba, dar ştiu câte ceva. Pur şi simplu, n-o face!” Dar Marta o contrazisese: „Mama, Sergo nu-i ca tatăl lui. Chiar e o persoană plăcută şi cumsecade”.

Dar deja era o problemă. Se mai îndrăgostise cineva de Sergo Beria: prietena ei, Svetlana Stalina. Marta ştia că, pe când era doar o fetiţă şi mergea la mare în Gruzia, unde erau păziţi de Beria, Svetlana se îndrăgostise de Sergo. Dar acum îi sucise minţile scenaristul ei, Lev Şapiro, şi aproape că uitase de Sergo. Aşa că, fără îndoială, avea liber…

După ospăţul gruzin, gătit chiar de Nino, cu haceapuri, un fel de pizza, supă de boabe *lobio, mtsvadi* **[21]** şi *pkhali* **[22]** picant, Sergio spuse:

— Mamă, o s-o scot pe Marta la o plimbare. Martocika, mergem?

— Mi-ar face plăcere… zise Marta.

Se plimbară pe străzile prăfuite în după-amiaza fierbinte a Moscovei. Veneau din lumi asemănătoare, fuseseră la aceleaşi şcoli, ştiau aceiaşi oameni – familia Stalin, familia Mikoian, familia Satinov.

Trebuiau să fie atenţi, însă îşi puteau vorbi cu o oarecare sinceritate unul altuia. Aşa că, firesc, în vreme ce cutreierau prin Moscova, prin Grădinile Aleksandrovski de lângă Kremlin, în jurul Iazului Patriarhului, în sus pe Tverskaia (acum redenumită Strada Gorki, după bunicul Martei), sporovăiau aşa cum era posibil doar pentru cea mai restrânsă clică de tineri. Sergo ştia totul – cum erau nemţii pe punctul să năvălească peste Don şi să înainteze spre Stalingrad, cum era posibil chiar să ajungă până la oraşul lui Stalin şi cum avea să lupte Armata Roşie până la moarte, stradă cu stradă, uzină cu uzină – aşa încât, atunci când întrebă ce face Svetlana, Marta ezită şi după aceea îi spuse totul despre pasiunea ei pentru Lev Şapiro.

— Mă bucur foarte tare pentru ea, spuse Sergo, aprinzând o Herţegovina Fior pentru el şi alta pentru Marta. Probabil că se simte foarte singură la Kremlin. Foarte singură. Ce minunat pentru ea că are pe cineva! Toţi avem nevoie de cineva.

— Avem, a fost de acord Marta. Dar promite-mi că nu spui nimănui despre Sveta. Mi-a spus în cea mai mare taină, nu trebuie să ştie nimeni altcineva…

V

Benia şi Fabiana trecuseră cu caii printr-un pârâu şi acum mergeau înapoi pe drumul pe care veniseră. Benia nu se pricepea să meargă pe urme, dar, aducându-şi aminte de *Ultimul mohican*, se întreba dacă mai existase până acum vreun cercetaş călare evreu! Îşi amintea că prinţul Potemkin, iubitul împărătesei Ecaterina cea Mare, înfiinţase un regiment de cavalerie evreiesc, Israelovski, însă Prinţul de Ligne scrisese că evreii nu pot călări – arătau ca nişte „maimuţe pe cal”. Ei bine, e drept că evreii nu sunt născuţi călăreţi; noi suntem eruditi, nu soldaţi, iar acum încerc să fiu şi una, şi alta – doar ca să mai supravieţuiesc încă o zi, se gândi el.

Benia nu ştia nimic despre zona rurală prin care mergea, cu excepţia cărţilor pe care le citise – *Donul liniştit* de Şolohov şi *Cavaleria Roşie* a lui Babel – şi ce-l învăţaseră cazacii. Unde erau acum prietenii lui? Mai erau măcar în viaţă? Se alăturaseră hitleriştilor? Panka, probabil că nu, dar Prişcepa, iute de picior şi nechibzuit ca un pui de lup, îşi putea schimba calea cum îşi pocnea biciul. Ştiind că o să vină kalmîcii pe urmele lor, Benia evaluă situaţia în care se aflau. Nu era bună. Pe măsură ce adrenalina i se subţia în vene, începu să fie tot mai înfricoşat. Iar prezenţa Fabianei nu făcea decât să înrăutăţească lucrurile. Apoi îşi aminti cum îi spusese Panka: „E o ţară mare, trebuie să te încordezi ca să ţii pasul, trebuie să-i auzi glasul” şi înţelese că trebuia să-şi extindă planurile ca să fie pe potriva vicleniei şi întinderii ei. Bănui că urmăritorii vor presupune că s-a îndreptat spre est, către

liniile ruseşti, aşa că hotărî să pornească spre adăpost pe o cale mai ocolită.

După o oră de mers, îi auziră pe călăreţi. Se opriră, descălecară, iar Benia îşi slăbi Papaşa şi trase caii în iarba înaltă. Un grup de bărbaţi, ale căror siluete se conturau deasupra ierbii de mlaştină, călăreau spre Şepilovka, cartierul general al *Schuma*. Bineînţeles, se socoti el, italienii din unitatea Fabianei bănuiseră că o să se îndrepte spre est şi hotărâseră să meargă la Şepilovka, să încerce să afle cine era el în realitate. Asta era şi bine, şi rău; bine, pentru că-i asigura mai mult timp, însă era rău pentru că, dacă recrutau vreunul dintre mercenarii sau nemţii de-acolo, finalul – dacă-l prindeau – avea să fie unul groaznic.

Malamore şi Montefalcone călăreau spre cartierul general al trupelor *Schuma* de la Şepilovka, iar Montefalcone începu să cânte, cu glas puternic de tenor, un cântec de dragoste.

— Taci din gură, zise Malamore, şi merseră mai departe în tăcere.

Când intrară în Şepilovka, auziră cotcodăcitul găinilor, fornăitul cămilelor şi strigătele oamenilor băuţi – deşi era doar mijlocul după-amiezii.

Schuma şi cazacii, mulţi cu ochi sticloşi, fără cămăşi şi duhnind a alcool, fluturând săbii şi Schmeissere, ieşiră în stradă când auziră tropăitul cailor.

Pe iarbă fuseseră aşezate două eşafoduri cu trupuri care se legănau, cu pancarte pe care scria „partizan”; unul dintre ele era al unei femei. Malamore observă că nu toţi purtau uniforma Armatei Roşii. Câţiva erau cazaci în uniforme nemţeşti, cu placarde pe care scria „agent dublu”. *Schuma* îi spânzurau şi pe ai lor.

Italienii se opriră şi se holbară. Eşafodul scârţâia ca greementul unei corăbii vechi cu pânze.

— Ia uită-te la asta! zise Malamore.

Nimic nu-i era mai nesuferit decât o unitate nedisciplinată, iar oamenii aceştia erau nişte clovni periculoşi.

Montefalcone cercetă cu privirea în jur, de parcă ar fi fost în ultimul cerc al *Infernului* lui Dante.

Noul comandant, Bron Kaminski, acum spunându-şi se pare *SS-Brigadeführer*, bea cu ceata lui de dezertori. Cămaşa larg desfăcută, pieptul, ca şi faţa, roşu-închis. Când le arătă un scaun, Malamore îşi dădu seama că nu era prea impresionat de italieni.

— *Brigadeführer*, partizanul era unul dintre prizonierii tăi? îl întrebă Malamore pe Kaminski, cu ajutorul interpretului, după ce povestise esenţialul despre cum scăpase prizonierul rănit.

Erau în casa frumoasă cu un singur etaj pe care o rechiziţionase Kaminski. Odinioară proprietatea unui fermier înstărit, fusese

transformată în popotă, iar pe o masă erau împrăştiate brânză, pâine şi roşii, pe jumătate mâncate. Pe altă masă, se aflau sticle de votcă şi poşircă locală şi cutii cu tablete de Pervitin. Alături fusese îngrămădit un rastel cu arme, în principal nemţeşti, dar şi unele ruseşti.

Kaminski era pe jumătate beat şi drogat.

— Nu ştiu, zise el tărăgănat. Tocmai am ţinut un proces. Am găsit doi trădători în unitatea mea şi i-am spânzurat. Acolo.

— Mă interesează mai mult prizonierul pe care l-am pierdut.

Nările lui Malamore se dilatară de dezgust. Kaminski strigă o fată scundă machiată strident, îmbrăcată într-o tunică germană şi pantaloni de călărie care nu-i veneau deloc bine peste picioarele robuste.

— Ştim ceva despre vreun prizonier rus evadat?

— Da, *Brigadeführer*, zise fata, care avea un Schmeisser pe umăr, unul dintre prizonierii noştri a fugit după ambuscada în care a fost ucis colonelul Mandrîka.

— Cum a fugit? Şi cine era? întrebă Malamore.

— Doctorul nostru ştie totul despre el.

— Adu-l pe doctor, ordonă Kaminski.

A fost adus un bărbat, un profesionist treaz şi raţional; Malamore era oarecum uşurat să găsească o persoană normală în casa aceasta de nebuni. Bine îmbrăcat cu o tunică germană cu banderole cu Crucea Roşie şi cizme de călărie, inteligenţa lui distinsă radia dinspre chipul lipsit de expresie.

— Doctorul Kapto l-a cunoscut pe colonelul Mandrîka în şcoală, explică femeia cu vocea ei monotonă şi nazală.

Îi spuse doctorului povestea partizanului rus evadat care luase o asistentă medicală italiancă fie ca ostatic, fie ca scut uman.

— Da, probabil că el e, a fost de acord Kapto. După înmormântarea lui Mandrîka, a scăpat un prizonier şi l-am văzut plecând călare. Am dat alarma, am tras câteva focuri, dar… era întuneric.

— Cine e?

— Îl cheamă Golden. A fost deţinut în Gulag, un *ştrafnik* care a luat parte la ambuscada împotriva lui Mandrîka.

Abia acum observă Malamore fetiţa care stătea aproape de picioarele doctorului, aproape ascunzându-se în pulpanele tunicii lui, privindu-i pe toţi cu ochii mari, profund îngrijoraţi, ai unui copil care a văzut putreziciunea lumii în toată complexitatea ei. Avea un bandaj pe picior şi rochia sfâşiată.

Era pe punctul să întrebe cine era şi ce dracu' căuta aici, când Montefalcone, tamponându-şi sudoarea de pe faţă şi de pe buza de sus, spuse:

— Domnule, să plecăm de-aici.

De data aceasta, Malamore era de acord cu el.

— Mulţumesc pentru ajutor, îi spuse lui Kaminski. Îmi dai de veste dacă trec pe aici?

— E evreu, spuse femeia cu picioarele solide.

— Cine? întrebă Malamore.

— Golden, partizanul sovietic care v-a luat asistenta, zise femeia. Un evreu v-a luat asistenta.

VI

Fabiana se legăna în şa. Era seară devreme, iar cerul era un albastru-turcoaz presărat cu nori luminaţi în roşu-aprins. Pe când apunea soarele, se priveau unul pe altul, cu ochi ca de somnambuli, uimiţi că erau în viaţă. Caii trudeau; Şosete Argintii fusese supărată o vreme şi se agitase, cu urechile lăsate pe spate. Se împiedicase într-o groapă de marmotă şi-şi pierduse potcoava, iar Benia se dăduse jos să-i controleze chişiţa, dar avuseseră noroc, nu era nimic rupt. Totuşi, ştia că, dacă mai merg mult, o să-şi distrugă caii.

— Trebuie să ne oprim. Aici.

Ajunseseră la coliba unui fermier, care părea părăsită.

Fabiana descălecă prima, înţepenită, clătinându-se când ajunse jos.

— O să adap eu caii, dacă verifici tu casa.

Cu Papaşa ridicat, Benia trecu prin colibă. Era goală. Avea apă curentă dintr-un puţ din pădurice, iar Fabiana încercă s-o ducă până acolo pe Şosete Argintii, însă calul se înţepeni şi nu voi să meargă cu ea.

— Las-o, o iau eu, zise Benia.

Turnară împreună apă peste caii care fornăiau şi îşi aruncau capetele în spate. Şosete Argintii bătu din copite nerăbdătoare.

— Eh! Cal afurisit, bombăni Benia. N-am eu grijă de tine cum trebuie? Nu te răsfăţ eu?

Fabiana scoase mâncarea din coburi şi se aşezară amândoi lângă cai şi mâncară în tăcere raţii italieneşti de carne afumată, pâine neagră, pesmeţi militari, cireşe uscate şi seminţe de floarea-soarelui.

Lângă puţ erau doi stupi şi râcâiră mierea cu nişte bucăţele de lemn ca să ajungă la cocoloaşele de fagure.

— Au!

Benia sări ca ars când îl înţepă o albină, dar scoaseră mierea, entuziasmaţi de această descoperire uluitoare, el mâncând de pe lama cuţitului, iar ea cu mâinile, ca un ursuleţ.

Fabiana se ridică în picioare, îşi clăti mâinile şi bău apă direct din găleată, cu gâtul măsliniu încordându-se când înghiţea, apoi îşi turnă restul găleţii peste cap. Îi aruncă o privire lui Benia şi se duse la puţ, aducându-i o găleată plină. În vreme ce bea, Benia se întreba dacă poate avea cu adevărat încredere în ea: era italiancă, de partea

fasciştilor, un inamic, iar el era un evreu rus. Cu toate acestea, riscase pentru el şi, dacă o trimitea înapoi, ar fi putut fi torturată şi împuşcată. Era adevărat că îi folosise ca scut uman în timpul evadării – unii italieni încă mai erau nişte romantici –, însă acum îi urmăreau pentru că era împreună cu el. Era deplin conştient de faptul că, având-o de partea sa, şansele lui să fugă în siguranţă erau probabil stânjenite. Şi mai erau şi ai lui: dacă vreun soldat sovietic îl vedea cu o fascistă, el ar fi fost cel care ajungea în faţa plutonului de execuţie, ca trădător.

O privi. Părul ei negru şi ud era lins pe spate, iar el ştia că ea ştie că o evalua. Felul cum venise călare după el, aducând armele – asta necesita un curaj necugetat, se gândi el. Era un personaj uluitor, era clar. Expiră, hotărându-se. Trebuia să rămână împreună deocamdată. Dacă supravieţuiau acestei nopţi şi zilei următoare, atunci puteau merge pe drumurile lor separate. Îi putea spune lui Malamore că Benia o obligase, poate ca ostatic, şi-i putea povesti despre cruzimea şi violenţa lui. Asta ar fi putut stoarce chiar câteva lacrimi din crocodilul acela bătrân.

— Îţi faci griji, spuse ea, privindu-l.

— E aşa de evident?

— Te cunosc. Ce-ţi face umărul?

— Inflamat.

— O să mai fie. O să-i refac pansamentul. Să văd dacă nu s-a deschis din nou.

O pauză.

— Te gândeşti că ar trebui să mă duc înapoi la Malamore, nu?

Îi vedea pielea bronzată. Fiecare por era îmbibat cu praf şi totuşi strălucea din cauza apei. Îndrăzneala ei îl copleşi pentru o clipă: îşi pierduse soţul, iar acum trebuia să se descurce cu asta. Se gândi la ea, la evreii masacraţi în pădure, la copilul de pe genunchii lui Kapto, la propria lui deznădejde – şi îi veni să plângă.

— Mulţumesc că ai adus armele şi mâncarea. Pentru tot.

Căscă dintr-odată, scuturându-se să rămână treaz.

— Sunt extenuat.

— Şi eu.

Îl privi atent.

— Eşti foarte palid.

— Trebuie să dormim puţin. O să fim mai în siguranţă afară, cred. Hai să mutăm caii.

Coliba era într-un pâlc de plopi, care, la rândul său, era vegheat de un alai aurit de floarea-soarelui care se ridica la înălţimea unui om. Priponiră caii chiar la marginea pădurii, ca să poată paşte iarba, dar nu să se şi îndepărteze, şi îşi întinseră păturile cailor, se culcară la umbră, aproape înconjuraţi de floarea-soarelui, şi-şi scoaseră cizmele. Benia era aşa de înţepenit de la mersul în şa, încât se întreba dacă o să

mai fie în stare să călărească mai încolo. Şalele, coapsele şi fesele erau în agonie, de parcă şaua i-ar fi ros oasele.

Ţinându-şi pistolul chiar lângă el, o grenadă la centură şi Papaşa la îndemână, închise ochii.

Fabiana Bacigalupe, îşi spuse el, un nume dintr-un roman de Benia Golden.

O simţi întinzându-se, apoi mişcându-se, acum aproape lipită de el. Îi simţi răsuflarea pe gât. Fabiana adormise.

VII

Se lăsase seara în conacul neobişnuit al familiei, iar Sergo Beria tocmai ajunsese acasă de la birou, unde lucra la serviciul de informaţii externe, pe perioada în care îşi finaliza educaţia ştiinţifică. Doar o persoană cu educaţie aleasă putea să lucreze în serviciile de informaţii externe, iar Stalin însuşi sugerase acest post pentru Sergo, care era unul dintre tinerii lui favoriţi.

— Lavrenti, îi spusese Stalin tatălui lui Sergo, lasă-mă să-i citesc rapoartele. Cred că o să fiu impresionat…

Sergo vorbea o engleză perfectă şi citise clasicii literaturii franceze şi engleze. Citise azi la serviciu ziarele americane şi britanice, analizând declaraţiile preşedintelui Roosevelt şi ale prim-ministrului Churchill. Avea voie să vadă şi transcrierile dispozitivelor care-i înregistrau pe diplomaţii occidentali de la Moscova. Când intră în casă, auzi afară scrâşnetul frânelor. Tocmai oprise o limuzină Packard, urmată de un jeep Willys plin de gărzi, iar în curte stăteau ofiţeri cu arme automate. Venise acasă tatăl său.

Cu un început de chelie şi purtând ochelari fără rame, Lavrenti Beria, supraponderal şi cadaveric de extenuare, totuşi clocotitor de vioi, îmbrăcat într-o bluză gruzină înflorată şi pantaloni largi de in, năvăli în bucătărie şi o îmbrăţişă pe soţia sa, Nino, şi după aceea pe Sergo.

— Scumpul meu Lavrenti, strigă Nino. Arăţi îngrozitor! Trebuie să dormi. Ce faci?

— N-am mai dormit de douăzeci şi patru de ore, spuse el. Dar nu sunt singurul. *El* n-a dormit de şaptesprezece ore şi e mult mai bătrân ca mine, cu douăzeci de ani mai bătrân.

Toţi ştiau cine era *„El”*. Dictatura avea puterea să schimbe ziua în noapte şi noaptea în zi. Stalin era pasăre de noapte şi lucra noaptea, aşa că şi guvernul său făcea la fel.

— Ce-i nou? întrebă Nino.

— Nimic bun. Am făcut greşeli prosteşti şi acum plătim pentru ele.

Beria era singurul om din Rusia care putea să spună aşa ceva şi se delecta cu puterea de-a o face. Nimeni nu-i punea microfoane în casă;

el era cel care punea microfoanele. Radia energia unui om în deplinătatea puterii în timpul celor mai mari crize ale naţiunii sale.

— Suntem înconjuraţi de prea mulţi laşi, de prea mulţi proşti.

Se opri şi privi spre soţia lui:

— Scumpo! Ce bucurie să-ţi văd chipul! Mai sărută-mă.

Apoi se întoarse spre Sergo:

— Ce mai face fiul meu cel deştept? Cum de te-ai făcut aşa frumos, cu un tată urât ca mine? Sunt aşa de mândru de Sergo al meu!

Îl cuprinse în braţe şi-l sărută de trei ori pe obraji.

— Vino şi vorbeşte cu mine cât mă odihnesc…

Sus, în camera-de-lucru-plus-birou, Sergo trase obloanele, Beria îşi aruncă pantofii şi se lăsă pe canapeaua largă unde aţipea adesea când apuca.

— *Mamiko* – Sergo folosea cuvântul gruzin pentru „Tati” –, e chiar aşa de rău în sud?

— Mai rău, *bicho*, băiete, răspunse tatăl său. S-ar putea să pierdem războiul acolo. Nu doar războiul nostru, şi britanicii, şi americanii ar putea pierde dacă trec nemţii. E disperat. Acum povesteşte-mi despre viaţa ta. Spune-mi ce zic tobele de război?

Toţi liderii citiseră *Ultimul mohican* şi toţi discutau despre tobe de război şi căpetenii albe. Sergo îi spuse că avusese o întâlnire cu Marta Peşkova.

— Fata aia e adorabilă, spuse Beria. Şi ce-i nou cu Sveta? *El* n-o lasă să iasă niciodată. Bietul copil! E prizonieră în apartamentul ăla mohorât. Tot aşa de singuratică?

— Păi, da şi nu…

— Tot mai e îndrăgostită de tine? Nu te-aş lăsa niciodată să intri în familia *aia*. Nu te băga!

— Nu-ţi face griji, *Mamiko*, i-a trecut.

Beria se ridică în şezut.

— Are pe altcineva?

Sergo trase aer în piept, aducându-şi aminte ce-i promisese Martei.

— N-am zis aşa ceva.

— Ştii ceva, *bicho*. Spune-mi!

— N-ar trebui să spun. E secret.

Când rămase singur, Beria închise ochii. Văzu chipul lui Stalin, aşa cum arătase în dimineaţa aceea, la auzul veştii că ruşii pierdeau bătălia de la Cotul Donului; îşi aminti panica laşă a generalilor dezorientaţi de la Cartierul General al lui Budionîi din Caucazul de Nord; îşi aduse aminte că trebuia să verifice din nou cifrele de producţie pentru avioane, tancuri şi puşti şi pentru minele din lagărele Gulagului; şi observă că lista morţii de azi semnată de Stalin, cu o sută douăzeci şi patru de deţinuţi speciali, ar fi trebuit să fie deja aplicată

până acum la închisoarea Lefortovo; unele dintre nume nu însemnau nimic, dar torturase şi el câţiva pe vremuri, în ’38. În cele din urmă, se delectă cu imaginea tinerei cu siluetă ca a Veronicăi Lake, cu părul auriu şi coapse lascive, care-i fusese adusă de aghiotantul lui, colonelul Sarkisian, cum îl călărise goală în biroul lui şi apoi ceruse un apartament pentru mama ei. Într-o bună zi, o să găsească o fată care să-l iubească pentru el însuşi, medită el.

Şi din toată această întunecime şi osteneală, un singur lucru era luminos: Sergo, fiul lui, soarele lui, speranţa lui pentru tărâmul nemilos unde el însuşi era cel mai nemilos. N-o să-l las niciodată să lucreze în lumea mea spurcată, îşi promise el. E prea bun pentru aşa ceva. Cât îl iubesc!

Şi Beria adormi.

VIII

— Un evreu? întrebă *SS-Obersturmführer* Dirlewanger din pragul casei din Şepilovka.

Malamore, care era pe punctul de a pleca, ridică privirea. Comandantul *Sonderkommando*-ului, Oskar Dirlewanger, avea doar patruzeci şi şapte de ani, dar era deja zbârcit de băutură, pastile, opiu şi anii petrecuţi în închisoare pentru furtişaguri şi viol de minori. Capul lui ascuţit era aşa de smochinit, iar trupul, aşa de slăbănog, că binefăcătorul său, Himmler, îl poreclise Gandhi.

— Un evreu a răpit o asistentă ariană? Neobrăzat.

Îşi trase cămaşa şi începu s-o încheie.

— A folosit-o pur şi simplu ca scut uman ca să evadeze, zise Malamore, conştient că suna aproape a scuză.

— Pe naiba!

Dirlewanger îşi trecu degetele neatent peste colierul făcut din obiecte care semănau cu nişte boabe galbene, încreţite şi lipsite de formă.

— Nu-ţi dai seama că evreul comunist a luat-o pentru plăceri sexuale? Uitaţi, domnilor, ştiu totul despre împerecherea sexuală cu duşmanii noştri. Ar trebui să vedeţi fetele poloneze, evreicele micuţe pe care le-am avut de-a lungul drumului. Dar nu putem permite să se întâmple şi invers.

Îşi închise centironul.

— Prostii, *Obersturmführer*, şi, în plus, nu ţi-am cerut ajutorul, răspunse Malamore în germană.

— Ce înseamnă fata asta pentru tine? întrebă Dirlewanger, dintr-odată atent.

— Atenţie, *Obersturmführer*, spuse Malamore. E văduva respectabilă a unui ofiţer din *Tridentina*, ucis în acţiune săptămâna asta, e o

asistentă medicală italiancă.

— Dar o cunoşti, nu?

— Da.

— În sens biblic? Pe faţă şi pe dos?

— Te avertizez…

Malamore fierbea în el, de un amestec de furie şi de nervi.

— Bine.

Dirlewanger făcu semn cu mâna.

— Hai s-o lăsăm aşa.

Se întoarse spre Kaminski.

— Suntem responsabili pentru asta, Kaminski. O să vin cu detaşamentul tău, consule Malamore, cu câţiva dintre braconierii mei aleşi.

Nu era rezultatul pe care-l plănuise Malamore. Dirlewanger acesta nu era deloc un soldat adevărat. Mai degrabă un hingher sau cineva care ar fi trebuit pus într-o cămaşă de forţă, într-un azil. Avea să facă o plângere la Înaltul Comandament al Armatei Italiene, la generalul Gariboldi însuşi, dacă era necesar. Dacă ucigaşii ăştia erau cu el, cum s-o ferească pe Fabiana?

— Insist, răspunse Dirlewanger. Misiunea noastră în Rusia e să eliminăm chiar şi posibilitatea de *Blutschande* – alterarea sângelui – şi totuşi tu laşi un evreu, da, un nenorocit de evreu bolşevic, chiar aici, în Rusia, unde anihilăm pentru totdeauna bacteria evreiască, să-ţi fure chiar de sub nas propria curvă…

Lui Malamore nu-i mai vorbise aşa nimeni, niciodată. Se răsuci spre Dirlewanger, cu mâna pe Beretta.

— Nu-i curva nimănui.

— Iartă-mă, Malamore. Scuzele mele. Nu trebuie să te simţi jignit. N-am vrut.

Dirlewanger zâmbi, dezgolind nişte dinţi galbeni, mici şi ascuţiţi, ca de dihor. Punct lovit.

— Dar, stimate consul, urmă el. Al naibii să fiu, dacă femeia asta nu înseamnă ceva pentru tine. E cea mai puternică reacţie pe care am văzut-o din partea ta în şase luni. Iartă-mă dacă vorbesc direct unui camarad, dar eu pot să posed o curvă şi să-i tai gâtul după cinci minute. Poţi să vezi una dintre ele afară chiar acum. Pentru mine, datoria este totul şi toţi ştim că voi, italienii, sunteţi cunoscuţi că lăsaţi romantismul să stea în calea misiunii voastre.

Pe fruntea lui Malamore începu să se zbată o venă.

— Nu face nimic, şopti Montefalcone, care îşi dădu brusc seama că salba pe care o purta Dirlewanger era făcută din lobi de urechi omeneşti. Hai să plecăm de-aici. Se îndepărtează tot mai mult cu fiecare clipă.

— Are dreptate, zise Dirlewanger. Scuză-mă, însă sunt cunoscut

pentru francheţea mea. Fac treaba şi, dacă-i deranjez pe burghezii sclifosiţi, sunt mândru. Comandantul meu, însuşi *Reichsführer-SS*, consideră că este o calitate admirabilă. Norocul vostru că ne aveţi pe noi, germanii, în spatele vostru, consule Malamore.

Se întoarse spre doctor.

— Doctore Kapto, trebuie să te trimitem azi la Armata a 6-a, dar să fie clar ceva. Evreul a evadat de sub supravegherea ta şi consider că este o întâmplare ciudată. Dacă nu vrei să fie anchetată, îţi sugerez să vii cu noi.

— Dar copilul…

— Adu-o şi pe micuţa ta „prietenă”, dacă trebuie. Toată lumea trebuie să vadă măcar o dată peisajul ăsta rustic frumos. Am sunat la Cartierul General al Armatei a 6-a şi au aflat despre harta ta şi sunt nerăbdători s-o primească repede. Unităţi ale Wehrmachtului se vor asigura că harta ta ajunge la colonelul von Schwerin.

— Mulţumesc. Va fi plăcerea mea să vin cu tine, *Obersturmführer*, zise doctorul Kapto, ciufulind părul fetiţei.

Aruncă o scurtă privire prin cameră cu ochii lui lipsiţi de culoare.

— Atunci totul e stabilit, spuse Dirlewanger. *Brigadeführer* Kaminski, raportează această *acţiune* antipartizani la Wehrmacht şi Luftwaffe, precum şi aliaţilor noştri italieni, români şi unguri, în caz că trecem prin sectoarele lor. Grişaka! Mironka! strigă el. Puneţi şeile pe cai!

Doi rândaşi cazaci, adolescenţi cu moţuri şi tunici germane descheiate, apărură în prag şi apoi o luară la sănătoasa spre grajduri. Nu era vreme de pierdut.

IX

Când se trezi, Fabiana se văzu ca o fetiţă în timpul vacanţelor, lenevind pe câmp la ţară. Nu putea simţi decât mirosul dulce al prafului pe care-l asocia cu recolta şi mirosul bărbătesc de piele al şeilor.

Era pe pământ, pe o pătură, cu capul pe un cobur. Un pârâit de focuri de armă undeva, după aceea bubuitul familiar al armelor grele şi mirosul de ars şi motorină. Deşi lumina înserării începea să se stingă, tot mai era foarte cald. Avea bluza descheiată; limbi de sudoare i se scurgeau pe piept şi spate. Deschise ochii. Mai era cineva cu ea. Auzi nechezatul unui cal şi o izbi realitatea: era în război, soţul ei era mort, Malamore era pe undeva, căutând-o; iar ea, o asistentă din *Armata Italiana*, era cu un rus – un evreu şi probabil un comunist, un condamnat care fusese în lagăre –, un străin pe care abia îl ştia.

I se făcu rău. Nu vedea cum s-ar fi putut întoarce acum la ai ei. Oamenii ei aveau s-o execute, cu siguranţă. Îşi imagina propriul

sfârşit, lovitura masivă a unui glonţ care o izbea; se vedea zăcând pe pajişte, cu gura puţin deschisă, cu ochii căscaţi. Putea să mintă în legătură cu ce se întâmplase? Oare ar fi crezut-o? Sau ar fi trimis-o în faţa Curţii Marţiale? Dacă aşa era, mai bine să piară aici. Ruşinea dragilor ei părinţi, dacă ar fi fost împuşcată pentru trădare… Ar fi aflat toată lumea la Campo San Stin, la arhivă, la şcoală… I-ar distruge pe toţi.

Fabiana stătea nemişcată şi-şi blestema propria prostie impulsivă. În viaţa normală, există întotdeauna o cale să întorci chiar şi cele mai prosteşti decizii, dar nu şi în război, iar ei îi venea să plângă. Avea să moară foarte curând şi, odată cu această revelaţie, veni şi valul înviorător al libertăţii. Acum putea fi orice, putea face orice. Putea spune ce-şi dorea. Nu aparţinea niciunei ţări, niciunui oraş, niciunui bărbat. Trăia de la o răsuflare la alta. Văzuse murind mulţi bărbaţi, fusese bătută de soţul ei, Ippolito, fusese într-un teritoriu sălbatic şi ostil şi era surprinsă să descopere că nu-i mai era teamă să moară. Văzuse aşa de mulţi tineri trecând acel prag, doar o răsuflare de-o parte şi nicio răsuflare de cealaltă. În schimb, era cuprinsă de o bucurie neaşteptată. Câmpul acesta de floarea-soarelui era propriul ei regat personal, iar aici lucrurile erau cât se poate de simple. Un bordei, doi cai, doi stupi, o fântână – şi bărbatul acesta.

Se întoarse, iar Benia Golden se uita la ea, întins pe-o parte. Ochi albaştri smălţaţi cu galben. Petrecuse ore în şir uitându-se la el în cort, însă atunci era slăbit şi inconştient, ca un copil bolnav. Acum, îi arunca o privire de bun-venit, iar ea i-o întoarse. Îşi dădu seama că şi el era el însuşi, pe cât se putea aici, în stepă, pe fugă. O vreme, nu spuseră nimic. Era foarte slab, observă ea din nou, cu nasul acvilin, şi avea un tip anume de faţă evreiască şi gene negre foarte lungi. Faptul că era slab îl făcea să pară mai bătrân decât era în realitate, la patruzeci şi ceva de ani; tenul deschis era bronzat după mersul călare prin stepă; părul şi barba tunse erau presărate cu cenuşiu.

Benia se ridică în şezut şi se scutură de praf şi fân şi de cenuşa care părea să plutească tot timpul în aer.

— Eşti treaz demult? întrebă ea.

— De-o vreme. Trebuie să plec curând, spuse el.

Fabiana băgă mâna în cobur şi-i dădu pâine şi nişte fructe. Apoi atacară mierea şi, de data asta, o privi cum scotea bucăţi de fagure şi le mânca din căuşul palmei şi-i urmă exemplul, ceea ce-i făcu pe amândoi să râdă, în vreme ce mierea îi readucea la viaţă. După aceea ea scoase o ploscă, plosca unui militar pe care era gravat IB, despre care el îşi dădu seama că-i aparţinuse soţului ei, Ippolito Bacigalupe.

— Coniac armenesc.

I-o întinse. El luă o gură; apoi făcu şi ea la fel.

— Nu trebuie să bem prea mult, zise el.

— De ce nu? răspunse ea. O meritǎm şi… – ridică din umeri – e un loc frumos şi suntem în viaţă…

Mai trase o duşcă şi o acceptă şi el.

— Nimic nu-i mai decadent şi delicios decât să bei la micul dejun, spuse el, genul de replică politicoasă pe care o spunea în fosta lui viaţă.

Acum, părea absurdă.

Alături de ei, caii nechezau în timp ce beau apă din găleata pe care le-o adusese Benia. De strajă de-o parte şi de cealaltă, tulpinile de floarea-soarelui şopteau şi se legănau, ridicându-şi chipul spre ultimele raze ale soarelui care apunea.

— Ai spus „Trebuie să plec…”, începu ea.

Benia încuviinţă din cap.

— Trebuie să te duci înapoi. Cu cât stai mai mult cu mine, cu atât o să-ţi fie mai greu. Acum n-o să ne caute doar italienii. O să ne caute şi nemţii şi *hiwi*. Cercetaşii kalmîci o să ne ia urma şi o să-şi dea seama că n-am luat-o direct spre liniile ruseşti. Te rog, du-te în cel mai apropiat sat… Poţi să dai vina pe mine, să spui că te-am ameninţat cu arma, că te-am răpit, am comis cruzimi de nedescris, mi-am luat libertăţi înfricoşătoare, te-am luat cu de-a sila, cu ferocitate…

— Sunt un pericol şi pentru tine? întrebă ea, înţelegând dintr-odată ce-l îngrijora.

Benia oftă.

— Dacă o să te aibă înapoi, n-o să-şi mai bată nimeni capul să urmărească un prizonier rus. Pe tine te vor. E puţin probabil să reuşesc, dar singur am mai multe şanse. Şi nu-i nevoie să mori şi tu… Te rog, Fabiana. Trebuie să trăieşti.

— E o ofertă generoasă, zise ea, privindu-l intens. Tradiţional, doar zeii pot face o astfel de ofertă, totuşi o faci şi tu, un fugar, un condamnat evadat… E magnific.

— Avem un cuvânt pentru aşa ceva. *Chutzpah* **[23]** .

Fabiana ştia că Benia avea dreptate.

— În regulă, o să plec.

Îşi trase cizmele şi se ridică, strângând pătura şi ducându-şi coburii spre palomino.

Şeile lor erau aşezate una lângă cealaltă, între caii priponiţi, cu pielea încălzită de soare. Benia veni s-o ajute să ducă şaua şi, fără să se gândească, Fabiana dădu drumul păturilor şi genţilor.

— *Arrivederci*. Oarecum veşnic, spuse, întorcându-se spre el. Nu, poate doar la revedere. Pentru totdeauna.

X

— *Alt!*

Malamore întinse mâna şi-şi ridică binoclul în amurgul care se lăsa.

— Se întorc cercetaşii.

Dirlewanger călărea într-o parte, Montefalcone, în cealaltă. În urma lor venea un circ întreg de bărbaţi în uniforme: o ceată de „braconieri" de-ai lui Dirlewanger, purtând uniforme militare cenuşii nemţeşti cu rune SS şi salbele cu trofee din lobi de urechi, câţiva italieni din *Celere Savoia* cu chipiele lor cu pene, câteva Cămăşi Negre, *hiwi* cazaci şi membri ai miliţiei *Schuma*. Doctorul de Copii încheia coloana, cu taşca lui cu documente prinsă de gât. Fata stătea în şa în faţa lui, iar el îi ţinea mâna peste burtă. Purtând ochelari de protecţie de tanchist ca să-l apere de praf, Malamore scotocea cu privirea orizontul lung.

Se lăsa noaptea, dar stepele – aşa de pustii dimineaţa devreme – fremătau de activitate. Dăduseră peste coloane de tancuri germane, cu trapele deschise şi conducătorii purtând ochelari de protecţie. Pe tancuri mergeau soldaţi ai Wehrmachtului, băieţi prăfuiţi care făceau semne cu mâna prin pâclă. Montefalcone observă că zâmbeau superior la exotismul pestriţ al escadronului lor, neimpresionaţi de aceste ciudăţenii vizibile care efectuau *„akţiuni* antipartizani". Din când în când, văzură şi tancuri sovietice; un T-34 cu o şenilă stricată, acum urcat în spatele unui camion, era reparat de geniştii lui Kaminski, şi un KV greu incendiat, înconjurat de figurine carbonizate şi zbârcite, de mărimea unor copii. Şi pretutindeni erau familii buimăcite, mergând cu căruţe trase de cai şi încărcate cu saltele, cratiţe şi simboluri casnice, sau împingând roabe, sau mergând pur şi simplu, mergând şi milogindu-se după apă: „Apă pentru copii…".

Malamore îi văzu în depărtare pe cercetaşii kalmîci, bărbaţi vânoşi cu chipuri mongoloide, mustăţi pe oală şi bluze stacojii, purtând săbii curbate în spinare şi călărind pe ponei rapizi şi costelivi. Se apropiau repede.

Cercetaşii kalmîci, Altan şi Guşi, văzură escadronul lui Malamore aşteptându-i şi se uitară unul la celălalt. Se alăturaseră italienilor doar cu o lună în urmă. Când panzerele germane goneau prin stepă spre satele lor din Kalmîkia, bătrânii se adunaseră în casa de ceai în aer liber din mijlocul satului ca să discute ce să facă. Bătrânii atrăseseră atenţia să nu se pripească, dar fuseseră toţi de acord că, dacă nemţii ajung în Kalmîkia, vor fi măcar eliberaţi de bolşevicii malefici care le distruseseră fermele, le impuseseră colectivizarea şi le interziseseră ritualurile budiste care dăinuiseră din vremurile mongole. Dar Altan, care era un călăreţ minunat şi tată a doi copii, decisese să nu aştepte, ci să treacă liniile şi să li se alăture fasciştilor. Guşi, care n-avea decât şaisprezece ani şi era subţire ca o trestie, venise cu el, ca şi vărul lui, Ubaşi. În loc să lucreze la colectivă şi să zvânte grânele în uscător,

puteau să revină la călărie, calea cuvenită pentru un bărbat kalmîc încă din zilele lui Genghis şi de dinainte. Dar Ubaşi fusese rănit în lupta cu *ştrafbaturile* şi capturat de comunişti şi ştiau că e mort.

— Nu numai italieni, zise Altan, cel mai în vârstă, observând diferitele uniforme din potera lui Malamore.

— Nemţi, cazaci şi *Schuma*, spuse Guşi, pocnind din limbă.

N-aveau informaţia pe care o voia Malamore.

— N-o să se bucure, zise Altan, dând pinteni poneiului.

— Ei bine? întrebă Malamore când opriră în faţa lui.

— Nu credem că au venit încoace, zise Altan.

Malamore clătină din cap şi scrâşni din dinţi de frustrare.

— Am mers până la front. Aproape de Don.

— E posibil să fi trecut?

— Posibil, zise Altan. Dar puţin probabil. Nu sunt călăreţi cu experienţă.

— Şi atunci, unde sunt?

Cercetaşii se sfătuiră în limba lor, iar apoi Guşi propuse:

— Dacă au fost deştepţi, n-ar fi venit încoace, ci ar fi călărit în jurul satului, ar fi aşteptat prin vreun hambar peste zi, după care ar trece pe-aici venind din cealaltă direcţie.

Malamore îşi şterse praful din ochi şi desfăcu harta. Kalmîcii se aplecară şi arătară traseul, încuviinţând din cap şi sporovăind în limba lor de nepătruns.

— Ne despărţim în două escadroane şi o să-i prindem în capcană, se răsti Malamore, tuşind răguşit. Cercetaşii au dreptate. Chiar dacă s-au întors, trebuie să treacă pe aici până la urmă… şi noi o să-i aşteptăm.

XI

Fabiana se rezemă de Benia, îi prinse faţa în mâini şi-l sărută pe buze o dată, de două ori. Simţea gustul mierii şi al rachiului pe care tocmai îl băuseră, savura mirosul puternic al pielii lui, pur şi neparfumat de săpun sau colonie. Apoi mai erau şi fânul, caii, pielea şeilor şi, pentru ea, acest amestec avea parfumul celor mai fericite momente din viaţă, al celor mai libere.

Benia nu mai ridicase şaua. În schimb, Fabiana îi descheiase cămaşa şi-şi trecuse mâinile peste umerii lui, peste părul de pe pieptul slab, după aceea peste pantaloni. O dezbrăcă şi Benia, iar ea îl simţi ezitând când îi găsi pistolul Browning la centura pantalonilor. Părea să ia o decizie. Fusese înarmată tot timpul, şi totuşi nu încercase să-l împuşte, nu încercase să se întoarcă la ai ei. Lăsă Browningul să cadă peste pantalonii aruncaţi pe jos şi se întinseră peste pături. Fabiana îl simţea sărutându-i sudoarea de pe gât şi frunte şi mai târziu, când îi

ridică picioarele, în spatele genunchilor. Erau aşa de aproape, că legile sunetului erau inversate: sunetele ei răsunau din gâtul lui; ale lui ieşeau de pe buzele ei.

Fabiana nu-şi mai dorise pe nimeni aşa, nici nu mai cunoscuse această nevoie presantă şi nici nu se gândise la noua ei pasiune pentru aur, pentru Golden. O clipă, se simţi timidă, dar aceste lucruri păreau fireşti în Regatul Secret al Florii-Soarelui. Benia îi vorbi, îi spuse ce făcea, ce încântătoare era, în timp ce o mângâia cu multă gingăşie, făcându-i pielea să scapere unde o atingea. Se simţea topindu-se de plăcere unde nu fusese atinsă şi declama cuvintele şi sentimentele nenumite care acum aveau un nume. Aceasta era poezia pe care spera s-o poată recita la bătrâneţe şi simţea că trupul ei avea acum în puterea lui înţelesul pentru ceea ce ar putea fi într-o zi doar amintire.

Când veni valul roşu, se trezi cutremurându-se, jubilând, şi scoase un râs răsunător, cu capul dat pe spate, părul sălbatic ca nişte şerpi şi gura deschisă, cu dinţii scânteind. Uită-te la mine: Fabiana Pellegrini, făcând aceste lucruri, simţindu-se aşa, făcând pe altcineva să simtă aşa ceva. Înaintea lui Benia, nu mai fusese decât Ippolito. Dar soţul ei, care n-o privise niciodată aşa, care devenea exasperat şi se înfuria că nu-l excita suficient, o acuzase pe ea pentru propriile neajunsuri, lovind-o peste faţă până îi sângera nasul şi simţea gustul sângelui. Dacă m-ar vedea acum, ce ar crede? se întrebă ea zâmbind – şi apoi nu-i mai păsă deloc, pe măsură ce o luă în stăpânire un alt val.

Stăteau întinşi nemişcaţi, cu sudoarea curgând pe ei în pârâiaşe. Tandreţea insuportabilă trecuse şi curând se trezi zbuciumându-se din nou. De data asta nu se mai simţi la fel de timidă ca înainte. Acum se gândi că poate face orice îşi doreşte, orice îi cere el, aproape cu dezinvoltură, fără să se simtă vinovată sau destrăbălată. Ce simţea acum era ceva foarte diferit şi îşi şterse faţa, folosind dosul braţului ei ars de soare, cu un nou sentiment de libertate.

După aceea rămaseră întinşi şi dezbrăcaţi sub copac în lumina lunii, vegheaţi de cai şi de floarea-soarelui, cu feţele lipsite de expresie şi plecate în beznă. În depărtare, păcănitul focurilor de arme era mai apropiat, deşi acum părea la fel de familiar ca albinele care bâzâiau îndreptându-se spre stupii lor sau ca ţipetele bufniţelor.

— Chiar vrei să plec? întrebă ea încet.

— Trebuie. Acum vreau şi mai mult să trăieşti. Du-te înapoi!

— Şi dacă nu *vreau* să mă duc înapoi?

— Atunci eşti nebună.

— Şi dacă sunt nebună?

— Eşti?

Fabiana chibzui la asta serioasă.

— Da, da, cred că tu m-ai făcut aşa.

— O să treacă. Şi apoi trebuie să te întorci. Trebuie să faci orice e

nevoie ca să supravieţuieşti.

Fabiana oftă.

— Nu vreau să mă întorc. Nu vreau să fiu trofeul lui Malamore. Nu vreau să creadă că mă deţine şi nu vreau înapoi fosta mea viaţă.

— N-ar fi un preţ mic pentru a fi în viaţă?

Benia tăcu şi trase aer în piept.

— Ţi-a trecut prin cap că Malamore l-a ucis pe soţul tău?

— De ce să facă aşa ceva?

— Ca să te obţină pe tine, bineînţeles.

O tăcere îndelungată.

— Ar explica multe, spuse Fabiana rar. Deşi, ciudat, nu mi-a trecut niciodată prin cap.

— Era chiar acolo când s-a întâmplat, nu?

— Imediat după, zise ea încet.

Avea noimă, dar şi ce urma să facă ea acum avea noimă. Dintr-odată, îi era mai limpede decât oricând.

— Nu mai sunt Fabiana Bacigalupe sau Fabiana Pellegrini. Totdeauna mi-am dorit să fiu femeia asta, aşa cum suntem noi acum. Nu despre asta e vorba în toate poeziile acelea, cele pe care le-am citit încă de când eram fetiţă? Şi nu pot să mă întorc la o creatură cum e Malamore. Vreau doar să-ţi spun ceva, Benia Golden: n-o să mă întorc la liniile italiene. Dacă pleci mai departe, trebuie să plec cu tine.

El încuviinţă, aparent uşurat.

— Nu putem să fim doar nişte nelegiuiţi îndrăgostiţi? Aşa zic eu că suntem, zise ea. Nelegiuiţi îndrăgostiţi. Nimic mai mult. Măcar o dată, pentru ultima dată, în lumea noastră proprie.

Mâncară împreună.

— Când ai ştiut că s-ar putea întâmpla aşa ceva? îl întrebă.

— N-am ştiut niciodată. Totdeauna sunt uluit. Acum studiezi istoria?

— Orice femeie ştie că dragostea se referă la istorie, spuse ea. Istoria noastră. Deci, eu te-am ales pe tine sau tu m-ai ales pe mine?

— Cu greu aş fi putut să te aleg când eram inconştient, glumi el, şi se lăsară cuprinşi de o moleşeală lenevoasă.

Benia, de obicei aşa de vigilent, deveni neglijent şi apatic, tânjind să se bucure de noaptea recoltei, de aerul gros ca melasa, de liliachiul care se pierdea în paleta de culori amestecată a cerului larg-desfăcut. Stăteau întinşi împreună, tot dezbrăcaţi, în aerul care era aşa de cald, iar caii se domoliseră, şfichiuind aerul cu cozile, cu piepturile zvâcnind ca să alunge muştele – şi Fabiana simţi noi puteri pulsând în tendoane şi încăperi ale trupului proaspăt descoperite. Nu înţelesese niciodată de ce făcea lumea atâta tevatură despre sex – i se păruse pe cât de penibil, pe atât de zadarnic, ca o limbă pe care n-o putea înţelege. Dar acum, când timpul era aşa de scurt, învăţase pe loc

această limbă.

De fiecare dată când se trezeau, sorbeau rachiu şi se ospătau cu întinderea de stele din adâncimea vastă a acelui cer de catifea. Fabiana putea simţi pe buze plăcerea lichidă, ca o caramelă care se topea. Făceau dragoste între răstimpuri de somn aproape delirant de adânc. Simţeau în jurul lor copacii şi floarea-soarelui, chiar pământul însuşi, mişcându-se şi fremătând ca şi ei – de parcă se odihneau pe spatele unei fiare enorme, care se scutura şi răsufla.

Însă curând focul obuzierelor începu să se înteţească. Fabiana văzu bombardierele cu cruce neagră zburând ca nişte şabloane enorme pe cer, ducându-se să distrugă Stalingradul. Huruitul îndepărtat venea probabil de la coloanele de tancuri. Deodată, peste Cotul Donului, aflat la est, cerul fu sfâşiat larg, prefăcându-se într-o dezlănţuire de roşu, de parcă ar fi fost jupuit pentru a arăta carnea de dedesubt.

Atunci află ea ce însemna pentru ei intensitatea luptei. Benia îşi risca propria viaţă pentru fericirea ei, sacrificând-o pentru ceva ce nu putea avea decât o viaţă îngrozitor de scurtă. Trebuia să se întoarcă la ai ei; ştia că-l poate convinge pe Malamore că e nevinovată, că-l poate determina să anuleze urmărirea şi că s-ar putea întoarce acasă la Veneţia. Dar cu fiecare zi în care Benia zăbovea cu ea, aveau să fie tot mai puţini ruşi de această parte a Donului. Curând, n-o să mai fie niciunul, iar lui Benia îi va fi aproape imposibil să treacă înapoi, pe partea sovietică. Malamore îl urmărea pe Benia din cauza ei şi, dacă-l prindeau, evreu fiind, l-ar fi ucis. Dacă ai lui l-ar fi văzut vreodată cu ea, Fabiana ar fi fost sentinţa de condamnare la moarte a bărbatului care-i arătase secretul pasiunii, al vieţii înseşi. Iţele dilemei lor nu puteau fi descâlcite decât prin plecarea ei.

— Scumpul meu Benia, şopti ea. M-am hotărât. Aveai dreptate: trebuie să mă duc înapoi. Nu încerca să mă convingi acum să n-o fac. E hotărât.

El nu-i răspunse multă vreme; apoi oftă, acum ştiind cum oamenii pier uneori pentru că sunt prea osteniţi să meargă mai departe.

— E prea întuneric să faci orice. Cred că noi, nelegiuiţii îndrăgostiţi, trebuie să stăm împreună. Oarecum veşnic. Şi pentru noi veşnic înseamnă acum. N-o să ne găsească nimeni aici. Hai să hotărâm dimineaţă ce să facem.

XII

Kalmîcii văzură pâlcul de plopi şi, în mijlocul lui, acoperişul unui bordei ţărănesc. Îşi domoliră caii şi propriile trupuri şi ascultară. Li se păru că aud nechezatul unui cal, dar nu puteau fi siguri. Altan îi făcu semn lui Guşi, îşi traseră uşor Schmeisserele de pe umăr şi descălecară aproape fără zgomot, cercetând cu privirea prin liliachiul zgrunţuros

al nopţii care se lăsa.

Locul acesta era aşezat perfect pe traseul pe care l-ar fi urmat rusul şi asistenta dacă, aşa cum bănuiau ei, aleseseră calea indirectă spre Don şi liniile ruseşti. După ce-l lăsaseră în urmă pe Malamore, cercetaşii călăriseră din greu prin stepă, ocolind cealaltă parte a satului într-un semicerc uriaş, plecând din nou de la cartierul general italian, Radjillovo. Când văzură pârâul, îşi lăsară caii să se adape şi după aceea îi duseră prin apă şi de-a lungul ei, cercetând malurile în căutarea urmelor lăsate de doi cai. Şi, cum era de aşteptat, găsiră urmele copitelor intrând în apă şi ştiură ce făcuse prizonierul.

— Nu-i rău pentru un novice, îi spuse Altan lui Guşi, în timp ce căutau locul unde ieşiseră cei doi cai din apă şi săriseră spre bordei.

Ascultară; apoi îşi legară poneii, îşi scoaseră cizmele moi şi, ţinând câte un *djindal* între dinţi, se târâră în patru labe mai aproape de bordei, până putură să distingă poarta, gardul de nuiele şi ferestrele albe. Se uitau după cai, însă nu se mişca nimic. Din casă nu se ridica fum.

Se uitară unul la celălalt, iar Altan ridică din umeri, făcând semn înapoi, şi se ridicară în picioare şi reveniră la ponei. Era deja întuneric beznă. Chiar şi cu lumina lunii, tot n-ar fi fost în stare să vadă ca lumea şi nu erau decât doi.

Deci puteau s-o ia razna multe.

— De ce ne oprim? întrebă Guşi. Simt că sunt aici.

— Pe ce te bazezi, băiete? întrebă Altan.

— Pe urmele de pe jos – şi pulsaţia din gâtul meu, spuse cel mai tânăr. Putem să-i tăiem beregata, să le ducem urechile italienilor şi să obţinem o avansare.

— Şi dacă, din greşeală, trăgând în întuneric, o rănim pe ea? Iapa colonelului! Ce avansare obţinem atunci, ţâncule? O să fim avansaţi la ştreang, aia o să se întâmple.

Altan trase nişte carne uscată de cămilă de sub şa şi-i oferi lui Guşi lapte distilat de iapă din plosca lui.

— Uite care-i planul, spuse el. Dormim aici şi, înainte să se crape de ziuă, îi prindem în capcană ca pe nişte şobolani.

Ziua a opta

I

Întins lângă Fabiana, Benia visa, cu abandonul aproape halucinant al cuiva care călărise toată ziua, făcuse dragoste ore în şir şi, simţindu-se în cele din urmă în siguranţă şi încins şi satisfăcut, adormise în

căldura copleşitoare şi schimbătoare. Era înapoi la Kolîma şi era la o lună după începerea războiului, în vara lui 1941.

Gardienii năvăliseră în zori în baraca lui Benia.

— Ia-ţi catrafusele, deţinut Golden. *Davai! Davai!* Brigăzile de muncă pleacă chiar acum! Înapoi la minele de aur cu tine, sculă de câine nenorocită ce eşti!

Îl cuprinse panica. Îşi aminti avertismentul lui Jaba. Îi pierduse protecţia – ceea ce însemna pierderea slujbei tihnite de la clinică, iar asta era pedeapsa: înapoi în mine! Era cea mai profundă spaimă a lui. În coşmaruri sau când visa cu ochii deschişi se vedea mânat înapoi în minele din partea întunecată a lunii. Avea să moară acolo, o ştia. O aştepta în fiecare zi, iar acum se întâmplase.

Camionul era afară, cu motorul ambalat, iar el urcă în spate cu o presimţire îngrozitoare.

— Surpriză! strigă Zâmbăreţul. Ha-ha! Uite la mutra aia, Şefu'!

Nemuritorul rânji în bătaie de joc:

— Te-am păcălit, ai?

— În regulă, băieţi, zise Jaba. Haide cu noi, Benia. Veşti bune. Suntem transferaţi la spitalul din Magadan – şi tu vii cu noi.

— O, Dumnezeule, am crezut…

— Ştiu ce ai crezut. Dar, vezi tu, viaţa-i un blid cu boabe *lobio*, zise Jaba şi, bătând în plafonul camionului, strigă către gardieni: Foarte bine, să mergem!

Pe drum, vorbiră cu gardienii despre război, avizi să afle şi cea mai mică bârfă. Tovarăşul Molotov anunţase războiul spunând poporului sovietic: „Războiul nostru este drept. Victoria va fi a noastră". Apoi Stalin susţinuse un discurs, adresându-se poporului său cu „fraţi şi surori" şi chiar „prietenii mei" – probabil că e îngrijorat, se gândi Benia, ca să ne spună nouă „prieteni"! Radioul relatase contraatacuri victorioase, dar gardianul spunea în şoaptă poveşti despre înfrângere şi nimicire…

Noul cartier general al lui Jaba era spitalul din Magadan, unde toţi băieţii lui căpătaseră slujbe noi: Benia era tot *feldşer*, asistent medical, iar una dintre sarcinile lui era să ţină cheia de la camera de provizii medicale, o cheie cu o etichetă de piele pe care scria: „Numai personal special. Spitalul Magadan. KOLÎMA".

Fusese singurul lucru pe care-l luase cu el când plecase de la Kolîma, ca să-i aducă aminte de norocul care-i salvase viaţa. Dar slujba avea şi grijile ei: uneori Zâmbăreţul sau Strizkaz Grăsanul cereau morfină şi Benia trebuia să le dea – însă nu prea multă. Dacă era descoperit distribuind droguri, ar fi fost transferat înapoi la minele de aur; dacă-i refuza pe Penali, Jaba l-ar fi distrus şi, câtă vreme Jaba era fericit, considera că va fi şi el în siguranţă.

Veştile din război erau cumplite. Minskul şi Smolenskul căzuseră. Până în septembrie, Bielorusia era pierdută, ţările baltice, duse! Leningradul – asediat! *Zekii*, pacienţi şi doctori, nu mai vorbeau despre altceva… Ba chiar câţiva muribunzi îşi recăpătară un spirit anemic ca să discute soarta Rusiei. Ucraina şi Kievul căzuseră, un milion de ruşi fuseseră luaţi prizonieri. Odessa căzuse în mâinile românilor – iar Benia se ruga pentru părinţii lui. Apoi, dintr-odată, naziştii se apropiau de Moscova! Ecourile panicii ajungeau până şi în îndepărtata Kolîma.

În momentul în care terminase treburile zilnice în salonul pentru muribunzi, Benia, încă purtând halatul medical alb, se grăbi să-l vadă pe Jaba în „clubul" unde se înconjura de admiratori. Era în plină desfăşurare un joc de cărţi cu Oploşitul lagărului, Strizkaz Grăsanul; iar Prişcepa cânta cântecul tâlharului de drumul mare şi ceilalţi i se alăturau ca un echipaj de piraţi care fredonează: *„Au îngropat aurul, aurul, aurul…"*.

— Ce-i? întrebă Zâmbăreţul.

— Vreau să-l întreb ceva pe Şefu'.

— Bine. E profesorul, Şefu', vrea să vorbiţi.

Jaba îi făcu semn să vină.

— Ce-i?

Benia se adună:

— Şefule, sunt al tău şi n-aş face nimic fără binecuvântarea ta, dar Moscova e în pericol şi a venit vremea să cer permisiunea să intru în batalioanele *şţraf*, spuse el.

— Ţi-am spus să nu-mi mai ceri asta niciodată. Sub ameninţarea pedepsei cu moartea! Şi totuşi tu vrei să lupţi pentru Bastard?

Bastardul era întotdeauna Stalin.

Benia privi în jur. Prişcepa nu mai cânta; Grăsanul pusese jos cărţile; Nemuritorul îşi făcea de lucru cu un briceag.

— Ştii care ar putea să fie răspunsul meu? întrebă Jaba încet.

Benia încuviinţă din cap.

— Şefule, e ceva ce trebuie să-ţi spun.

Era Prişcepa, cumva încă tânăr, luminos ca zorii.

— Şi asta are de-a face tot cu războiul?

Jaba nici nu-şi întoarse privirea spre el.

— Vorbeşte, băiete.

— Şefule, eu sunt cazac de pe Don, un om liber, un luptător.

Lui Jaba începu să i se zbată o venă la tâmplă.

— Altcineva?

— Mă duc şi eu, spuse Strizkaz Grăsanul. Altfel, e moarte, centimetru cu centimetru.

Apoi ridică mâna Zâmbăreţul:

— Şi eu. În războaie sunt şi prăzi. Poţi să te îmbogăţeşti.

— Iar eu am auzit că sunt mai multe fete decât poate duce un bărbat, chiţăi Micul Mametka.

Jaba începu să râdă pe înfundate.

— O, Bette Davis! Ce ştii tu despre fete?

Râdeau toţi, dar, când tăcură, Nemuritorul scutura pumnalul înainte şi înapoi. Nimeni nu-l mai sfidase vreodată aşa pe Jaba.

— Muriţi pentru Bastard, dacă vreţi, băieţi, spuse Jaba în cele din urmă. Dar, Golden, tu ai o problemă. Tu eşti Politic.

— Ştiu regulile, însă lucruri care erau imposibile acum o săptămână sunt posibile azi. Iarna poate veni în orice clipă şi asta-i ultima mea ocazie să iau vasul spre continent. Doar tu poţi s-o faci, Şefule. Mi-ai salvat viaţa. Te rog, lasă-mă să mi-o trăiesc.

Jaba îşi mângâie chica încărunţită.

— Trebuie s-o binecuvântezi pe Atamanşa. Ţii minte informaţia despre comandant pe care am câştigat-o de la ea? Ştiam că o să am nevoie de ea într-o bună zi şi acum este momentul. Zâmbăreţule, du-te la asistentul comandantului şi stabileşte-mi o întâlnire pentru azi cu generalul Şpigelglas. Spune-i că e ca să discutăm întârzierile de producţie la Madyak-7. Du-te!

Jaba se uită la Benia.

— Vezi tu, Golden – ridică din umeri în felul lui blajin – nu-i viaţa doar un blid de boabe *lobio?*

În pâlcul de plopi din mijlocul câmpiilor de pe Don, vuietul avioanelor care survolau jos stepa îl trezi brusc pe Benia. Soarele nu se ridicase încă foarte sus; era încă întuneric, dar se vedea întinderea turcoaz la orizont. Nu-şi amintea când mai dormise aşa de bine; şi se întoarse s-o privească pe Fabiana, care se întindea. Cândva, în timpul nopţii, îşi trăseseră pantalonii pe ei, însă ea era fără bluză, iar el era copleşit de frumuseţea ei, de ochii ei de culoarea mierii şi de norocul de a fi readus la viaţă astfel. Dar Şosete Argintii bătea cu picioarele în pământ, cu urechile lăsate pe spate şi ochii daţi peste cap şi înţelese pe loc că era ceva în neregulă. Şi iapa palomino a Fabianei era încordată, foindu-se nervoasă.

— Scumpule, spuse Fabiana foarte degajată.

— Mişcă-te repede, şopti el. E cineva aproape.

Se mişcară împreună de parcă ar fi fost dintotdeauna o echipă, punând şeile pe cai, cu mâinile tremurând în timp ce strângeau chingile, verificau scările, puneau coburii şi, trăgându-şi pe ei cămăşile, încălecară pe caii care n-aveau nevoie de nicio încurajare. Când plecară în pas săltat, iapa se ridică pe picioarele dinapoi, aproape aruncându-l pe Benia din şa, şi văzură cei doi ponei costelivi trăgând de funiile care-i legau de un copac.

— Kalmîci, zise Fabiana. Cercetaşii lui Malamore.

Aplecându-se, tăie funiile şi eliberă poneii; foarte aproape de ei răsună o salvă de focuri de armă, percutând în pământ aproape de ei, iar Benia, simţind cele două umbre culcate în iarbă, zări gurile negre ale armelor lor. Cei doi ponei săriră arcuindu-şi spinarea şi apoi o luară la goană, cu Şosete şi Violante pornind într-un galop îngrozit. Asudând din greu, cu ciocane de argint bătându-i în tâmple, Benia se ţinu de coama iepei şi se trezi călărind prin iarba înaltă a stepei chiar când se ridica soarele, cu Fabiana şi cei doi ponei fugiţi. Când începetiniră, îşi dădu seama cât de norocoşi fuseseră. Cercetaşii kalmîci îi supravegheaseră, dormind aproape lângă ei, dar niciun kalmîc n-ar fi riscat să-şi împuşte propriul ponei, iar animalele fugiseră, lăsându-i vremelnic fără cai. Totuşi, Malamore şi călăreţii lui trebuie că erau pe-aproape.

II

La 7 dimineaţa, Svetlana Stalina, purtând uniforma de şcoală şi cravata roşie de pionier, se urcă în limuzina Packard în faţa palatului galben triunghiular din Kremlin unde locuia. Klimov stătea în faţă, cu şoferul, în timp ce se îndreptau, prin Poarta Troiţkaia, spre cealaltă parte a oraşului, către Şcoala Obştească nr. 801 „Iosif Stalin”.

La porţile şcolii, directoarea – cum era cunoscută conducătoarea şcolii –, tovarăşa Kapitolina Medvedeva, a întâmpinat-o, făcând practic o plecăciune.

— Ei, bine? şopti Marta când intrară la ora lor plicticoasă de Etică a Comunismului.

Marta înţelegea cum era să fii îndrăgostită, să faci parte din „tineretul de aur” din Moscova, dar nici chiar ea nu putea concepe cum era să fii fata lui Stalin. Chiar şi în această clasă se afla portretul tatălui ei – omul pe care ea îl vedea seară de seară. La adunarea din fiecare dimineaţă, cântau „Fie să trăiască mulţi, mulţi ani tovarăşul Stalin”; la fiecare cină sau prânz, toată lumea toasta „pentru tovarăşul Stalin”. Dar, cum îi explicase de curând tatăl ei, „Tu nu eşti «Stalin» şi nici eu nu sunt «Stalin». Stalin e ceva mai mare. Stalin e puterea sovietică!”

Marta o înghionti în coaste:

— L-ai văzut?

— Doar de două ori, şopti Svetlana în timp ce începea ora.

— Scrisori?

— Câteva!

— Ca aia pe care mi-ai arătat-o?

Sveta încuviinţă din cap.

— „Vreau să te sărut, vreau să-ţi simt parfumul, vreau să te gust”, spuse ea, citând ce-i scrisese Lev.

— Chiar ţi-a scris aşa? O, Dumnezeule! Ce înseamnă asta, Sveta?

— Nu ştiu, Martocika. Dar ador tot ce spune, fiecare cuvânt.

— Cum a fost sărutul?

— Uluitor. Divin!

Svetlana îşi înăbuşi chicotele.

— Roşesc! Ieri, mi-a trimis o carte în dar. În engleză.

— Ce? Ceva fără perdea?

— Da. Ultimul Hemingway. *Pentru cine bat clopotele.*

— O, Dumnezeule! Ai început-o? Abia aştept s-o citesc.

— Am citit-o toată noaptea. A intrat tata şi am ascuns-o în „Cursul scurt" al lui şi n-a observat. E aşa de romantic, genial. Comunistul american, pe care-l cheamă Jordan, luptă în Spania şi se îndrăgosteşte de o spaniolă care-i mult mai tânără ca el şi distrusă de viaţa ei tragică şi grea. O cheamă Maria.

— Sună cunoscut!

— Da, bineînţeles, Lev e Jordan şi eu sunt Maria. O, Lev e aşa de deştept, aşa de interesat de toate…

— E ceva în ziar?

Sveta avea *Steaua Roşie* în ghiozdan; o scoase pe furiş şi cercetă prima pagină şi iată articolul lui Lev, povestind despre o bătălie teribilă la Cotul Donului pentru oprirea înaintării germane, şi apoi simţi că rămâne aproape fără suflare. Citi:

„Oare la Moscova străluceşte soarele, peste trandafirii din Grădinile Aleksandrovski? Stând aici când trag tunurile, când eroica voastră Armată Roşie luptă împotriva hidrei naziste, mă gândesc la capitala noastră şi cred că acolo se deschid florile. Poţi vedea de la fereastra ta zidurile crenelate ale Kremlinului…"

Roşeaţa îi străbătu Svetlanei trupul ca un val purpuriu, iar ea îşi făcu vânt aşa de energic cu „Cursul scurt", încât câţiva dintre ceilalţi elevi priviră în jur. Îi trecu Martei ziarul pe sub bancă, iar aceasta citi cu aviditate.

— Maica Domnului, Sveta! E nebun! Ce-ar spune tatăl tău? S-ar putea să citească!

Dar Svetlana era însufleţită.

— Mă IUBEŞTE! Oricum, ar putea fi oricine care se uită la florile din grădini. Doar *noi* ştim că se adresează cuiva dinăuntrul Kremlinului.

— Adevărat. Dar tatăl tău n-ar crede aşa ceva, nu?

— Nu, dar nu-mi pasă! Abia aştept să-l sărut iar pe Leul meu.

Acum toată clasa se uita la cele două fete, care stăteau întotdeauna în spate. Profesorul, detestabilul, pedantul şi oportunistul doctor Innokenti Rimm, ezită. Îi era teamă de Svetlana, iar ei îi făcea plăcere

situaţia. Nu-i putea spune Svetlanei să tacă din gură. N-ar fi îndrăznit. În schimb, se legă de Marta.

— Peşkova! Eşti atentă la noi azi?

— Da, îmi pare rău, doctore Rimm, ascult.

— Bine! Atunci spune-ne despre viziunea lui Marx asupra luptei de clasă şi a rolului burgheziei în timpul Revoluţiei de la 1848.

Marta îi adresă zâmbetul ei splendid.

— Păi, e simplu…

III

— Unde dracu' s-au dus cercetaşii? murmură consulul Malamore.

Cercetaşii trebuie să fi făcut tabără pe undeva, dar de-acum se ridicase soarele. El şi ceata lui petrecuseră noaptea într-un sat şi se treziseră înaintea zorilor. Malamore îşi aprinse o ţigară şi o luă înainte, silueta sa părând o statuie de bronz ecvestră. N-avea nicio dorinţă să discute obscenităţi cu Dirlewanger sau să asculte la smiorcăielile lui Montefalcone; şi nimeni nu voia să călărească alături de Kapto şi de fetiţă.

Dincolo de Don, cerul albastru-verzui era pătat cu negru, de la depozitele de combustibil incendiate, şi era iluminat de străfulgerările portocalii ale armelor de calibru mare; Malamore aproape că putea simţi acum exploziile. Nemţii distrugeau ultimele capete de pod ruseşti de la cotul fluviului. Când terminau cu asta, nemţii aveau să atace peste stepă dinspre Don spre Stalingrad – şi probabil să bată ultimul cui în coşciugul Rusiei. Dar Malamore ştia: cu cât era mai aproape lupta, cu atât era mai probabil ca Fabiana şi prizonierul rus să fie ucişi în schimburile de focuri – sau, poate mai rău, să ajungă până la liniile ruseşti şi să fie pierduţi pentru totdeauna. Cum ar fi viaţa Fabianei în mâinile sovieticilor? Iar el n-ar şti niciodată ce s-a ales de ea.

Trecură pe lângă întăriri ale trupelor româneşti şi ungureşti şi apoi pe lângă o coloană de panzere care-şi aşteptau cisternele cu combustibil. Pe un tanc era scris „La Stalingrad!". „De la Don la Volga!", scria pe un altul. „Stalin *kaput!*", pe al treilea. Băieţii stăteau şi fumau pe turele, fără cămăşi, cu umerii arşi de soare, scriind răvaşe: tumultul luptei de la Cotul Donului le îndrepta gândurile spre casă, iubite şi trecutul paşnic.

Dirlewanger întrebă un sergent unde era Cartierul General al personalului Armatei a 6-a, arătând cu biciul spre Kapto.

— Omul ăsta trebuie să-i predea ceva important colonelului von Schwerin, Serviciul de Informaţii, Armata a 6-a.

— Pe acolo, spuse sergentul, care avea accent bavarez. Spre Don.

Se opri şi se uită ca lumea la Dirlewanger şi Kapto.

— Ce unitate sunteţi?

— Comandant, *Sonderkommando* Dirlewanger, ataşat la *Einsatzgruppe D. Aktion* antipartizani.

Sergentul ridică din sprâncene.

— Antipartizani, ai? Cine-i fata? Nu-i decât un copil.

Băieţii lui râseră grosolan la Kapto şi copilă.

— E fata ta sau doar o prietenă?

Dirlewanger şfichiui cu cravaşa şi trecu mai departe, cu urechile înroşite.

— Ne faci de râsul lumii, şuieră el spre Kapto. Adună-te!

Fetiţa adormi repede în şa, cu capul legănându-se pe umărul lui Kapto, susţinută de braţul lui.

— Haide, strigă Malamore, dându-i pinteni lui Borgia s-o ia peste câmp.

Curând, erau din nou aproape singuri în stepă.

— Trebuie să treacă pe-aici. Nu mai pierdeţi timpul.

— Tu eşti cel care a lăsat un evreu să fugă cu prietena ta, zise Dirlewanger.

— Nu mai aduce vorba despre ea, Dirlewanger.

Se uită în urmă, spre Kapto.

— Când putem să-l predăm Armatei a 6-a pe prietenul nostru, doctorul?

— Ar trebui să dăm imediat de unităţile avansate ale Armatei a 6-a, zise Kapto, ajungându-i din urmă. Doarme când călărim, adăugă el vesel, făcând semn spre copil.

Se lăsă tăcerea.

— Nu sunt vreo mironosiţă, zise Dirlewanger, iar Malamore băgă de seamă că se legăna în timp ce călărea, beat ca de obicei, dar crezi că nişte ofiţeri prusaci de neam ales cum sunt generalul Paulus sau colonelul von Schwerin de la Armata a 6-a o să fie impresionaţi de un om care merge călare cu un copil de *Untermenschen* în şa?

— Am grijă de copil, zise Kapto. Trebuie să-i şi alinăm pe cei pe care-i tămăduim.

— S-au întors kalmîcii, strigă Bap, unul dintre *hiwi*.

Altan şi Guşi se apropiară călare şi salutară.

Malamore îşi ridică pe frunte ochelarii de tanchist, cu ochii doar nişte fante înguste pe faţa scăldată de soare.

— Aţi întârziat ore întregi, mârâi el. Ei bine, unde sunt?

Kalmîcii erau agitaţi şi arătau cu mâinile, iar poneii li se întorceau în loc.

— Foarte aproape. Ar trebui să-i putem vedea, zise Altan.

— Le-am luat urma.

Guşi arătă în faţă.

— Vedeţi praful ăla?

Malamore îşi opri calul şi ridică binoclul. Da, era ceva acolo. Peste

stepa pustie, prin iarba înaltă aflată în lumina aurie pâclită, putea să distingă mici norişori de praf: doi călăreţi.

— Ei sunt, a fost tot ce-a zis. Montefalcone, ia al doilea escadron şi vino spre ei din spate. Restul veniţi cu mine. Nimeni nu trage sau atacă decât la ordinul meu. *Obersturmführer*, vino cu mine.

Îl voia pe Dirlewanger aproape de el, ca să nu i se întâmple nimic rău Fabianei.

Dirlewanger nu protestă. Oamenii lui aveau să se ocupe de evreu cum o să considere de cuviinţă, să-i ia lobii urechilor pe o salbă dacă voiau (şi uneori chiar asta şi făceau) – dar fata era a bătrânului italian; era treaba lui.

Ridicând praful, Malamore şi călăreţii lui porniră în galop peste câmpuri, sperând să se furişeze pe lângă călăreţi înainte ca aceştia să-şi dea seama cât de aproape erau.

IV

Nelegiuiţii îndrăgostiţi călăreau cu nechibzuinţă ameţitoare spre Don. Fabiana îşi lăsase chiar părul liber şi galopa atât de repede, încât Benia se temea că o să fie aruncată din şa. Simţea că Fabiana se bucură de ultimul moment în care sunt împreună şi se desfăta la gândul loviturii năucitoare a norocului său – despre care ştia cumva că trebuie să ajungă la capăt, şi încă în curând.

— Acolo!

Arătă înainte. Chiar în faţa lor se ridicau dealurile de pe malul Donului cu pădurile lor şi, dincolo de ele şi în josul văii, şerpuia fluviul maiestuos. Benia ştia că era aproape acasă, iar inima începu să-i bată repede – însă cu cât se apropia mai mult de dealurile Donului, cu atât mai aproape era bătălia de la Cotul Donului – şi cu atât mai curând trebuia să se despartă de Fabiana. Şi ştia şi ea. Când Benia văzu terenul ridicându-se, Fabiana zâmbi, dar i se lungi faţa şi el îşi dădu seama că se gândea. Călăriră mai departe, într-o şarjă de fericire impetuoasă, aproape năuciţi de ultima ocazie de bucurie.

Împuşcătura lovi în iarbă chiar lângă el, ridicând un norişor de praf. Benia privi în urmă. Un roi întunecat de călăreţi se aduna în căldura unduită şi vălurită a dimineţii târzii. Recunoscu în faţă silueta cocârjată a lui Malamore, cu sabia scoasă. Fabiana o întoarse pe Violante şi se uită ţintă la ei, fără suflare, blestemând *„Stronzo!”* – până când Benia îi prinse frâul:

— Haide!

Rafale de gloanţe sfârtecară pământul în jurul lor, iar Şosete Argintii se ridică într-o parte, însă Benia reuşi s-o calmeze. În faţă, Fabiana o îndrepta pe Violante în susul dealului, spre copaci.

— *Pronti a fare fuoco!* Pregătiţi-vă de tragere!

Benia îl putea auzi pe Malamore (bănuia că el era) strigând la oamenii lui să aştepte o clipă, să nu tragă până nu le ordonă el, dacă o nimereau pe fată – dar veniră oricum, douăzeci, treizeci de călăreţi, copitele cailor tropăind pe pajiştea uscată. Când ajunse la răcoarea copacilor, Benia mai văzu şi alţi cai şi oameni în faţa lor, un alt escadron italienesc venind dinspre spatele pădurii… Acum nu mai aveau nicio speranţă.

Strângând din ochi, într-un moment de panică necontrolată, Benia o strânse pe Şosete Argintii între genunchi, însă nu se putu hotărî ce să facă – să descalece, să tragă sau pur şi simplu să renunţe şi să moară. Se cutremura, deja înfiorându-se din cauza chinului ce avea să vină.

Verifică grenadele de la centură. Dacă trebuia, avea să se omoare singur.

Cele două cercuri ale binoclului trec peste dealurile Donului. Observatorul se opreşte şi focalizează lentilele.

Priveşte doi călăreţi galopând prin stepa deschisă, un bărbat şi o femeie. Bărbatul poartă uniformă kaki şi un chipiu italienesc, un Papaşa pe braţ şi grenade la centură. Călăreşte un Budionîi cu picioare albe. Ea poartă uniformă verde italienească, iar pe brasardă are însemnele Crucii Roşii, părul negru nu e strâns, îi flutură în spate, şi dă pinteni calului palomino. Au un aer de disperare. Bărbatul – care e mai în vârstă şi nu-i un călăreţ grozav – se tot uită în urmă, smucit. Din felul în care se clatină în şa femeia, tremurătoare şi nesigură, se simte o senzaţie de spaimă, încetinesc amândoi.

Observatorul, care stă întins în iarbă aproape de biroul cooperativei agricole locale, aflat puţin mai departe şi mai sus, pe aceeaşi coastă, cercetează iarba înaltă din spatele lor. În urma fugarilor călăresc doi kalmîci pe poneii lor ciolănoşi; şi apoi o ceată de călăreţi, douăzeci, treizeci, patruzeci de călăreţi într-o oarecare neorânduială: un colonel din Cămăşile Negre italieneşti, călare pe un armăsar negru, nemţi cu rune SS pe tunici, trădători ruşi în uniforme cenuşii de Wehrmacht. În mijlocul lor, un bărbat duce o fetiţă în şa: un refugiat salvat? Un semn de bunătate neobişnuit în aceste vremuri nemiloase? Printre barbarii aceştia? Ei bine, asta chiar ar fi o surpriză.

Vede focurile de armă împroşcând în iarba din jurul celor doi călăreţi. Urmăritorii se apropie şi acum zăreşte un al doilea escadron de italieni apărând pe după crângul din vârful dealului, trăgând spre ei. Acest cuplu ciudat i-a atras cu totul atenţia. Sunt atacaţi de inamic, iar ordinele *Stavka*, de la tovarăşul Ponomarenko, şeful Operaţiunilor pentru Partizani din Moscova, sunt clare: „Hărţuiţi şi distrugeţi toate forţele inamice, comunicaţiile şi armele din ariergarda Armatei a 6-a”.

Se întoarce spre bărbatul de lângă el. Totdeauna vorbeşte pe un ton liniştit, care impune ascultare.

— Trageţi cu toate patru *Daşka* acum. Şi mortiere. Repede sau o să fie prea târziu!

— S-a făcut, tovarăşe Elmor! spune Zâmbăreţul, în timp ce mitralierele grele Degtiarev-Şpagin, cunoscute drept *Daşka*, încep să tragă cu dum-dum-ul lor, împroşcând plumb în escadronul de călăreţi italieni.

V

Fabiana văzu turnul bisericii şi cupola rotunjită dintr-un sătuc căzăcesc cu căsuţe, curţi şi grajduri colorate. Pe un indicator scria: Şebinkino. Îi ajunse din urmă un cal înspumat, care-şi ţâra după el călăreţul neamţ, cu cămaşa făcută colac peste cap. Încă mai putea să audă mitraliere şi fluieratul mortierelor, aproape în urma lor. Erau aşa de panicaţi, încât galopaseră năvalnic pe uliţa principală a satului, fără să verifice ce era în faţă.

Era amiază, dar satul părea pustiu. În drum zăcea un câine mort; undeva, urlau nişte pisici. Era înăbuşitor, iar Fabiana simţea miros de hamei putrezit, de viţă dulce, pelin şi apă stătută. Ridică privirea şi acum văzu şrapnelele explodând peste Cotul Donului, unde lupta se dezlănţuia la doar câţiva kilometri depărtare. Încă nu-şi recăpătase suflul şi, când îi aruncă o privire lui Benia, acesta era alb la faţă, aproape alunecând de pe cal, cu mâinile tremurând incontrolabil.

Caii nu mai voiau să meargă înainte şi încercară să se întoarcă. În mijlocul drumului stătea un lup jigărit. Fabiana privi în ochii lui flămânzi şi uluitor de albi. Cândva, lupul fusese un simbol al ferocităţii sălbatice; acum, nu mai era decât o altă făptură vânată, într-o lume unde omul depăşise în cruzime lupul.

— *Ciao, bello*, îi zise ea, aducându-şi aminte cum văzuse Nataşa lupul în *Război şi pace*.

Animalul plecă grăbit – iar caii, asudând cu o spumă galbenă, se opriră clătinându-se.

Fabiana o împinse pe Violante la timp ca să-l prindă pe Benia când alunecă de pe iapă în braţele ei, eliberându-l de mitralieră – pe care o atârnă pe umărul ei – şi ducând caii de-acolo. Auzi răpăitul călcăturii şi tropăitul copitelor. În vreme ce ea se uita primprejur, Benia zăcea pe jos, în locul gol dintre două colibe.

O bătrână palidă, îmbrăcată în roşu-aprins, se apropia de ei. Oprindu-şi brişca şi coborând de pe capră, intră şontâcăind într-o colibă din apropiere, fără să lege calul.

Fabiana priponi caii lor şi o urmă pe femeie pe uşa din faţă, rămasă deschisă. Ce repede învăţăm noi, tâlharii de drumul mare, se gândi ea, desprinzându-şi arma, noi, nelegiuiţii îndrăgostiţi.

În încăperea principală, cotoroanţa punea cireşe uscate într-un

castron, iar Fabiana observă şi nişte *salo* **[24]** şi caşă de hrişcă.

— Furi de la Afonka şi o să mori în chinuri, zise cotoroanţa, fără să ridice privirea.

Fabiana cercetă rafturile din jurul încăperii, pline de borcane cu seminţe şi sticle cu zemuri tulburi.

— Un evreu şi o străină intră în casa unei femei părăsite de toţi şi fură de la ea sub ameninţarea armei. O să aduci asupra voastră blestemul spiritului din apa Donului. Cine mai e şi ăsta?

Fabiana se uită în jur, iar Benia era în spatele ei, întinzând tremurător pistolul. Fabiana voia să iasă repede, dar Benia nu arăta bine, iar femeia avea mâncare.

— Evreul se gândeşte să mă omoare. Dar Fecioara Preacurată va hotărî când mă duc. O să fiţi loviţi de trăsnet sau fier sau otravă.

Îşi supse gingiile ştirbe.

— Spune-ne, *Matuşka* **[25]**, ce să facem? întrebă Benia, coborând Parabellum-ul.

— Lăsaţi-mă să vă spăl cu apa sfântului Don, necredincioşilor, şi o să vă dau ceva.

— N-avem apă din Don.

— Am eu, în găleată. Adu-o.

Benia îi aduse găleata, iar cotoroanţa se uită urât la el. Fabiana vedea că ochii ei nu erau decât albeaţă albăstruie cu vinişoare şi fără irisuri.

— Văd bine pentru o oarbă? zise baba, făcându-i cruce pe frunte cu o unghie îngălbenită. Duşmanul lui Hristos este iertat de Fecioara Preacurată, care scoate fiara din inimă. Amin!

Apoi făcu acelaşi lucru şi cu Fabiana.

— Văd un câmp de floarea-soarelui cu faţa ridicată spre soare şi în mijlocul lui un cuplu se sărută, fără să ştie de restul lumii. Văd un fel de doctor şi o fetiţă fericită, un copil evreu care merge în depărtare. Mâncaţi-vă mâncarea – aici – şi beţi apa.

— Mulţumesc, *Matuşka*, zise Benia, înghiţind lacom nişte pâine şi păsat, pe care-l luă direct cu mâna.

Fabiana turnă apă pentru amândoi.

— Lăsaţi-mi şi mie ceva. Nu-mi trebuie mult, zise femeia, în vreme ce Fabiana strângea mâncarea, dorindu-şi fierbinte să plece.

— Ieşiţi prin spate, urmă baba. Pe-aici – îi împinse prin uşa din dos – şi o să aflaţi că nu ameninţ în van. Plecaţi!

Ţinând mâncarea, Fabiana păşi în curtea din spate şi dădu înapoi. Pe pământul nisipos zăcea cadavrul unui soldat, un neamţ, cu gura larg deschisă, cu vomă verzuie brăzdându-i obrazul şi muşte ieşindu-i în grabă din gura căscată.

VI

— Câţi morţi avem? întrebă Malamore, ţinând în mână o ţigară Africa aprinsă, cu ochelarii de protecţie pe frunte, mângâind uşor pe greabăn un Borgia năduşit tot.

Sub focul intens, reuşiseră să scape peste deal şi să ajungă într-un sat căzăcesc, dar nu erau toţi cu el.

— Şase morţi, răspunse Montefalcone.

— Şi şapte răniţi, adăugă tânărul aghiotant al lui Malamore, Brambilla. Doi dispăruţi.

— *Figli di puttana!* Nemernici! zise Malamore.

Kalmîcii se apropiară călare.

— Satul e pustiu, spuseră ei. Şi e de mâncare.

Malamore observă că Dirlewanger se foia şi se smucea, ca un dependent de droguri ce era. Malamore însuşi supravieţuise multor ambuscade şi nu părea agitat nici chiar acum.

— În regulă, puneţi cu grijă posturi de pază de jur-împrejur. Partizanii nu sunt prea departe. Culegeţi struguri şi mere din livezile alea. Îngropaţi morţii şi pansaţi răniţii.

Ştergându-se pe frunte, îşi conduse escadronul în sat, călărind încet, chiar maiestuos, aplecat în şa ca o stâncă. Când ajunse la casa preotului, descălecă şi se aşeză pe verandă, într-un scaun vechi de răchită, meditând în timp ce Dirlewanger înghiţi încă o tabletă de Pervitin, apoi începu să se plimbe în sus şi-n jos, cu tâmplele zvâcnind, iar Montefalcone îl privea, sorbind dintr-o ploscă – ambii aşteptând noi ordine în vreme ce ferestrele se zgâlţâiau din cauza focurilor de arme grele.

Malamore fuma ţigară de la ţigară şi trase o duşcă de coniac. Partizanii îi prinseseră în ambuscadă dintr-o parte, de pe dealul alăturat, iar el ştia că fusese vina lui. Fabiana îl distrăsese şi el o privise cu atenţie când fuseseră aproape de ei. Arăta de parcă aştepta o ocazie să fugă. Rusul avea arme. Totuşi, îl sâcâia. Era posibil să colaboreze cu evreul rus? Ar fi putut măcar să… nu, asta era imposibil.

Dirlewanger începu să se joace cu salba lui de trofee, cu ochii sclipind ca nişte ace tivite cu roşu.

— Hai să-i împuşcăm pe toţi ruşii pe care putem să punem mâna.

— Noroc că satele astea sunt deja pustii, răspunse Montefalcone. Probabil ştiau că vii tu.

— Domnule consul, zise Brambilla din uşă. A venit să vă vadă un căpitan din Wehrmacht.

VII

Fabiana alese o casă departe de cea a cotoroanţei, în mijlocul satului, sperând că aşa o să fie mai puţin uşor de găsit. Luară caii cu ei în hambar şi închiseră uşa. Era plin de fân – şi un singur căluţ bătrân, probabil un preferat al familiei, părăsit acolo, păru foarte mulţumit să-i vadă. Benia se întinse pe jos.

— Trebuie să mai mănânci ceva, îi zise Fabiana şi-i mai dădu din pâinea şi păsatul babei, cireşe şi ultimii faguri.

După ce mâncară amândoi, se simţiră mai bine, însă erau extenuaţi. Era după-amiază târziu, dar fură de acord să nu aprindă felinarul sau focul de gătit, de teamă să nu fie singura lumină din sat, vizibilă de la kilometri întregi depărtare. Benia considera că erau doar la un pas de o moarte neaşteptată şi nimic nu mai putea fi amânat.

Multă vreme nu spuseră nimic, amândoi conştienţi că li se dăduse de urmă. Vânătorii erau aproape, totuşi caii nu mai puteau merge mai departe, iar ei înşişi erau prea obosiţi până şi să-şi ridice cizmele în scări, cu atât mai puţin să călărească. Poate că mai aveau noaptea aceasta împreună, dar era posibil şi ca Malamore şi oamenii lui să năvălească în orice clipă. Benia ascultă, încercând să prindă nechezatul unui cal, scârţâitul unei porţi, clinchetul de pinteni. Undeva, în stepă, începu să urle un lup. Ce-l neliniştise? Aproape că se aştepta să audă glasuri strigând: „Trimite afară asistenta. Măcar ea poate să trăiască!”

În cele din urmă, oftă şi spuse:

— Ştim amândoi ce trebuie să se întâmple acum.

Ştia că, dacă supravieţuieşte, nu putea să mărturisească niciodată că a cunoscut-o. Era unul dintre invadatorii fascişti care luptau de partea naziştilor şi simplul fapt că o cunoştea, cu atât mai mult o relaţie fizică, ar fi fost privit de partea rusă drept trădare: ar fi fost împuşcaţi amândoi pe loc. Pentru tabăra ei, ea fusese complice şi se culcase cu un evreu, un rus, un comunist. Dacă rămâneau împreună, ar fi murit împreună. Singura lor speranţă era să se despartă, iar el să-şi şteargă din viaţă orice rămăşiţă a existenţei ei.

Fabiana încuviinţă din cap.

— De cât timp se cunosc nelegiuiţii îndrăgostiţi? întrebă ea.

— Iar studiezi istorie?

Zâmbi trist.

— Nu ştiu.

— Tu nu ştii, *Il Primo?* Sunt exact 86 de ore. Oare diferenţa dintre un bărbat şi o femeie e nevoia de a măsura dragostea în toate modurile? Eu aşa cred.

Se lăsa noaptea, iar în hambar era întuneric.

— *Mia adorata*, spuse el, nu crezi că uneori poţi să trăieşti ani în şir şi ei să nu însemne nimic, şi apoi să vină vremuri deosebite, când fiecare clipă e aşa de bogată, aşa de nepreţuită, aşa de profundă, că

trăim cu o asemenea intensitate, încât fiecare minut valorează de cinci ori mai mult, de zece ori mai mult, de o mie de ori mai mult? Şi le spunem vremurilor acestora „Dragoste”. Uneori, o noapte înseamnă o viaţă întreagă.

— Da, spuse ea. Da. Asta se petrece!

În sat lătră un câine, iar lui Benia i se tăie răsuflarea. Oare fasciştii înconjurau deja casa? Nu vedea decât luciul ochilor ei, întunecat acum, reflectând ultima rază de lumină. Atmosfera dintre ei se schimbase şi, dintr-odată, Benia se simţi copleşit şi ştia că şi ea era la fel. Fuseseră legaţi din momentul în care se văzuseră pentru prima dată, după ce Fabiana îi scosese glonţul. Acum, spaţiul dintre ei părea să fie împăienjenit cu fire de aur – ca rouă în zori. Cât de des ţi se întâmplă aşa ceva într-o viaţă?

Benia se întinse spre ea în întuneric, iar mâna ei era acolo, aşteptându-l, şi el duse la gură degetele ei şi le sărută. Fabiana începu să plângă ca un copil. Pentru o clipă, vru s-o liniştească – i-ar fi putut găsi urmăritorii –, dar după aceea nu i-a mai păsat. Plânsul ei era sunetul unei vieţi trăite intens şi cu sensibilitate în cele mai nemiloase vremuri, se gândi el. După aceea, ea stătea în genunchi, ţinându-i faţa în mâini, sărutându-l, gesturile lor de dragoste fiind ca o zvârcolire finală a unui trup pe moarte, rămăşiţe plutind pe un val, ţărână pierdută în ţărână.

— E ceva ce trebuie să-ţi spun, zise ea când erau amândoi nemişcaţi, în pragul unei parodii spinoase şi agitate de somn. Ceva despre trecutul meu.

Era deja amanta lui Malamore? se întrebă Benia.

— E vorba despre soţul meu.

— Malamore l-a ucis în timpul încăierării ăleia. Ştiu.

Îi putea simţi încordarea în întuneric.

— Ai o părere prea bună despre mine, şopti ea.

— Ce vrei să spui, *mia cara?*

— Nu înţelegi?

— *Tu* ai fost?

— Da, zise ea. În timpul luptei din sat, Ippolito intrase în panică; şi eu l-am sâcâit cu ceva şi m-a pocnit, m-a aruncat pe jos. Când am căzut, aveam chiar în faţă tocul pistolului lui, aşa că i-am tras Beretta şi l-am împuşcat pe loc. În inimă. N-a zis nimic, doar s-a holbat la mine cu o asemenea surprindere şi un fel de groază, şi după aia… şi după aia a murit în faţa mea. Schimburile de focuri se apropiau tot mai mult şi am luat-o la goană prin spatele colibelor, prin grădini, şi am ajuns unde erau trupele noastre.

Trase adânc aer în piept, tremurând când îşi aminti.

— Trebuia să-ţi spun. Ca să ştii cine sunt.

Tăcere.

— N-ar fi trebuit să-ţi spun, zise ea. *Che stupida!*

Lui Benia îi zbârnâia mintea. Ce însemna asta? Îl minţise? Ce altceva mai ascundea? Era oare o criminală? Văzu sub mantia ei de catifea civilizată un filon al celui mai feroce spirit animal. Îl iubise şi-i salvase viaţa; iar gesturile ei impulsive de bunătate şi curaj îl umpluseră de uimire la adresa ei şi asta era tot ce conta pentru el.

— Nu schimbă nimic, spuse el după o clipă.

O simţi destinzându-se.

— Mai e ceva, Benia, spuse ea. Aş vrea să-mi dai ceva, un suvenir, care să-mi aducă mereu aminte de tine. Ca să ştiu că ai fost real şi că toate astea s-au întâmplat cu adevărat.

El ezită; apoi duse mâna la buzunar şi-i dădu singurul lucru pe care-l avea – o cheiţă cu etichetă de piele pe care scria „Numai personal special. Spitalul Magadan. KOLÎMA". Fabiana o luă, iar lui i se păru că o aude sărutând-o.

— Oarecum veşnic, spuse el.

— Oarecum veşnic, răspunse ea.

VIII

Malamore ieşi din casă şi chiar acolo se aflau un căpitan neamţ şi un locotenent solid, care-şi legau caii. Când căpitanul salută, Malamore văzu că-i lipsea un braţ şi avea o Cruce de Fier la gât.

— Colonele Malamore, permiteţi-mi să mă prezint. Von Manteuffel, Gerhard.

Îl salută cu un pocnet din călcâie.

— Căpitan. Corpul Informaţii. Armata a 6-a. Locotenentul Kreutzer va rămâne afară.

— Intră, răspunse Malamore într-o germană perfectă. Te aşteptam. Îl chem pe Dirlewanger.

— De fapt, dacă pot să îndrăznesc, *Herr* Colonel, răspunse von Manteuffel, am ordine chiar de la generalul Paulus să vorbesc singur cu dumneavoastră. Fără Dirlewanger.

Malamore nu era mirat. Acest căpitan von Manteuffel, care n-avea cum să aibă mai mult de douăzeci şi şapte de ani, era unul dintre aristocraţii aceia prusaci care încă mai făceau parte din eşaloanele superioare ale Wehrmachtului, iar răspunsurile sale aveau un accent distins. Malamore bănui că era posibil să aibă un pedigri militar; strămoşii lui luptaseră probabil pentru Frederic cel Mare.

— O ţigară, căpitane? întrebă Malamore după ce se aşezaseră înăuntru, pe scaunele grosolane din coliba ţărănească. O Africa?

— Cu recunoştinţă, *Herr* colonel, spuse Manteuffel. Am venit să-l iau în custodie pe transfugul sovietic Kapto şi materialele lui de spionaj. Colonelul von Schwerin e pe teren, dar o să ajungă aici mâine

să-l ia şi pe el, şi hărţile lui. Mi-a ordonat să-l interoghez pe Kapto şi să arunc o privire preliminară asupra materialelor.

— Îl aduc acum pe Kapto.

Kapto intră după câteva minute şi salută cu o convingere teatrală, de parcă ar fi dat toată viaţa probe pentru acest rol.

Manteuffel dădu din cap şi apoi spuse într-o rusă perfectă:

— Acum eşti responsabilitatea mea. Colonelul von Schwerin mi-a cerut să fac evaluarea iniţială. Eşti gata de plecare?

Cei patru bărbaţi merseră două case mai jos, unde era legat calul lui Kapto.

— Bine, spuse Manteuffel. Locotenentul te va ajuta să pui şaua pe cal. Mai e ceva?

— Da, răspunse doctorul. Trebuie să trezesc copilul, care doarme în casă.

— Copilul?

Manteuffel păru luat prin surprindere.

Trăgând cu ochiul prin uşă, văzu o fetiţă care dormea pe o canapea, şi schimbă o privire cu Malamore.

— Cine-i fata asta? E fiica ta, doctore?

— Nu, dar e sub protecţia mea. Merge cu mine.

— Nu înţeleg… începu Manteuffel.

— E o pacientă.

Kapto zâmbi, buzele ridicându-i-se în colţuri în forma unui os.

— O pacientă?

— Am găsit-o rănită şi, ca pediatru, eu spun: trebuie să-i şi alinăm pe cei pe care-i tămăduim.

Îngenunche lângă canapea şi o scutură uşor de umăr, iar ea se ridică în şezut, foarte palidă, şi privi în jur spre ei cu ochii ei rotunzi.

— *Herr* căpitan, zise Malamore, mă bucur că doctorul Kapto se află în siguranţă în grija ta. Am multe de făcut… şi trebuie să dorm. La revedere, căpitane.

Ieşiră, iar Malamore îi privi îndepărtându-se călare, dezertorul Kapto, cu copilul pe genunchi, încadrat de nemţi.

Montefalcone şi Dirlewanger îl aşteptau în casa unde-şi făcuseră cartierul general.

— Tot nu i-am găsit, zise Montefalcone. Am pierdut mulţi oameni şi mai mulţi sunt răniţi… totul, de dragul unei asistente. Propun să-i lăsăm în pace şi să revenim la sarcinile noastre.

— Sunt aici ca să-i elimin pe partizani. De aceea m-a adus *Reichsführer-SS* din Bielorusia. Am cerut întăriri, bolborosi Dirlewanger, sorbind dintr-o ploscă. Între timp, hai să-l vânăm pe evreu.

— Asta nu-i misiune pentru noi, îi spuse Montefalcone lui Malamore. Au dat dovadă de ceva curaj. Fata, da… dar şi rusul.

— Curaj? îl mustră Dirlewanger. Pe evreii curajoşi trebuie să-i omorâm înaintea celorlalţi. *Christus! Oberarschloch!* Super mârlan!

— Urmărirea continuă, ordonă Malamore, stând pe verandă, ridicând privirea spre stele şi ascultând lupta. Percheziţionaţi fiecare casă şi fiecare hambar. Cred că s-ar putea să fie mai aproape decât credem.

Ziua a noua

I

Benia se trezi cu o tresărire. Tocmai se auzise ţăcănitul siguranţei unei arme, iar pistolul era acum aşa de aproape de fruntea lui, încât simţea metalul rece şi mirosul uleiului, dar şi prezenţa unor străini. Se aşteptase la asta tot timpul, o văzuse în minte, iar acum se întâmpla. Dar era aşa de ostenit, că nu-i mai păsa. Să mă împuşte, se gândi el; omul n-are cum să alerge mai mult decât poate. Se temea să deschidă ochii, aşteptându-se să vadă chipul jupuit al lui Malamore. Aşteptă impactul, înfiorându-se. Dar nu se întâmplă nimic şi apoi auzi alt sunet. Dumnezeule, era un râset.

— 'Neaţa, *deduşka!* Eu sunt, tataie, trezeşte-te!

Benia se ridică în şezut şi privi în ochii albastru-deschis ai lui Prişcepa, care-i zâmbea cu gura până la urechi, vesel ca un cintezoi, cu părul blond ciufulit ca o căpiţă de fân.

— De ce eşti aşa de supărat? întrebă Prişcepa. Eşti în viaţă, Benia, şi asta chiar e ceva. Şi ia uite cine-i cu mine.

Benia se uită în spatele lui Prişcepa şi-i văzu pe Garanja Păianjenul – şi pe Panka, bătrânul sergent cu pielea maronie.

— Eşti teafăr, băiete? întrebă Panka, în timp ce ochii lui mici îl cercetau curioşi pe Benia şi îmbrăcămintea lui.

— Umărul… acum e bine. Sunt doar obosit.

— Obosit? Nu-i vreme să fii obosit, zise Panka. Nu te lăsa doborât de oboseală! Nici măcar nu folosi cuvântul. Dormeai adânc. Înveseleşte-te! Suntem aproape de draga noastră maică, fluviul, iar pe Don e totdeauna soare. Nu putem să fierbem apă aici, nu putem risca să aprindem un foc, însă mănâncă nişte pâine şi ia o gură din asta, zise el şi-i întinse lui Benia nişte pâine de Borodino şi o ploscă de coniac. După aia trebuie să mergem.

— Unde? întrebă Benia, uitându-se în jur după Fabiana.

Garanja îl observă cu răceală. Prişcepa zâmbi.

— Acasă, bineînţeles.

— Şi asta unde ar fi? întrebă Benia, fără să se gândească.

— Ţi-am zis eu, spuse Garanja Păianjenul, cu ochii aceia înşelători şi languroşi conectaţi cu cei doi însoţitori ai săi.

Benia se concentră rapid. Dacă şi când aveau să ajungă la adăpost, urma să fie cu toţii interogaţi şi, dacă Benia zicea că nu ştie unde fuseseră cazacii, aceştia ar fi fost împuşcaţi ca trădători. Păianjenul îl urmărea, nemişcat, iar Benia ştia ce însemna nemişcarea aceasta. Pânda vânătorului înainte de saltul asupra prăzii.

Benia înţelese că toate socotelile impuse oricărui soldat aflat în stepă în vara aceea erau împovărate cu suceli chinuitoare, dar pentru *şstrafniki*, care trecuseră deja fluviul, în toate sensurile, variantele erau sumbre. Cei trei însoţitori cazaci nu erau acolo doar ca să-l salveze pe el, ci şi pe ei, fie alăturându-i-se lui… fie lichidând un martor periculos. Dacă situaţia o cerea, Garanja, omul care neliniştea caii, i-ar fi tăiat cu plăcere gâtul, iar Benia îşi aduse aminte cum călcătura lui greoaie devenise repezită, aproape ca un pas de dans femeiesc când îl ucisese pe trădătorul kalmîc. Prişcepa, băiatul-minune nechibzuit cu umblet uşor şi pofte de lup lipsit de griji, l-ar termina cu şi mai puţină chibzuială. Doar Panka ar ezita.

Benia era conştient că soldaţii rătăciţi în spatele liniilor erau consideraţi trădători dacă nu puteau dovedi că nu-i aşa; aşa ajunseseră în batalioanele disciplinare oameni cumsecade cum era căpitanul Jurko. Dacă aceşti *şstrafniki* erau bănuiţi fie şi de cel mai mic păcat, s-ar fi ales pur şi simplu cu cele Opt Grame – fără să ajungă măcar în faţa unui tribunal. Dar aici era dificultatea: Benia nu ştia unde fuseseră oamenii ăştia în ultimele câteva zile. Dezertaseră temporar la fascişti? Aşteptaseră să vadă cât de repede ajungeau nemţii până la Stalingrad şi câmpurile petrolifere? Sau hotărâseră că Uniunea Sovietică nu se prăbuşea aşa de rapid cum păruse când căzuse Rostovul şi se răzgândiseră, căutând o cale să-şi acopere urmele? Şi, dacă o făcuseră, ştiau despre secretul *lui*, Fabiana?

— Staţi, zise el, întinzând mâinile. Nu pun întrebări. Am luptat, am fost izolaţi şi am găsit o cale să ne întoarcem la Don.

— L-am omorât pe Mandrîka. Ne-am câştigat libertatea – e simplu!

Pentru Prişcepa, era totdeauna simplu.

— Partizanii o să-şi aducă aminte că am fost acolo, zise Benia. Doar dacă… nu mai putem face şi altceva ca să ne câştigăm reabilitarea…

Prişcepa făcu semn cu mâna.

— Jidanul îşi face mereu griji.

Garanja începu să se scarpine pe spinare, totdeauna un semn că începea să se relaxeze.

— Deci toate bune, zise Prişcepa. Mă bucur că fratele nostru Benia e încă în viaţă – dar, pe de altă parte, ai învăţat de la cei mai buni călăreţi de pe Don. Jidanul ăsta chiar ştie să călărească, ei, Panka?

Îl îmbrăţişă pe Benia.

— Hai să mâncăm şi să dormim şi poate după aia înotăm în Don. Ai înotat vreodată în Don, Benia?

— N-avem timp de aşa ceva, frate, zise Panka, scuipând. Prişcepa, ai uitat unde suntem. Donul e un cazan. Friţii percheziţionează chiar acum satul ăsta, în căutarea noastră.

— Lasă-mă să mă duc în recunoaştere, spuse Prişcepa, mereu dornic să se ofere voluntar pentru cele mai periculoase misiuni.

Ieşiră, iar Panka puse şaua pe Şosete Argintii. Nu se vedea nici urmă de Violante, calul palomino al Fabianei.

— Doar de data asta o fac eu în locul tău, frate, zise bătrânul cazac – iar Benia înregistră complimentul.

Garanja se scărpină, culegând păduchi de pe haine, şi îşi ascuţi cuţitul până se întoarse Prişcepa.

— Se apropie, zise el gâfâind. Haideţi!

În vreme ce călărea cu cei trei însoţitori ai săi, îndreptându-se spre Don şi liniile ruseşti, Benia ştia ce ştiuse chiar de când îi pusese Prişcepa pistolul la tâmplă. Că se trezise singur, cu totul singur. De parcă Fabiana nici n-ar fi fost vreodată acolo.

II

Svetlana nu-l vedea niciodată pe tatăl ei dimineaţa – cu excepţia vacanţelor la Marea Neagră. Dar acum era chiar aici, privind-o îndeaproape. Când năvălise în dormitorul ei, ceva ce nu mai făcuse niciodată în viaţa lui, Svetlana se pregătea pentru şcoală.

Îl privi în ochi şi îşi dădu seama că era într-o belea teribilă. Era al naibii de înfuriat, iar doica, aflată în spatele lui, era aşa de îngrozită, că nu se putea mişca. Svetlana nu-l mai văzuse niciodată pe tatăl ei aşa. Nu-şi pierdea aproape niciodată firea cu ea, însă acum era livid şi aproape amuţit de furie. Flutura nişte hârtii făcute sul.

— L-am pedepsit pe Vasili pentru prostelile lui, zise el. Am pus să-l arunce în arest pentru că se purta ca un nenorocit de copil scârbos de baron! Dar comportamentul tău e la fel de dezgustător ca al lui. Când oamenii noştri mor cu miile, asta faci tu?

— Tată, ce vrei să spui?

Svetlana ştia exact, dar trăgea de timp.

— Nu face pe proasta, fetiţo! zise el. Şi unde sunt? Scrisorile tale obscene de la „scriitorul” tău? Aşa-zisul tău scriitor! Unde sunt scrisorile alea?

— Nu ştiu, Papa…

— Bineînţeles că ştii – nu mă lua de prost. Ei bine, le-am citit şi eu!

Se bătu cu palma peste buzunarul tunicii.

— Le am pe toate chiar aici. Ce obscenitate! Ştiu totul. Nu mă

crezi? Atunci ce-s toate astea?

Aruncă la picioarele Svetlanei un vraf de hârtii scrise la maşină, iar ea sări.

— Haide! Aruncă o privire! Vezi-ţi toate cuvintele obscene chiar aici! Ridică-le! Citeşte-le! Haide, citeşte-le!

III

Locotenentul Brambilla îi aduse lui Malamore o cană de surogat de cafea când i se alătură Dirlewanger. Malamore observă că duhnea deja a rachiu şi că asuda, clipea şi se smucea pe măsură ce se instala efectul amfetaminelor.

— Montefalcone s-a trezit? îl întrebă Malamore pe Brambilla.

— Da, domnule. L-am trezit eu.

Pe urmă auziră o împuşcătură. El şi Dirlewanger se priviră în ochi şi se grăbiră spre coliba de-alături. Complet îmbrăcat, cu chipiul cu pene şi documentele aşezate în faţă, Montefalcone stătea la masă cu capul pe braţe. Avea pistolul în mână, iar de pe tâmplă i se scurgea o dâră de sânge.

— La naiba! zise Dirlewanger. Războiul ăsta…

Malamore clătină din cap.

— Nu era soldat.

Îşi aprinse o ţigară. Brambilla stătea în spatele lui.

— Ce facem, domnule? Ce-o să spunem?

— Maiorul a murit în luptă, într-o misiune împotriva partizanilor. O să scriu raportul când ne întoarcem. Îngropaţi-l aici, în curte. În linişte. Repede.

Tăcu.

— Şi, Brambilla?

— Domnule?

— Plecăm într-o oră.

Împuşcătura singuratică răsună peste sat şi reverberă dinspre dealuri, dar cei patru călăreţi nu-i acordară nicio atenţie.

— L-am văzut pe unul dintre vechii noştri prieteni, zise Prişcepa. Chiar aici. Călărea chiar pe dealul ăsta.

Se opriră printre copacii de pe dealul din apropierea satului. Dedesubtul lor, în lumina limpede a zorilor, îi puteau vedea printre case pe oamenii lui Malamore, cu toţi caii legaţi în faţa bisericii. În spatele lor, se ridica fumul tumultului tot mai intens al luptei de la Cotul Donului: obuzele explodând peste fluviu, acum aşa de aproape că simţeau cum se cutremură pământul. Benia simţea mirosul Donului, sarea şi stuful putrezit şi apa aflată aproape de ei: graniţa pe care trebuia s-o treacă.

— Garanja, ia-o înainte şi aruncă o privire, zise Panka. Să ne odihnim o clipă cât mestec nişte tutun.

În timp ce Garanja Păianjenul o luă la goană printre plopi, Panka descălecă de pe Almaz şi mângâie distrat greabănul calului, în timp ce mesteca nişte mahorcă. Benia ştia că asta înseamnă că acum cumpăneşte. Un observator ar fi zis că Panka se odihneşte, dar decizia lui avea să le stabilească soarta. Benia o lăsă pe Şosete Argintii să pască, iar Panka veni şi o mângâie pe gât.

— Ai ales-o bine, frate, zise el. Şi mie mi-a plăcut întotdeauna. Are picioare sigure fetiţa asta.

Benia sărută botul alb al iepei. Îi părea rău că a adus-o în războiul ăsta. Merita să fie liberă, pe pajişte, senină şi fericită.

— Sergent, ce facem acum?

— Păi, flăcăul meu… e simplu, sincer.

Panka chicoti, însemnând că nu era deloc simplu.

— Am putea să trecem Donul aici şi ne alăturăm soldaţilor noştri de la capul de pod, zise el. Aici ar trebui să înotăm în fluviu şi e lat şi, dacă-mi aduc bine aminte locul unde am prins odată o ştiucă uite atât de mare, curenţii sunt puternici. Pot să ne împuşte în apă şi s-ar putea să ne pierdem caii. Dar dacă ne apropiem de linii mai încolo, o să fie ca atunci când mergeam la vânătoare cu unchiul Prokofei, care l-a împuşcat odată în spate pe vărul meu, Grişaka, când ţintea un urs lângă pârâul Vieşenka. Ce vreau să spun e că o să fie foc încrucişat şi s-ar putea foarte bine să ne împuşte ai noştri, din greşeală.

— Am avut odată o fată pe lângă pârâul ăla, zise Prişcepa. Şi prietenul ăla pe care l-am văzut aseară… era doctorul Kapto.

— Unde? întrebă Benia tăios.

— Ieşea călare din sat, împreună cu doi friţi. Ofiţeri Wehrmacht.

— Şi fetiţa?

— Da, copila era în şaua lui.

Prişcepa se întoarse către Benia.

— Ţii la copilul ăla?

— Mă tem pentru ea, spuse Benia, însă după aceea îşi aduse aminte profeţia babei despre copilul şi doctorul care călăreau fericiţi prin stepă.

— Călăreau prin pădurile astea.

Panka mesteca apăsat, cu ochii mici sclipind ca nişte nestemate pe chipul lui înţelept.

— Probabil că se duc la Cartierul General al Armatei a 6-a. Dar de ce?

Benia şi-l imagină pe doctor şi îşi aduse aminte de taşca de la gât. Acum îşi dădu seama că sigur nu conţinea medicamente, ci ceva hârtii. Dar înainte să poată spune ceva, se întoarse Garanja.

— Cei doi nemţi aşteaptă la biroul colectivei. Şi doctorul Kapto e iar cu ei.

— Iar cu ei? Unde era?

— De unde să ştiu eu? Era în pădure şi s-a întors, răspunse Garanja. Putem să-i împuşcăm pe toţi trei dacă vrem.

— Fraţilor, îi avertiză Panka, nu ne oprim pentru nimeni şi nu ne asumăm riscuri inutile. Urcaţi pe cai.

— Trei? întrebă Benia. Vrei să zici patru? Cu copilul.

Garanja clătină din cap.

— Copilul nu-i cu ei.

— Eşti sigur? Cei doi ofiţeri. Doctorul. Şi fetiţa?

— Ţi-am zis, mâzgălici neghiob, zise Garanja, aruncându-şi piciorul peste şaua calului. Fetiţa nu-i acolo.

Benia se cutremură şi-l trecu un val de furie. Bineînţeles că fetiţa nu mai era. Kapto o salvase, o ţinuse cu el şi pe urmă se debarasase de ea. Era pe undeva, pe-acolo, zăcând pe pământ, şi se terminase. Începu să plângă cu spasme de disperare, lăsându-şi faţa pe gâtul iepei. Calul îşi întoarse capul şi-şi vârî nasul în el, cu greabănul mângâindu-i faţa.

— Uite ce-ai făcut, îl necăji Prişcepa pe Garanja.

Panka îl scutură pe Benia.

— Haide, Golden. Toţi a trebuit să ne împietrim inimile, flăcăule drag. Aproape am ajuns.

Îi întinse plosca, iar Benia o luă şi sorbi prea mult. Tuşi, dar coniacul îl linişti.

— Ascultaţi, le zise el celor trei cazaci. N-avem nimic de arătat pentru perioada cât am fost în spatele liniilor inamice. Ne trebuie un trofeu.

IV

— Locotenente Kreutzer, caii sunt agitaţi. Vezi dacă sunt adăpaţi sau poate o fi vreun animal pe-acolo, zise căpitanul von Manteuffel de la Serviciul de Informaţii, Armata a 6-a, în timp ce se aşeza pe o bancă în biroul silozului de la cooperativa agricolă.

Studia cu tot mai mult entuziasm hărţile Statului Major Sovietic aflate în faţa lui.

— Schwerin o să ajungă diseară. Kreutzer, adu nişte ţigări şi rachiu din coburi.

— *Jawohl, Herr* căpitan! Mă duc.

Biroul directorului Cooperativei Agricole nr. 23 „Serghei Kirov” era auster şi dezordonat. Pereţii erau din placaj, podeaua era făcută din scânduri vechi, iar încăperea era decorată cu un portret decolorat al lui Stalin şi o hartă a fermei uriaşe care se întindea de-a lungul Donului. Mai avea o bancă negeluită, scaune de lemn, o canapea unde

probabil că trăgeau un pui de somn directorii după prânzurile alimentate cu votcă luate cu alţi aparatcici locali, şi un arzător cu gaz pentru încălzit ceaiul.

Manteuffel îl aştepta pe colonelul von Schwerin, care alesese acest loc pentru întâlnire.

— O să vezi că e util, spusese el. O să fac joncţiunea cu tine cel mai târziu la orele douăzeci şi patru. Pregăteşte-ţi raportul!

Doctorul Kapto era întins pe singura canapea, fumând o ţigară Belomorkanal.

— Eşti impresionat, căpitane? întrebă el, cu vocea lui clară şi moale. Sunt utile?

Apoi, după o vreme:

— O să capăt o mângâiere mică pe cap din partea generalului? Mai bine mă gândesc la o recompensă, ei? Îmi trec prin cap vreo două chestii…

Manteuffel încă mai era îngrozit de întâmplările dimineţii, de felul cum se întorsese doctorul, cu zâmbetul lui dezinvolt şi mândria lui pentru uşurinţa cu care rezolva lucrurile curat. Îşi dădu seama că spionajul era un joc murdar, în care trebuia să ai de-a face cu tot soiul de ciudaţi şi şarlatani. Înţelegea că era un război murdar împotriva unui inamic dezgustător, că Führerul ducea o campanie nemiloasă de anihilare a evreilor – bărbaţi, femei şi copii – şi că aceasta trebuia aplicată de „specialiştii" lui Himmler, cum era şi Dirlewanger, care nu erau mult mai buni decât fiarele şi cu siguranţă nu erau oameni pe care i-ar invita vreodată acasă, la *Schloss* Manteuffel. Dar copilul acela…

După interogatoriul iniţial al lui Kapto, pentru a-i stabili calitatea şi modul în care procurase materialele, în cursul căruia luase cu meticulozitate notiţe în carnetul lui cu coperte impermeabile, Manteuffel se concentrase asupra hărţilor, a căror importanţă i se dezvăluise treptat. Era conştient de pericolul dezinformării sovietice şi bineînţeles că-şi amintise de cazul recent al maiorului Reichel, al cărui avion se prăbuşise în spatele liniilor sovietice cu planurile operaţionale integrale pentru ofensiva *Fall Blau* a Führerului. Ţăranul ăla paranoic de Stalin crezuse că era dezinformare germană şi nu le băgase în seamă. Din fericire, pentru că planurile erau veritabile şi în prezent câştigau această ofensivă care le va asigura probabil victoria. O astfel de captură nu era întotdeauna un tertip.

Dacă hărţile doctorului Kapto erau veritabile (şi câţiva factori, care nu puteau fi falsificaţi, îl făceau pe Manteuffel să încline spre această părere), ar fi trebuit trimise cât mai repede direct la Cartierul General al Führerului. Dacă avea noroc, Schwerin o să-l ia cu el. Hărţile pe care le ţinea acum în mână puteau schimba planurile Führerului pentru Stalingrad şi câmpurile petrolifere din Caucaz.

— Căpitane von Manteuffel!

Era nebunul ăla de Kreutzer.

— Ce-i?

— Lipseşte un cal.

— Cum aşa? *Hornochse!* Bou cu coarne ce eşti! Nu erau priponiţi? Nu-i păzeai?

— Da, căpitane, da. Nu înţeleg…

Manteuffel îl urmă pe locotenentul durduliu afară din colibă. Privi în jur. Dealurile, pădurile: totul era nemişcat.

— Nu i-ai legat cum trebuie, *Vollidiot!* Idiot desăvârşit! Nu faci decât treabă de mântuială. Fii mai atent! Acum du-te şi găseşte-l! O să fiu aici…

Privi fundul fleşcăit al lui Kreutzer săltând în jos pe scările care duceau la cai, apoi intră să strângă hărţile.

— Tâmpitul a pierdut un cal, îi spuse lui Kapto, care se ridică în şezut, pe punctul de a vorbi, dar Manteuffel nu-l aşteptă.

Ieşi iar în goană din birou, înjurându-l pe locotenent.

— Kreutzer, *Höllenhund!* Drace!

Încă-l mai blestema pe locotenent când îl găsi zăcând lat între cei doi cai rămaşi.

— Iisuse Hristoase! zise Manteuffel şi, când ridică privirea, se trezi uitându-se direct în ţeava Nagantului unui tânăr foarte blond în uniformă sovietică şi cu cizme, care cânta de unul singur.

Dar eu zbor mâine la *Führerhauptquartier*, aşa că nu mi se poate întâmpla nimic azi, se gândi Manteuffel, când ceva lucios şi aproape albastru îi trecu aşa de rapid prin faţa bărbiei, că aproape şuieră. Ridicând mâna să-şi atingă gâtul, descoperi surprins că era foarte ud. Şi după aceea căzu la loc în braţele altui bărbat, care îl prinse şi îl întinse la pământ. Era sigur că nu i se putea întâmpla aşa ceva, pentru că fusese aşa de plin de viaţă cu doar câteva clipe înainte şi pentru că era aşa de conştient chiar şi acum! Abia aşteptase o ţigară şi o duşcă de rachiu şi mai era şi întâlnirea cu colonelul Schwerin, mai târziu, ca să nu mai vorbim despre zborul la Cartierul General al Führerului. Privea direct în ochii unui bărbat cu o falcă supradimensionată şi o despicătură lată a unei guri foarte stacojii, care abia dacă avea buze. Deasupra, era un cer mohorât, fără nori. Ar fi trebuit să bănuiască el ceva când a dispărut calul, era evident. În apropiere răsună o împuşcătură, dar Manteuffel nu era alarmat; venea din alt tărâm.

Garanja ştia că Manteuffel e mort. Vedea cerul ca albăstrelele în lucirea ochilor lui deschişi. Fluturându-şi Papaşa, ocoli până la uşa biroului maistrului şi apoi se destinse. Panka tocmai ieşea.

— E timpul să plecăm, spuse el.

Înăuntru, Prişcepa râdea:

— Nu poţi să-l laşi nicio clipă singur pe scriitorul nostru, zise el. A devenit o ameninţare. Cred că a stat prea multă vreme cu tine, Păianjenule.

Benia încă îşi mai ţinea Parabellum-ul deasupra doctorului Kapto, care fusese împuşcat direct în frunte. Acum, când Kapto era mort, îi era teamă să-l atingă. Garanja îl percheziţionă pe doctor, căutând documente. Găsi noile acte în germană ale lui Kapto, de ofiţer în *Schuma*. Benia strânse hărţile care se aflau pe masă, împreună cu carnetul lui Manteuffel, şi le puse pe toate în taşca originală, pe care şi-o atârnă pe umăr.

Când ieşiră din clădire, Panka se servea cu conserve de carne, ciocolată şi muniţie din coburii nemţilor. Cei patru încălecară. Mâinile lui Benia tremurau: nu-i venea să creadă ce făcuse. Împuşcase un om. Fără niciun cuvânt. Ferocitatea aceea pusese stăpânire pe el brusc, din senin. Şi acum călărea mai departe, nepătat. Şi totuşi copilul – o fetiţă evreică – nu mai era; zăcea pe undeva, prin apropiere, pe pământul bolovănos, iar el suferea de tristeţe, pentru ea, pentru familia lui, pentru Fabiana, pentru toţi ceilalţi.

— Numai un cazac putea convinge un cal cum am făcut eu cu calul nemţilor, se lăudă Prişcepa, şi numai un cazac de pe Don îl putea fura chiar de sub nasul lor.

— Tacă-ţi fleanca, gură-spartă, zise Garanja.

— Fraţilor, acum trebuie să hotărâm ce să facem, spuse Panka.

— Hotărârile sunt cum e crapul din Don!

— Lunecoase şi pline de oase, explică Prişcepa.

— Tu hotărăşti, sergent Panka, propuse Benia.

— Cu plăcere, zise Panka. O să fie bine să vedem Donul. Îi simt mirosul. Maica noastră, apa, dragul nostru Don blând.

— Chiar dacă s-ar putea să ne înecăm în el, spuse Benia.

— Păi, da, se arătă de acord Panka binevoitor. Măcar pe Don e totdeauna soare.

V

Călăreau spre linia frontului. Panka era în frunte, urmat de Benia, cu Prişcepa şi Garanja Păianjenul încheind coloana. Tunurile trăgeau necontenit şi fiecare explozie cutremura aerul şi le chinuia ochii; huruitul motoarelor de tanc avansa implacabil, avioanele zburau la mică înălţime şi, în jurul lor, fumul negru învăluia cerul albastru. În nările lui Benia, chiar şi în haine, stăruia duhoarea de cordită şi de motorină arsă.

Coborâră un deluşor şi călăriră mai departe peste o câmpie şi apoi în josul malurilor şi îl văzură. Donul. Părea să fi trecut secole de când traversaseră marele fluviu, cu şapte zile în urmă, iar Benia avu

senzaţia că trăise o viaţă întreagă de-atunci. În timp ce călăreau spre el, fluviul, tivit cu spumă, părea să scoată abur din cauza fumului ce se răsucea deasupra apelor puţin adânci care scânteiau, iar iarba de pe faleza calcaroasă lucea în verde de smarald. Călăriră de-a lungul malului, unde zăceau părăsite plase vechi şi o luntre cu vâsle căzăcească. Mai sus, pescăruşi lacomi ciuguleau dintr-un soldat rus mort, cu ţeasta deschisă, golită, de un alb-cenuşiu. În fluviu zăcea un bac pe jumătate scufundat, după ce încasase o lovitură directă. Pescăruşii, îngrăşaţi şi sălbăticiţi de putreziciunea războiului, se năpusteau peste ei cu un ţipăt ascuţit, uneori aşa de aproape, încât Benia simţea curentul făcut de aripile lor.

Vorbeau puţin, ştiind că, dacă aveau ghinion, ar fi fost loviţi pur şi simplu de explozia unui şrapnel şi n-ar mai fi ştiut nimic. Dacă reuşeau măcar să repereze liniile frontului rusesc, ar fi putut foarte bine să fie împuşcaţi de avanposturile dispuse oricând să deschidă focul. Trebuia să aibă pur şi simplu noroc – dar Panka hotărâse că faleza Donului era cea mai bună cale de apropiere, în parte pentru că pichetele ar fi putut să-i vadă bine. Ar fi fost mai puţine riscuri să facă greşeli.

Pe măsură ce mergeau, caii deveniră tot mai încordaţi, alunecând, negăsindu-şi locul şi jucând din picioare sau muşcând zăbala şi refuzând să meargă mai departe. Benia ţinea strâns frâul Şosetei şi-i vorbea: „Sunt aici, cu tine, fetiţo”, zicea el. O salvă de artilerie, trasă aparent de ruşi, deşi era greu de spus, îl făcu să sară, iar Şosete se ridică pe picioarele dinapoi. Benia o strânse între coapse, se aplecă peste coamă şi o linişti. Iapa merse mai departe.

— Cine-i acolo? Identificaţi-vă sau tragem!

Asta era, o voce dintr-o poziţie aflată drept în faţă, un buncăr de beton care domina plaja.

— Sergent Pantelimon Ciurelko şi trei oameni, *Ştrafbatul* al Doilea de Cavalerie.

— N-am auzit niciodată de voi, spuse vocea. Ce *ştrafbat?*

— Al Doilea de Cavalerie, zise Panka. Avem materiale de informaţii pentru general.

— Tot n-am auzit niciodată de voi! zise vocea.

— Sunteţi nebuni să călăriţi pe plajă? Puteam să vă împuşcăm! se auzi altul.

— Încă mai putem să vă împuşcăm, ticăloşilor! spuse prima voce, mai stridentă. Scoateţi armele şi aruncaţi-le pe jos! Priponiţi caii! Şi veniţi pe mal spre noi, cu mâinile sus!

Descălecară şi, când porneau, Benia se uită în urmă spre Şosete Argintii. Se întrebă dacă o s-o mai vadă vreodată.

— Mergeţi încet! Fără şmecherii! Fără mişcări bruşte sau tragem!

După câteva clipe, se aflau într-o cazemată micuţă care domina

fluviul. Patru soldaţi, adolescenţi în uniforme, îi percheziţionau.

— Bun venit, prieteni, zise cel mai blând. Vă e foame?

— Volodea, ţine-ţi pâinea în desagă până ne lămurim cine sunt, zise soldatul mai sever. Am sunat la Organe şi vă aşteaptă Unitatea Specială. Vă duc acum acolo. Staţi liniştiţi.

— Dar caii şi armele? întrebă Prişcepa.

— Nu vă faceţi griji decât să vă ţineţi firea cu cekiştii, zise băiatul sever. Ăsta-i sfatul meu pentru voi.

Îndreptă puşca spre ei.

— Tu mergi primul. Capul jos şi fugi!

Se ghemuiră şi fugiră până la următoarea fortăreaţă şi apoi la următoarea. În cele din urmă, ajunseră la un buncăr mai mare, săpat în versantul dealului. În faţa buncărului îi aştepta un ofiţer împreună cu patru oameni, cekişti din Unitatea Specială, toţi mânuind Papaşe.

— V-aţi întors, spuse locotenentul-major Moghilciuk.

— O, slavă Domnului, ne ştiţi! Ştiţi cine suntem! strigă Benia.

Fusese interogat odată de Moghilciuk, dar apariţia lui era acum liniştitoare ca a unui părinte care-şi recunoştea copilul pierdut.

Cazacii se îmbrăţişară unii pe alţii.

— Am reuşit, fraţilor, spuneau ei.

Prişcepa plângea.

— Ajunge, oameni buni! zise Moghilciuk. Da, ştiu cine sunteţi, *ştrafniki*. Nu credeam că o să-i mai vedem vreodată pe Cei Morţi. Nu ştim unde aţi fost. Trebuie să vă verificăm. Cât timp aţi fost dispăruţi? O săptămână? Mai mult decât suficient să deveniţi agenţi germani.

Făcu un semn spre o colibă din apropiere.

— Sunteţi arestaţi. Luaţi loc acolo, spuse el. O să vă interogăm separat. Răspundeţi sincer la întrebările noastre şi o să fie toate bune. Şi nici măcar să nu vă gândiţi să minţiţi. Minţiţi şi o să vă fie mai rău, ne-am înţeles? Lagărul o să fie cea mai mică neplăcere. Haideţi!

Nu era o întâmpinare călduroasă, însă se aşteptaseră la asta, îşi zise Benia.

Moghilciuk îl duse într-o cămăruţă.

— Hai să începem cu numele şi unităţile şi apoi o să aflăm dacă sunteţi colaboraţionişti şi trădători. *Ştrafniki*, ai? Abia dacă am mai recuperat câţiva din *smertnikii* ca voi. Toţi morţi, am crezut noi.

Îşi luă notiţe, pe care i le înmână unui asistent.

— O singură lacună în poveştile voastre şi vă tăiem capul!

— Permiteţi să vorbesc, domnule locotenent-major? întrebă Benia.

Moghilciuk încuviinţă din cap.

— Am aici materiale de informaţii luate de la un trădător pe care l-am ucis, aşa cum se preciza în ordinele misiunii noastre iniţiale. Cred că aceste hărţi strict secrete trebuie să fie văzute imediat de general. Au fost furate şi predate nemţilor de acest trădător. Am luat parte şi la

asasinarea trădătorului Mandrîka, acum cinci zile. Sperăm că acestea ne vor aduce reabilitarea.

— Dă-mi materialele acelea, zise Moghilciuk.

— Aş vrea să fie precizat în dosarul meu că acestea v-au fost înmânate de *ştrafnikii* Golden, Ciurelko, Prişcepa şi Garanja.

— Nu ţi-o lua în cap, deţinut, răspunse Moghilciuk. O să hotărăsc eu ce intră în dosarul tău. Predă hârtiile acestea sau te bat până ţi le scot pe nas.

Douăzeci de minute mai târziu, un cekist saşiu cu grad mai mare, un oarecare colonel Spassky, răsfoia hărţile şi carnetul şi asculta povestea lui Benia. Părea mai impresionat.

— În regulă.

Încuviinţă din cap, oftând sonor şi plescăind din limbă.

— Cred că te-ai descurcat bine. Trebuie să te verificăm, dar rolul jucat în operaţiunea Mandrîka a fost confirmat de tovarăşul Elmor. Am raportat deja superiorilor incidentul.

Benia fusese dus înapoi în cămăruţa lui, înainte să fie chemat din nou, pentru a treia oară, să se vadă cu un general de armată pe nume Cernîşev, care l-a întâmpinat alături de comisarul de divizie şi de Spassky.

— Ei bine, *ştrafnik*, zise Spassky tăios, însă parcă făcând cu ochiul, s-ar putea să-ţi fi câştigat reabilitarea. Ştim că ai trecut prin multe. Bună treabă. Aşteptăm doar veşti de la superiorii noştri. La Stalingrad e un general care ştie despre trădătorii Mandrîka şi Kapto şi, întâmplător, e în sectorul acesta. Vine încoace să vă dea aprobarea.

Îl chemă pe Moghilciuk.

— Relatările lor se confirmă. Cred că sunt curaţi.

Generalul Cernîşev se ridică şi-i strânse mâna lui Benia.

— Îi recomand bucuros pentru reabilitare. Pregătiţi documentele, tovarăşi, şi eu le semnez. Daţi-le o masă ca lumea, o sută de grame de votcă şi o baie. Şi, pentru numele lui Dumnezeu, luaţi păduchii de pe ei!

Benia era aşa de uşurat şi de încântat, încât abia putea vorbi. Zâmbind în sinea lui, se duse după Moghilciuk înapoi în colibă, unde-i găsi pe ceilalţi. După ce înfulecară cât putură *kaşa* şi pâine neagră cu brânză de capră şi chiar şi nişte roşii proaspete şi băură o sută de grame de votcă, se uitară unul la altul, simţindu-se omeneşte.

— O să ne dea drumul ca *ştrafniki*, ca să ne putem înrola într-o unitate obişnuită? întrebă Prişcepa.

— Aşa cred, zise Benia.

Aşa zisese: *Îi recomand bucuros pentru reabilitare*.

— Da, da, o să putem.

Pe podea erau saltele, iar Garanja şi Panka dormeau adânc. Benia

se întinse şi savură modul în care îl cuprindea somnul. Trecuseră prin multe, iar acum se terminase, se terminase cu totul.

VI

Simţind cum i se face rău, Svetlana ridică vraful de hârtii pe care-l aruncase pe jos tatăl ei.

— Vezi ce sunt astea? Sunt transcrieri telefonice ale conversaţiilor tale cu aşa-zisul tău iubit!

Stalin îi smulse hârtiile din mâini şi începu să citească, iar mâinile îi tremurau de-a dreptul:

„Svetlana Stalina: Bună, Leule, tânjesc să te sărut, îţi pot simţi mirosul, îţi simt buzele pe buzele mele, Lev, şi vreau mai mult…" Cum poţi să spui aşa ceva? Mi-e scârbă de tine, strigă el. „Şapiro: Dragă Leoaică, tu eşti? Nu pot auzi decât glasul tău. Te simt în braţele mele. O să ne întâlnim din nou în apartamentul acela. N-o să mai pierd vremea doar vorbind. O să-ţi sărut părul şi pistruii dulci şi o să te ţin de mână şi…"

Stalin aruncă iar hârtiile, în timp ce Svetlana începu să plângă în hohote.

— Recunoşti cuvintele astea? *Leoaică?* Ce-i asta? Nu ştii cine eşti? Dezmăţ! Unde-ai învăţat lucrurile astea? A, ştiu! De la idiotul de frate-tău! Stă o săptămână în arest. Acum dă-mi scrisorile *lui*. Dă-le încoace! Sigur le-ai ascuns pe-aici pe undeva. Şapiro al tău nu-i nici măcar scriitor. E un mâzgălici! Nu e ce crezi tu că e, îţi spun eu! Îl verificăm.

— Dar îl iubesc, strigă Svetlana.

— Iubire!? IUBIRE? ţipă Stalin, scuipând cuvântul cu ură.

Svetlana ridică bărbia spre el sfidătoare.

— Da. Iubire! Îl iubesc!

Buzele lui Stalin se albiră şi o plesni de două ori peste faţă. Se răsuci spre dădacă.

— Gândeşte-te doar ce jos a ajuns. Nu crezi că am destule pe cap? E război… a, da, luptăm pentru existenţa noastră, şi ea e ocupată să facă amor!

— Nu, nu, nu, nu-i aşa! încercă să explice dădaca, frângându-şi mâinile.

— Nu e? zise Stalin, părând puţin mai calm.

Se întoarse înapoi spre fiica lui.

— Proasto! Nu ştii cine e Lev Şapiro? Are patruzeci de ani şi are femei de jur-împrejur şi şi-o trage cu toate. Nu însemni nimic pentru el. Uită-te la tine! Eşti uscată ca o scândură! Cine te-ar dori?

VII

— Scoală-te, Golden!

Se întorsese Moghilciuk. Cazacii se mişcară pe saltelele lor.

— Venim şi noi? întrebă Garanja.

— Tu aştepţi aici, cazacule, zise Moghilciuk. Golden, tu vii cu mine. Uită-te la tine! Barbă de-o săptămână şi mâncare pe tine. Spală-te întâi pe faţă.

Benia făcu ce i se spusese; apoi se întoarse cu Moghilciuk la postul de comandă.

— Eşti norocos, urmă Moghilciuk. Generalul Petrov are rang destul de mare ca să aprobe dosarul pentru toţi patru.

Benia înghiţi greu, trăind panica fericirii. Chiar putea fi în siguranţă? Îi veni în minte brusc Fabiana, foarte reală, chiar acolo. Se rugă să fie în viaţă şi în siguranţă. Îi datora aşa de mult, şi acum ea era o taină, aşa de adâncă, aşa de incriminatoare, că se avertiză singur să nu se mai gândească niciodată la ea – până scăpa. Se culcase cu inamicul; nu trebuia să ştie nimeni niciodată.

Condus într-o încăpere goală, se aşeză la o masă, sprijinindu-şi capul în mâini. *Îi recomand bucuros pentru reabilitare. Îi recomand bucuros pentru reabilitare.* Aceste cuvinte vesele îi răsunau în urechi.

— Generale Petrov! spuse Moghilciuk, salutând.

Benia se ridică, simţindu-şi inima bătând să-i spargă pieptul. Rămăsese în viaţă după Kolîma şi *ştrafbat* şi şapte zile în spatele liniilor inamice. Acum avea să fie răsplătit.

— Îţi mai aduci aminte de mine, Benia Golden?

Ar fi recunoscut oriunde vocea aceea, corpul masiv, pielea cerată cum e ciocolata lucioasă şi degetele ca nişte cârnăciori, sclipind de inele, totul învăluit în apa lui de colonie pe bază de cuişoare. Nu era un general de linia întâi, nici „Petrov”; „Generalul Petrov” era Bogdan Kobulov zis Taurul, Comisar-adjunct al poporului pentru Interne şi Comisar general pentru Securitatea Statului (gradul al II-lea), care îl interogase o dată în închisoarea Lubianka, acum trei ani. Nu uiţi pe cineva pe care l-ai cunoscut în iad şi nu-ţi uiţi niciodată torţionarul: e o relaţie intimă.

— Se pot întâmpla multe în trei ani, ei, Golden? zise Kobulov imediat ce rămaseră singuri. Îmi aduc bine aminte de tine.

— Mulţumesc, spuse Benia, neştiind ce să zică.

— Nu primesc des mulţumiri din partea oamenilor pe care i-am bătut cu bastoanele, dar e drăguţ din partea ta, tună Kobulov, jovial şi suav. Dar n-avem mult timp, aşa că hai să trecem la treabă.

Benia se rugă să aprobe reabilitările. Avea puterea s-o facă; era acolitul special al lui Beria. Când acesta fusese chemat la Moscova în 1938, îşi adusese oamenii lui din Gruzia, conduşi de Kobulov.

— Ţi-am studiat materialele, zise acesta, cu accentul lui împiedicat. Sunt impresionat că ai recuperat aceste documente strict secrete şi

chiar şi mai uluit că tu, personal, susţii că l-ai lichidat pe trădătorul Kapto.

— Noi, tovarăşii mei *ştrafniki* şi cu mine, am jucat un rol-cheie şi în lichidarea trădătorului Mandrîka, atrase atenţia Benia.

— Un rol-cheie? Nu te grăbi ca fata mare la măritat, Golden. Dar pe mine mă interesează doar Kapto. Hai să te întreb, mai întâi, exact la ce oră l-ai împuşcat pe Kapto şi ai luat documentele astea?

Benia clipi. Nu era deloc sigur.

— Gândeşte-te, Golden.

— Poate… zece dimineaţa.

Kobulov se uită la ceas: acum era ora cinci după-amiază.

— De ce mă întrebaţi…

— Nu mă scoate din sărite azi, Golden. Doar dacă nu cumva vrei să-ţi trag una? Mă gândeam eu că nu. Cât v-a luat să ajungeţi călare de acolo până la linia frontului de aici?

Benia încercă să se gândească:

— Nu mult. Am venit încet. Nu ştiam unde sunt liniile noastre. Poate vreo două ore.

— Ai vorbit cu Kapto înainte să-l împuşti?

— Nu.

— L-ai omorât direct?

— Da.

— De unde te-ai ales cu aşa o lipsă de scrupule? De la briganzii din lagăr? De la Jaba? Când ne-am întâlnit ultima dată, nu ştiai nici cum să omori o muscă. Ai putea să vii la noi, în Ceka.

O glumă. Kobulov îşi şterse zâmbetul.

— Materialele urmau să fie preluate de ofiţeri ai Secţiei de Informaţii a Armatei a 6-a germane. Ştiai?

— Da.

— De unde?

— Kapto era însoţit de doi ofiţeri.

— A, da, aţi fost destul de eficienţi şi le-aţi adus actele. Căpitanul von Manteuffel şi locotenentul Kreutzer. I-aţi omorât şi pe ei, aşa e?

— Da, i-a omorât cazacul Garanja.

— Foarte bine, Golden. A vorbit vreunul dintre ei înainte să fie omorâţi?

— Nu eram acolo. Eram cu Kapto…

— Ai vreo idee cine venea să-i preia? De la Armata a 6-a?

Acum Benia era îngrijorat. Unde duceau toate întrebările astea? Se gândi rapid.

— Să fi fost Schwarzer? Nu, Schwerin? Asta e.

— Colonelul Gerhard von Schwerin. Foarte bine. Când urma să preia Schwerin hărţile şi la Kapto? Gândeşte-te bine, Golden. A zis vreunul dintre ei ceva?

— Nu, nu cred. Staţi, ba da, când fura Prişcepa calul, căpitanul german a strigat că Schwerin o să vină… mai târziu – poate în cursul nopţii.

Kobulov îi aruncă zâmbetul lui de coafeză şi se lăsă pe spate, aprinse o ţigară Belomorkanal şi i-o dădu lui Benia înainte să-şi aprindă şi lui una. Benia îl privea pe Taur trăgând în piept încet, închizând ochii sub sprâncenele negre, groase ca nişte râme, şi suflând fumul albastru în faţa lui Benia. O tăcere îndelungată. Pe urmă, dintr-odată, izbi cu pumnul în masă. Benia sări.

— Aţi făcut praf o operaţiune de spionaj autorizată de *Instanţia* la cel mai înalt nenorocit de nivel. Da, *Instanţia!* Cel mai înalt! Nu urmează să primeşti reabilitarea, deţinut Golden. Recrutarea ta în *ştrafbat* a încălcat regulamentele. Anchetăm asta şi, dacă supravieţuieşti acestei discuţii, o să fii trimis înapoi la minele de aur de la Madyak-7.

Lui Benia i se făcu pe loc frig. Frig şi rău.

— O, Doamne, gemu el.

— Dar nici n-o să ajungi aşa de departe. Condamnarea ta la moarte e astfel reinstituită, ca urmare a acţiunilor tale trădătoare din stepa Donului. Pregăteşte-te, deţinut Golden, pentru cele Opt Grame, tu şi cei trei mojici ai tăi care fut măgari!

Benia se îndoi de mijloc, sigur că urma să vomite. Cum se putuse întâmpla aşa ceva? Urma să moară!

Dar Kobulov încă mai vorbea.

— Stai! Ciupeşte-te! Încă mai trăieşti şi încă mai vorbesc cu tine. Ce înseamnă asta?

— Nu ştiu. Nu înţeleg.

Benia tremura şi în spatele ochilor i se învârtejeau grăunţe roşii.

Kobulov vorbi foarte încet:

— Tot ce-ţi spun e secret, înţelegi. N-ar fi trebuit să-l omori pe Kapto. Era unul dintre agenţii noştri, pregătit luni de zile pentru misiunea asta. N-ar fi trebuit să recuperezi hărţile. Sunt opera serviciilor noastre de contrainformaţii.

— Dar Kapto era un trădător, protestă Benia. A fost în lagăr cu mine. A avut grijă de mine, dar am aflat mai târziu că era un pervers. Era o fetiţă…

— Un copil? Nicio surpriză. Era în Gulag pentru că a violat şi a ucis un copil.

— Dar era pediatru…

— Doctor? rânji Kobulov. Nu, nu, n-a fost niciodată doctor. A învăţat ca să se facă veterinar, însă nu s-a calificat nici măcar să trateze câini. Partea cu doctorul era o minciună. Dar avea legături cu Mandrîka şi elemente naţionaliste Albe, aşa că era perfect pentru misiune.

— Perfect? Aţi folosit o lepădătură ca el să lucreze pentru voi?

— O lepădătură cum era Kapto? Da, şi o lepădătură cum eşti şi tu, Golden. Era al nostru. Al nostru! Şi tu l-ai eliminat! Sunt aici de zece zile, aşteptând veşti despre asta şi după aia apari tu, crezând că ne-ai făcut un serviciu şi că o să te mângâiem pe cap. Înţelegi, deţinut?

— Încep să…

Acum, că se gândea, Benia se întreba care ar fi fost şansele să apară Kapto cu hărţile lui în acelaşi sector în care se afla şi Mandrîka. Nu era o coincidenţă. Poate că întregul atac dat de *ştrafbat* fusese conceput doar ca să-l ducă pe el acolo; opt sute de *ştrafniki* sacrificaţi pentru această misiune. Şi el o distrusese.

— O, Doamne! gemu el din nou.

— Ştii ce-a zis Lavrenti Pavlovici? A zis: „Dacă-l găseşti pe omul care a făcut praf operaţiunea asta, burduşeşte-l până-i sar ochii din cap! Pocneşte-l de să-şi înghită dinţii!”

Benia tremura. Kobulov se opri.

— Dar uite care-i treaba. Acum e cinci şi cinci după-amiază. I-aţi lăsat pe Kapto şi Manteuffel laţi pe la zece jumate. Schwerin nu e aşteptat decât, să zicem, pe la miezul nopţii, înţelegi unde bat?

— Nu sunt sigur.

— Tu şi nătărăii tăi de călăreţi. Nu-ţi aduci aminte cine eşti, Golden?

— Sunt scriitor, atâta tot. Şi am luptat cu fasciştii, am făcut tot ce puteam, dar nu sunt soldat. Doar scriitor…

— Scriitor? Nu, nu, deţinut. Eşti un terorist condamnat şi un spion anglo-japonez, dovedit vinovat de cele mai grave şi ruşinoase crime, inclusiv planul de a-i asasina pe tovarăşul Stalin şi pe liderii noştri, în complicitate cu amanta ta, spioana Saşenka. Da, îmi aduc bine aminte de ea! O frumuseţe.

Oare mai trăieşte? se întrebă Benia.

— Eşti un terorist condamnat la moarte şi ai deja Opt Grame înfipte în cap. Doar că încă n-au fost trase. I-ai ajutat pe duşmanii noştri. Dacă îmi opui rezistenţă în orice fel, în câteva minute tu şi cazacii tăi n-o să mai fiţi decât nişte pete pe un zid. O s-o fac eu însumi… zise Kobulov şi lovi cu pistolul în masa de placaj, aşa cum aruncă un jucător de cărţi banii pe masă.

Benia tresări.

— A, da, zise Kobulov. Dar mai e şi altă cale. Vrei să auzi?

Benia încercă să vorbească.

— Ştii în ce credem noi? Uită-te la mine când o spun. Re-a-bi-li-ta-re, Golden, re-a-bi-li-ta-re! Ştii ce înseamnă asta pentru tine?

Benia clătină din cap.

— Dacă-ţi îndrepţi greşeala, o să fii reabilitat. Nu doar trimis înapoi în lagăr, ci reabilitat de-adevăratelea! Nu pot să promit nimic

pentru ţopârlanii tăi care şi-o trag cu măgari. Trebuie să fie verificaţi. Dar pentru tine e o promisiune! Golden?

— Vreţi să mă…

Benia era copleşit de o nouă panică.

— Nu pot să mă întorc. Nu pot! O să mor acolo.

Tremura, dincolo de lacrimi.

— Nu ştiţi ce am văzut acolo!

Kobulov aruncă din nou o privire la ceasul de mână, cu degetele pline de pietre preţioase, bătând în masă. Apoi îşi pierdu răbdarea şi-l plesni pe Benia peste faţă. Acesta văzu o ploaie de stele roşii în faţa ochilor, iar faţa îi ardea, îşi atinse buza. Avea un puls propriu, se umfla, iar pe vârful degetelor era sânge.

— Adună-te, Golden, şi încetează să-ţi mai plângi de milă, răcni Kobulov. Suntem într-un război disperat. Patria e în primejdie şi marele nostru stat sovietic e în pericol. Nu ştii că nemţii îi omoară pe evrei? Golden, ascultă la mine. Încă vreo câteva ore şi, când te întorci, o să fii reabilitat.

— N-o să mă mai întorc… Nu sunt sigur că pot s-o fac. Adică vreau să…

— Ai toate şansele să reuşeşti şi o să fii ajutat de tovarăşii tăi cazaci. O să aveţi arme noi şi muniţie; cai odihniţi. Fă-o şi o să te întorci la viaţa normală, la cafenelele tale, la librăriile tale, la fetele tale, toate fetele alea cărora le plac scriitorii – îţi aduci aminte vechea ta viaţă, Golden? Bine. Acuma, ce vreau eu să faci?

— Vreţi să mă duc înapoi şi să pun hărţile la loc?

Kobulov îşi arătă dinţii orbitori.

— Te-ai prins! Ia-i pe ăia trei futangii de oi. Moghilciuk vine cu voi. Plecaţi în cincisprezece minute.

— Un singur lucru.

— Vorbeşte!

— Vreau calul meu, Şosete Argintii.

— Asta-i tot? S-a făcut. Te aşteaptă căluţul tău!

VIII

— Să ieşim a fost uşor, zise Panka după câteva ore, când ajunseră la biroul Cooperativei Agricole nr. 23 „Serghei Kirov”. Întoarcerea o să fie dificilă.

În spatele lor, soarele se cufunda în Don, cu lumina înceţoşată.

Exact cum făcuseră şi dimineaţă, descălecară şi legară caii, lungindu-se în iarbă şi privind. Caii nemţilor erau încă în locul unde fuseseră legaţi. În jurul lor se auzea croncănitul ciorilor; şi un vultur, aşezat pe-o creangă, ca un preot îmbrăcat în rasa lui.

— Nu-i nimeni acolo, spuse Panka. Rândul tău, Benia.

— Du-te, tataie, zise Prişcepa.

— Fă-ţi datoria şi ne putem întoarce, spuse Păianjenul.

Tăcere.

— Garanja, am nevoie de tine, zise Benia.

— Ţi-e frică de mortăciuni? întrebă Garanja.

Benia încuviinţă.

— Atunci, hai, spuse Garanja, mişcând din degete ca un magician.

— Staţi, zise Moghilciuk. Eu dau ordinele aici.

— Care sunt ordinele?

Benia oftă. Totul avea să fie mult mai greu cu Moghilciuk supraveghindu-i.

— Bine, să-i dăm drumul! ordonă acesta.

Trebuia să-i facă pe plac. Dacă reuşeau să se întoarcă, el avea să le decidă soarta.

Garanja zâmbi superior.

— Bine, să-i dăm drumul.

Panka rămase de pază, acoperind coliba cu Papaşa lui, iar ceilalţi se apropiară de uşă, Moghilciuk strecurându-se de parcă ar fi jucat Statuile. Garanja le făcu cu ochiul.

Urcând treptele spre birou, Benia privi ezitant după colţ, spre canapea, iar Kapto era acolo, neatins, mai palid şi mai lipsit de culoare, parcă făcut din ghips. Deja arăta mai mort decât păruse mai devreme. De parcă se micşorase un pic.

— Uite-l pe prietenul nostru, zise Garanja.

— Aşa e, spuse Moghilciuk, încercând să-şi asume solemnitatea comenzii. *Ştrafnik* Golden, treci la înlocuirea documentelor.

Benia ezită, încă nedorind să atingă cadavrul.

— Haide odată, Golden, zise Garanja. N-o să te muşte. Sau poate că da… ha!

Benia desfăcu taşca din jurul gâtului şi o puse pe masă, scoţând hărţile şi carnetele. Întinse hărţile, puse creioanele, aşeză carnetul deschis la notiţele îngrijite ale lui Manteuffel. Apoi scoase documentele de identitate ale morţilor.

— Pune-le la loc în buzunare, ordonă Moghilciuk, ştergându-şi fruntea.

Benia se mută mai aproape de cadavrul lui Kapto.

— Nu pot, zise el.

— Maica Domnului!

Garanja luă actele.

— Ai grijă să pui actele fiecăruia în buzunarul care trebuie, zise Moghilciuk.

— Maica Domnului, repetă Garanja.

Puse documentele în buzunarul lui Kapto şi după aceea, ca să-i şocheze pe ceilalţi, îl pupă pe frunte şi-şi dădu ochii peste cap ca un

clovn când cadavrul alunecă încet într-o parte.

— Gata, zise Benia recunoscător.

— *Ştrafnik* Garanja, cum îndrăzneşti să te prosteşti când e vorba de treburi oficiale? îl apostrofă Moghilciuk.

— Cine o să creadă că hărţile astea sunt autentice, când sunt trei cadavre aici? întrebă Garanja, ieşind să pună la loc actele în buzunarele celor doi nemţi.

— Nu întreba, Păianjene, nu te gândi, spuse Benia. Suntem doar nişte şuruburi în maşinăria mare. Trebuie să se fi gândit ei la asta…

— *Ştrafnik* Garanja, te avertizez a doua şi ultima dată! bodogăni Moghilciuk din urma lor. Vi se interzice să faceţi speculaţii în această misiune strict secretă. Şi, *ştrafnik* Golden, asta e valabil şi pentru tine.

— Am terminat aici, domnule locotenent-major? întrebă Panka. Împuşcăturile s-au înteţit peste Don şi chiar cred c-ar trebui să încercăm să ajungem acasă…

— Da, da, să pornim, sergent Ciurelko.

— Hai să pornim, ce să spun, zise Garanja Păianjenul, uitându-se chiorâş la Prişcepa pe după spinarea lui Moghilciuk.

Prişcepa rânji.

Soarele aproape coborâse, dar cerul era înnorat pentru prima dată de când îşi putea aduce aminte Benia. Aerul dus de vânt peste Don era arzător şi prăfos. Înaintea lor, bubuia artileria. Benia era uşurat. Oboseala îi tulbura vederea şi se legăna în şa. Prişcepa îl înghionti de două ori.

— Trezeşte-te, tataie!

Dar aţipi din nou şi apoi încremeni.

Bărbaţii care-l înconjurau în aerul cenuşiu nu mai erau Garanja şi Prişcepa, ci alţi călăreţi, unul sau doi, pe urmă mai mulţi, falange întregi, escadroane fantomatice în amurgul roşu granular. Cavaleria italiană avansa spre linia frontului. Benia putea să audă înjurături în italiană şi sunetul sutelor de cai în mişcare, zăbalele zornăind şi scârţâitul pielii. Oamenii le şopteau cailor şi peste tot în jurul lui Benia se simţea miros de balegă. Şosete Argintii îşi frecă botul de un cal italian, iar Benia îşi prinse pintenul drept de un pinten italienesc şi auzi clinchetul oţelului. Trupul i se întţepeni şi transpiră când privi drept în faţă. Un singur cuvânt şi totul s-ar fi terminat, însă merse mai departe călare printre ei, cu Şosete croindu-şi drum către caii pe care-i cunoştea şi care stăteau, aşteptând sub copacii din faţă.

— Mulţumesc lui Dumnezeu! zise Panka.

— Mulţumesc lui Şosete Argintii!

Se întoarseră în tăcere şi priviră în urmă. Aerul din jurul lor avea culoarea cafelei bune, cerul, un purpuriu strident, împroşcat cu sânge, cu terase noi de nori iluminaţi, prin care străluceau trepte aurii ca soarele, într-o clipă Ziua Creaţiei, Apocalipsa în clipa următoare.

Peisajul rural în sine era însufleţit de scrâşnetul a mii de copite şi de clinchetul pintenilor; şi pe un alt nivel, acustic, răpăitul motoarelor, tancurile în mişcare, detunăturile mortierelor.

Panka ridică mâinile: nu mişcaţi; pot să ne vadă aici; aşteptaţi. Apoi arătă ceva. Pe dealul aflat la câteva sute de metri în spate, iluminat de una dintre ultimele raze de soare ale zilei, vedeau comandamentul italienesc, într-un pătrat sfâşietor de frumos de lumină aurie. Câţiva cai stăteau îndreptaţi spre front, iar comandanţii îşi priveau escadroanele venind. Benia luă binoclul lui Panka, ştiind ce avea să vadă: şi iată-l, cu umerii cocoşaţi şi aplecat în şa ca un castel înspăimântător, dar pe jumătate prăbuşit. Era Malamore şi, în spate, cu o mână pe coama lui Violante, chiar acolo unde ştia că va fi, se afla Fabiana.

IX

Svetlana urcă temătoare scările spre apartamentul ei din Kremlin. Măcar taică-său avea să fie în birou, îşi zise ea. Era seara târziu, iar el o să mai lucreze în Colţişor. Dar se opri în capul scărilor. Patru cekişti în uniformă – ştia, bineînţeles, cum îi cheamă – stăteau afară cu Papaşele pe braţ.

— O să fie în regulă, Svetlana Iosefovna, şopti generalul Vlasik, cu răsuflarea mirosind a peşte şi condimente.

Fără îndoială, supă *ukha*.

— De când e aici, unchiule Kolea?

— Toată ziua. Încă n-a ajuns la Colţişor.

— Toată ziua? Mai e furios, unchiule Kolea?

— Puţin, da, dar o să-i treacă. Fiicele se îndrăgostesc, taţii se supără! Aşa e în firea lucrurilor. Dar, Sveta, n-ai fost fată cuminte! Dacă ar fi fost fata mea, păi, nu i-aş da doar o palmă… E gruzin şi taţii gruzini pun mâna pe puşcă chiar mai repede decât ruşii. Şi este într-o tensiune de nespus. Nu înrăutăţi lucrurile, Sveta! Fii calmă! Intră!

O luă pe după umeri şi o conduse la uşa din faţă.

Înăuntru, zgomot de hârtii rupte, miros de fum de pipă. În sufragerie stătea în picioare tatăl ei, rupând scrisorile de dragoste ale lui Şapiro, în timp ce dădaca Svetlanei privea nefericită.

Stalin ridică privirea spre ea.

— Zice că e scriitor, nu? I-am găsit scrisorile. Le-am citit.

Vorbea calm, rupând scrisorile lui Lev în bucăţele şi împrăştiindu-le peste masă, abia privind-o.

— E război. Toate familiile au pierdut pe câte cineva. Ai habar prin ce trec? În sud? Şi mâzgăliciul ăsta îi trimite mesaje unei eleve în relatările lui pentru ziar! O, playboy-ul ăsta te-a jucat bine pe degete, nu-i aşa? Te-ai lăsat păcălită, proasto! Ce fel de scriitură e asta?

Vorbărie dezgustătoare. Şi de ce te vrea, te-ai întrebat? Un singur motiv. Să ajungă aproape de mine. Da, să-şi facă drum ca un vierme până la mine! Şi dacă voiai un scriitor obscen, nu puteai să-ţi alegi un rus cum se cuvine? Ăsta-i evreu. Din toată mizeria din Moscova şi scursurile din jurul lui Vasili a trebuit să alegi un evreu. Da, un evreu!

Cu asta, Stalin ieşi din cameră, lăsând-o pe Svetlana să stea acolo, privind la peticele scrisorilor ei de dragoste de la Leu, împrăştiate pe tot covorul.

În clipa în care ieşi tatăl ei, se aruncă în braţele dădacei, care o sărută pe păr.

— Gata, gata, fată minunată, o să fie bine, zise dădaca.

— S-a terminat?

Svetlana hohoti.

— Aşa cred.

— O să… o să-l pedepsească pe Lev?

— Sigur că nu, răspunse dădaca. Tatăl tău n-ar face niciodată aşa ceva. Dar, Svetlana Iosefovna?

— Da?

— Promite-mi că n-o să mai iei niciodată legătura cu el. Nu poţi. S-a terminat. Tatăl tău e mai liniştit pentru că asta i-am promis eu. Promite-mi!

— Bineînţeles! Promit! spuse Svetlana printre lacrimi. Niciodată!

X

Panka îl bătu pe Benia pe umăr şi merseră mai departe spre Don. Încă un câmp şi priviră din nou în urmă. Malamore era tot pe dealul lui, cu Fabiana în spate.

Pe Benia îl săgetă durerea când se gândi la Malamore şi Fabiana împreună. În bezna învăluitoare, câmpurile, ierburile, copacii, lanurile de grâu, toate păreau să forfotească de oameni şi maşinării. De-acum erau aproape de fluviu, iar Benia vedea scânteierea gurilor de arme grele şi trasoarele celor mai mici, care şuierau prin amurg în vreme ce nemţii, italienii, românii şi ungurii îşi aruncau forţele asupra ultimelor poziţii ruseşti împresurate pe malul de vest al Donului. În faţa lor, ruşii lansau proiectile peste fluviu, fiecare dintre acestea trimiţând valuri de vibraţii care pulsau în ei. Fulgerele luminau versanţii dealurilor, iar colibele, vehiculele şi oamenii care alergau erau luminaţi ca ziua în amiaza mare, înainte ca bezna să se reverse iar peste ei. Cum mai puteau să se întoarcă acum? se gândi Benia.

Un proiectil şuieră chiar pe deasupra lor. Panka se întoarse – şi Benia făcu la fel – şi, deodată, se uitau cu toţii la grupul de italieni de pe deal, când bomba îşi atinse ţinta. Într-un nimb de lumină portocalie, o siluetă ca o păpuşă fu aruncată în aer, şi apoi nimic,

nimic altceva decât cai alergând, animale moarte împrăştiate şi oameni arzând. Garanja şi Prişcepa ovaţionau, iar Moghilciuk se holba la scenă cu ochii căscaţi. Nu se vedea nici urmă de Fabiana.

Benia ştia că nu mai e. În momentul acela, simţi o părticică din el îmbătrânind şi murind. Se iubiseră „oarecum veşnic", dar pentru el „oarecum veşnic" nu însemnase nicio clipă că ea va fi cea care va pieri. Tot timpul presupusese că el va muri. O văzu foarte clar, în momentul în care fusese cel mai frumoasă, cu ochii de culoarea mierii în lumina soarelui şi arzând de indignare, cu bărbia ridicată şi mâinile desfăcute – până când furia i se risipea în cel mai larg râs şi îşi ridica ochii spre el, iar el săruta buzele acelea moi cu o uşoară răsucire, simţindu-i mirosul pielii de chihlimbar.

Acum se uita ţintă la dealul care fusese aproape recucerit de întuneric, cu excepţia micilor focuri care ardeau în iarbă unde cu câteva minute mai devreme se aflase Fabiana, şi era complet izolat, fără să mai simtă sau să audă nimic, absolut nimic. Fabiana nu mai era printre cei vii, iar el era cu totul pustiit.

Panka îl trase de guler, spunându-i să călărească mai departe – acum era momentul lor. Lui Benia nu-i păsa ce se întâmpla acum. Aceea era ultima lui implicare în lume şi era aproape neînfricat, fără griji, nepăsător. Panka îi spunea lui Moghilciuk – care reuşea chiar şi acum, când situaţia era cumplită, să găsească o ultimă urmă de infatuare – ce-i aşteaptă în faţă.

— Hai să pornim, sergent.

Nu se puteau întoarce de-a lungul malului, spunea Panka, iar blindatele nemţilor zdrobeau ultimele poziţii ruseşti de la Cotul Donului. Fortificaţia unde fuseseră în dimineaţa aceea era abandonată, iar înaintarea cavaleriei italiene nu putea însemna decât că atacul asupra liniilor ruseşti era iminent. Ce mai rămânea? Nu mai era decât o singură cale.

— Trebuie s-o îmbrăţişăm pe scumpa noastră maică, zise Panka, dându-i pinteni lui Almaz.

— Ce vrea să spună? întrebă Moghilciuk.

— După mine, spuse Panka.

Galopară pe faleze şi coborâră pe coasta calcaroasă a malului înalt, pe o cărare îngustă şi şerpuită care ducea în fluviul Don. De aici puteau vedea lupta, o panoramă cu multe faţete peste întinderea ca o oglindă a marelui fluviu, reflectată în apă şi în cerul de deasupra ei, ca şi scânteierile gurilor de armă ruseşti care trăgeau de pe celălalt mal. Deodată, cerul se întunecă, iar acum norii ajunseseră chiar deasupra lor, rostogolindu-se peste malurile apei, şi ei erau negri ca smoala. De parcă ar fi călărit înlăuntrul unui tambur negru, se gândi Benia.

— Perfectă sincronizare, spuse Panka în momentul în care furcile fulgerelor loviră apa. Mânia Donului.

Caii băteau din picioare, mergeau în buiestru şi forăiau.

— Urăsc ploaia, urăsc ploaia, zise Garanja, biciuindu-şi calul cabrat.

Panka o luă în jos, spre apă, iar Benia îl urmă, până când valurile înspumate atinseră copitele iepei.

— Şi acum? strigă Moghilciuk.

Prişcepa îşi dădu capul pe spate şi începu să cânte: „M-am îndrăgostit într-o noapte furtunoasă pe Don…" Un zid roşu de foc lumină o clipă malul după explozia unui rezervor de combustibil; pe urmă licăriră scânteieri portocalii în spatele norilor în momentul în care începu ploaia, rafale compacte de ploaie, căzând pieziş ca să-i pârjolească şi să le biciuiască feţele şi grumajii şi să-i orbească. Benia se udă pe loc până la piele. Lumea se sfârşea, iar el era aşa de obosit, că ar fi putut foarte bine să alunece de pe cal şi să moară chiar aici. Dar fu trezit de o durere arzătoare: biciul lui Panka pe mâna lui.

— Haide, tataie! Furtuna asta i-o curvă turbată şi toţi cazacii ştiu că pe Don sunt cele mai turbate curve. E şansa noastră. Trecem Donul pe aici! strigă Panka. Intră direct, nu te uita nici în dreapta, nici în stânga. Strânge hăţurile şi spune-ţi rugăciunea!

— Dar caii… strigă Moghilciuk, încercând să ţină hăţurile.

— Hăţurile strânse! O să fie în regulă, băiete drag, răspunse Panka.

— Nu ştiu să înot, zise Moghilciuk.

— Ăsta-i Donul, strigă Panka. Soarele străluceşte dincolo, pe malul îndepărtat.

Şi-i dădu pinteni lui Almaz, direct în fluviu. În faţa lor căzu un obuz, iar calul se opri în loc, însă Panka îi lovi cu biciul.

Benia ştia că o să moară în apele fluviului. El şi Moghilciuk se uitară unul la altul, înmărmuriţi, ştergându-şi ochii, acum tovarăşi moscoviţi, orăşeni, împărtăşind aceeaşi spaimă.

— Nu pot! ţipă Moghilciuk.

— Nici eu!

Dar Repezitul Prişcepa intrase în apă în galop, însoţit de o spumă înceţoşată, cu o mână ridicată de parcă ar fi călărit un cal pe jumătate sălbatic în vreun rodeo din Occident şi cânta chiar în inima furtunii.

Benia se lăsă peste gâtul lui Şosete Argintii, aruncându-şi braţele în jurul ei, îngropându-şi faţa în coama iepei, vorbindu-le ei şi Fabianei într-un şuvoi neîntrerupt de dragoste şi spaimă şi furie. Iapa fornăi şi se dădu în spate, încercând să evite apa, dar se adânci tot mai mult, cu fiecare salt. Garanja Păianjenul se aplecă şi o lovi cu biciul aşa de tare, că-i dădu sângele, iar ea intră în apa înspumată care-i ajungea acum până la genunchi şi apoi până la umeri.

O explozie îi împinse înainte, iar Şosete Argintii păşi tot mai adânc în fluviu. Cizmele lui Benia, şi pe urmă şi pantalonii, erau în apă, răceala ei udându-i picioarele. Prişcepa era în faţă, cu apa până la

mijloc şi apoi până la piept, iar iapa lui începu să înoate, cu capul răsucindu-se şi ochii înnebuniţi. Moghilciuk era lângă el, tremurând de frică.

Benia se răsuci şi, văzând un cal fără călăreţ, întoarse iapa în loc, călărind înapoi pe mal. Garanja Păianjenul era la pământ, iar Benia sări de pe cal lângă el. Păianjenul ridică privirea spre el, cu ochii aceia surprinzător de languroşi întâi rugători, după aceea sfidători, cu chipul lui puhav năpădit de sudoare şi alb ca hârtia. Benia văzu că are abdomenul deschis, o masă de măruntaie albastre şi roşii fumegânde care se amestecau pe pietrele de pe plajă. Se uită în sus spre Păianjen şi se priviră ochi în ochi ca şi cum ar fi fost singuri, doi lupi în stepa largă. Ştia că dacă Păianjenul ar fi călărit direct cu Prişcepa, lăsându-i pe el şi pe Moghilciuk să moară pe mal, ar fi fost deja la jumătatea fluviului, şi în viaţă. Bietul Păianjen, se gândi Benia, trebuie că-şi blestemă fapta bună: să rămână în urmă să-i mâne din spate pe ei, un jidan şi un nemernic din poliţia secretă!

Benia trase şaua de pe calul Păianjenului şi-i puse pătura sub cap. Garanja îi dădu mâna, strângându-i-o ca un copil. Îl privi încordat pe Benia, iar ochii lui – acum îi întorceau privirea, iar în secunda următoare n-o mai făcură. Asta era tot, furişarea unei clipe şi Garanja păru o parte a malului, a nămolului, coca unei epave vechi, pe jumătate scufundate în nisip.

Benia trase aer în piept, încălecă iar pe Şosete Argintii şi-i dădu pinteni s-o ia înainte, lovind-o o dată cu cravaşa lui Garanja. Era din nou în apă până la chingă, mai sus, pe măsură ce apa neagră îl învăluia ca o căptuşeală în miezul ploii, care era aşa de deasă, încât părea că fluviul însuşi ploua în sus spre nori. Iapa era în apă până la înălţimea umărului şi după aceea începu să înoate, cu capul ridicat, cu picioarele lovind sub apă şi venele îngroşate pulsându-i în grumaz.

— Haide, Şosete Argintii, haide, bravo, fetiţo…

Benia îi vorbea aproape de urechi. Îl atinse ceva greu şi tresări. Şosete se zvârcolea sub el, iar el înghiţea apă, pe punctul de a se împotmoli – să fi fost un şarpe, un crocodil? Pe urmă văzu braţul şi faţa vânătă a unui soldat rus plutind în josul râului, umflat ca o canapea prea umplută. Erau în mijlocul Donului, ţărmul din spate la fel de îndepărtat ca şi cel din faţă, şi un obuz fulgeră tânguindu-se pe deasupra capetelor lor, malurile învârtejindu-se şi erupând în galben şi portocaliu. Rafale de mitralieră secerară în apă şi în jurul lui împroşcă un şir mişcător de spirale din stropi de apă.

— Proştilor, suntem ruşi! strigă Benia, dar nu-l putea auzi nimeni; nu se putea auzi nici el însuşi.

Apoi copitele iepei găsiră malul solid şi ieşiră din apă pe pietrele de pe faleza Donului. Singuri. Rafalele de mitralieră răpăiau peste stânci, aşa de aproape, încât simţi că-l lovesc. Benia se aplecă în faţă şi

o îmbrăţişă pe Şosete Argintii. Panka şi Prişcepa îl strigau din susul malului. Şosete Argintii căzu dintr-odată în genunchi, iar Benia se prăbuşi lângă ea.

Era întuneric beznă de-acum, aproape miezul nopţii, iar iapa îşi ţinea capul ridicat, legănându-l înainte şi înapoi, şi Benia era lângă ea pe stâncile ţărmului, mângâindu-i gâtul, coama şi botul mătăsos.

— Şosete Argintii, te iubesc, prietenă dragă, hohoti el. Mulţumesc pentru tot ce-ai făcut pentru mine, pentru că m-ai salvat de o sută de ori. Niciun om n-a avut un prieten mai bun ca tine şi nu cred… Chiar nu cred…

Îşi aduse aminte lucirea celor patru picioare de argint la crescătoria de cai şi steaua de pe cap.

— Ai ales-o bine, frate, spusese Panka. Ai grijă de ea ca de o nevastă. Respect-o ca pe o mamă. Hrăneşte-o ca pe o fiică.

Dar pentru el fusese mai mult decât toate astea. Îşi aducea aminte şarja împotriva italienilor, felul cum privise în timp ce făcea dragoste cu Fabiana… După aceea iapa lăsă capul în jos şi fu străbătută de un tremur, iar Prişcepa şi Panka îl traseră în sus pe mal, până ajunseră toţi întinşi sus, gâfâind, cu caii stând alături.

— Moghilciuk? întrebă Benia.

— În josul malului, pe undeva. E în regulă. L-am văzut ieşind din apă.

— Şosete Argintii?

— S-a dus, fratele meu, răspunse Panka.

— Împuşcată?

Panka încuviinţă.

— O dată în grumaz. Era o fată adevărată. Nu se nasc multe aşa. Nici chiar pe Don.

Îi dădu lui Benia plosca. Se ridicară, clătinându-se. Benia era aproape înnebunit de durere.

Îşi pipăi diafragma şi văzu sânge pe deget.

— Sunt rănit, zise el, amintindu-şi lovitura.

Îl prinseră nişte mâini.

— Stai, zise Prişcepa, cu ochii reci şi pumnalul în cealaltă mână. Moghilciuk vine acum după noi. O să fim verificaţi de Ceka. Trebuie să garantezi pentru noi. Spune că săptămâna asta am fost cu tine în fiecare clipă. Altfel, ne împuşcă. Jură, jidane, sau îţi tai gâtul acum şi o să zicem ce avem noi nevoie să zicem despre tine. Spune acum!

Benia se eliberă. Nu-i păsa unde fuseseră în zilele alea; bănuia că făcuseră vreun joc dublu cu naziştii, însă în momentul acesta era prea obosit şi supărat ca să i se vorbească aşa. O pierduse pe Fabiana; Şosete Argintii îi murise în braţe; şi acum huliganii ăştia îl ameninţau şi habar n-aveau că ajunsese mult dincolo de fundul gropii.

— Pot să fac mult mai mult decât atât… Lasă cuţitul. Înapoi! spuse

el.

— Şi noi ştim unde ai fost, zise Prişcepa. N-ai fost singur. Ştim şi noi câte ceva…

Benia se lăsă în genunchi, slăbiciunea cuprinzându-l cu valuri de ameţeală, dar o furie deznădăjduită şi funestă îl făcea neînfricat. Cum îndrăzneau să-l amenințe cu Fabiana? Îndreptă pistolul spre ei, ţintindu-i pe amândoi, simţind forţa dinlăuntrul lui.

Prişcepa trecu la farmecul lui de bandit nepăsător.

— Stai o clipă, dragă frate Golden…

Dintr-odată, Benia nu mai putu suporta.

— Nu sunt fratele tău, spuse el, ridicând pistolul şi trăgând de două ori.

Ziua a zecea

I

Nebărbierit şi obosit, dar dând pe dinafară de imagini şi expresii pe care voia să le folosească în articole, Lev Şapiro se afla în trenul-spital care se întorcea la Moscova, cu maşina de scris în husa ei, atârnată pe umăr. Trecea prin vagoane: unele erau cele vechi, de la trenurile de pasageri ţariste, cu locuri moi, devenite lucioase de-a lungul generaţiilor; altele erau de la mărfarele pentru vite – toate erau pline de răniţi. Cei care se puteau ţine pe picioare erau aşezaţi pe scaune, însă fiecare centimetru de podea era înţesat cu oameni dărâmaţi, unii zăcând pe simple plăci de lemn; alţii erau suficient de norocoşi să fie întinşi pe tărgi. Unii îi zâmbeau când păşea pe deasupra lor; şi observă câţiva care erau aşa de nemişcaţi, încât probabil că erau deja morţi. De peste tot din jurul lui venea sunetul gemetelor, al oamenilor care îşi strigau doctorul, mamele sau pe Dumnezeu. Şapiro era obişnuit cu astfel de lucruri, dar tot îi era greu să le audă. Totdeauna reporter şi observator, avea carneţelul pregătit.

— În ce sector ai fost? îl întrebă pe un bărbat cu bandaje peste un ochi, care se simţea destul de bine ca să stea pe un scaun de lemn.

— Vreau să spun povestea ta.

Pe un băiat tătar din Kazan, care-şi pierduse braţul, îl întrebă:

— În ce zonă ai fost, ce s-a întâmplat?

Se ghemui lângă oameni, luând notiţe, iar ei îşi dădeau seama că fusese cu trupele şi suferise cu ei şi se bucurau să discute cu el. Voiau ca poveştile lor să fie cunoscute. Merse mai departe, gândindu-se la luptă şi la taina lui, Svetlana… Dacă ar fi ştiut şi ei cine era iubita lui, ar fi crezut?

Privi în jur la răniţii din bătălia de la Cotul Donului, care se încheiase foarte rău. Acum nemţii puteau înainta – deja treceau Donul pe pontoane mari şi avansau spre periferia Stalingradului.

Lev primise ordin să se întoarcă la editorul său de la Moscova şi luase trenul. Era entuziasmat pentru că urma să aibă ocazia s-o vadă pe Svetlana – micuţa lui Leoaică! Lev era fascinat de ea. Ca bărbat, i se părea proaspătă şi plină de tinereţe; iar ca scriitor, ei bine, ce scriitor n-ar vrea să ştie totul despre ea? Svetlana se afla în miezul istoriei.

Ridică din umeri. Femeile îl plăceau dintr-un motiv oarecare, iar Lev ştia că şi ea îl place, cu toată pasiunea solemnă a vârstei ei. La dracu', femeile din Moscova îl plăceau măcar în parte pentru că le plăceau filmele; toate tinerele actriţe voiau un rol, iar el era scenarist:

— Liovka, scumpule, Lev, dragule, nu-mi scrii tu un rol frumos în noul tău proiect, „Stalin în Gara Finlanda"? Sau ce zici de împărăteasa din „Petru cel Mare, partea a II-a"?

— Bineînţeles, răspundea el, să ne vedem la Aragvi la cină – rezerv un separeu – sau la un cocktail la barul de la Hotel Metropol?

Mă rog, sigur că era căsătorit şi era căsătorit de multă vreme – dar orice glonţ rătăcit pe front putea să-l omoare chiar mâine. Cine l-ar acuza că se distrează?

Dar Svetlana era altfel. Îi scotea la lumină cele mai frumoase calităţi – cu ea, era pe cât de bun putea fi el. Îi era profesor: ea voia să înveţe despre scris şi literatură.

Şi, deşi era aşa de tânără, nu-l plictisea ca majoritatea adolescentelor pe care le cunoscuse. Avea un suflet bătrân şi nu era de mirare. Voia s-o apere, s-o facă să se simtă preţuită, să-i sporească încrederea. Într-un fel, era o aventură nebunească, donquijotească, o legătură nechibzuită care-i dădea fiori, dar societatea era mai deschisă în urma războiului, iar după încheierea acestuia avea să fie mai multă libertate. Se lua în râs văzându-se drept un cavaler, un prieten iubitor al celei mai singuratice fete din Rusia, iar Svetlana chiar era o domniţă la ananghie, o fată sensibilă care trăia într-un pustiu de spaimă, lipsă de atenţie şi plictiseală. E misiunea mea, se gândi el, s-o salvez. O, îi plăceau telefoanele ei, iar scrisorile era aşa de romantice. Şi când se sărutaseră şi se ţinuseră în braţe, atingerea ei fusese aşa de plină de viaţă, aşa de onestă… Cum înflorise ea în acele doar câteva zile! O să se vadă cu ea diseară dacă poate. După aceea trebuie să-l facă pe editorul lui să-l trimită înapoi la Stalingrad, să relateze bătălia care urma. Dacă Stalingradul cădea în mâna nemţilor, unde se va încheia retragerea rusească?

Atunci auzi un glas cunoscut.

— Lev! Tu eşti?

Privi în jur la bărbaţii vătămaţi de pe scaunele de lemn şi de pe podea, în timp ce trenul cu aburi se îndrepta spre nord.

— Lev, ce cauţi aici?

Păşea peste răniţi, atent unde pune bocancii.

— Şapiro! Eu sunt!

— Iisuse! E posibil?…

Şi era… era Benia Golden, zăcând pe podea, într-o uniformă jegoasă, palid şi mai bătrân, mult mai bătrân. Şi el, şi Benia fuseseră membri ai aceluiaşi mediu monden, mai degrabă privilegiat, de scriitori, actori şi cântăreţi de jazz. Romancierii Babel şi Ehrenburg, actorul Mihoels, interpreţii de jazz Utesov şi Rosner, actriţele de film Valentina Serova şi Sofia Zeitlin – erau prietenii lor comuni. Dar aveau în comun şi invidiile cărora nu le poate rezista niciun scriitor – spusese despre cartea lui Golden că este „supraevaluată, un pic copilărească”, în vreme ce Golden strâmbase din nas la scenariul lui Şapiro: „anevoios, formal, eu aş putea scrie mai bine”. Dar apoi Golden fusese arestat, dispăruse de pe faţa pământului, iar Lev presupusese că a fost împuşcat.

Lev se întinse peste cei doi băieţi care zăceau între ei, unul inconştient, celălalt fără picioare, şi se ghemui pe scândurile de lângă el. Bărbaţii îşi strânseră mâinile, iar Lev se aplecă şi-l sărută de trei ori pe obraji, toate invidiile străvechi fiind date uitării în familiaritatea cu un prieten demult pierdut, proaspăt regăsit. Aruncă o privire în jos spre bandajele lui Benia.

— Rănit în picior şi şold, zise acesta. N-o să pot să merg o vreme. Dar cred că o să supravieţuiesc.

Era o epavă de om, scofâlcită şi arsă de soare; doar ochii albaştri erau aceiaşi, se gândi Lev. Când îi oferi brânză şi pâine, Benia le înfulecă împreună cu o duşcă de votcă şi nişte apă din plosca lui.

— Ştii unde te duci?

— Gospitalnaia Ploşad.

Piaţa Spitalului. Principalul spital militar din centrul Moscovei. Lev fluieră.

— Ai noroc, zise el.

— Mai mult decât îţi închipui.

Lev ştia, dar toată lumea din vagon asculta şi trebuia să fie atenţi.

— Ai fost… plecat din Moscova o vreme?

— Nevinovaţi în străinătate, spuse Benia şi, obişnuit să vorbească în cimilituri cu prietenii lui, Lev se prinse imediat: *Nevinovaţi în străinătate* era scrisă de Mark Twain, cel care spusese: „Relatările despre moartea mea au fost mult exagerate”.

Deci fusese în Gulag; Lev auzise toate poveştile despre acel infern. Dar cum de ieşise? Era Politic, totuşi intrase cumva într-un *ştrafbat*.

— Ai fost acolo, nu, în şarja aia nebunească de cavalerie? Am scris despre ea. Comandantul era un tip eroic… stai să văd… Melişko?

Benia încuviinţă, însă Lev îi citi tristeţea pe chip.

— N-a supravieţuit?

— N-au supravieţuit mulţi dintre noi, dar… am străpuns liniile italieneşti.

— Şi tu erai călare? Nu te-am luat niciodată de atlet cazac.

Benia zâmbi slab.

— Am fost mai bun decât mă aşteptam.

— Şi ai?…

Şapiro ridică din sprâncene, iar Benia ghici ce-l întreba. Fusese reabilitat sau era tot *smertnik?*

— Nu deteşti religia? răspunse Benia. Cum pot proştii ăia să creadă că *extra Christum nulla salus?*

Şapiro pricepu: „Fără Hristos, nu există mântuire". Benia voia să spună că şi-a găsit mântuirea în reabilitarea propriului Hristos sovietic; în Stalin. Se mântuise singur, vărsându-şi sângele. Era liber.

— Ştii ce-o să faci?

Lev îşi dădu seama că Benia face un efort să rămână treaz.

— Nu m-am gândit…

Apoi şopti:

— Profesor. Vreau să predau… Da…

Şi ochii i se închiseră.

— Şarja aia de cavalerie pare să fi fost acum un secol, dar n-au trecut decât opt zile, spuse Lev. Deci ai avut un război destul de uşor, ei? Opt zile şi treci în rezervă din motive medicale.

Dar Benia dormea deja când Lev, cu ochii în lacrimi, se aplecă şi-l îmbrăţişă.

II

Era un zbor scurt, de numai cincisprezece minute.

Junkerul 52 ateriză pe aeroportul bine păzit din mijlocul pădurii întunecate de pini, iar ofiţerul care coborâse singur, ducând o servietă de piele, sări direct în maşina de stat-major decapotată care venise până lângă avion. Nu vorbi pe drum, dar îşi repetă argumentele, iar şi iar. Nu era prima dată când dădea raportul, însă considera că de data asta era cel mai important şi voia să spună corect fiecare detaliu. Când maşina mergea prin pădure, observă tunurile antiaeriene, obstacolele pentru tancuri şi fortificaţiile de beton. Se apropiară de primul punct de control, pe urmă de al doilea şi al treilea. De fiecare dată, actele îi erau cercetate cu atenţie. Securitatea era strictă; merseră repede, trecând de-a lungul drumului de vreo douăzeci de căsuţe fără etaj din buşteni, dominate de întăriturile mătăhăloase de beton care reprezentau părţile vizibile ale complexului de buncăre, şi se îndreptară către o cabană masivă de lemn, cu pază numeroasă. Mai fusese aici o dată şi se bucurase să se tundă la frizer şi să năduşească

în saună. Însă de data asta prezenţa lui era de altă natură şi cu mult mai urgentă.

Intrând în cabana alăturată, îşi prezentă actele pentru a patra oară şi predă pistolul. Vedea că mai aşteptau şi alţi ofiţeri, de pe diferite fronturi, şi un ministru, şi se aşeză împreună cu ei în anticameră, ridicându-se de două ori să-şi verifice înfăţişarea în oglindă. În cele din urmă, fu chemat şi intră în cabana de lemn cu acoperişul scund unde nu putea vedea decât spinările bărbaţilor aplecaţi peste hărţile de pe masă şi auzea doar faimosul glas răguşit, gutural.

— Se năruie, spunea el, pe un ton vesel. Mai repede decât anul trecut. Ca un castel din cărţi de joc. Sunt aproape de prăbuşire. Marea decizie e ce resurse să alocăm Grupului de Armate B şi Stalingradului. Grupul de Armate A mătură totul înaintea sa. Ştiţi, domnilor, ce-mi spune mie instinctul, dar aceste noi informaţii ne-ar putea ajuta să luăm o decizie. Să auzim ce are de zis. E aici?

— Colonele von Schwerin? întrebă şeful Statului Major, *Generaloberst* Halder.

Schwerin observă cele două Cruci de Fier câştigate în Războiul cel Mare. Tuşi puţin stingherit.

— Sunt aici.

În cabană aerul era înăbuşitor.

— Bun venit la *Führerhauptquartier Werwolf* **[26]**, colonele von Schwerin, zise Halder. Vino lângă *Generaloberst* von Weichs…

Zidul de spinări în uniforme cenuşii se desfăcu să-i facă loc. Keitel şi Jodl dădură scurt din cap în direcţia lui, iar Weichs, cel cu ochelari, comandantul Grupului de Armate B, superiorul lui, îi strânse mâna şi-i făcu loc în dreapta sa la masa cu hărţi.

Nou-venitul salută.

— *Mein Führer*, colonelul von Schwerin, Spionaj, Armata a 6-a, raportez.

De cealaltă parte a mesei, Hitler era aplecat în faţă şi se sprijinea în coate. Purta o haină nisipie la două rânduri, cu o cravată închisă, avea Crucea de Fier pe piept şi o banderolă purpurie cu svastică pe braţul drept.

— Bine ai venit, colonele, spuse Hitler. Zborul spre Viniţa a fost uşor, sper?

— Foarte rapid, *mein Führer*. Generalul Paulus vă trimite salutări.

Hitler dădu din cap.

— Ce ne-ai adus?

— Planuri tactice pentru acest sector, de la Cartierul General sovietic, care cred că ar putea avea un impact asupra Operaţiunii Fischreiher **[27]**. Ca atare, le-am adus urgent imediat ce le-am analizat.

Urmă o clipă de tăcere.

— În primul rând, cât de sigură e originea? întrebă Halder, care se afla lângă Hitler. Au fost pierdute?

— Documentele au aparţinut unui ofiţer de stat-major sovietic, ucis când avioanele noastre i-au bombardat maşina. Kapto, medic militar într-un batalion disciplinar, era prezent la faţa locului şi a obţinut documentele despre care Statul Major General sovietic crede că au fost distruse în incendiu. Kapto, un propagandist antisovietic cu vechime, a dezertat după aceea în tabăra noastră. Era prieten din copilărie cu Mandrîka, un alt dezertor şi propagandist antisovietic, care a înfiinţat o unitate de poliţie auxiliară Schuma. Acest Kapto ispăşea în lagărul Kolîma o condamnare pentru propagandă antisovietică. Acesta este primul factor care ne încurajează să tratăm materialele drept autentice. Kapto a fost interogat de colegul meu, căpitanul von Manteuffel, care a făcut prima verificare a materialelor şi a fost convins de importanţa şi autenticitatea lor. Din nefericire, partizanii au atacat ieri şi i-au ucis.

— Dar au lăsat hărţile? întrebă Halder.

— Da, *Generaloberst*.

— De ce nu le-au luat?

— Asta nu sugerează că *voiau* să ajungă la noi? întrebă Weichs.

— M-am gândit îndelung la asta, spuse Schwerin. Întâi, provenienţa: recomandările lui Mandrîka şi Kapto sunt fără cusur şi de lungă durată, confirmate şi de alţi agenţi. Dacă *a fost* o operaţiune de spionaj sovietică, nu i-ar fi trimis în niciun caz pe partizani să-i ucidă pe Kapto şi pe colegii mei, pentru că asta ar fi subminat credibilitatea documentelor. Aşa încât, după părerea mea, atacul pledează în favoarea autenticităţii. Eu, personal, mai cred şi că atacul nu a fost al partizanilor sovietici, ci al unor elemente naţionaliste ucrainene aflate în acţiune în sector, care nu erau conştiente de existenţa documentelor şi de situaţie.

Hitler se foia, bătând cu degetele în postavul verde al mesei. Halder ridică mâna să semnaleze că era prea multă informaţie: n-ar putea Schwerin să se grăbească şi să-şi prezinte părerea?

— Da… da, concluzia mea! răspunse Schwerin. M-am consultat cu colegii de la Abwehr. Am stabilit că aceste planuri de luptă sunt autentice şi semnificative.

Hitler, zâmbind, nerăbdător, chiar entuziasmat, bătea din nou cu ambele arătătoare în masă:

— Ei bine, colonele, treci la subiect. Ce conţin?

Schwerin îşi deschise servieta şi scoase un pachet de hărţi, alegând una pe care o despături. Hitler îşi rezemă bărbia în mâna dreaptă în timp ce privea săgeţile şi scrisul chirilic.

— E o serie complexă de planuri ale Cartierului General sovietic, pentru diferite scenarii create de înaintarea Grupului de Armate A în

Operaţiunea *Edelweiss* şi a Grupului de Armate B spre Stalingrad, în Operaţiunea *Fischreiher*… continuă Schwerin.

— Da, da, îl întrerupse Halder. Şi ai considerat asta aşa de important, încât ai vrut să-i spui tu însuţi Führerului.

— Da.

— Şi ce-i aşa de important?

— Sunt numai urechi, spuse Hitler, zâmbind afectat, iar generalii râseră.

— Hărţile sugerează că este puţin probabil ca Stalin să fi considerat vreodată că Stalingradul este în pericol…

— Păi, atunci o să aibă o mare surpriză! spuse Hitler.

Alte râsete.

— Pot continua, *mein* Führer? Aceste planuri sugerează că, dacă înaintăm spre Stalingrad, Stalin va rezista cu îndârjire. Dar numai până la un punct. A învăţat lecţiile *blitzkriegului* nostru. Unul dintre aceste scenarii prevede o retragere ordonată din oraş. Mai degrabă decât să-şi epuizeze forţele şi să rişte o încercuire, ar putea apăra o nouă linie despre care credem că se pregăteşte în est. După încercuirea Kievului şi a Harkovului, nu-şi poate permite să mai piardă din rezervele care se împuţinează.

— Doar unul din câteva scenarii? întrebă Hitler.

— Da, *mein* Führer.

— E vreun plan care să aibă în vedere apărarea Stalingradului cu orice preţ?

— Nu explicit. Acesta este cel mai detaliat plan şi…

Halder îl întrerupse din nou:

— N-are nicio noimă, niciun fel de noimă. Luptă pentru fiecare centimetru şi am citit despre stilul de comandă al lui Stalin de la Stalingrad, care se chema pe atunci Ţariţîn, în timpul Războiului Civil din 1918. Atunci, ca şi acum, şi-a strâns rezerve însemnate pe care le-a aruncat în flancurile noastre când eram deja angajaţi cu totul. Oraşul este simbolul numelui său, al prestigiului său. N-o să-l lase niciodată să cadă! *Noi* o să fim cei epuizaţi, *noi* riscăm să fim încercuiţi. *Mein* Führer…

Hitler îl întrerupse cu glas răguşit, făcându-i semn cu mâna să se oprească.

— Ca de obicei, *Generaloberst* Halder e înspăimântat de stafii. Supraestimezi masiv rezervele şi capacităţile lui Stalin. Abia a reuşit până acum astfel de operaţiuni complexe. M-am aşteptat tot timpul ca ruşii să se retragă dincolo de Volga şi în cele din urmă dincolo de Urali. Ăsta-i stilul rusesc: se bat cu îndrăzneala nebunească şi brutală de *Untermenschen*, apoi urmează o retragere pripită şi o predare în masă. Iat-o, domnilor. Aici este dovada oferită de colonelul von Schwerin şi hărţile acestui om, Kapto. N-am avut eu dreptate în

Polonia, în Franţa? Instinctele mele au fost corecte să împart Grupul de Armate Sud în A şi B, şi sunt corecte acum, când spun să luăm Stalingradul fără întârziere, indiferent de preţ. Iată ordinele mele. Mutaţi Armata a Patra de panzere, plus acoperire aeriană şi bombardiere suplimentare, direct la Grupul de Armate B. *Generaloberst* von Weichs: o să înaintezi spre Stalingrad. O să fie al nostru în patru săptămâni.

— Trebuie să protestez, *mein* Führer, spuse Halder, cu faţa roşie şi agitat. Vreau să se consemneze opinia mea că este o greşeală. O greşeală fatală.

Hitler îl ignoră.

— Bun raport, colonele von Schwerin, şi, dacă tot eşti aici, bucură-te de o masă bună, o saună şi, dacă vrei, înainte să pleci înapoi la Armata a 6-a, o scufundare în piscina mea – deşi trebuie să recunosc că eu încă n-am apucat să înot.

Zâmbind, Hitler îi întinse mâna peste masă, iar Schwerin o strânse.

III

Era puţin înainte de ora 3 după-amiaza, iar Svetlana Stalina şi Marta Peşkova ieşeau de la Şcoala Obştească nr. 801 „Iosif Stalin”. În stradă, Moscova era pierdută în splendorile ei: zdrobită, cenuşie, cu cicatrici de şrapnel pe clădirea de peste drum.

Ochii tuturor părinţilor şi profesorilor erau pe cele două fete, directoarea şcolii, Kapitolina Medvedeva, aproape făcând o plecăciune când trecură pe lângă ea, dar Svetlana era obişnuită să fie fiica împăratului. Dădace, gărzi de corp şi mame îşi luau copiii în faţa porţilor. Nu erau şi taţi; toţi conducătorii erau la război. Era acolo soţia lui Hercule Satinov, Tamara, profesoara de engleză de la şcoală, ieşind cu fetiţa ei. Svetlana le făcu semn cu mâna: le ştia bine din vacanţele cu familia la Marea Neagră.

— Tata ştie! şopti Svetlana.

— O, Doamne, ce-a zis? răspunse Marta.

— N-ai spus nimănui, nu?

— Sigur că nu. Ce-a zis?

Svetlana nu făcu decât să clatine din cap:

— Nu l-am mai văzut niciodată pe tata aşa. M-a plesnit. A rupt scrisorile.

— Ce-a zis Lev?

— Nu ştie.

— Dar trebuie să se întoarcă în scurt timp?

— Poate, spuse Svetlana.

— O să te mai vezi cu el?

Svetlana îşi aduse aminte promisiunea pe care i-o făcuse dădacei.

— Nu, niciodată.

Poate că aşa era cel mai bine, se gândi Marta.

— Tatăl tău… Ai grijă, Svetocika.

Ajunseseră la colţul unde aştepta garda ei de corp, Klimov, cu Packardul. Când fetele se sărutară de despărţire, Svetlana aruncă o privire la ceas şi se bucură de sentimentul de putere, de faptul că avea control asupra vieţii sale. În mijlocul eternei urmăriri şi al supravegherii neobosite a tatălui ei, tot mai avea eul ei închegat, propriul ei regat. Doar ea dispunea de inima ei.

— Svetlana!

Klimov ţinea deschisă uşa maşinii.

— Aş vrea să mă plimb un pic… Aş vrea să hoinăresc prin jurul Casei Cărţii.

— Aş prefera să fii în maşină, spuse Klimov.

— Condu în urma mea, dacă vrei.

Packardul negru toarse încet în spatele ei când o luă de-a lungul străzii Ostojenka, apoi pe lângă Universitate şi Kremlin şi în sus pe strada Gorki, spre librăria ei favorită. Făcându-i semn cu mâna lui Klimov, dragul de Klimov, cekistul blând care voia s-o ajute, care voia ca ea să cunoască dragostea, ţopăi înăuntru, unde se trezi înconjurată de meterezele familiare de rafturi şi de mirosul dulce de cărţi legate în piele şi de hârtie galbenă şi de clei. Ochii îi cercetară rafturile după ceva ce să ia acasă, poate un roman american nou? Cărţile erau aşa de romantice, se gândi ea, iubitorii de cărţi din toată lumea – Londra, New York şi Moscova – erau legaţi într-o reţea de emoţii.

Ezită doar o clipă când trecu direct prin magazin spre partea din spate, unde liftul metalic aducea cărţile dintr-un depozit aflat jos şi unde erau teancuri de cărţi în cutii, încă nedespachetate. Apăsă butonul liftului, care se scutură şi gemu, însă nu se întâmplă nimic. Blestemând puţin în sinea ei, Svetlana coborî în fugă pe scări. Jos era mai frig. Izul de clei de cărţi şi hârtie nouă o făcu să strâmbe din nas. La subsol, un tânăr cu urechi mari despacheta o cutie cu discursurile tatălui ei, ceea ce o amuză.

— Scuzaţi-mă, spuse el cu un accent din sud, poate din Stavropol, dar n-aveţi voie aici.

Svetlana îi zâmbi victorios.

— Nu, serios, o să mă dea afară.

— Nu, n-o să te dea, spuse ea. Nu şi dacă le spun eu să n-o facă…

— Cine sunteţi? Hei! Vă rog, întoarceţi-vă sus.

Dar Svetlana vedea deja lumina de la uşa de aprovizionare.

— O să meargă mai repede dacă ies pe-aici! strigă ea şi fugi în jos pe rampă, ieşind în lumina strălucitoare.

Apoi coti pe strada laterală, aruncând o privire pe strada Gorki, unde-l putea vedea pe Klimov sprijinindu-se de maşină şi fumând o

ţigară, şi sări într-un tramvai.

Era liberă. Nu pentru multă vreme. Dar era liberă.

IV

Benia deschise ochii. Bandajele şi ghipsul din jurul şoldului şi coapsei drepte erau liniştitor de strânse. Se bucura de plutirea morfinei, de pâcla ei atemporală. Era sprijinit cu capul ridicat, ca să poată să vadă toată încăperea.

În salon, totul era posomorât şi decolorat. Peste tot în jurul lui se aflau paturi de fier, cearşafuri maro, pături slinoase şi mirosuri de acid carbolic, dezinfectant, aerul închis şi fierbinte al trupurilor străine, dulceaţa cu iz de fructe a putrefacţiei şi mirosul înţepător al urinei celor vii. Băiatul aflat la două paturi mai încolo murise; n-ajunseseră încă să-l ia de-acolo. Apoi Benia fu din nou purtat pe aripile morfinei: acum îşi vizita părinţii şi o ţesăla pe Şosete Argintii, acum se năpustea prin cerurile învolburate de deasupra stepei, unde îi vedea pe Tonia şi Kapto şi pe fetiţă. Se trezi, îngreţoşat, cu gustul de rugină al sângelui în gură.

Auzi şuier de şoapte în salon şi observă în apropiere, la distanţă de trei paturi, un general şi un alai de asistente şi medici. Drogat şi mahmur, nimic nu-i putea ştirbi extazul de a fi liber şi reabilitat – însă lucrurile o mai luaseră razna şi înainte. Şi acum? Acum era în viaţă.

Generalul se apropia, vorbind cu fiecare pacient, medicul comentând şi vocile anemice ale bărbaţilor slăbiţi răspunzând. Întrebări precise, ca să transmită situaţia presantă şi îngrijorarea. „Cum te simţi? Ce unitate? Unde ai luptat? Frontul de la Stalingrad?” Pe urmă, o altă notă, tonul de mergem-mai-departe-mai-avem-de-trecut-prin-zece-saloane: „Serviciile pe care le-ai adus Patriei-Mamă sunt apreciate. Mult noroc cu recuperarea. Trăiască Stalin!”

Erau la patul de alături şi apoi veni rândul lui Benia. Ştia deja pe dinafară întrebările şi se simţi tentat să strige răspunsurile într-o singură izbucnire, ca să facă economie de timp, când îl auzi pe general vorbind.

— Lăsaţi-ne singuri o clipă, tovarăşi, îl cunosc pe omul ăsta. Da, mulţumesc, soră, o să-mi trag un scaun.

Accentul era gruzin sadea. Benia era dintr-odată cât se poate de treaz.

— Benia Golden, spuse generalul-colonel Hercule Satinov, mai în vârstă, dar încă uscăţiv şi îngrijit, un om căruia puterea i se părea la fel de normală cum i se părea unui scriitor evreu angoasa.

Odată, într-o altă viaţă, aproape uitată, în casa unei femei frumoase, Benia îl văzuse pe Satinov dansând *lezginka*, având talia ca de viespe strânsă în tunica *Stalinka* şi pasul în cizme impresionant de

sprinten. O viaţă dispărută.

Benia, aşa de exuberant cu o clipă înainte, se făcu mic în prezenţa glacială a tovarăşului de arme al lui Stalin. Ce-i mai pregăteau de data asta?

— Cum te simţi?

— Mă simţeam bine… zise Benia.

Timpul trecut, prea sincer.

— Până m-ai văzut pe mine? răspunse Satinov. Din nou.

Ultima dată când îl văzuse Benia, Satinov prezidase şedinţa în care fusese condamnat la moarte, apoi îi fusese comutată pedeapsa – douăzeci şi cinci de ani în Gheena.

— O coincidenţă, sunt sigur.

— Tot mai crezi în aşa ceva, Golden?

— Vreau să cred.

Satinov îl privi cercetător pe Benia.

— Sunt reprezentantul *Stavka* pe Frontul de la Stalingrad, spuse el. Frontul meu. De câte ori e posibil, îi vizitez pe răniţi.

O pauză.

— Cazul tău a ajuns direct la mine. Am pus să ţi se controleze rănile; am aranjat cu Clinica de la Kremlin să trimită un medic să te examineze când dormeai. Semnându-ţi reabilitarea, în acest caz anume, trebuia să fiu sigur.

Benia ştia că Satinov se referea la cazul Saşenkăi, pentru că şi el o cunoscuse pe Saşenka.

— Înţeles, spuse Benia. Mulţumesc.

— Ai fost recomandat pentru singura medalie disponibilă pentru *ştrafniki:* Ordinul Gloriei, clasa a III-a.

Benia se scutură.

— Serios?

Nu obţinuse niciodată vreun premiu, nici măcar în şcoală.

— Bineînţeles că e imposibil pentru un Politic.

Benia văzuse chipul de uliu al lui Satinov pe nenumărate bannere şi în ziare; în drum spre Don, chiar trecuse printr-un oraş numit Satinovgrad. Acum, în carne şi oase, această prezenţă îl ducea în trecut: Satinov fusese un prieten apropiat al Saşenkăi, dragostea vieţii lui Benia, şi totuşi Stalin îl desemnase să se ocupe de dosar şi să supervizeze distrugerea ei. Un test; unul foarte stalinist. Familia, sentimentele, prietenia erau simboluri ale sentimentalismului burghez, iar lui Stalin îi plăcea să spună că „un bolşevic n-are altă familie în afară de Partid”. Satinov prezidase nonşalant procesele şi sentinţele. Jucase el vreun rol întunecat în tot dosarul, îşi denunţase prietenii, chiar pe Saşenka? Fusese în mod deosebit neînduplecat ca să-şi scape pielea? Dacă Saşenka trăia, Satinov ar şti. Ce lucruri trebuie să fi ştiut el…

Un aghiotant şoptea ceva în urechea marelui om.

— Golden, te laşi dus de val. Ascultă-mă. Dacă ţi se permite să locuieşti la Moscova, ce ai vrea să faci?

— Să predau literatură.

— La o şcoală?

— Da. Şi, dacă asta nu se poate, o să fac orice, o să spăl podele, o să construiesc tancuri, sau o să mă fac barman, sau…

— Flecăreala te bagă în belea. Nu mai vorbi, Golden.

Satinov se ridică. Nu-i zise la revedere, doar înclină uşor capul. Dar era extraordinar: nimeni nu-i ajuta pe *zekii* care se întorceau, şi totuşi, iată-l pe Satinov făcând exact asta. Benia se simţi din nou plin de speranţă. Alaiul de doctori, aghiotanţi şi gărzi de corp al lui Satinov se regrupă şi îl escortă în salonul următor.

Peste Benia căzu o umbră, iar el ridică privirea.

— Tataie!

Benia sări. Doi bărbaţi, anoşti în bluzele de spital tip şi izmenele destrămate, stăteau lângă pat.

— Trebuie să vă întoarceţi în salonul vostru, zise sora, o cotoroanţă cu chip de viperă pufăitoare. Haideţi, vă zic! Sau vă raportez la Comitetul de Partid.

— Bine, soră, un minut… te rog!

Benia îşi dădea seama că o topise ceva din felul cum o spusese Prişcepa, zâmbetul de pirat pe care i-l aruncase sau claia lui de păr gălbui.

— Un minut, atunci, Repezitule, şi nicio secundă în plus!

— Vezi? Ştie până şi cum mă cheamă, zise Prişcepa, care avea un pansament pe umăr.

— Poartă-te frumos, Repezitule, spuse ea cu asprime, în timp ce ieşea clătinându-se.

Prişcepa se aşeză pe marginea patului.

— Cine era mahărul? întrebă el.

— Vreun aparatcic.

— Ce vrea? Să te numească Inspector al Cavaleriei?

Apăruse şi Panka, ars de soare pe faţă şi pe piept, cu părul cărunt mai lung, cu favoriţii mai zburliţi. Se sprijinea în cârje şi avea un ghips pe piciorul zdrobit.

— Nimic. Poate chiar şi mai puţin de-atât.

— Cred că tataia Golden ar fi mai bun ca Inspector al Ţintaşilor, zise Prişcepa făcând cu ochiul.

Benia oftă.

— N-am fost niciodată mare călăreţ şi nici la tras cu arma nu eram mult mai bun.

— Nu te subestima, răspunse Panka, cu ochişorii lui de vulpe strălucind. Te-ai dovedit un trăgător mai bun decât credeai. Dumnezeu

să te binecuvânteze, băiete.

Ce fel de lume cu susul în jos era asta, unde nu puteai salva viaţa prietenilor decât împuşcându-i? se gândi Benia. Dar decretul lui Stalin era clar: *ştrafnikii* pot fi reabilitaţi numai prin sacrificarea propriului sânge, aşa că Benia le făcuse prietenilor lui rănile de care aveau nevoie ca să obţină reabilitarea.

Poate că era uşurarea de a şti că Satinov îi asigurase reabilitarea sau poate că era doar morfina care îşi pierdea puţin efectul – mai avea nevoie; unde era asistenta aia? –, dar dintr-odată simţi un zvâcnet de durere şi i se puse un nod în gât. Tristeţea îl zguduia, simţea pulsând sentimentul pierderii: Fabiana era moartă. Şi-o imagină înmuindu-şi mâna în fagure, scoţând mierea din el şi mâncând-o ca un urs. Dragostea, se gândi el, stă în detalii – un dicţionar de viziuni, momente, sunete care n-au nume, fără să fie nevoie de cuvinte. Dragostea este întotdeauna altruism în cea mai încântătoare formă – însă cu Fabiana nu fusese timp pentru altruism. Uneori, decise el, tocmai durata scurtă a unei aventuri îi dăruia acesteia o puritate imaculată care trece direct în legendă – şi nimic n-o mai poate egala după aceea. Dar simplele ore împreună fuseseră trăite într-un tărâm mai aspru, mai înalt; nu-şi spuseseră niciodată „te iubesc”; erau doar „nelegiuiţi îndrăgostiţi”, şi asta spunea totul. De la început, se luptau să scape de moarte şi, în cele din urmă, să-şi supravieţuiască unul altuia – iar miracolul era că reuşiseră, cel puţin pentru o vreme. Ar fi trebuit să-i spună că o iubeşte? Ar fi mângâiat-o? Astfel de mofturi ar fi fost oarecum zadarnice şi lipsite de importanţă în comparaţie cu sacrificiile curajoase pe care le făcuse pentru el. „Eşti pe-acolo, pe undeva, scumpă aliată, prietenă foarte-foarte curajoasă? îi strigă el încet. Eşti acolo, visătoare tainică a lagunei, *mia adorata?* Te sărut! Te sărut!”

Am cunoscut-o oarecum veşnic. Dar, pentru noi, veşnicia a fost prea scurtă.

V

Poskrebîşev, un gnom mohorât în uniformă de general, stătea la uşa Colţişorului.

— A venit Satinov, anunţă el.

Stalin îi făcu semn, iar Poskrebîşev se dădu deoparte şi intră Satinov.

Packardul său gonise de la spital la Kremlin şi apoi cotise spre Colţişorul din Senatul galben triunghiular. Încerca să-i viziteze pe răniţii de pe frontul de la Stalingrad când putea, dar recunoştea în sinea sa că această vizită avusese legătură cu Benia Golden. Jucase un rol împotriva lui Benia Golden în cazul Saşenka şi acum voia să se

asigure că era tratat corect. Dar nu avusese sufletul să-i spună adevărul îngrozitor: reabilitarea lui nu era definitivă. În lagăre se aflau milioane de deţinuţi ale căror nume Stalin nu le văzuse niciodată – însă nu erau Politici; nici nu erau Politici condamnaţi în cazuri pe care să le ştie personal Stalin. Dacă Satinov ascundea amnistierea unui Politic, un scriitor cunoscut lui Stalin, Conducătorul l-ar fi distrus cu asta. Văzuse tovarăşi împuşcaţi pentru astfel de scamatorii. Nu, trebuia să-l întrebe direct pe Stalin, deşi probabil că Beria o să-i recomande să n-o facă. Beria nu era doar stăpânul forţelor de securitate şi al Gulagului, dar era şi invidios şi precaut din cauza afecţiunii lui Stalin pentru Satinov şi de aceea nu pierduse prea mult timp cu bietul Benia Golden, care avea să se îndrepte probabil direct spre Kolîma.

Satinov intră în încăpere şi salută. Puţine păreau să se fi schimbat. Beria era din nou la masă. Mai încolo, lui Vasilevski i se alăturase generalul Gheorghi Jukov, cu maxilarul său prehensil şi umerii bovini.

— Cer permisiunea să raportez de pe frontul din Stalingrad, zise Satinov.

Stalin ridică mâna în semn de aprobare.

— Fortificăm Stalingradul. Nemţii întăresc în mod special Grupul de Armate B şi Armata a 6-a. Aflăm de pe frontul de sud că inclusiv acum, în dimineaţa aceasta, mută unităţi de panzere de pe linia frontului, probabil ca să le transfere în sectorul nostru. Deja gonesc peste stepă.

— Cât de aproape sunt de oraş?

— Sunt unităţi care au ajuns deja la periferie, răspunse Vasilevski.

— Ce fac generalii de pe frontul nostru?

— Buncărul lui Şuikov e chiar lângă fluviu şi o să lupte până la ultima suflare. E un dur. Îi apreciez asprimea, tovarăşe Stalin, urmă Satinov.

— Dar Stalingradul va rezista? O să putem să ţinem de Volga indiferent de ce se întâmplă? întrebă Stalin. Spune-mi sincer, ca de la un bolşevic la altul.

Toată lumea îl privi şi aşteptă. Satinov nu se grăbi să răspundă, ci se gândi la răspunsul cinstit pe care l-ar aştepta un vechi bolşevic de la un tovarăş de-al său.

— Da, spuse Satinov în cele din urmă. Ştiu că vom păstra Stalingradul.

— Bine, *bicho*, zise Stalin, ridicându-se şi îndreptându-se către generali, care erau aplecaţi deasupra hărţilor.

Vasilevski şi Jukov se îndreptară când se apropie Stalin.

— Avem bătălia pe care ne-am dorit-o, spuse el. Hitler a muşcat momeala, dar vom vărsa mult sânge ca să păstrăm oraşul. Trebuie să-i atragem pe nemţi fără să ne distrugem. Singurii oameni din Rusia care

ştiu despre ce e vorba se află în această încăpere. După multe înfrângeri, a venit ora de aur. Noroc, adăugă Stalin şi le întinse mâna, întâi lui Vasilevski şi pe urmă lui Jukov.

Satinov şi Beria se priviră, nesiguri ce anume pusese la cale Conducătorul cu cei doi generali. Stalin nu dăduse niciodată mâna aşa cu nimeni.

— Faceţi pregătirile, tovarăşi, spuse el când cei doi generali salutară şi plecară.

— Stalingradul va fi o mare luptă, spuse Satinov. Cer permisiunea să mă întorc acolo, în calitate de comisar permanent pentru front.

Stalin se gândi o clipă şi apoi încuviinţă din cap.

— De acord.

Se răsuci spre Beria.

— Hitler mută unităţi suplimentare în Armata a 6-a. Este rezultatul scamatoriei ăleia micuţe cu dezertorul din *ştrafbat?* A mers conform planului?

— A mers, răspunse Beria. Hărţile au fost trimise cu avionul la Cartierul General al Armatei a 6-a. Habar n-avem dacă au ajuns la Weichs sau chiar la Hitler, dar pregătirile pentru aceste mişcări de trupe au început imediat.

— A mers? reflectă Stalin, aproape pentru sine. Nelegiuiţii lui Melişko şi-au servit patria.

— Tovarăşe Stalin?

Era Satinov.

— O mică problemă. Unul dintre puţinii *ştrafniki* care s-au reabilitat în această operaţiune e Benia Golden, scriitorul, şi…

— E Politic, interveni Beria. Politicii nu se pot reabilita.

— Condamnat pentru?

— Plănuirea asasinării dumneavoastră, tovarăşe Stalin.

— Trimite-l pe nemernic înapoi în Gulag, spuse Stalin obosit. Altceva?

— Golden a luptat din greu şi chiar a fost recomandat pentru Ordinul Gloriei, insistă Satinov.

— Politicii nu pot primi medalii, zise Beria.

— De acord, răspunse Satinov, dar s-a reabilitat prin fapte de bravură şi a vărsat sânge.

Stalin îşi şterse faţa cu ambele mâini şi scoase un pachet de ţigări din buzunar.

— Lavrenti? îl întrebă Stalin pe Beria.

Acesta îi aruncă o privire triumfătoare rivalului său, apoi clipi.

— Cazul acesta pare clar, declară el, nu-i aşa?

Huruind, tramvaiul o duse pe Svetlana chiar pe lângă garda de corp şi şoferul ei, care se sprijineau amândoi de maşină şi fumau în faţa Casei Cărţii. Svetlana se înveselise. O să le arăt eu lor, o să-i arăt eu tatei, se gândi. Am scăpat de toţi! Coborând din tramvai, trecu podul spre Casa de pe Chei şi prinse liftul spre etajul al şaptelea, unde intră singură în apartamentul gol al verilor ei, familia Alliluiev.

Şi acolo, stând la masa din bucătărie, se afla Lev Şapiro.

— Noul meu articol va fi în ziarul de mâine, îi spuse el, ridicându-se. Editorul e mulţumit de mine. Sunt preferatul lui. Stalingradul o să fie cea mai mare bătălie din război, iar mâine mă întorc acolo, cu documente care-mi permit accesul la Cartierul General, cu generalii Şuikov şi Satinov.

— Deci pleci dimineaţă?

Svetlana rămase brusc cam fără suflare.

— Da. Trebuie să mă duc acasă să-i văd pe copii, dar am şi un vechi prieten care a fost în *ştrafbat* şi care şi-a câştigat libertatea şi vreau să-i fac o vizită la spital.

— Cât timp avem acum?

Lev se duse spre ea şi-i luă ambele mâini.

— E abia şase, spuse el. Cel puţin o oră.

Svetlana oftă.

— E plăcut când sunt cu tine. Sunt aşa de uşurată că eşti bine! Am crezut că, poate, tata…

Dar el o luase în braţe şi o sărută.

— A vrut doar să-ţi tragă o spaimă, spuse Lev în cele din urmă, şi a şi făcut-o. Dar are lucruri mai importante de făcut.

— E gruzin, Leul meu, iar tu eşti un bărbat de patruzeci de ani însurat.

— Din cauza asta o să fim foarte atenţi şi poate că n-o să ne mai vedem o vreme.

— Serios?

— Da.

— Probabil că ai dreptate, spuse Svetlana fără tragere de inimă. Dar pot să te sărut mai departe acum?

Multe sărutări mai târziu, Lev îi zâmbi:

— După război, totul o să fie mai uşor. O să fie un dezgheţ – aşa spune toată lumea. Dar nu-ţi face griji, Leoaică mică.

O mângâie pe cap şi o privi în ochi.

— N-o să mi se întâmple nimic.

VII

— Dacă te gândeşti mai bine, îi anunţă Beria pe Stalin şi Satinov în Colţişor, acest caz nu e aşa de simplu. Tovarăşe Stalin, pot să vă anunţ

că, în opinia mea, deţinutul merită reabilitarea. Vă recomand să-l lăsaţi pe Golden să lucreze la Moscova.

Satinov era surprins şi-i era greu să-şi ascundă surpriza, însă îşi reveni destul de repede ca să profite de avantaj.

— Tovarăşe Stalin, vrea să predea literatură. E un post liber la o şcoală din Moscova.

— Pfui!

Stalin făcu semn din mână şi se aşeză înapoi în spatele biroului.

— Voi doi prea sunteţi de acord. E o conspiraţie împotriva Comitetului Central?

Un moment periculos. Beria şi Satinov erau pe punctul de a dezminţi, când apăru la uşă Poskrebîşev.

— Tovarăşul Molotov este aici pentru a raporta despre vizita lui Churchill.

— Tovarăşul Churchill, rânji Stalin. E cel mai mare duşman al nostru. N-aş avea încredere în imperialistul ăla înrăit. Roosevelt joacă pe mize mari, dar Churchill mi-ar scotoci buzunarele pentru o copeică, da, o copeică. Acum vine să ne vadă.

Se opri, aducându-şi aminte de discuţia de dinainte.

— Dă-i ticălosului ăluia de scriitor un post într-una dintre cele mai bune şcoli ale noastre, Satinov.

Acesta îşi dădu seama că Stalin nu credea că Golden e terorist. Poate că nu credea în multe dintre dosarele împotriva miilor, ba chiar milioanelor, pe care-i condamnase la *vîşka* şi Gulag. Însă fuseseră condamnaţi pentru că era necesar ca să menţină în siguranţă Uniunea Sovietică. Un gând care-ţi dădea fiori – dar asta era calea bolşevică: mai bine să ucizi mii de nevinovaţi decât să cruţi un duşman.

— Avem nevoie de profesori buni. Oricum, putem să-l împuşcăm mai târziu, ei?

Stalin zâmbi cu zâmbetul lui de tigru, iar ochii gălbui îi licăriră.

— Mai târziu? Un film diseară? Din nou „Toată lumea râde, cântă şi dansează” **[28]** ? La mine? Bine.

Beria şi Satinov trecură prin anticameră şi ieşiră pe culoar.

— M-ai susţinut? întrebă Satinov în gruzină. E o premieră. Ce te-a apucat, Lavrenti Pavlovici?

— Nu voiam să recunosc niciun fel de greşeli acolo, însă prietenul tău Golden aproape că a distrus operaţiunea. Am fost cât pe ce să-l împuşcăm ca pe-o potârniche. Dar ne-a surprins: şi-a reparat greşeala şi mi-a salvat curul.

Beria făcu o grimasă.

— Un caz ieşit din comun.

— Da, zise Satinov, aşa trebuie să fi fost.

Puţin înainte de miezul nopţii, la el acasă, la Dacea De-aproape, de

la Kunţevo, un conac cu două etaje zugrăvit verde-kaki, Stalin îşi îngrămădea în farfurie tocană gruzină cu carne. În timp ce se serveau Satinov, Molotov şi Mikoian, aromele se învălătuceau prin camera cu tavan înalt. Văzând că Stalin voia să discute cu Beria, rămaseră în spate şi păstrară distanţa. Încă mai trebuia să reziste la nenorocitul ăla de film ridicol, „Toată lumea râde, cântă şi dansează", pe care-l văzuseră aici de vreo douăzeci de ori şi pe care-l ştiau pe dinafară. Stalin chiar fredona la unele dintre cântece. Satinov se aşeza în spatele lui Stalin dacă reuşea; aşa, putea să doarmă.

— Iosif Vissarionovici, zise Beria, Svetlana i-a jucat o festă lui Klimov în după-amiaza asta şi a dispărut o vreme. Acum e înapoi acasă.

— Iar se vede cu evreul?

— Posibil.

— Dragostea mai vine şi din plictiseală, zise Stalin încet, dar pe dinăuntru fierbea.

Se gândi la diversele moduri în care îndepărtaseră el şi Beria diverşi oameni, cum se delectau cu ingeniozitatea „treburilor murdare" pe care le făceau împreună. Un om, o problemă, obişnuia să spună Stalin, niciun om, nicio problemă. Un glonţ în ceafă era uneori prea evident. O injecţie făcută de un doctor rezolva câteodată problema. Sau un accident de maşină măsluit. Sau o intrare prin efracţie în locuinţă care se sfârşeşte cu un masacru. Luă în considerare toate aceste variante pentru Şapiro. Dar trebuia să fie atent. Era implicată fata lui. Cu toate acestea, fusese atinsă mândria lui de tată gruzin, iar acest mâzgălici impertinent dăduse dovadă de lipsă de respect. Cei mai mulţi se temeau de el, însă nu şi acest Şapiro. Ce proastă împiedicată şi neîndemânatică era Svetlana! Va trebui s-o mărite repede – cu un tânăr sovietic respectabil, poate băiatul lui Beria, Sergo, sau Iuri Jdanov, sau unul dintre băieţii lui Satinov. Însă ce să facă acum?

— L-aţi verificat pe Şapiro?

— L-am verificat.

— Agent secret britanic?

— Foarte posibil. American, mai degrabă. Îi place literatura americană. Ce-aţi vrea să aranjez?

VIII

Ceasurile din toate saloanele spitalului băturâ miezul nopţii, sfârşitul celei de-a zecea zile a războiului lui Benia, iar el avusese un musafir.

— Eşti singurul meu prieten care măcar ştie că sunt aici, zise Benia.

— Sau care ştie că măcar eşti în viaţă! adăugă Lev Şapiro. Ce-o să faci? Ai vreo idee?

— Am primit în seara asta vizita unei directoare de şcoală, care mi-a oferit un post.

— Deci te faci profesor? A fost rapid.

— Am avut un mare ajutor.

— Impresionant, dragul meu. Dar spune-mi, cum ai supravieţuit acolo, în lagăr?

Benia oftă.

— Am trăit fiecare clipă şi fiecare zi pe măsură ce veneau. Am căutat bucurie în cele mai neînsemnate lucruri. M-am uitat la stele şi la lună şi m-am gândit că şi cei pe care-i iubesc s-ar putea uita la ele. Vraja lunii.

Îl privi cercetător pe Şapiro.

— Eşti îndrăgostit, Lev. De cineva de care n-ar trebui.

— Ştii totul? Doar uitându-te la mine?

— Noi, cei din Galiţia, ne citim unii pe alţii şi ştiu cât de periculos este. Crede-mă, ştiu.

— Cum ai ghicit de data asta? întrebă Şapiro. Tocmai m-am întâlnit cu ea azi după-masă, bineînţeles, în secret. O, e aşa de dulce, însă foarte isteaţă.

— Cine e? Să ne gândim. Cine e cea mai nepotrivită femeie măritată pe care ţi-ai putea-o alege în Moscova? Nevasta lui Molotov?

— O, nu-i soţia nimănui. E fata cuiva.

Lev se aplecă în faţă să şoptească. Benia ridică ambele mâini.

— Nu-mi spune cum o cheamă. Nu vreau să ştiu. Fără nume! Asta am învăţat în Zonă. Numele meu este Nimic, prenumele meu este Nimeni. Spune-mi doar povestea! A, îmi place o aventură sentimentală. Cum a început?

— Păi, zise Şapiro, într-o zi am primit o scrisoare de la o admiratoare…

Când cobora treptele Spitalului Militar Central, chicotind încă în sinea lui din cauza discuţiei cu Benia, care înţelegea aşa de bine entuziasmul unei legături amoroase, Lev Şapiro se opri.

În hol aşteptau un general şi câţiva bărbaţi cu petliţe de NKVD. Lev îşi dădu imediat seama că veniseră după el şi ce urma să se întâmple. Fie pleca departe, foarte departe, pentru o lungă perioadă, fie avea să moară în seara aceea, într-o celulă de sub Lubianka. Probabil că n-avea să-i mai vadă niciodată pe Svetlana, pe soţia lui sau pe copii. Apreciase greşit totul.

Pipăindu-şi buzunarele hainei, simulă că uitase ceva.

— O, nu, la naiba, mi-am lăsat tocul sus… zise el, întorcându-se pe scări şi încercând să se mişte calm, să nu alerge, să n-o ia la goană, să

nu urle.

Imediat ce ajunse pe următorul palier, întrebă o asistentă:

— Mai e şi altă scară?

— Da, chiar în capătul coridorului.

Merse repede, mai repede; acum alerga spre cealaltă scară, cobora treptele şi, înainte să ajungă jos, se ghemui şi… iată-i, alte uniforme NKVD. Se întoarse şi goni pe scări în sus. Acum transpira abundent, inima îi bubuia şi-i era greaţă. O, Doamne, cum am putut să fiu aşa de nesăbuit? îşi strigă în minte. Dar ce putea să facă? N-avea unde să fugă. Putea să încerce să ajungă acasă, să-şi vadă soţia şi copiii şi să-şi ia la revedere, dar aveau să-l aştepte acolo. Dacă fugea, nu făcea decât să înrăutăţească situaţia. În plus, acoperiseră ambele scări şi lifturile.

Se trezi urcând treptele spre salonul lui Benia, cu un sentiment de cădere liberă printr-un abis. Se simţea vinovat faţă de familia lui. Dacă era împuşcat, soţia lui ar fi putut afla că „Deţinutul Şapiro a fost condamnat la douăzeci şi cinci de ani – *fără drept la corespondenţă”*, ceea ce însemna în general că primise cele Opt Grame. Sau i s-ar fi putut spune „Articolul 158. Douăzeci de ani” şi atunci ea ar fi presupus că e aproape viu, dacă supravieţuia călătoriei spre Kolîma, dacă nu murea de extenuare. Oricum, era posibil să dispară pentru totdeauna.

Măcar dacă i-ar putea trimite o scrisoare Svetlanei… dar mai era aşa de puţin timp…

Iscodi cu privirea coridorul lung şi iată-i: cekiştii veneau direct spre el, uitându-se în fiecare salon. Se răsuci şi era prea târziu: îi prinseră braţele.

— Lev Şapiro? întrebă generalul.

— Da.

— Veniţi cu mine. Ne aşteaptă o maşină afară. Ştiţi cine sunt?

— Nu, zise Şapiro.

— Sunt generalul Vlasik, comandantul Securităţii pentru şeful Guvernului sovietic. Înţelegeţi ce înseamnă asta?

Şapiro încuviinţă din cap.

— Poate însemna o grămadă de lucruri îngrozitoare.

— Pregătiţi-vă pentru toate, spuse Vlasik.

Epilog

I

— Prieteni dragi, romantici preaiubiţi şi visători plini de dor! spuse noul profesor de literatură, Benia Golden, adresându-se clasei sale de la Şcoala Obştească nr. 801 „Iosif Stalin”.

Şchiopătând în clasă şi ajutându-se de bastonul său împodobit, sări pe podiumul de lemn din faţă.

Le captă imediat atenţia.

După stilul bombastic şi arogant al doctorului Rimm, bolboroselile senile ale doctorului Noodleman şi onestitatea plicticoasă a directoarei Medvedeva, vedeau că acesta era cu totul altă specie. Fuseseră zvonuri despre trecutul lui, despre păcatele lui, despre războiul lui – dar nimeni nu ştia nimic şi nici n-avea să ştie. Şi, pe de altă parte, Benia se bucura de o nouă viaţă, predând Puşkin, Tolstoi, Gorki şi clasicii.

La Moscova era iarnă, era decembrie ’42, iar în sud, în Stalingradul înveşmântat acum în zăpadă şi încătuşat în gheaţă, Stalin îşi întinsese capcana lui imensă şi ruşii sufocau Armata a 6-a germană. Benia îşi găsise un apartament micuţ de unde putea merge pe jos până la serviciu şi, deşi în prima zi în cancelarie avusese de-a face cu ostilitatea doctorului Rimm, care-i adulmeca trecutul pătat, se bucura de sprijinul directoarei Medvedeva, mândră să recruteze un profesor de literatură remarcabil. Bineînţeles că făcuse solicitări la Comitetul Central, la Ministerul Educaţiei, care era controlat de tovarăşul Satinov, şi la Organe, şi toţi aprobaseră numirea lui Benia Golden.

Benia îşi privi clasa.

— Deschideţi cărţile. *Evgheni Oneghin* de Aleksandr Puşkin. Sper că o să vă aduceţi aminte întotdeauna ce o să citim azi. Suntem pe punctul de a porni într-un periplu minunat de descoperiri.

În acea primă zi, Benia observă că exista o fată pe nume Stalina, care stătea în fundul clasei lângă una pe care o chema Peşkova. Nu putea decât să se mire de capriciile acestei lumi, unde omul putea fi într-o zi condamnat la moarte pentru complot în vederea asasinării lui Stalin, pentru ca a doua zi să-i predea fiicei acestuia *Oneghin*. Nu-i acordă atenţie, dar, când le dădu înapoi primele teze, se întâlni pe rând cu fiecare dintre copii pentru o sesiune de meditaţii după ore. La urma urmelor, n-avea nimic mai bun de făcut. Trăia liniştit şi n-avea nicio dorinţă să devină acelaşi pierde-vară din anii ’30 – asta îl costase scump. Se bucura doar că poate respira aerul libertăţii.

Când discută cu Peşkova, îi spuse că îl cunoscuse pe bunicul ei, Gorki, care-i corectase primele articole.

— Am fost scriitor cândva, spuse el.

Apoi veni rândul Stalinei. Nu văzu nicio asemănare cu tatăl ei. Poate că semăna mai mult cu mama? Lucrarea ei îi demonstra inteligenţa şi cultura. Îi vorbi deschis, ca oricui altcuiva. Şi stătea în dubiu în legătură cu ea. Se zbătea. Chiar când era din nou liber, se confrunta cu această dilemă care l-ar fi putut prinde în plasa familiei ei. Dar ştia şi despre Dragoste, agonia ei şi câtă nevoie aveai de dragoste pentru a putea trăi şi încerca să-şi păstreze proaspete în minte amintirea iubirilor lui – care erau, de fapt, doar două. Fusese prima lui dragoste de adult, legătura fatală cu Saşenka; şi zilele acelea precipitate, de fapt ore, cu Fabiana. Îi văzuse pe italieni trecând călare Donul şi momentul în care murise. Ce persoană excepţională fusese, cum am dezamăgit-o pentru că n-am reuşit s-o apăr, se gândi el. Indiferent dacă locuinţa mea e un apartament mic sau o celulă de închisoare, dragostea e cea care-mi ţine stelele pe cer. Renunţi la un adevăr după altul, faci compromisuri în fiecare zi, dar totdeauna păstrezi ceva – păstrezi nestematele în caseta secretă cu cheie de aur, în ultima firidă din camera indestructibilă a tezaurului din ultimul turn al fortăreţei sinelui – şi la asta nu renunţi *niciodată*.

— Profesore Golden?

Benia privi în ochii căprui ai roşcatei pistruiate şi mai degrabă autoritare care stătea în faţa lui îmbrăcată cu uniforma de şcoală şi cu cravată de pionier. Ce blestem era să fii copilul oamenilor măreţi, în special al acestuia. Era oare de încredere? Avea să-l trădeze? Şovăi, ţinând încă lucrarea.

— Mai e şi altceva, profesore Golden? întrebă ea.

Ce dracu'! îi dădu lucrarea scrisă, punând-o în mâna ei arcuită de fetiţă.

— Scrii bine, zise el. Zece plus. Şi, Stalina?

— Da?

— Du-te undeva unde să fii singură şi citeşte comentariile mele.

Svetlana se duse la toaleta pentru femei de la şcoală şi deschise cu grijă lucrarea, pagină cu pagină, până găsi o bucăţică de hârtie, îndoită şi prinsă cu o agrafă de ultima pagină. Nerăbdătoare, o luă şi o deschise. Era o bucată dintr-un carnet de reţete cu antetul „Spitalului Militar Central". Spital? Dar când o desfăcu şi recunoscu scrisul, se trezi că începe să răsufle precipitat. Descifră cuvintele mâzgălite, înţelegând că erau scrise în hieroglife ale disperării…

„Preaiubită Leoaică, îţi scriu în grabă. «Prietenii noştri» mă aşteaptă jos. Nu ştiu care-mi va fi soarta, însă ştiu că plec. N-o să mai ai veşti de la

mine. Dar să ştii că te iubesc, că mi-ai făcut viaţa frumoasă, că mă voi gândi la tine în fiecare zi. Voi cerceta orizontul în căutarea imaginii tale, a strălucirii jucăuşe din ochii tăi de aur în răsăritul soarelui, a sensibilităţii gânditoare a gurii tale în apus, a blândeţii frunţii tale în luna de argint şi a infinitelor tale însuşiri desfătătoare în lumina strălucitoare a stelelor. Uită-te la ele şi o să mă simţi întorcându-ţi privirea.

Iubeşte-i pe alţii, mărită-te cu un bărbat cumsecade, fă copii, citeşte marea literatură, alege-ţi prieteni care să te stimuleze, fii bună. Trăieşte-ţi viaţa ca şi cum eu n-am să mă mai întorc niciodată, *dar* nu *ca şi cum nu m-ai fi cunoscut niciodată. Trăieşte măcar în spiritul meu şi, astfel, dacă nu mă mai întorc niciodată, timpul petrecut împreună va fi însemnat ceva foarte drag mie. Şi, dacă mă întorc, o să fii la fel de demnă de dragostea noastră cum eşti şi azi.*

Într-o bună zi, dragostea mea, dacă lumea se mai învârte, dacă Parcele sunt bune, mă voi întoarce la tine.

Leul tău.

Distruge biletul acesta. Nu-l trăda niciodată pe purtătorul lui, promite-mi asta mai presus de orice!"

II

Trecuseră mai mult de doi ani. Războiul fusese câştigat, iar Hitler se sinucisese în ruinele Berlinului. Benia nu-şi mai găsise niciodată părinţii. Trebuia să considere că pieriseră în timpul războiului, pe străzile din Odessa sau în vreo râpă din Ucraina. Nu-i putea uita, însă deseori îi simţea aproape, pe când retrăia binecuvântarea unui început de viaţă cu părinţi iubitori. Încă o mai iubea pe Saşenka şi credea că e în viaţă într-un lagăr pe undeva, în imensitatea Rusiei. Iar rănile războiului încă mai erau carne vie, în ambele sensuri. Noaptea, visa la Fabiana – şi la Şosete Argintii. Fabiana era deja o stafie, pierdută în negura de peste stepă, distanţa dintre ei şi mai de netrecut, timpul şi împrejurările arzându-i amintirea aşa cum înlătură soarele ceaţa. O cunoscuse aşa de puţină vreme!

La Şcoala Obştească nr. 801 „Iosif Stalin" devenise un membru respectat al personalului. În timpul liber, colecţiona cărţi pe care le cumpăra din talciocuri; serile şi uneori în timpul pauzei de prânz făcea dragoste cu o asistentă de la şcoală, minunându-se de frumuseţea, tinereţea şi zburdălnicia ei uluitoare. Dar în principal trăia pentru orele de la şcoală şi devenise preferatul multora dintre copii. Svetlana Stalina şi clasa ei terminaseră şcoala, dar clasele tot erau pline de copii ai membrilor Biroului Politic şi guvernului. Zilele îi erau hotărâte de succesele şi eşecurile şcolii, deseori pline de satisfacţii, în general plicticoase şi câteodată dramatice. Ca toată lumea, bănuise, sau cel puţin sperase, că libertăţile războiului vor dăinui. Copiii deveniseră

încrezători şi jucăuşi, aşa de diferiţi de cum erau înainte de război – însă erau semne că vremurile acelea uşoare se terminaseră. Benia se ruga să mai dureze…

Apoi, într-o dimineaţă din vara lui 1945, primi un plic în caseta lui de corespondenţă. Înăuntru se afla doar un bilet simplu, pe care scria: „Mâine, 18:00 până la miezul nopţii, Gara Iaroslavski".

Pentru o clipă, se întrebă dacă se întorcea Saşenka. Era posibil? Gara Iaroslavski era punctul terminus pentru trenurile din Zona Kolîma din Estul îndepărtat, dar cu siguranţă ar fi auzit el cumva dacă s-ar fi aflat şi ea tot acolo. Totdeauna fusese convins că Saşenka ar putea fi în lagărele din nord, însă trenurile din Vorkuta ajungeau în altă gară. Se temea că ar putea fi vreun tertip al Organelor, ca să-l compromită cu o *provokaţia*. Dar după aceea răsuci neatent bucăţica de hârtie, văzu tridentul diavolului şi ştiu că trebuie să ajungă acolo.

Trăiesc în tărâmul gărilor, al plecărilor şi al întoarcerilor şi al unor noi plecări, se gândi el. Gările erau cu siguranţă unul dintre aspectele esenţiale ale vieţii ruseşti.

Aşteptă ziua următoare şi, în jurul orei şase după-amiaza, după şcoală, ajunse la Gara Iaroslavski, sub turnul Renaşterii Ruseşti, care arată ca o pălărie de episcop. Era o seară de vară letargică. Merse de-a lungul şirului de peroane, deşi era simplu să-l găsească pe cel corect. Gardienii MVD cu epoleţii lor albaştri păzeau deja capătul liniei. Îşi ocupă locul în adunarea foarte rusească a oamenilor care aşteptau întoarcerea celor dragi ce căzuseră în abis. Benia se gândi că niciun roman rusesc adevărat n-ar fi complet fără o scenă într-o gară – toate cărţile ar trebui să aibă câte una. Privind în jurul lui, văzu apărând din umbrele gării oameni care învăţaseră să devină aproape invizibili în anii declinului lor: soţia palidă cu copiii mici, pe care tatăl lor nu-i văzuse niciodată; bătrâna care aşteptase zeci de ani întoarcerea ruinei de om ce avea să ajungă cu următorul tren.

— Dacă rudele lor arată ca nişte cadavre, imaginează-ţi cum o să arate pasagerii.

Benia se întoarse şi dădu peste Zâmbăreţul, tot în uniformă, cu chipiul cu cozoroc tras pe ochi, şi peste Micul Mametka, tot necopt şi cu un aer ştrengăresc – dar amândoi acum ofiţeri sovietici decoraţi, îmblânziţi de război, Zâmbăreţul, căpitan, Mametka, locotenent. Ambii purtau noile uniforme imperial-staliniste, cu nasturi de aur, cu epoleţi auriţi laţi şi stele roşii.

— Exact cum ai venit şi tu, spuse Zâmbăreţul.

— Ne-a fost dor de tine, adăugă Mametka răutăcios, cu o ameninţare implicită, deşi Benia nu ştia ce-aveau cu el.

Se întrebase pe cine anume aştepta. Tridentul diavolului era un semnal din lumea de jos, unul pe care nu era înţelept să-l ignore: sigur

de la Jaba, Tâlharul-la-putere? Era cât pe ce să întrebe, însă Zâmbăreţul ridică mâna:

— Nu întreba. Îndatoriri şi recompense, asta spunea întotdeauna Jaba, mai ţii minte?

— Putem spune că întâmpinăm un prieten, îl asigură Mametka.

— Păi, e un grup jalnic, zise Zâmbăreţul.

Se sprijiniră de balustrade fumând ţigară de la ţigară şi aşteptând trenul. Trecură ore. Zâmbăreţul cumpără o sticlă de votcă; traseră câte o duşcă din ea toţi trei, ciugulind *pirojki* unsuroase şi *pelîmeni* **[29]** călduţe, mâncare de gară.

— Am pus şi eu umărul când au luat Viena, zise Mametka.

Nu mai crescuse, nici vocea nu i se îngroşase, în pofida tuturor bătăliilor în care zicea că a luptat. Dar faţa i se îngustase, iar acum arăta mai zbârcit şi mai diabolic decât înainte, cu buzele prea roşii, destul de gras să plesnească.

Zâmbăreţul asaltase Berlinul în armatele mareşalului Jukov.

— Nici nu ţi-ar veni să crezi ce fete am avut. Câte voiam, îi spuse el lui Benia. Fete şi ceasuri! Vezi?

Îşi suflecă mânecile şi râse pe înfundate: câte trei ceasuri elveţiene pe fiecare încheietură.

— Şi am văzut exact unde au ars cadavrul lui Hitler.

Vorbiră despre fete, lupte şi crime, dar niciodată despre Kolîma, nici despre *ştrafbat*. Foştii *zeki* nu vorbeau despre aşa ceva, cu siguranţă nu într-un bar. Şi, în plus, Benia era prudent faţă de cei doi Penali şi devenea tot mai agitat cu fiecare clipă în legătură cu ce voia Jaba.

Ceasurile bătură ora unu dimineaţa, ora două, iar ei mai comandară şi alte sticle. Apoi gardienii începură să-şi reia poziţiile şi, chiar după ora trei, din propriul nor de aburi apăru un tren, cu uşile deschizându-se şi siluete ieşind din pâclă.

Benia, Zâmbăreţul şi Micul Mametka se apropiară, într-o îmbulzeală de oameni. Cei care se înapoiau, bărbaţi numai piele şi os şi femei îmbătrânite trase la faţă, apărură încet, ţinându-şi lucrurile în legături de frânghie, saci din prelată, iută sau covoare, cu ochii apoşi căutând prin mulţime. Arătându-şi actele la porţi, îşi primeau ştampilele – şi pe urmă cădeau în braţele rudelor istovite.

Un bărbat puternic, cu tatuaje care se ridicau până pe gât, veni cu paşi mari pe peron, destul de diferit de tovarăşii săi de călătorie costelivi, şi îi îmbrăţişă pe Zâmbăreţul şi Mametka: era Nemuritorul. Neliniştit, Benia observă jovialitatea lor sinistră, jargonul lor de Penali, aproape de neînţeles, temându-se de ce monstru s-ar putea ivi pe neaşteptate din trecutul lui ca să-i distrugă prezentul.

— E cu tine? întreba Zâmbăreţul.

— O, da, e! zise Nemuritorul.

— Păi, atunci hai s-o vedem. Scriitorul e aici!

— Jaba nu vine? întrebă Benia.

— Poate că da, spuse Nemuritorul. Sau poate că vă alegeţi doar cu mine.

— Ce vrei de la noi?

Zâmbăreţul arăta spre tren.

— Uitaţi-vă în continuare.

În mijlocul aburilor, ca o armată străină cadaverică ieşind dintr-un câmp de bătălie învăluit în ceaţă, venea o mulţime de oameni în uniforme străine. Benia zări nişte români în maro. Câţiva unguri. Fiecare naţionalitate stând aproape de ai săi, formând în jurul său o capsulă din ţara lor natală, indiferent unde ajungeau.

— Prizonieri care se duc acasă, explică Zâmbăreţul.

— I-am învăţat noi cine era stăpânul în Zonă, zise Nemuritorul, fumând.

Se duc acasă. Benia aruncă o privire spre tâlharii care făceau grimase lângă el.

— Încă nu sunt liberi, adăugă Zâmbăreţul. Încă sunt păziţi. Trebuie să traverseze Moscova până la gara Kievskaia.

— Şi unde schimbă pentru?…

— Bucureşti, presupun, zise Benia.

Nu-i plăcea deloc jocul ăsta.

— Nu, Roma. Sau poate Veneţia, spuse Zâmbăreţul.

— Ce vrei să spui?

— Uite!

Mametka arăta cu mâna.

— Uită-te la uniformele alea, acolo! Sunt *italieni*.

Zâmbăreţul îşi afişă rânjetul metalic, iar Benia se înfioră de durere fie şi numai la gândul propriei lui Italii personale, a pierderii lui veneţiene.

Unii dintre prizonieri erau acum aproape de porţi şi bineînţeles că erau italieni: nici chiar Zona nu putuse să le sleiască toată spoiala. Gândul la Fabiana îl împunse cu o tristeţe insuportabilă. Voia să le spună acestor italieni distruşi: „Am cunoscut odată pe cineva de-al vostru. Foarte bine, foarte puţină vreme. O asistentă din Veneţia? Da, ea e! Fabiana, care a murit în ’42 – o cunoşteaţi?” Dar ar fi fost imediat denunţat că fraternizează cu fasciştii şi colaborează cu invadatorii care aproape că au distrus Rusia. Totuşi, Penalii ştiau ceva, iar Benia se temea de ceea ce urma. Şi atunci îi trecu prin cap – poate că vorbise cineva? Simţind că vremurile devin iar periculoase, începură să-l macine posibilităţile de declanşare a unui dezastru.

La poartă, italienii îşi arătară documentele pentru încă un control; şi după aceea fură înconjuraţi de trupe MVD cu epoleţi albaştri şi arme pe braţ, care începură să-i mâne încet prin gară, urmăriţi de câţiva ruşi

posaci.

Un italian mai bătrân, oacheş şi cu barbă căruntă, aproape se poticni, iar un gardian MVD îi dădu un brânci: încă prizonieri. Benia voia să-i privească în ochi, voia să afle că le ura noroc, că nu voia să se alăture umilirii lor.

Şi după aceea observă că în grupul italienilor era cineva care se uita drept spre el, iar el se întoarse şi, sub un chipiu, se afla o femeie cu ochi căprui. Nu se putea. Era moartă – dar era acolo şi îi zâmbea, direct, la numai câţiva metri depărtare. Era mult mai în vârstă, trasă la faţă şi palidă, totuşi tot ea însăşi. Avea doar un filigran de chiciură cenuşie la tâmple. Îl recunoscuse, iar ochii ei extraordinari, ca mierea, străluciră cu o asemenea încântare luminoasă, încât îi veni să strige: „Fabiana! Nu te-am uitat niciodată – încă mă gândesc la tine în fiecare zi, încă te mai visez!" Se împinse înainte, însă Zâmbăreţul şi Mametka îl prinseră aşa de tare, că-l duru.

— Ai grijă, prostule! zise unul dintre ei.

— Spune doar o vorbă şi-ţi tai limba, spuse celălalt.

— Chiar poate să fie ea? şopti Benia.

Dar era şi făcea semn cu braţul drept, cu degetele adunate, într-un gest pe care nu-l mai văzuse din acea ultimă zi – ursul adunând mierea! Lacrimile îi inundau faţa lui Benia şi-i spunea tăcut cuvinte, două cuvinte importante, iar ea îi răspundea tot în tăcere.

Fabiana se întoarse, întinzându-se în spate, şi ridică ceva. Pentru o clipă, Benia crezu că-şi scăpase sacul. Pe urmă văzu că ţinea o persoană micuţă, o fetiţă ai cărei ochi albaştri strălucitori priveau direct în ochii lui. Arăta ca o fotografie a lui din copilărie, una care stătuse la loc de cinste pe şemineul din casa familiei din Lvov şi apoi din Odessa.

Dar gardienii îi împingeau mai departe.

— Hei, prizonier, fără opriri! Grăbeşte-te!

Fabiana stătea nemişcată, ţinând copilul, şi arăta spre Benia, iar el o auzi, vocea aceea de neuitat spunând clar şi tare în italienească ei cântată: „Aurelia, *guarda quell'uomo!* Uită-te la bărbatul acela! Aurelia, *mia dolce amata bambina*, uită-te la bărbatul acela!"

Sesizând o întârziere, gardienii îi îmbrânceau şi ea trecea, cu faţa încă întoarsă spre el. Benia trebuia să spună ceva, trebuia să-i urmeze, dar mâinile Zâmbăreţului, ghearele acelea obişnuite să distrugă şi să ţină, erau strânse pe el şi nu se putea mişca – şi totuşi simţea aripile unui înger al trecutului bătând deasupra lui, îndreptându-se spre cer, revenind la viaţă.

Acum dispăreau, fetiţa făcând semn cu mâna, iar Fabiana repetând încă acele două cuvinte, iar şi iar, „oarecum veşnic, oarecum veşnic", iar Benia făcea semnul lor prostesc al mierii şi ea îl văzu şi zâmbi, cu lacrimi curgând şi pe chipul ei, pe jumătate acoperită de mica Aurelia,

care încă mai făcea semn cu mâna – cu zâmbetul acela care era pe de-a-ntregul al lui.

Numai după ce plecaseră, închişi în autobuzele care aşteptau afară, Penalii îi dădură drumul încet.

— Vezi, Nemuritorule, aproape că a stricat totul, zise Zâmbăreţul.

— Uită-te la el acum – suspină ca o fetiţă!

— Noroc că am băut gura aia de votcă!

— Aţi văzut-o? strigă Benia. Aţi văzut copilul?

— Mai încet! ordonă Zâmbăreţul. Ce ai de spus?

— Mulţumesc! Mulţumesc!

Îi îmbrăţişă, pe Zâmbăreţ, apoi pe Mametka, apoi pe Nemuritor.

— Hei, dă-te jos, javră, zise Nemuritorul, împingându-l.

Zâmbăreţul îi făcu semn cu degetul:

— Nu te da la noi!

Benia îşi luă seama şi înţelese pericolul. Îi făcuseră acest dar, însă era mai mult decât suficient să-i aducă Opt Grame sau să fie trimis înapoi la Kolîma.

— De unde aţi ştiut?

— Eram cu partizanii lui Elmor când am prins în ambuscadă un escadron de cavalerie italienesc, care urmărea un rus şi o italiancă, zise Zâmbăreţul. Tovarăşul Elmor a comandat „Trageţi cu *Daşka!”* şi eu am tras cu una şi Mametka a tras cu cealaltă. Le-am făcut câteva găuri. Şi tu ai scăpat.

— Dar cum aţi descoperit că trăieşte?

— Eu am fost cel care a prins-o, zise Micul Mametka. Ofiţerii italieni au fost loviţi direct. Aruncaţi în aer majoritatea, dar ea era chiar acolo – zgâriată şi tăiată, însă nimic serios. Am fi terminat-o cum am făcut cu nemţii – arăta prea rău ca să te distrezi cu ea –, dar Elmor a zis că s-ar putea să aibă informaţii utile. Aşa că am trimis-o înapoi şi aşa a ajuns la Magadan doi ani. Era asistentă, aşa că ghici unde a ajuns? La spital. Acolo a făcut copilul. Jaba a fost cel care a pus totul cap la cap.

— Jaba are o concepţie de modă veche despre ce e corect şi ce e greşit şi despre loialitate, zise Nemuritorul.

— Tridentul diavolului?

— Suntem cu toţii ai lui, spuse Zâmbăreţul. Juraţi pe viaţă. Dacă ai răspuns la convocare, ai primit recompensa.

— Şi ce vrea Jaba în schimb?

— Uite!

Nemuritorul băgă mâna în sacul de pânză groasă şi scoase un dosar. Benia îl deschise şi găsi manuscrisul, bătut la maşină de secretarele de la biroul comandantului.

— E a şaptea ciornă a piesei de teatru a lui Jaba. Vrea să vadă comentariile tale, zice că le-a aşteptat ani de zile şi s-a blocat un pic.

Spune că are ceva care se cheamă blocajul scriitorului şi că tu ai fost întotdeauna cel mai bun profesor.

— Asta-i tot?

— Asta-i tot. Deocamdată. La revedere, Golden. Avem un apartament plin de ceasuri şi bijuterii de prin conace şi muzee din toată Europa. Cu alte cuvinte, avem treabă, zise Zâmbăreţul.

— Dar cum îi trimit comentariile lui Jaba?

— Trimite-i o scrisoare, răspunse Nemuritorul. Îşi primeşte corespondenţa. La revedere, domnule profesor-invitat.

Când cei trei Penali se îndepărtară, Benia îşi mai aminti ceva. În timp ce trecea Fabiana, auzise un cling metalic, sunetul unui obiect mic scăpat într-o gară aglomerată. Se lăsă pe vine, gemând puţin din cauza vechii lui răni, şi după aceea în patru labe, şi căută pe podeaua jegoasă.

Şi o văzu: o cheie cu o etichetă. Se ridică şi o răsuci în mâini. Eticheta era din piele deschisă la culoare, acum mult învechită şi tocită, dar cuvintele erau încă vizibile: „Numai personal special. Spitalul Magadan. KOLÎMA”.

Zâmbind pentru că tocmai văzuse cel mai „special personal” din lume, Benia se clătină prin arcadele gării şi ieşi pe străzile pustii ale Moscovei, orbit şi beat de bucurie şi dor. Deci *acesta* era înţelesul profeţiei făcute de babă – *acesta* era copilul pe care-l prezisese ea, salvat de bunii doctori de la Magadan.

Ar fi fost mai bine dacă n-ar fi ştiut niciodată că Fabiana trăieşte şi că fiica lui, Aurelia, se afla pe această lume? Nu va putea s-o sărute niciodată, iar durerea aceea îl pârjolea. Şi totuşi era recunoscător că ştia. Într-un oraş îndepărtat, probabil în Veneţia, Aurelia va privi acelaşi cer ca şi el, aceleaşi stele. Vraja lunii.

În vreme ce mergea, se opri cu un gând îngrozitor. Oare Fabiana îi va da Aureliei numele soţului ei? Îşi dădu seama că ar fi cea mai bună idee, pentru că aşa n-ar avea stigmatul nelegitimităţii. Apoi îi trecu deodată prin cap că Fabiana, care se gândea la toate, se gândise şi la asta: Aurelia *avea* numele lui. „Aurelia” însemna „Aurită”, adică „Golden” – iar asta îl mişcă până în străfundul inimii.

— Hei, ai intrat direct în mine, sculă de câine nenorocită ce eşti, zise Nemuritorul. Te porţi fără respect cu mine?

— Lasă-l în pace, zise Zâmbăreţul. Vorbeşte de unul singur ca nebunul şi suspină ca o javră.

Benia intrase în ei în faţa gării.

— Şi-a pierdut minţile, nemernicul! zise Micul Mametka.

Zâmbăreţul îl înghionti pe Benia în coaste.

— Adună-te, ticălosule! Hai, pa!

Când se îndepărtau, îl auzi pe Mametka întrebând ce-i cu el.

— E fata italiancă, tâmpitule, şi a aflat că are un plod.

— Şi ce dacă? zise Mametka. Eu am plozi peste tot.

Zâmbăreţul îl pocni peste spinare.

— Sigur că da.

Se întoarse şi strigă:

— Care era numele plodului?

— Nimic, spuse Benia.

— Ai auzit numele fetei tale?

— Da. Era Nimeni.

— Asta-i calea de supravieţuire! Orice e posibil, dar totul e secret. O să citeşti piesa lui Jaba?

— Da, spuse Benia, zâmbind printre lacrimi.

Şi se trezi că-şi făcea de lucru cu cheia şi eticheta ei. Sub un felinar, văzu că pe pielea netăbăcită a micii etichete care se destrăma erau câteva cuvinte pe care abia le putea descifra. Cerneala se întinsese pe pielea moale, însă o întoarse de pe o parte pe alta în lumină până reuşi să citească scrisul Fabianei:

„Mi-ai dat această cheie ca să-mi aduc aminte de tine. Acum ţi-o dau înapoi, pentru că mi-ai dat ceva mai bun.

Aceasta e ca să te ajute să-ţi aminteşti de noi. Oarecum veşnic.”

Sfârşit

Nota autorului
Ficţiune şi realitate

Aceasta este o lucrare de ficţiune. Personajele principale, Benia, Fabiana, Jaba, Panka, Melişko, Kapto şi multe altele sunt fictive, la fel sunt povestea şi intriga – iar lucrarea trebuie citită ca un roman, nimic mai mult, nimic mai puţin.

Unele personaje, îndeosebi Benia şi Satinov, apar şi în celelalte două romane din seria mea, *Saşenka* şi *Într-o noapte de iarnă*. Împreună cu romanul de faţă, ele alcătuiesc *Trilogia Moscova*, însă acest roman – precum şi celelalte două – constituie o lucrare separată. Este o plăcere deosebită să scrii despre personaje şi familii pe care ai ajuns să le cunoşti foarte bine – ca pe nişte vechi prieteni. Acesta este un roman despre iubire, supravieţuire, curaj, viaţă şi moarte, într-un timp şi un spaţiu ale groazei nemaipomenite, în ceea ce a reprezentat poate cel mai atroce moment trăit de omenire. Dar este şi un roman despre relaţia scurtă şi disperată dintre un soldat şi o infirmieră; de fapt, toate cele trei romane au ca subiect agonia şi magia iubirii – în orice circumstanţe. Şi mai este, bineînţeles, şi un roman de acţiune, despre călăreţi în stepele Rusiei – iar unul dintre personajele mele preferate nu este un om, ci un cal, pe nume Şosete Argintii.

Cititorilor interesaţi de intriga romanului, de sursele mele de inspiraţie şi de marile cărţi despre aceste subiecte le recomand să citească mai departe. Batalioanele disciplinare, precum şi cazacii, italienii şi dezertorii ruşi sunt aspecte mai puţin cunoscute ale celui de-al Doilea Război Mondial, însă numeroase personaje sunt uşor de recunoscut: Stalin, fiica lui, Svetlana, fiul lui, Vasili, acoliţii lui, Beria şi Molotov, mareşalii lui, Vasilevski şi Jukov, sunt înfăţişaţi cu acurateţe, la fel şi Budionîi, cazac şi creator al rasei de cai care îi poartă numele. Multe dintre spusele lui Stalin se bazează pe propriile lui cuvinte: de exemplu, uneori le telefona într-adevăr unor tineri ofiţeri, pentru a-i încuraja sau ameninţa în toiul luptei. Particularităţile bizare, dar înfricoşătoare ale sistemului lui Stalin al terorii şi favorii sunt şi ele redate întocmai. Aşa cum este cazul personajului meu Melişko, unii dintre cei mai mari generali ai Rusiei au fost într-adevăr deţinuţi în lagăre sau închisori, arestaţi şi torturaţi de Beria, dar, atunci când naziştii au invadat Uniunea Sovietică în 22 iunie 1941, li s-au restituit gradele militare, iar Stalin i-a reprimit ca şi cum nu s-ar fi întâmplat nimic.

Cazacii din cartea mea, poveştile, cântecele şi purtarea lor au la bază trei capodopere, în primul rând *Cavaleria Roşie* şi *Jurnalul din*

1920 de Isaac Babel, care relatează despre un scriitor evreu care i-a însoţit pe Cazacii Roşii în timpul Războiului Civil, şi apoi *Donul liniştit* de Mihail Şolohov, roman a cărui acţiune se petrece în timpul Primului Război Mondial, printre cazacii de pe Don. Am folosit aceste surse pentru cavaleriştii mei sovietici. Pentru soldaţii italieni din Rusia am folosit ca sursă romanul/cartea de memorii *Sergentul în zăpadă* de Mario Rigoni Stern, care merită mai mulţi cititori.

Svetlana a avut într-adevăr o relaţie de dragoste cu un scenarist evreu mai în vârstă, dar asta s-a petrecut cu un an mai târziu decât în carte, iar numele său a fost Alexei Kapler, nu Lev Şapiro. El a avut într-adevăr îndrăzneala de a i se adresa într-un articol de ziar, iar o parte din poveste se bazează pe cartea de memorii a Svetlanei, *Twenty Letters to a Friend (Douăzeci de scrisori către un prieten)*. În cadrul muncii de cercetare pentru cărţile mele de istorie am intervievat-o pe Marta Peşkova Beria, care apare şi ea în roman şi este nepoata scriitorului Maxim Gorki şi a fost măritată cu fiul lui Beria, Sergo, care apare şi el în roman. Când am intervievat-o era încă o femeie frumoasă. Pentru a afla mai multe despre Stalin şi aceste personaje, vă recomand cartea mea *Stalin. Curtea Ţarului Roşu*.

În roman, Hitler apare la Cartierul lui General din Viniţa, Ucraina (nume de cod: Werwolf, vârcolac). El a lansat în 28 iunie 1942 ofensiva sudică, Operaţiunea Albastru, menită să înfrângă Uniunea Sovietică. Satele menţionate în luptele din câmpii sunt fictive, la fel şi întreaga acţiune din roman care se petrece acolo, însă bătăliile de la Cotul Donului sunt reale; criza a fost gravă. Stalin, confruntat cu implacabila înaintare a germanilor, a creat batalioanele disciplinare prin Ordinul său nr. 227, *Niciun pas înapoi* – iar ceea ce trăieşte Benia arată cum funcţionau ele, având drept sursă de inspiraţie cartea Penalty Strike: *The Memoirs of a Red Army Penal Company Commander (Lovitura disciplinară: Memoriile unui comandant de companie disciplinară din Armata Roşie)* de A.V. Pîlţîn. Am folosit, de asemenea, cărţile clasice – *Stalingrad* de Antony Beevor şi *Absolute War (Războiul absolut)* de Chris Bellamy. Pentru a crea un corespondent sovietic de război realist în personajul lui Lev Şapiro, am citit *A Writer at War (Un scriitor la război)* de Vasili Grossman (carte editată de Antony Beevor şi Luba Vinogradova).

Descrierea iadului straniu, dar cumplit al minelor de aur şi al lagărelor de muncă din Kolîma se bazează pe numeroase cărţi, dar în special pe: *Man is Wolf to Man (Omul este lup pentru om)* de Janusz Bardach, care le-a supravieţuit, *Gulag Boss* de F.V. Mociulski, o relatare neobişnuită din perspectiva unui gardian de lagăr, precum şi pe lucrarea clasică a lui Anne Applebaum, *Gulagul. O istorie*. Cititorilor intrigaţi de tatuajele lui Jaba le recomand să citească *Russian Criminal Tattoos (Tatuaje ale criminalilor ruşi)* de D. Daldaev şi S. Vasiliev.

Povestea de spionaj referitoare la încercarea lui Stalin de a-l dezinforma pe Hitler este inventată. În produsul imaginaţiei mele, Stalin însărcinează un agent să ademenească *mai mulţi* soldaţi germani în capcana Stalingradului. În realitate, Stalin a recunoscut abia mai târziu în cursul bătăliei potenţialul atragerii şi încercuirii forţelor germane. Dar serviciile secrete sovietice se specializaseră exact pe genul acesta de operaţiune: mai târziu în cursul aceluiaşi an, când Stalin a lansat Operaţiunea Uranus de încercuire a Armatei a 6-a germane la Stalingrad, s-a folosit de un agent dublu, Heine, pentru a-i avertiza pe germani că este pe cale de a lansa o ofensivă de amploare, Operaţiunea Marte, în jurul oraşului Rjev, aflat mai la nord – cu scopul de a-i convinge pe germani să nu mai trimită întăriri pentru forţele lor asediate din Stalingrad. De fapt, Stalin a trădat un grup de armate pentru a ajuta un altul; lipsa lui de scrupule i-a costat pe sovietici sute de mii de vieţi; bătălia de la Rjev a devenit cunoscută drept „Maşina de tocat carne”. Dar bătălia de la Stalingrad a fost câştigată.

În campania din vara anului 1942 s-a folosit pentru ultima dată cavaleria la scară mare.

Atât sovieticii, cât şi germanii au folosit milioane de cai pe front, nu doar pentru a transporta artileria şi proviziile, ci şi pentru a înainta rapid în stepă: în 1940, Armata Roşie avea în jur de douăzeci de milioane de cai de cavalerie, dintre care circa zece milioane au fost pierduţi în campania iniţială, astfel încât Stalin mai avea o rezervă de circa zece milioane. Armata Roşie a început războiul cu patru divizii de cavalerie – circa o sută cincisprezece mii de cavalerişti – dar distrugerea tancurilor în cursul anului 1941 l-a determinat pe Stalin să mai creeze încă optzeci şi şapte de divizii de cavalerie la începutul anului 1942, astfel încât în perioada acţiunii acestui roman existau peste cinci sute de mii de cavalerişti, inclusiv numeroase unităţi de cazaci. Germanii, la rândul lor, aveau şase divizii de cavalerie pe Frontul de Est, precum şi unităţi SS călare. Ei au mai folosit şi patru regimente de cazaci, care dezertaseră din armata sovietică, precum şi corpuri de armată formate din cavalerişti kalmîci. Italienii, românii şi ungurii, care erau mai slab mecanizaţi decât stăpânii lor germani, au folosit şi mai multă cavalerie.

În vara anului 1942, armata italiană din Rusia număra două sute treizeci şi cinci de mii de oameni şi primea întăriri din partea lui Mussolini, care nu voia să rateze o victorie germană. Puţini italieni sprijineau această misiune – cu excepţia trupelor lui speciale fasciste, a Cămăşilor Negre, care în roman sunt conduse de Malamore. În mod absurd, Mussolini a inventat grade romane pentru Cămăşile lui Negre, de pildă acela de „consul”, iar unităţile lor erau numite „legiuni”, deoarece Mussolini spera să-şi creeze propriul imperiu roman. Italienii

au trimis pe front Divizia a 3-a de Cavalerie „Amedeo Duca d'Aosta", cu un total de douăzeci şi cinci de mii de cai. Erau foarte mândri de celebrele lor regimente de cavalerie, precum Savoia Cavalleria, şi au înregistrat într-adevăr câteva succese: pe 24 august 1942, Savoia Cavalleria a lansat un atac spectaculos şi impetuos, unul dintre ultimele din istorie, împotriva infanteriei sovietice, pe care a învins-o la Izbuşenski, în apropierea Donului. Albino, unul dintre caii italienilor, a orbit în timpul atacului, dar a trăit până în 1960, devenind un erou cabalin. Dar aventura italiană în Rusia a fost în cele din urmă o catastrofă, care a zguduit regimul fascist. Regimentele italiene au fost nimicite în bătălia de la Stalingrad, unde au fost ucişi douăzeci şi cinci de mii de italieni şi luaţi prizonieri şaizeci de mii. În total se crede că în Rusia au fost ucişi circa nouăzeci de mii de italieni. Întoarcerea supravieţuitorilor cadaverici a grăbit căderea lui Mussolini, care a fost demis în 1943.

În roman, dezertorii din tabăra sovietică, precum Mandrîka şi Kaminski, Tonia şi medicul, sunt personaje bazate pe realitate. La fel ca Mandrîka, fondatorul unei miliţii ruseşti pro-naziste, pe nume Konstantin Voskoboinik, a fost asasinat de partizani în ianuarie 1942. Dar succesorul său a fost Bronislav Kaminski, care a transformat miliţia în Armata Populară Rusă de Eliberare, ulterior devenită o unitate a Waffen-SS, mai cunoscută sub numele de Brigada Kaminski, care a contribuit la uciderea populaţiei civile şi a evreilor, precum şi la represiunile împotriva partizanilor. I s-a permis să conducă un mic teritoriu din Belarus, aşa-numita Republică Lokot. Partizani sovietici au încercat în repetate rânduri să-l asasineze. Kaminski a colaborat cu diverse unităţi SS ucigaşe, inclusiv cu cea a degeneratului ofiţer german SS Oskar Dirlewanger, care apare şi el în acest roman, împreună cu brigada lui disciplinară de criminali şi psihopaţi germani, care a ucis şi torturat sute de mii de evrei, ruşi şi polonezi. Kaminski a fost decorat de Himmler cu Crucea de Fier. În 1944, Brigăzile Kaminski şi Dirlewanger au participat la înăbuşirea Revoltei din Varşovia, în timpul căreia Kaminski şi adjunctul său Şavîkin au ucis zeci de mii de polonezi şi au jefuit cu atâta neruşinare, încât în luna august au fost executaţi la ordinul personal al lui Himmler. Brigada Dirlewanger a contribuit la uciderea a zeci de mii de persoane în Varşovia. În iunie 1945, Dirlewanger a fost arestat de către francezi şi a murit în arest; este posibil să fi fost omorât în bătaie de gardienii săi polonezi. Kaminski, Dirlewanger şi oamenii lor au fost monstruoşi, chiar şi după standardele groteşti ale SS-ului. Pentru mai multe detalii, vă recomand excelenta lucrare a lui Mark Mazower, *Hitler's Empire (Imperiul lui Hitler)*, precum şi o poveste personală, ancheta impresionantă a Ritei Gabis cu privire la rolul bunicului ei în Holocaust, *A Guest at the Shooter's Banquet (Un oaspete la banchetul*

trăgătorului).

Tonia este un personaj inspirat de unul dintre călăii lui Kaminski, o fată de nouăsprezece ani pe nume Antonina Makarova, care s-a alăturat unităţii sale şi, în vreme ce bea puternic şi întreţinea relaţii sexuale cu ofiţeri germani, s-a specializat în execuţii de masă, pe care le numea „tăierea urzicilor" – ucigând o mie cinci sute de persoane civile. După încheierea războiului a fost căutată fără încetare de poliţia secretă sovietică, dar a dispărut, s-a căsătorit (posibil cu un evreu pe nume Ginzburg) şi a avut doi copii. A fost descoperită după mai bine de treizeci de ani, în 1978, printr-o coincidenţă, iar în 1979 a fost împuşcată în ceea ce a fost probabil ultima execuţie de pedepsire a atrocităţilor din timpul celui de-al Doilea Război Mondial.

Sute de mii de cetăţeni sovietici au dezertat de partea germanilor ori s-au oferit să colaboreze cu aceştia, probabil şase sute de mii de persoane sau chiar un milion: aceşti *hiwi* – în germană *Hilfswilliger*, adică „ajutoare voluntare" – au îndeplinit diverse sarcini, de la cea de gardieni în lagărele de exterminare naziste până la lupta pe front. În bătălia de la Stalingrad se estimează că 20% din forţele germane au fost cetăţeni ex-sovietici. Circa două sute cincizeci de mii au activat în unităţi de poliţie auxiliară, numite în germană Schumas (Schutzmannschaften), care apar şi în acest roman; iar circa cincizeci de mii au luptat în cadrul unităţilor germane regulate. Hitler era împotriva creării unor forţe armate ruseşti, deoarece îi considera pe slavi sub-oameni, *Untermenschen*, şi se temea că vor încerca să creeze o Rusie puternică, naţionalistă, după război. Dar ulterior i s-a permis generalului sovietic Andrei Vlasov, care fusese capturat de germani, să înfiinţeze o Armată Rusă de Eliberare, care a luptat împotriva Aliaţilor în ultimul an de război.

Circa cinci mii de kalmîci au luptat de partea germanilor şi italienilor, servind deseori drept cercetaşi. În ceea ce priveşte cazacii, mulţi dintre ei luptaseră împotriva sovieticilor în Războiul Civil şi îi detestau pe comunişti. Germanii au alcătuit prima unitate de dezertori din rândurile cazacilor de pe Don în decembrie 1941 şi până la urmă au luptat circa douăzeci şi cinci de mii de cazaci de partea lui Hitler: au fost folosiţi în acţiuni împotriva partizanilor în Rusia şi ulterior în Balcani. Însă mult mai mulţi cazaci au luptat de partea Armatei Roşii – şaptesprezece corpuri pe fronturile sudice, spre deosebire de numai două corpuri de colaboraţionişti germani. După război, colaboraţioniştii cazaci şi ruşi capturaţi de britanici au fost predaţi poliţiei secrete sovietice, care fie i-a executat, fie i-a deportat în gulaguri.

Nu în ultimul rând, germanii şi-au aprovizionat trupele cu pervitină, o metamfetamină care îi ajuta pe oameni să învingă oboseala şi să lupte şi mai crâncen; tabletele creau dependenţă şi erau

deseori luate în cantităţi mari de către cei din unităţile implicate în uciderile în masă, cu caracter de genocid, ale naziştilor. Porecla lor era „tabletele Stuka”, deoarece schimbările bruşte de stare pe care le provocau aminteau de traiectoria bombardierelor în picaj.

Cartea de faţă este, în numeroase privinţe, un omagiu adus câtorva dintre scriitorii mei preferaţi: i-am pomenit deja pe Isaac Babel şi Mihail Şolohov. Dar, deşi acest roman este foarte rusesc şi foarte sovietic şi se referă la cel de-al Doilea Război Mondial, nu este posibil să scrii despre bărbaţi care traversează călare o stepă arsă de soare, în vremuri necruţătoare, fără să evoci genialele capodopere western ale lui Larry Memurtry, Cormac McCarthy şi Elmore Leonard. Acesta este şi un omagiu adus lor.

Mulţumiri

Îi sunt nespus de recunoscător minunatei mele redactoare şi editoare Selina Walker, pentru munca ei de redactare minuţioasă, energică, neobosită şi sensibilă, dar şi pentru simţul umorului şi camaraderia de care a dat dovadă atât în cazul acestui roman, cât şi al celorlalte două – precum şi asistentei ei Cassandra Di Bello. Îi mulţumesc lui Mel Four, care a realizat această splendidă copertă; şi editorilor mei americani, Jessica Case şi Claiborne Hancock. Îi mulţumesc super-agentei mele remarcabile şi de neînfrânat Georgina Capel şi echipei ei: Rachel Conway şi Romily Withington (care au vândut drepturile de traducere ale acestor romane în douăzeci şi şapte de limbi), precum şi dinamicului ei maestru pentru film şi TV Simon Shaps. Mulţumesc Lorenzei Smith pentru detaliile referitoare la Veneţia şi Italia, lui Jonathan Foreman pentru excelentele sale sfaturi editoriale şi nepotului meu, maiorul Johnny Hathaway-White, pentru cunoştinţele sale de nepreţuit din domeniul cavaleriei şi artei călăriei.

Îi mulţumesc scumpei mele mame April Sebag-Montefiore, care a fost la rândul ei odinioară romancieră şi care a avut ideea numelui Şosete Argintii – şi care reuşeşte, la vârsta de nouăzeci de ani, să fie spirituală, înţeleaptă şi perspicace.

Îi mulţumesc înainte de toate Santei, care este soţie, mamă, romancieră, prietenă, parteneră şi *consigliere* în toate chestiunile – şi copiilor mei, fiicei mele Lily şi fiului meu Sasha, care mă fac să râd atât de mult şi care împreună sunt „muşchetarii” noştri.

Îi dedic această carte lui Sasha.

Personajele principale

Numele personajelor istorice sunt marcate cu un asterisc.

KOLÎMA: „ZONA”
Deţinuţii din Madiak-7

Benia Golden, scriitor, condamnat la douăzeci şi cinci de ani.

Jaba Leonadze Brigand-la-putere, în rusă: *vor v zakone*, Şeful, gruzin.

Ramzan Ulibnuş, poreclit Zâmbăreţul, criminal cecen.

Nemuritorul, criminal rus.

Kuzma Prişcepa, poreclit Repezitul, tânăr criminal, cazac de pe Don.

Micul Mametka, poreclit Bette Davis, criminal gruzin.

Dr. Kapto, cunoscut ca Doctorul-de-Copii.

Tonia (Antonina) Makarova, infirmieră şi asistenta doctorului Kapto.

Niuşka, poreclită Iepuraşul, infirmieră.

ŞTRAFNIKI

Evgheni Melişko, cunoscut ca Generalul, fost deţinut.

Locotenentul-major Pavel Moghilciuk, ofiţer NKVD, şeful Unităţii Speciale.

Căpitanul Vladimir Ganakovici, politruc, ofiţer de îndrumare politică.

Căpitanul Leonid Jurko, ofiţer.

Sergentul Pantelimon Ciurelko, cunoscut ca Panka, cazac de pe Don, veteran al Primului Război Mondial.

Garanja, poreclit Păianjenul, cazac zaporojean.

Ismail Karimov, poreclit Koşka (Pisica), uzbec.

ITALIENII

Maiorul Ippolito Bacigalupe.

Fabiana Bacigalupe, infirmieră, soţia lui.

Cesare Malamore, consul (colonel) al Cămăşilor Negre (Miliţia Voluntară pentru Securitate Naţională).

Maiorul Scipione conte di Montefalcone, ofiţer din regimentul Savoia Cavalleria.

COLABORAŢIONIŞTII RUŞI/HIWI

Konstantin Mandrîka, şef al poliţiei auxiliare Schuma (în germană:

„Schutzmannschaft”, „echipă de protecţie”).

Bronislav Kaminski*, adjunctul lui Mandrîka, şef al Schuma, ulterior comandant al SS-Sturmbrigade Kaminski (Armata Populară Rusă de Eliberare), Brigadeführer în Waffen-SS, decorat cu Crucea de Fier.

GERMANII

SS-Obersturmführer Oskar Dirlewanger*, violator/ucigaş condamnat, comandant al batalionului disciplinar nazist cunoscut drept „Brigada braconierilor” şi al *Sonderkommando* Dirlewanger, ulterior *Oberführer*, decorat cu Crucea de Fier.

LA KREMLIN

Iosif Stalin*, Comandantul Suprem, preşedinte al Comitetului de Stat pentru Apărare, preşedinte al Sovietului Comisarilor Poporului, Comisar al Poporului pentru Apărare, Secretar General al Partidului Comunist, cunoscut ca Generalisimul sau Instanţa.

Hercule Satinov, lider sovietic, membru al Comitetului de Stat pentru Apărare, general-colonel.

Lavrenti Beria*, şef al organelor de securitate din cadrul NKVD, membru al Comitetului de Stat pentru Apărare, Comisar General al Securităţii Statului.

Svetlana Stalina*, fiica lui Stalin, elevă.

Vasili Stalin*, fiul lui Stalin, colonel în Forţele Aeriene, ulterior general.

Lev Şapiro, poreclit Leul, jurnalist, scenarist, corespondent de război al ziarului *Krasnaia zvezda (Steaua roşie)*.

---

[1] Operaţiunea Albastru (în germană, *Fall Blau)*, redenumită ulterior Operaţiunea Braunschweig, a fost numele de cod pentru ofensiva strategică din vara anului 1942 a armatei germane în sudul Rusiei. (n.t.)

[2] Diamant (în lb. rusă în orig.). (n.red.)

[3] Membru al Comisiei extraordinare pentru combaterea contrarevoluţiei şi sabotajelor, în lb. rusă *Ceka*, prima organizaţie sovietică de poliţie secretă. (n.red.)

[4] Colaboratori voluntari ai armatei germane în timpul celui de-al Doilea Război Mondial; între septembrie 1941 şi iulie 1944, SS a recurs la mii de colaboraţionişti recrutaţi direct din lagărele de prizonieri de război sovietici şi incluşi în unităţi auxiliare de poliţie. (n.t.)

[5] Bătălia de pe Ebru (iulie-noiembrie 1938) – cea mai amplă şi de durată

bătălie din timpul Războiului Civil din Spania. (n.t.)

[6] Regiment de puşcaşi din armata italiană. (n.t.)

[7] Nuanţa de cenuşiu a uniformelor armatei germane în cel de-al Doilea Război Mondial. (n.t.)

[8] Svaneti – regiune istorică aflată în nord-vestul Georgiei. (n.t.)

[9] Mâncare tradiţională gruzină, pe bază de fasole şi coriandru, nuci, usturoi şi ceapă. (n.t.)

[10] Pirosti – Colţunaşi umpluţi cu carne, cartofi, brânză, marmeladă etc. (n.t.)

[11] Ciorbă rusească de varză. (n.t.)

[12] Excelent! Încântător! (în lb. it. în orig.). (n.t.)

[13] Divizia întâi de Cavalerie „Eugenio di Savoia" – divizie a Armatei Regale Italiene. (n.t.)

[14] Marcă de metamfetamine comercializată în timpul celui de-al Doilea Război Mondial, produsă de compania farmaceutică Temmler şi utilizată pe scară largă de forţele armate germane. (n.t.)

[15] Sărbătoarea Mântuitorului, eveniment anual care are loc la Veneţia, în cea de-a treia duminică din iulie. Sărbătoarea începe cu un praznic de recunoştinţă pentru încheierea epidemiei de ciumă din 1576 şi este urmată de o procesiune la biserica Preasfântului Mântuitor, ridicată pe insula Giudecca. (n.t.)

[16] Specialitate rusească de pâine neagră de secară cu maia şi melasă, uneori cu coriandru şi chimen. (n.t.)

[17] Anghinare *alla romana?* Flori de zucchini fripte? Spaghete *all'arrabbiata?* (în it. în orig.). (n.t.)

[18] Bloc de apartamente aflat pe malul râului Moscova, finalizată în 1931 drept clădire guvernamentală şi reşedinţă pentru elita sovietică. Apartamentele erau considerate luxoase pentru perioada aceea, iar clădirea dispunea de sală de sport, teren de tenis, grădiniţă, bibliotecă şi spălătorie. (n.t.)

[19] Chipiu (în lb. it. în orig.). (n.t.)

[20] Ospăţ tradiţional gruzin. (n.t.)

[21] Frigărui tipice gruzine. (n.t.)

[22] Pastă de varză, spanac, sfeclă sau fasole opărite şi amestecate cu nuci, usturoi şi ierburi aromatice. (n.t.)

[23] Tupeu (în idiş în orig.). (n.t.)

[24] Slănină. (n.t.)

[25] Mamă (în lb. rusă în orig.). (n.t.)

[26] Numele de cod pentru unul dintre Cartierele Generale folosite de Adolf Hitler pe Frontul de Est, situat într-o pădure la circa 12 kilometri de Viniţa, în Ucraina. (n.t.)

[27] Prelungirea Operaţiunii Albastru II în campania germană de invadare a Uniunii Sovietice în cel de-al Doilea Război Mondial. (n.t.)

[28] *Veselîie rebiata* (1934), film sovietic muzical, în regia lui Grigori Aleksandrov, cu Leonid Utiosov şi Liubov Orlova. (n.t.)

[29] Găluşti ruseşti fierte, cu umplutură de carne sau de peşte. (n.t.)